ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Ἐποπτεία
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

∴

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδακτόρων τῆς Θεολογίας

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΕΡΓΑ

ΤΟΜΟΣ 10

1. ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ Η΄—Θ΄
2. ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ Θ΄—ΙΒ΄
3. ΕΙΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ Α΄—Β΄

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
Π. Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Θεολόγου Ἐπιτίμου Γυμνασιάρχου
Μετάφρασις Εἰς Εὐτρόπιον Β΄
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ

Κείμενον: B. Montfaucon
Παπαδοπούλου - Κεραμέως

Γραμματεὺς Συντάξεως
Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ
Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ Η΄

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

1. Χθὲς μακρὰν ἀπὸ σᾶς ἔμεινα. Δὲν ἔπραξα ὅμως τοῦτο μὲ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην. Ἔμεινα μακρὰν μὲ τὸ σῶμα, ὄχι μὲ τὴν γνώμην, μὲ τὴν ἀπουσίαν τῆς σαρκός, ὄχι μὲ τὴν διάθεσιν τῆς διανοίας. Διότι καὶ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μου ὅλους σᾶς εἶχα, ὅσον ἠμποροῦσα, καὶ εἰς τὴν διάνοιάν μου σᾶς ἔφερον. Πάλιν, ἀδελφοί, τὴν πρόσκαιρον ταύτην νόσον ἀφήσαντες, μὲ περισσοτέραν προθυμίαν ἐσπεύσαμεν τὸ πρόσωπόν σας νὰ ἴδωμεν.

Διὰ τοῦτο, ἂν καὶ δὲν ἔγινα τελείως καλά, μὲ τὰ ὑπολείμματα τῆς ἀσθενείας ἔτρεξα πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Οἱ μὲν ἄρρωστοι λουτρὰ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἐπιζητοῦν καὶ εἰς λουτρῶνας καταφεύγουν, ἐγὼ ὅμως, μόλις ἀνέρρωσα, D τὰ ποθητά σας πρόσωπα ἐθεώρησα πρέπον νὰ ἴδω καὶ τὴν ἐπιθυμίαν σας πρὸς ἀκρόασιν τοῦ θείου λόγου, καθὼς ἔχω καθῆκον, νὰ ἱκανοποιήσω, μέσα εἰς τὸ πέλαγος τοῦτο τὸ μέγα καὶ ἁλμυρόν, τὴν θάλασσαν ταύτην, τὴν ἀπηλλαγμένην κυμάτων, τὴν ὁποίαν ἡ συρροή σας ἐδημιούργησε. Ἦλθα νὰ ἴδω τὰ καθαρὰ χωράφια τῆς ψυχῆς σας.

Διότι ποῖος λιμὴν εἶναι τοιοῦτος, ὅπως ἡ Ἐκκλησία; Ποῖος παράδεισος εἶναι τοιοῦτος, ὅπως ἡ ἐδῶ ἰδική σας συγκέντρωσις; Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ὄφις ἐπίβουλος, ἀλλ' ὁ Χριστός, ποὺ μᾶς εἰσάγει εἰς τὰ ἱερὰ καὶ ἀπόρρητα μυστήρια. Δὲν ὑπάρχει Εὔα ποὺ μᾶς ρίπτει κάτω, ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία ποὺ μᾶς σηκώνει ἀπὸ κάτω. Δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ φύλλα δένδρων, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος ὁ καρπός. Δὲν εἶναι ἐδῶ φράχτης ἀπὸ ἀγκάθια, ἀλλὰ ἀμπέλι γεμάτο σταφύλια. Ἐὰν δὲ εὕρω ἀγκάθι, E εἰς ἐληὰ τὴν μεταβάλλω, διότι τὰ ἐδῶ πράγματα δὲν εἶναι ἁπλᾶ φυσικὰ ὄντα, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ μεταβολὴ αὐτῶν, ἀλλὰ πνευματικά, τιμημένα μὲ ἐλευθερίαν θελήσεως. Διὰ τοῦτο ἐὰν εὕρω λύκον, τὸν κάνω πρόβατον, ὄχι διότι μεταβάλλω τὴν φύσιν, ἀλλὰ διότι μετατρέπω τὴν θέλησίν του.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, δὲν θὰ πέση ἔξω, ἐὰν κανεὶς εἴπη, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν Κιβωτὸν τοῦ Νῶε.

Διότι ἡ μὲν Κιβωτὸς παρελάμβανε τὰ ζῶα καὶ τὰ διατηροῦσε ζῶα, ἐνῷ ἡ Ἐκκλησία παραλαμβάνει τὰ ζῶα καὶ τὰ μεταβάλλει. Ἰδοὺ τί ἐννοῶ μὲ αὐτό. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν Κιβωτὸν ἱέραξ καὶ ἐξῆλθεν ἱέραξ. Εἰσῆλθε λύκος καὶ ἐξῆλθε λύκος. Εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κάποιος ποὺ εἶναι εἰς τὰς διαθέσεις ἱέραξ καὶ ἐξέρχεται περιστερά. Εἰσέρχεται λύκος καὶ ἐξέρχεται πρόβατον. 341 A Εἰσέρχεται φεῖδι καὶ ἐξέρχεται ἀρνί, ὄχι διότι μεταβάλλεται ἡ φύσις, ἀλλὰ διότι ἡ κακία ἀποδιώκεται διὰ τῆς μετανοίας.

Διὰ τοῦτο συνεχῶς περὶ μετανοίας σᾶς ὁμιλῶ. Διότι ἡ μετάνοια ἂν καὶ εἶναι δεινὴ καὶ φοβερὰ εἰς τὸν ἁμαρτωλόν, εἶναι φάρμακον τῶν πλημμελημάτων, ἐξαφάνισις τῶν παρανομιῶν, ἐξάντλησις τῶν δακρύων, παρρησία πρὸς τὸν Θεόν, ὅπλον κατὰ τοῦ διαβόλου, μάχαιρα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κόπτουσα, σωτηρίας ἐλπίς, ἀπελπισίας ἀφαίρεσις. Αὐτὴ τὸν οὐρανὸν ἀνοίγει, αὐτὴ εἰς τὸν παράδεισον εἰσάγει, αὐτὴ τὸν διάβολον νικᾶ (δι' αὐτὸ συχνὰ περὶ αὐτῆς σᾶς ὁμιλῶ) καθὼς πάλιν καὶ τὸ νὰ ἔχῃ ἕνας θάρρος εἰς τὸν ἑαυτόν του, τὸν κάνει νὰ νικᾶται ὑπ' αὐτοῦ. Ἁμαρτωλὸς εἶσαι; B Μὴ ἀπελπισθῇς. Δὲν παύω συνεχῶς ταῦτα νὰ λέγω καὶ ὡς φάρμακα νὰ σᾶς τὰ προσφέρω. Διότι γνωρίζω πόσον ἀποτελεσματικὸν ὅπλον κατὰ τοῦ διαβόλου εἶναι τὸ νὰ μὴ ἀπελπίζεσθε. Ἂν ἔχῃς ἁμαρτήματα, μὴ ἀπελπισθῇς· δὲν θὰ παύσω τοῦτο συνεχῶς νὰ σοῦ τονίζω. Καὶ ἂν κάθε ἡμέραν ἁμαρτάνῃς, κάθε ἡμέραν νὰ μετανοῇς.

Καὶ ἐκεῖνο ποὺ κάνομεν εἰς τὰ παληὰ σπίτια, ὅταν γίνουν ἑτοιμόρροπα, δηλαδὴ ἀφαιροῦμεν τὰ σάπια ὑλικὰ καὶ μὲ νέα τὰ ἀντικαθιστῶμεν, καὶ ποτὲ δὲν παύομεν τὰς ἐπισκευάς, αὐτὸ καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν μας νὰ κάμωμεν. Ἐὰν ἐπάλαιωσες σήμερα ἕνεκα τῆς ἁμαρτίας, ξανάνιωσε διὰ τῆς μετανοίας. Καὶ εἶναι δυνατόν, λέγει, ἐὰν μετανοήσῃ ἕνας νὰ σωθῇ; Εἶναι καὶ παραεῖναι. Ὅλον τὸν βίον μὲ ἁμαρτίας ἐπέρασα C καὶ ἐὰν μετανοήσω σώζομαι; Βεβαιότατα. Ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερόν; Ἀπὸ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Δεσπότου σου.

Μήπως εἰς τὴν μετάνοιάν σου ἔχω τὸ θάρρος νὰ στηρίζωμαι; Μήπως δηλαδὴ ἡ μετάνοιά σου μόνη ἠμπορεῖ τόσα κακὰ νὰ ἐξαλείψῃ. Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἔργον μόνον τῆς μετανοίας, δικαιολογημένα θὰ ἐφοβεῖσο· Ἐπειδὴ δὲ μέσα εἰς τὴν μετάνοιαν χύνεται τοῦ Θεοῦ ἡ φιλανθρωπία καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς ἕνα μῖγμα, ἔχε θάρρος. Διότι μέτρον ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει, οὔτε εἶναι δυνατὸν διὰ λόγου νὰ ἑρμηνευθῇ ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ. Ἡ μὲν ἰδική σου κακία μέτρον ἔχει, τὸ δὲ φάρμακον αὐτῆς μέτρον δὲν ἔχει. Ἡ ἰδική σου

κακία, ὁποία καὶ ἂν εἶναι, ἀνθρωπίνη εἶναι κακία, ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία ἄφατος καὶ ἀπεριόριστος εἶναι καὶ εἰς αὐτὴν νὰ στηρίζεσαι, διότι εἶναι ἀνωτέρα τῆς κακίας σου. D Ὑπόθεσε ὅτι μία σταθα ἔπεσεν εἰς πέλαγος· μήπως ἠμπορεῖ νὰ σταθῇ ἢ νὰ φανῇ; Ὅσον εἶναι ἡ σταθα εἰς τὸ πέλαγος, τόσον εἶναι ἡ κακία ἀπέναντι τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ οὔτε τόσον, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον. Διότι τὸ πέλαγος, ὅσον μεγάλο καὶ ἂν εἶναι, ἔχει ὅρια, ἐνῷ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ δὲν ἔχει, εἶναι ἀπεριόριστος. Ταῦτα λέγω ὄχι διὰ νὰ σᾶς κάμω ἀμελεστέρους, ἀλλὰ διὰ νὰ σᾶς καταστήσω δραστηριωτέρους καὶ προθυμοτέρους εἰς μετάνοιαν.

Προέτρεψα πολλάκις εἰς τὸ θέατρον νὰ μὴ πηγαίνετε. Ἤκουσες τὴν προτροπὴν καὶ δὲν συνεμορφώθης μὲ αὐτήν. Ἐπῆγες εἰς τὸ θέατρον, παρήκουσες τὸν λόγον μου. Μὴ ἐντραπῇς λοιπὸν πάλιν νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ ἀκούσῃς τὸν λόγον. E Ἤκουσα καὶ δὲν τὸν ἐτήρησα, πῶς δύναμαι πάλιν νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτὴν καὶ νὰ τὸν ἀκούσω; Ἴσως μοῦ εἴπῃς. Νὰ εἰσέλθῃς, διότι ἂν δὲν ἐπῆρες τίποτε ἄλλο, πάντως ἔμαθες τοῦτο, ὅτι δὲν τὸν ἐτήρησες. Πάντως ἐντρέπεσαι, κοκκινίζεις, χωρὶς κανεὶς νὰ σὲ ἐλέγχῃ. Περιφέρεις τὸν χαλινόν, τὸν λόγον μου ἔχεις ριζωμένον μέσα σου. Χωρὶς νὰ φαίνεται ἡ διδασκαλία μου σὲ καθαρίζει. Δὲν τὸν ἐτήρησες, κατεδίκασες ὅμως τὸν ἑαυτόν σου; Κατὰ τὸ ἥμισυ τὸν ἐτήρησες, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὸν τηρήσῃς, ἐπειδὴ εἶπες, δὲν τὸν ἐτήρησα. 342 A Διότι ὁ καταδικάζων τὸν ἑαυτόν του διὰ τὴν μὴν τήρησιν τοῦ λόγου, εἰς τὸ νὰ τὸν τηρήσῃ σπεύδει. Παρετήρησες ἁμάρτια θεάματα; Ἔκαμες παράνομα ἔργα; Αἰχμάλωτος ἔγινες τῆς πόρνης; ἔφυγες ἀπὸ τὸ θέατρον; Πάλιν ἐθυμήθης τὸ σφάλμα σου; ἐντράπῃς; Πρόσελθε εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐλυπήθης; Παρακάλεσε τὸν Θεόν. Ἐσηκώθης μέχρι αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ἀλλοίμονόν μου, λέγεις, ἤκουσα καὶ δὲν ἐτήρησα· πῶς νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Πῶς πάλιν νὰ ἀκούσω; Μὰ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς εἴσελθε, ἐπειδὴ δὲν τὰ ἐτήρησας, διὰ νὰ τὰ ἀκούσῃς πάλιν, καὶ νὰ τὰ τηρήσῃς εἰς τὸ μέλλον. Φάρμακον ἐὰν σοῦ ἐπιθέσῃ ὁ ἰατρὸς καὶ δὲν σὲ καθαρίσῃ, ἄλλην ἡμέραν δὲν ἐπιθέτει αὐτὸ πάλιν; Εἶναι ἕνας ξυλοκόπος. Ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι θέλει νὰ κόψῃ μία βελανιδιά. Παίρνει τὴν ἀξίνα καὶ κόπτει τὴν ρίζαν. B Ἐὰν δώσῃ ἕνα κτύπημα μὲ τὴν ἀξίνα καὶ δὲν πέσῃ τὸ ἄκαρπον δένδρον, δὲν δίδει καὶ ἄλλο κτύπημα, τέταρτον, πέμπτον, δέκατον; Αὐτὸ κάμε καὶ σύ. Βελανιδιὰ εἶναι ἡ πόρνη, ἄκαρπον δένδρον, βελάνια παράγει πρὸς τροφὴν τῶν ἀλόγων χοίρων. Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐρρι-

ζώθη εἰς τὴν διάνοιάν σου. Μὲ τὰς ἐφαμάρτους αἰσθητικὰς προκλήσεις της κατέλαβε τὴν συνείδησίν σου καὶ σὲ ὑπεδούλωσε. Ὁ λόγος μου ἀξίνα εἶναι διὰ νὰ τὴν ξερριζώσῃς. Τὸν ἤκουσες μίαν ἡμέραν· πῶς εἶναι δυνατὸν σὲ μίαν ἡμέραν νὰ πέσῃ, αὐτὴ ποὺ ἐπὶ τόσον χρόνον εἶναι ριζωμένη μέσα σου; Ἐὰν τὸν ἀκούσῃς δυὸ φορές, ἐὰν τρεῖς, ἐὰν ἑκατόν, ἐὰν ἀναρίθμητες, δὲν εἶναι τί τὸ θαυμαστόν, ἀρκεῖ μόνον νὰ κόψῃς πρᾶγμα πονηρὸν καὶ ἰσχυρόν, συνήθειαν πονηράν. C Μάννα ἔτρωγον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὰ κρομμύδια τῆς Αἰγύπτου ἐζητοῦσαν. «Καλῶς ἦν ἡμῖν ἐν Αἰγύπτῳ», ἔλεγον (Ἀριθμ. 11, 18). Τόσον ἄσχημον καὶ κάκιστον πρᾶγμα εἶναι ἡ συνήθεια. Καὶ ἐὰν ἐπὶ δέκα ἡμέρας κατορθώσῃς νὰ ἀκούσῃς τὸν λόγον, ἐὰν ἐπὶ εἴκοσι, ἐὰν ἐπὶ τριάκοντα, καιρὸς νὰ κόψῃς τὴν κακὴν συνήθειαν, δὲν εἶναι ἀρκετὸν τοῦτο, δὲν μένω εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ, μόνον πρόσεξε νὰ μὴ ἀποκάμῃς, ἀλλὰ νὰ ἐντρέπεσαι καὶ νὰ καταδικάζῃς τὸν ἑαυτόν σου.

2. Ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι σᾶς ὡμίλησα περὶ ἀγάπης· ἤκουσες, ἀπῆλθες, καὶ ἐπεδόθης εἰς ἁρπαγήν; Ἐπέδειξες μὲ τὰ ἔργα σου ὅτι δὲν ὠφελήθης ἀπὸ τὸν λόγον; Μὴ ἐντραπῇς πάλιν νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Νὰ ἐντρέπεσαι ὅταν ἁμαρτάνῃς, ὅταν μετανοῇς νὰ μὴ ἐντρέπεσαι. Πρόσεχε νὰ ἴδῃς τί σοῦ ἔκαμε ὁ διάβολος. Τὰ δύο αὐτά, D δηλαδὴ ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ μετάνοια, εἶναι ἡ μὲν ἁμαρτία τραῦμα, ἡ δὲ μετάνοια φάρμακον. Καθὼς δηλαδὴ διὰ τὸ σῶμα ὑπάρχουν τραύματα καὶ φάρμακα, ἔτσι καὶ διὰ τὴν ψυχὴν ὑπάρχουν τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἡ μετάνοια· ἡ ἁμαρτία ὅμως φέρει τὴν ἐντροπήν, ἡ δὲ μετάνοια τὴν παρρησίαν καὶ τὸ θάρρος ἔχει. Πρόσεχε, παρακαλῶ, πολὺ εἰς ὅσα λέγω, διὰ νὰ μὴ συγχύσῃς τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ χάσῃς τὴν ὠφέλειαν. Ὑπάρχει τραῦμα καὶ φάρμακον, δηλαδὴ ἁμαρτία καὶ μετάνοια. Τὸ τραῦμα εἶναι ἡ ἁμαρτία, τὸ φάρμακον ἡ μετάνοια. Ἀπὸ τὸ τραῦμα προέρχεται σαπίλα, ἀπὸ τὸ φάρμακον καθαρισμὸς τῆς σαπίλας. Ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν προέρχεται πνευματικὴ σαπίλα, ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὄνειδος καὶ περιφρόνησις. E Ἀπὸ τὴν μετάνοιαν προέρχεται παρρησία, προέρχεται ἐλευθερία, προέρχεται καθαρισμὸς τῆς ἁμαρτίας. Πρόσεχε μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν. Τὴν ἁμαρτίαν ἐντροπὴ ἀκολουθεῖ, τὴν δὲ μετάνοιαν παρρησία. Ἐπρόσεξες εἰς αὐτὰ ποὺ λέγω;

Τὴν τάξιν αὐτὴν ὁ Σατανᾶς ἀντέστρεψε καὶ ἔδωκε τὴν παρρησίαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, τὴν δὲ ἐντροπὴν εἰς τὴν μετάνοιαν. Θὰ συνεχίσω μέχρι τὸ βράδυ, ἕως ὅτου λύσω αὐτὸ τὸ ζήτημα. Πρέπει τὴν ὑπόσχεσιν ποὺ σᾶς ἔδωκα νὰ τὴν ἐκπληρώσω. Μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ ἀφήσω ἡμιτελές. Ὑπάρχει,

ὅπως εἴπομεν, τραῦμα καὶ φάρμακον. Τὸ τραῦμα φέρει τὴν σαπίλα, τὸ φάρμακον τὸν καθαρισμὸν τῆς σαπίλας. Μήπως ἀπὸ τὸ φάρμακον προέρχεται ἡ σαπίλα; 343 A Μήπως ἀπὸ τὸ τραῦμα ἡ θεραπεία; Δὲν ἔχουν ταῦτα τὴν σειράν τους καὶ ἐκεῖνα τὴν ἰδικήν τους; Μήπως ἠμπορεῖ νὰ μεταβῇ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο, ἢ ἐκεῖνο εἰς τοῦτο; Ἂς ἔλθωμεν τώρα εἰς τῆς ψυχῆς τὰ ἁμαρτήματα. Ἡ ἁμαρτία τὴν ἐντροπὴν φέρει· ἡ ἁμαρτία τὸ ὄνειδος ἔχει, τὴν περιφρόνησιν ὡς κλῆρον ἔχει. Ἡ μετάνοια τὴν παρρησίαν φέρει, τὴν νηστείαν ἔχει, τὴν δικαιοσύνην κρατεῖ. Διότι· «Λέγε τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς» (Ἡσ. 43, 26) καί· «Δίκαιος ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογίᾳ» (Παρ. 18, 17) λέγει ἡ ἁγία Γραφή. Γνωρίζων λοιπὸν ὁ Σατανᾶς, ὅτι ἡ μὲν ἁμαρτία φέρει μαζί της τὴν ἐντροπήν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἁμαρτάνοντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, B ἡ δὲ μετάνοια ἔχει τὴν παρρησίαν, ἡ ὁποία εἶναι ἱκανὴ νὰ προσελκύσῃ τὸν μετανοοῦντα, ἄλλαξε τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ ἔδωκε τὴν ἐντροπὴν εἰς τὴν μετάνοιαν, τὴν δὲ παρρησίαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀπὸ ποῦ τοῦτο φαίνεται; Ἐκ τῶν ἑξῆς: Κυριεύεται ἕνας ἀπὸ ἰσχυρὰν ἐπιθυμίαν πρὸς δημοσίαν πόρνην. Εἰσέρχεται εἰς τὸ καταγώγιον καὶ χωρὶς νὰ ἐντρέπεται, οὔτε νὰ κοκκινίζῃ, συμπλέκεται μὲ τὴν πόρνην καὶ τὴν ἁμαρτίαν διαπράττει. Πουθενὰ ἐντροπή, πουθενὰ κοκκίνισμα. Ἐξέρχεται ἀπ' ἐκεῖ, ἀφοῦ ἔκαμε τὴν ἁμαρτίαν, καὶ διὰ νὰ μετανοήσῃ ἐντρέπεται. C Ἄθλιε, ὅταν ἡμάρτανες μὲ τὴν πόρνην, δὲν ἐντρέπεσο, καὶ ὅταν πρόκειται νὰ μετανοήσῃς τότε ἐντρέπεσαι;

Ἐντρέπεται; Διατί ὅτε ἐπόρνευε δὲν ἐντρέπετο; Τὴν πρᾶξιν τῆς ἁμαρτίας κάνει καὶ δὲν ἐντρέπεται καὶ διὰ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομά της μετανοῶν κοκκινίζει καὶ ἐντρέπεται; Τοῦ διαβόλου κακουργία εἶναι τοῦτο. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος διαπράττῃ τὴν ἁμαρτίαν, δὲν ἀφήνει αὐτὸν νὰ ἐντρέπεται, ἀλλὰ τὸν ὠθεῖ νὰ τὴν κάνῃ δημοσίως. Διότι γνωρίζει, ὅτι, ἐὰν ἐντραπῇ, θὰ ἀποφύγῃ τὴν ἁμαρτίαν. Ὅταν ὅμως πρόκειται νὰ μετανοήσῃ, τὸν κάνει νὰ ἐντρέπεται, διότι γνωρίζει, ὅτι ἡ ἐντροπὴ τὸν απομακρύνει ἀπὸ τὴν μετάνοιαν. Δύο κακὰ κάνει μὲ τοῦτο· καὶ εἰς τὴν ἁμαρτίαν τὸν σύρει καὶ ἀπὸ τὴν μετάνοιαν τὸν ἀπομακρύνει. Διατί λοιπὸν ἐντρέπεσαι, ὅταν πρόκειται νὰ μετανοήσῃς; Ὅτε ἐπόρνευες, δὲν ᾐσθάνεσο ἐντροπήν, ὅτε τὸ φάρμακον ἐπιθέτεις, ἐντρέπεσαι; Ὅτε ἀπαλλάττεσαι ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἐντρέπεσαι; D Τότε ὤφειλες νὰ ἐντρέπεσαι, τότε ἔπρεπε ἐντροπὴν νὰ αἰσθάνεσαι, ὅταν ἡμάρτανες. Ὅταν ἐγίνεσο ἁμαρτωλός, δὲν ᾐσθάνεσο ἐντροπήν, ὅταν γίνεσαι δίκαιος ἐντρέπεσαι;

«Λέγε τὰς ἀνομίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῇς» (Ἡσ. 43, 26). Ὢ φιλανθρωπία Δεσπότου. Δὲν εἶπεν, διὰ νὰ μὴ κολασθῇς, ἀλλὰ διὰ νὰ δικαιωθῇς. Δὲν ἦτο ἀρκετὸν εἰς αὐτὸν τὸ ὅτι δὲν τὸν τιμωρεῖς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ δίκαιον τὸν κάνεις; Μάλιστα ἀπαντᾷ. Δῶσε ὅμως μεγάλην προσοχὴν εἰς ὅσα λέγω, διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς. Δίκαιον αὐτὸν κάνω. Καὶ εἰς ποίαν περίπτωσιν ἔκαμε τοῦτο; Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ λῃστοῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν σύντροφόν του· «Οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν Θεόν. Καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν» (Λουκ. 23, 40-41). Λέγει τότε πρὸς αὐτὸν ὁ Σωτήρ· «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ» (Αὐτόθι 43). Δὲν εἶπε· σὲ ἀπαλλάσσω ἀπὸ τὴν κόλασιν καὶ τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ εἰς τὸν παράδεισον τὸν εἰσάγει, ἐπειδὴ ἔγινε δίκαιος.

Εἶδες ὅτι ἀπὸ τὴν ἐξομολόγησιν τῶν ἁμαρτιῶν του ἔγινε δίκαιος ὁ λῃστής; Πολὺ φιλάνθρωπος εἶναι ὁ Θεός. E Δὲν ἐλυπήθη τὸν Υἱόν του, διὰ νὰ λυπηθῇ τὸν δοῦλον. Παρέδωκε τὸν μονογενῆ Υἱόν του εἰς θάνατον, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ δούλους ἀγνώμονας. Τὸ αἷμα τοῦ Υἱοῦ του κατέβαλεν ἀντίτιμον. Ὢ φιλανθρωπίας Δεσπότου. Κατόπιν τούτου μὴ μοῦ εἴπῃς πάλιν· ἡμάρτησα πολὺ καὶ πῶς θὰ ἠμπορέσω νὰ σωθῶ; Σὺ δὲν ἠμπορεῖς, ὁ Δεσπότης σου ὅμως ἠμπορεῖ καὶ τόσον πολύ, ὥστε νὰ σοῦ ἐξαλείψῃ τὰ ἁμαρτήματα. 344 A

Πρόσεξέ με καλά, εἰς αὐτὸ ποὺ λέγω. Εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὰ ἐξαλείφει, ὥστε οὔτε ἴχνος αὐτῶν δὲν μένει. Εἰς μὲν τὰ σώματα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ παρὰ τὰς πολλὰς προσπαθείας τοῦ ἰατροῦ καὶ τὰ φάρμακα, ποὺ ἐπιθέτει εἰς τὸ τραῦμα, τοῦτο μὲν ἐξαφανίζεται, τὸ σημάδι ὅμως παραμένει. Καὶ ἂν ἕνας ἐπληγώθη εἰς τὸ πρόσωπον, παραμένει τὸ σημάδι μετὰ τὴν θεραπείαν, ἀπόδειξις δὲ τοῦ τραύματος εἶναι ἡ ἀσχημία τοῦ προσώπου, ποὺ προκαλεῖ τὸ σημάδι τοῦτο. Καὶ παρὰ πολλὰς προσπαθείας καταβάλλει ὁ ἰατρὸς νὰ ἐξαλείψῃ καὶ τὸ σημάδι, ὅπως ἐξήλειψε τὸ τραῦμα, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως, διότι ἀντιδρᾷ ἡ ἀδυναμία τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τὸ ἀνίσχυρον τῆς τέχνης του καὶ ἡ εὐτέλεια τῶν φαρμάκων. B Ὁ Θεὸς ὅμως, ὅταν ἐξαλείφῃ τὰ ἁμαρτήματα, οὔτε σημάδι αὐτῶν δὲν ἀφίνει, οὔτε ἴχνος τούτων δὲν ἐπιτρέπει νὰ μείνῃ εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μαζὶ μὲ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν ὀμορφιὰ χαρίζει, μαζὶ μὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τῆς κολάσεως καὶ δικαιοσύνην δίδει, καὶ κάνει ἐκεῖνον ποὺ ἡμάρτησε ἴσον μὲ τὸν μὴ ἁμαρτήσαντα. Διότι ἐξαφανίζει τὸ ἁμάρτημα καὶ τὸ κάνει νὰ μὴ ὑπάρχῃ ὄχι μόνον εἰς τὸ παρόν, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὡς πρὸς τὸ παρελθόν. Τόσον τελείως καὶ ὁλοκληρωτικῶς τὸ καταστρέφει, ὥστε τίποτε δὲν μένει, οὔτε σημάδι, οὔτε ἴχνος, οὔτε ἀπόδειξις, οὔτε δεῖγμα.

Καὶ ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Θὰ σᾶς τὸ εἴπω, διότι δι' ἐκεῖνα ποὺ λέγω ὀφείλω καὶ τὰς ἀποδείξεις νὰ παρέχω, ὥστε νὰ μὴ ὁμιλῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποδεικνύω τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου διὰ τῆς Γραφῆς, διὰ νὰ εἶσθε βέβαιοι περὶ ἐκείνων ποὺ ἀκούετε. C Σᾶς παρουσιάζω λοιπὸν ἀνθρώπους τραυματισμένους, λαὸν ὁλόκληρον, γεμᾶτον ἀπὸ πληγάς, ἀπὸ σαπίλαν, ἀπὸ σκουλήκια, τῶν ὁποίων τὸ σῶμα ὁλόκληρον εἶναι ἕνα συνεχὲς τραῦμα, ἕνα συνεχὲς ἕλκος. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τόσον τελείως δύνανται νὰ θεραπευθοῦν, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ οὔτε σημάδι τῆς πληγῆς, οὔτε ἴχνος, οὔτε ἀπόδειξις. Καὶ ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀνθρώπων, ποὺ εἶχον ἕνα τραῦμα, οὔτε δύο, οὔτε τρία, οὔτε τέσσαρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ πόδια μέχρι τὸ κεφάλι ἦσαν ἕνα συνεχὲς τραῦμα. Παρακολουθῆσαι μὲ μεγάλην προσοχὴν αὐτὰ ποὺ λέγω, διότι κοινοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ σωτήρια εἶναι. Φάρμακα κατασκευάζω καλύτερα ἀπὸ τὰ φάρμακα τῶν ἰατρῶν, ὁποῖα οὔτε βασιλεῖς δὲν ἠμποροῦν νὰ κατασκευάσουν. Ὁ βασιλεὺς τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ; D Ἀπὸ τὸ δεσμωτήριον νὰ ἐκβάλῃ ἠμπορεῖ, ἀπὸ τὴν γέενναν ὅμως νὰ ἐλευθερώσῃ δὲν δύναται. Χρήματα νὰ χαρίσῃ δύναται, ὄχι ὅμως καὶ ψυχὴν νὰ σώσῃ. Ἐγὼ ὅμως εἰς τὰ χέρια τῆς μετανοίας σᾶς παραδίδω, διὰ νὰ μάθετε τὴν δύναμίν της, διὰ νὰ μάθετε τὴν ἰσχύν της, διὰ νὰ μάθετε ὅτι δὲν νικᾶται ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὅτι καμμία παρανομία δὲν ἠμπορεῖ νὰ καταβάλῃ τὴν δύναμίν της. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου σᾶς παρουσιάζω ὄχι ἕνα, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς, ἀλλὰ χιλιάδας πολλὰς ἀνθρώπων μὲ ἕλκη, μὲ τραύματα, γεμάτους ἀπὸ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα, ποὺ δύνανται διὰ τῆς μετανοίας νὰ σωθοῦν καὶ νὰ μὴ τοὺς μείνῃ οὔτε σημάδι, οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὰ προηγούμενα ἁμαρτήματα. Δώσετε μεγάλην προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους μου E καὶ μὴ ἀρκεσθῆτε μόνον νὰ προσέχετε, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μνήμην σας νὰ τοὺς ἐντυπώσετε, ὥστε καὶ ἐκείνους ποὺ ἀπουσιάζουν νὰ διδάξετε. Διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου καίτοι οὗτοι εἶναι ἐστερημένοι τῆς ὠφελείας, ποὺ ἀμέσως τώρα λαμβάνετε σεῖς, θὰ τοὺς κάμετε προθυμοτέρους καὶ δραστηριωτέρους πρὸς τὴν ἀρετήν. Ἂς ἔλθῃ λοιπὸν εἰς τὸ μέσον ὁ Ἠσαΐας ποὺ εἶδε τὰ Σεραφείμ, ποὺ ἤκουσε τὴν μυστικὴν ἐκείνην μελῳδίαν, ποὺ ἀναρίθμητα περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐπροφήτευσε καὶ ἂς τὸν ἐρωτήσωμεν τί λέγει· «Ὅρασις, ἣν εἶδεν Ἠσαΐας κατὰ τῆς Ἰουδαίας, καὶ κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ» (Ἡσ. 1, 1). Διηγήσου λοιπὸν τὴν ὅρασιν ποὺ εἶδες· «Ἄκουε οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλη-

σεν» (Αὐτόθι 2). Ἄλλα ὑπεσχέθης καὶ ἄλλα λέγεις. 345 A Ποῖα ἄλλα ὑπεσχέθην; Ὅταν ἀρχίζης λέγεις· Ὅρασις ἐναντίον τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ κατόπιν ἀφήσας τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ, μὲ τὸν οὐρανὸν συνομιλεῖς καὶ εἰς τὴν γῆν ἔστρεψες τὸν λόγον. Ἄφησες τοὺς λογικοὺς ἀνθρώπους καὶ μὲ τὰ ἄλογα στοιχεῖα συνομιλεῖς.

Ἔκαμα τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ τὰ ἄλογα ἀλογώτεροι οἱ λογικοὶ ἔγιναν. Καὶ διὰ κάτι ἄλλο. Ἐπειδή, ὅτε ἔμελλε ὁ Μωϋσῆς νὰ εἰσαγάγη αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, προβλέπων ὅσα ἔμελλε νὰ συμβοῦν, ὅτι δηλαδὴ θὰ παρέβαινον ὅσα τοὺς παρέδωκε, ἔλεγε τὸ ἴδιον· «Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ προσεχέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου» (Δευτ. 32, 1). Ἐπικαλοῦμαι ὡς μάρτυρα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν διὰ σᾶς, ὁ Μωϋσῆς λέγει, ὅτι, ἐάν, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἐγκαταλείψετε B Κύριον τὸν Θεόν, θὰ διασκορπισθῆτε εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Ἦλθεν ὁ Ἠσαΐας, ἡ ἀπειλὴ ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ καλέση τὸν Μωϋσέα καὶ ἐκείνους ποὺ τότε τὰ ἤκουσαν, διότι εἶχον ἀποθάνει, καλεῖ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἐπεκαλέσθη ὡς μάρτυρας ὁ Μωϋσῆς. Ἰδοὺ ἐχάσατε τὴν ὑπόσχεσιν, ὦ Ἰουδαῖοι. Ἰδοὺ ἔχετε ἐγκαταλείψει τὸν Θεόν. Πῶς νὰ σὲ καλέσω ὡς μάρτυρα, ὦ Μωϋσῆ; Διότι ἀπέθανες. Πῶς νὰ καλέσω τὸν Ἀαρών; Καὶ ἐκεῖνος ἀπέθανε. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ καλέσης ἄνθρωπον ὡς μάρτυρα; Κάλεσε τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγώ, ὅταν ἔζων, λέγει ὁ Μωϋσῆς, δὲν ἐκάλεσα ὡς μάρτυρα μόνον τὸν Ἀαρὼν καὶ τοῦτον καὶ ἐκεῖνον, ἐπειδὴ οὗτοι θὰ ἀπέθνησκον, ἀλλὰ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως ποὺ δὲν ἀποθνήσκουν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. C Λέγει λοιπὸν ὁ Ἠσαΐας· «Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ», διότι σᾶς, ἔδωκεν ἐντολὴν ὁ Μωϋσῆς νὰ καλέσω σήμερον ὡς μάρτυρας. Καλεῖ δὲ τὰ στοιχεῖα ὄχι μόνον διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διότι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὡμίλησε. «Ἄκουε, οὐρανέ», διότι σὺ τὸ μάννα κατέβασες. «Ἐνωτίζου ἡ γῆ», διότι σὺ τὴν ὀρτυγομήτραν ἔδωκες. Ἄκουε, οὐρανέ, ἄκουε, διότι σὺ τὸ μάννα ἔρριψες, σὺ ἀνώτερα ἀπὸ τὴν φύσιν σου ἔκαμες. Ἄνω ἦσο καὶ ἀλῶνι ἐμιμήθης. Ἀκροάσου γῆ, διότι σὺ κάτω ἦσο καὶ πρόχειρον τραπέζι κατεσκεύασες. Εἰς ἀργίαν ἦτο ἡ φύσις καὶ εἰργάζετο ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ. D Οὔτε βοδιῶν ἐργασία προηγήθη καὶ ὅμως τὰ στάχυα ἦσαν ἕτοιμα. Οὔτε μαγείρων χέρια, οὔτε διαταγὴ ὑπῆρχε, ἀλλὰ τὸ μάννα τὰ ἀντικαθίστα ὅλα, ἡ πηγὴ ἡ ἡγιασμένη καὶ ἡ φύσις ἐλησμονοῦσε τὴν ἀδυναμίαν της. Πῶς τὰ ροῦχα των δὲν ἐχάλασαν; Πῶς τὰ ὑποδήματά των

δὲν ἐπάλιωσαν; Ὅλα ἔγιναν διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τούτων. «Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ». Μετὰ ἀπὸ τὰς ὑπομνήσεις καὶ εὐεργεσίας ἐκείνας ὑβρίζετο ὁ Δεσπότης ὑπ' αὐτῶν. Πρὸς ποῖον ἄλλον νὰ ὁμιλήσω, παρὰ πρὸς σᾶς; Ἄνθρωπον δὲν ἔχω, ὁ ὁποῖος νὰ μὲ ἀκούση. «Ἰδοὺ ἦλθον, καὶ οὐκ ἦν ἄνθρωπος· ἐλάλησα καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀκουσόμενος». Μὲ τὰ ἄλογα συνομιλῶ, ἐπειδὴ οἱ λογικοὶ εἰς τὴν μικρότητα τῶν ἀλόγων κατήντησαν. Διὰ τοῦτο καὶ ἄλλος προφήτης, E βλέπων τὸν βασιλέα νὰ μαίνεται, τὸ εἴδωλον νὰ λατρεύεται, τὸν Θεὸν νὰ ὑβρίζεται, τοὺς ἄλλους ὅλους νὰ εἶναι ζαρωμένοι καὶ φοβισμένοι, λέγει· «Ἄκουσον θυσιαστήριον, ἄκουσόν μου» (Γ' Βασ. 13, 2). Εἰς τὴν πέτραν, μὲ τὴν ὁποίαν εἶναι κατασκευασμένον τὸ θυσιαστήριον ὁμιλεῖς; Ναί, λέγει, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν πέτραν πιὸ ἀναίσθητος εἶναι ὁ βασιλεύς. «Ἄκουσόν μου, θυσιαστήριον, ἄκουσον τάδε λέγει Κύριος». Καὶ ἀμέσως διεσχίσθη τὸ θυσιαστήριον, δηλαδὴ ἡ πέτρα ἤκουσεν, ἐρραγίσθη καὶ ἔξω ἔχυσε τὴν θυσίαν. Πῶς δὲν ἤκουσεν ὁ ἄνθρωπος; 346 A Ἥπλωσε τὸ χέρι του διὰ νὰ πιάση τὸν προφήτην. Καὶ τί κάνει ὁ Θεός; Ἐξήρανε τὸ χέρι του. Βλέπε τί ἔκαμε· βλέπε φιλανθρωπίαν Δεσπότου καὶ ἁμαρτίαν δούλου. Διατί ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δὲν ἐξήρανε τὸ χέρι του; Διὰ νὰ γίνη ἀπὸ τὸ πάθημα τῆς πέτρας σωφρονέστερος. Ἐὰν δὲν ἐσχίζετο ἡ πέτρα, λέγει τρόπον τινὰ μὲ τοῦτο, δὲν θὰ σὲ ἐτιμωροῦσα, ἐπειδὴ δὲ ἐσχίσθη καὶ σὺ δὲν διωρθώθης, ἐναντίον σου φέρω τὴν ὀργήν. Ἥπλωσε τὸ χέρι διὰ νὰ ἁρπάση τὸν προφήτην καὶ ἐξηράνθη τὸ χέρι του. Ἦτο στημένον τὸ τρόπαιον· δορυφόροι τόσοι καὶ στρατηγοὶ καὶ βοήθεια πολλὴ ὑπῆρχε καὶ τὸ χέρι νὰ λυγίσουν δὲν ἠμποροῦσαν. B Καὶ ἔμενε τοῦτο εἰς τὴν θέσιν του φωνάζον, στηλιτεῦον τὴν ἧτταν τῆς ἀσεβείας, διακηρῦττον τῆς εὐσεβείας τὸ τρόπαιον καὶ τὸν θρίαμβον, τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐκείνου τὴν ἀνοησίαν. Καὶ νὰ κάμψουν αὐτὸ δὲν ἠμποροῦσαν.

3. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ λησμονήσωμεν τὴν ὑπόσχεσίν μας, μεταβαίνοντες ἀπὸ τὸν ἕνα λόγον εἰς τὸν ἄλλον, ἂς σᾶς ἀποδείξωμεν, ὅ,τι σᾶς ὑπεσχέθημεν. Τί δὲ σᾶς ὑπεσχέθημεν; Ὅτι καὶ ἀναρίθμητα τραύματα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ἂν ἔχη κανείς, ὅταν μετανοήση καὶ κάμη τὸ καλόν, τόσον αὐτὰ ἐξαλείφονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὥστε οὔτε σημάδι, οὔτε ἴχνος, οὔτε δεῖγμα δὲν μένει. Αὐτὰ σᾶς ὑπεσχέθην καὶ αὐτὰ θὰ προσπαθήσω νὰ σᾶς ἀποδείξω. Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου γῆ, ὅτι Κύριος ἐλάλησεν (Ἠσ. 1, 2, 4). Λέγε μου τί εἶπε; «Υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, C αὐτοὶ δὲ μὲ ἠθέτησαν. Ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον (ἀλογώτεροι καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα εἶναι) καὶ ὄνος τὴν

φάτνην τοῦ Κυρίου αὐτοῦ (χειρότεροι καὶ ἀπὸ τοὺς ὄνους εἶναι). Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός με οὐ συνῆκεν. Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν». Διατί, λέγεις, δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας; Διατί λέγεις, οὐαί; Λέγε μου. Διότι δὲν εὑρίσκω θεραπείαν. Διατί λέγεις οὐαί; Διότι ἐπέθεσα φάρμακα καὶ δὲν ὑπεχώρησε τὸ ἕλκος. Διὰ τοῦτο ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτούς.

Τί ἄλλο λοιπὸν ἔχω νὰ κάμω; Κοπάζω ἄδικα χωρὶς νὰ θεραπεύω. Οὐαί. Μιμεῖται θρηνοῦσαν μητέρα καὶ καλὰ κάνει. Παρακαλῶ προσέξατέ με πολύ. Οὐαί· διατί; Διότι τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὰ σώματα γίνεται. D Ὅταν δηλαδὴ ὁ ἰατρὸς ἴδῃ ὅτι ὁ ἄρρωστος δὲν ἔχει ἐλπίδα σωτηρίας δακρύζει, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι του ἀναστενάζουν καὶ ὀλοφύρονται. Ἀλλ' ἐκεῖ ἄσκοπα εἶναι τὰ κλάματα καὶ οἱ ἀναστεναγμοί. Διότι ὅταν πρόκειται νὰ ἀποθάνῃ ὁ ἑτοιμοθάνατος, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ἂν θρηνήσῃ δὲν θὰ τὸν σηκώσῃ. Ὥστε λόγῳ πένθους γίνεται ὁ θρῆνος, ὄχι πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακοῦ. Διὰ τὴν ψυχὴν ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ ἐὰν θρηνήσῃς, πολλὲς φορὲς ἀνορθώνεις τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν ψυχήν, λόγῳ τῆς ἁμαρτίας. Διατί; Διότι τὸ μὲν σῶμα, ὅταν ἀποθάνῃ, δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὴν ζωὴν διὰ δυνάμεως ἀνθρωπίνης, ἡ δὲ ψυχή, ἐὰν ἀποθάνῃ,[18] ἐπανέρχεται εἰς τὴν ζωὴν διὰ τῆς διορθώσεως. Ὅταν βλέπῃς πόρνον θρήνησε καὶ πολλάκις θὰ τὸν ἀνεγείρῃς ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. E Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος δὲν ἔγραφε μόνον, οὔτε συνεβούλευεν, ἀλλὰ καὶ ἐθρηνοῦσε μὲ δάκρυα, νουθετῶν, ἕνα ἕκαστον (Πράξ. 20, 32). Ἔστω, νουθετεῖς, διατί καὶ δακρύζεις; Δακρύζω, ὥστε, ἐὰν δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα ἡ νουθεσία, νὰ φέρουν τὰ δάκρυα. Ἔτσι καὶ ὁ προφήτης θρηνεῖ. Ὁ Δεσπότης ἡμῶν βλέπων νὰ πλησιάζῃ ἡ πτῶσις τῆς Ἰερουσαλὴμ λέγει· «Ἰερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς σὲ» (Ματθ. 23, 37). Φαντάζεται τὴν πτῶσιν τῆς πόλεως καὶ μιμεῖται ἄνθρωπον θρηνοῦντα. Καὶ ὁ προφήτης λέγει· «Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτιῶν» (Ἡσ. 1, 4). Μήπως τοὐλάχιστον ἔχει ὑγιὲς τὸ σῶμα; Εἶδες αὐτοὺς γεμάτους ἀπὸ πληγάς; «Σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι» (Αὐτόθι 4). 347 A Διατί θρηνεῖς, λέγε μου; «Ἐγκατελίπετε τὸν Κύριον, καὶ παρωργίσατε τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ. Τί ἔτι πλη-

18. Θάνατον τῆς ψυχῆς καλεῖ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, κατὰ τὸ τῆς Γενεσ. 2, 17, τὴν ἁμαρτίαν. Ἡ ψυχὴ δὲν ἀποθνήσκει εἶναι ἀθάνατος. Οἱ αἱρετικοὶ θνητοψυχῖται ἢ ὑπνοψυχῖται ἐδίδασκαν ὅτι ἀποθνήσκει μετὰ τοῦ σώματος καὶ θὰ ἀναστηθῇ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ἰδὲ Εὐσεβίου Ἐκκλησ. Ἱστορία 6, 37.

γῆτε»; (Αὐτόθι 5). Μὲ τί ἀκόμη νὰ σᾶς κτυπήσω; Μὲ πεῖναν ἢ μὲ ἀσθένειαν; Κάθε τιμωρίαν μετεχειρίσθην καὶ ἡ κακία σας δὲν ἐσταμάτησε. «Προστιθέντες ἀνομίας. Πᾶσα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. Οὐκ ἔνι τραῦμα, οὐ μώλωψ (Αὐτόθι 6). Παράξενα πράγματα. Πρὸ ὀλίγου ἔλεγες· «Σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι, ἐγκατελίπετε τὸν Κύριον καὶ παρωργίσατε τὸν Ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ» καὶ «Οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν». Θρηνεῖς, κόπτεσαι, ὀδύρεσαι, μετρᾷς τὰ τραύματα καὶ κατόπιν λέγεις· μόνον τραύματα ὑπάρχουν, μόνον πληγές; Πρόσεχε· τραῦμα γίνεται, B ὅταν τὸ μὲν ἄλλο μέρος τοῦ σώματος ὑγιὲς εἶναι καὶ μόνον ἕνα μέρος αὐτοῦ μένει ἀναίσθητον. Ἐδῶ ὅμως λέγει ὅτι ὅλον τὸ σῶμα ἔχει μεταβληθῆ σὲ τραῦμα. Δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον τραύματα, μόνον πληγαί, μόνον νωπὰ κτυπήματα. Ἀπὸ τὰ πόδια μέχρι τὸ κεφάλι καλύπτεται τὸ σῶμα ἀπὸ πληγάς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκαθαρίσθησαν, οὔτε ἐπεδέθησαν, οὔτε ἀνεκουφίσθησαν μὲ ἔλαιον. «Ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ πόλεις πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν ἀλλότριοι κατεσθίουσι» (Αὐτόθι 7). Ὅλα αὐτὰ τὰ ἔκαμα καὶ σεῖς δὲν διωρθώθητε. Κάθε τεχνικὸν μέσον μετεχειρίσθην καὶ ὁ ἄρρωστος μένει νεκρός. «Δεῦτε, ἀκούσατε λόγον Κυρίου ἄρχοντες Σοδόμων καὶ Γομόρρας. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν» (Αὐτόθι 10). Τί λοιπόν, πρὸς κατοίκους τῶν Σοδόμων ὁμιλεῖ; Ὄχι, ἀλλὰ τοὺς Ἰουδαίους κατοίκους τῶν Σοδόμων ὀνομάζει. C Ἐπειδὴ αὐτοὶ τὸν τρόπον τῶν σοδομιτῶν ἐμιμήθησαν, τὸ ὄνομα αὐτῶν τοὺς ἔδωκε. «Δεῦτε ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων καὶ Γομόρρας. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; λέγει Κύριος. Πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ ἀρνῶν οὐ βούλομαι. Ἐὰν προσφέρητέ μοι σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα βδέλυγμά μοί ἐστι· τὰς νεομηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχή μου· νηστείαν καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρός με ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν» (Αὐτόθι 13 - 15). Ὑπάρχει τίποτε ἴσον μὲ τὴν ὀργὴν αὐτήν; D Ὁ προφήτης τὸν οὐρανὸν καλεῖ, θρηνεῖ, ὀλοφύρεται, ὀδύρεται, λέγει· «Οὐκ ἔτι τραῦμα οὐκ ἔνι μώλωψ». Ὁ Θεὸς ὀργίζεται, δὲν δέχεται κανένα εἶδος θυσίας, οὔτε νουμηνίας, οὔτε σάββατα, οὔτε προσευχάς, οὔτε ἔκτασιν τῶν χειρῶν. Εἶδες ἕλκος; εἶδες νόσημα ἀθεράπευτον, ὄχι ἑνός, οὔτε δύο, οὔτε δέκα, ἀλλὰ χιλιάδων; Τί λοιπὸν λέγει κατόπιν; «Λούσασθε καθαροὶ γίνεσθε» (Αὐτόθι 16). Μήπως ὑπάρχει ἁμαρτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει συγχώρησις; Αὐτὸς ὁ Θεὸς τὸ λέγει· δὲν ἀκούω τί λέγετε σεῖς. Καὶ λέγει· «Λούσασθε». Πρὸς τί λέγεις ἐκεῖνα; Πρὸς τί ταῦ-

τα; Εἶναι ὠφέλιμα καὶ τὰ δύο. Ἐκεῖνα διὰ νὰ ἐκφοβίσω, ταῦτα διὰ νὰ προσελκύσω. Ἐὰν δὲν ἀκούῃς αὐτούς, Κύριε, **E** δὲν ἔχουν ἐλπίδα σωτηρίας· ἐὰν δὲν ἔχουν ἐλπίδα σωτηρίας, πῶς λέγεις· «Λούσασθε»; Ἀλλὰ πατέρας φιλόστοργος εἶναι, ὁ μόνος ἀγαθός, καὶ λυπᾶται περισσότερον ἀπὸ τὸν πατέρα.

Καὶ διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι πατέρας εἶναι, λέγει πρὸς αὐτούς· «Τί ποιήσω, Ἰούδα»; Δὲν γνωρίζεις, Κύριε, τί νὰ κάμῃς; Γνωρίζω, ἀπαντᾷ, ἀλλὰ δὲν θέλω, διότι ἀπαιτεῖ μὲν ἡ φύσις τῶν ἁμαρτημάτων τὴν τιμωρίαν, ἀλλὰ μὲ συγκρατεῖ τὸ μέγεθος τῆς φιλανθρωπίας μου. Τί νὰ σοῦ κάμω; Νὰ σὲ λυπηθῶ; Ἀλλὰ τότε γίνεσαι ραθυμότερος. Νὰ ἐπέλθω ἐναντίον σου μὲ τιμωρίας; Δὲν τὸ ἀνέχεται ἡ φιλανθρωπία μου. Τί νὰ σοῦ κάμω; Νὰ σὲ κάμω ὅπως ἔκαμα τὰ Σόδομα καὶ νὰ σὲ καταστρέψω ὅπως τὰ Γόμορρα; 348 **A** Δὲν τὸ βαστᾷ ἡ καρδιά μου. Ὁ ἀναλλοίωτος εὐμετάβολον ἄνθρωπον μιμεῖται, μᾶλλον δὲ μητέρα φιλόστοργον. Δὲν τὸ βαστᾷ ἡ καρδιά μου, ὅπως δὲν τὸ βαστᾷ ἡ καρδιὰ τῆς μάνας. Δὲν ἠρκέσθη ὅμως εἰς τὴν φράσιν ταύτην, ἀλλὰ προσέθεσε· «Ἐταράχθην ἐν τῇ μεταμελείᾳ μου» (Ὠσ. 11, 8). Ταράσσεται ὁ Θεός; Διῶξε ἀπὸ τὸ μυαλό σου τέτοια ἰδέα. Ἀτάραχος καὶ ἀμετάβλητος εἶναι ὁ Θεός, ἀλλά, ὅπως εἶπον, μιμεῖται ἡμᾶς καὶ ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους μας. Δὲν τὸ βαστᾷ ἡ καρδιά μου, συνεκινήθη. «Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε». Τί σᾶς ὑπεσχέθην; Σᾶς ἔδωκα τὴν ὑπόσχεσιν νὰ σᾶς ἀποδείξω, ὅτι τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ ἀπὸ ἀναρίθμητα ἁμαρτήματα ἂν εἶναι γεμᾶτοι καὶ ἀπὸ ἕλκη, ὅταν μετανοήσουν, τόσον τελείως ὁ Θεὸς τοὺς θεραπεύει, ὥστε οὔτε ἴχνος εἰς αὐτοὺς δὲν μένει ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ποὺ εἶχαν, οὔτε σημάδι, οὔτε ἡ παραμικρὰ ὑπόμνησις τῶν πληγῶν τῆς ἁμαρτίας. **B**

«Λούσασθε, καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. Μάθετε καλὸν ποιεῖν» (Ἡσ. 1, 16, 17). Καὶ τί καλὸν διατάσσεις νὰ κάνωμεν; «Κρίνατε ὀρφανὸν καὶ δικαιώσατε χήραν». Δὲν εἶναι βαρεῖαι αἱ διαταγαί, ἀλλὰ σύμφωνοι μὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἡ ὁποία λυπᾶται τὴν γυναῖκα ποὺ ὑποφέρει. «Καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν λέγει Κύριος» (Αὐτόθι 18).

Κάμετε τὸ μικρὸν σεῖς καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ποὺ εἶναι μεγαλύτερον ἐγὼ θὰ τὸ προσθέσω. Ὀλίγον δώσατέ μου καὶ τὸ ὅλον ἐγὼ θὰ χαρίσω. Ἔλᾶτε. Καὶ ποῦ νὰ ὑπάγωμεν; Εἰς ἐμὲ ποὺ ἐρεθίσατε, ποὺ μὲ παρωργίσατε· Εἰς ἐμὲ ὁ ὁποῖος σᾶς εἶπα· «Οὐκ ἀκούω ὑμῶν» (Αὐτόθι 15), διὰ νὰ φοβηθῆτε τὴν ἀπειλὴν καὶ νὰ μὲ κάμετε νὰ παύσω τὴν ἐναντίον σας ὀργήν μου.

C Ἔλᾶτε πρὸς ἐμέ, ποὺ δὲν ἀκούω, διὰ νὰ ἀκούσω. Καὶ τί κάνεις; Αὐτὸ ποὺ κάνω εἶναι ὅτι δὲν ἀφίνω ἴχνος, οὔτε δεῖγμα, οὔτε σημάδι ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ποὺ εἴχατε καὶ μετανοήσατε. «Δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν λέγει Κύριος». Καὶ συνεχίζει· «Ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν ὡς χιόνα λευκανῶ». Μήπως ὑπάρχει πουθενὰ σημάδι πληγῆς; Μήπως ὑπάρχει ζαρωματιὰ μαζὶ μὲ τὸ χρῶμα τῆς καθαρότητος; «Καὶ ἂν ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ». Μήπως ὑπάρχει πουθενὰ μαυρίλα; Μήπως ὑπάρχει λεκές; Καὶ πῶς γίνεται αὐτὴ ἡ καθαρότης; Μήπως ἄλλαι ἦσαν αἱ ὑποσχέσεις; Διότι τὸ στόμα τοῦ Κυρίου εἶπε αὐτά. Δὲν εἶδες μόνον τὸ μέγεθος τῶν ὑποσχέσεων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξίωμα ἐκείνου ὁ ὁποῖος τὰς δίδει. Διότι εἰς τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ μᾶς καθαρίσῃ ἀπὸ τοὺς λεκέδες τῆς ἁμαρτίας ὅλα εἶναι δυνατά. **D** Τοῦτον λοιπὸν ἀκούσαντες ὁμιλοῦντα διὰ τοῦ προφήτου καὶ τὸ φάρμακον τῆς μετανοίας γνωρίζοντες, δόξαν πρὸς αὐτὸν ἂς ἀναπέμψωμεν, διότι εἰς αὐτὸν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τὸν αἰῶνα. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟΥΣΙΑΣΑΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΑΣ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΡΙΣΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑ Θ'

Καθὼς οἱ γεωργοὶ ποὺ σπείρουν, καθόλου δὲν ὠφελοῦνται, ὅταν πλησίον εἰς τὸν δρόμον **E** σπείρουν τὸν σπόρον τοῦ σίτου, ἔτσι καὶ ἡμεῖς καθόλου δὲν ὠφελούμεθα ἐκ τοῦ ὅτι ὀνομαζόμεθα Χριστιανοί, ἐὰν δὲν ἔχωμεν καὶ ἔργα χριστιανικά. Καὶ ἐὰν θέλετε ἀπόδειξιν τούτου, θὰ σᾶς φέρω ἀξιόπιστον μάρτυρα, τὸν ἀδελφόθεον Ἰάκωβον, ποὺ λέγει· «Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν» (Ἰακ. 2, 17). Ἄρα λοιπὸν **349 A** ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ὕπαρξις τῶν ἔργων καὶ ὅταν αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν, καθόλου δὲν ὠφελεῖ ἡ ὀναμασία τοῦ Χριστιανοῦ. Μὴ ἀπορεῖς δὲ δι' αὐτὸ ποὺ λέγω. Διότι, λέγε μου, τί κέρδος ἔχει ὁ στρατιώτης ἐκ τοῦ ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἐὰν δὲν εἶναι ἄξιος τῆς ἐκστρατείας καὶ δὲν πολεμᾷ ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος τὸν τρέφει; Ἴσως δέ, ἂν καὶ φοβερὸν εἶναι αὐτὸ ποὺ λέγω, καλύτερα θὰ ἦτο αὐτὸς νὰ μὴ στρατολογηθῇ, παρά, ἀφοῦ στρατολογηθῇ, νὰ ἀμελῇ διὰ τὴν τιμὴν τοῦ βασιλέως. Διότι, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ τιμωρηθῇ ἐκεῖνος πού, ἐνῷ ἀπὸ τὸν βασιλέα τρέφεται, δὲν ἀγωνίζεται ὑπὲρ τοῦ βασιλέως; Καὶ τί λέγω ὑπὲρ τοῦ βασιλέως; Εἴθε τοὐλάχιστον διὰ τὰς ψυχάς μας νὰ ἐφροντίζομεν. **B**

Καὶ πῶς, λέγει κάποιος, εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ εἶμαι μέσα εἰς τὸν κόσμον καὶ σὲ τόσας δυσκολίας, νὰ σωθῶ; Τί λέγεις, ἄνθρωπε; Θέλεις μὲ συντομίαν νὰ σοῦ δείξω ὅτι δὲν συντελεῖ ὁ τόπος διὰ νὰ σωθῇ κανείς, ἀλλὰ ὁ τρόπος τῆς ζωῆς καὶ ἡ θέλησίς του; Ὁ Ἀδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον ἦτο καὶ σὰν νὰ εὑρίσκετο σὲ λιμάνι ἐναυάγησε, ἀντιθέτως ὁ Λὼτ εἰς τὰ Σόδομα ἦτο, τὰ ὁποῖα λόγῳ τῆς ἁμαρτίας ὡμοίαζον μὲ τρικυμιῶδες πέλαγος καὶ τίποτε δὲν ἔπαθε. Ὁ Σαοὺλ μέσα εἰς τοὺς θησαυροὺς τοὺς βασιλικοὺς ἦτο καὶ ἔχασε τὴν βασιλείαν τὴν

ἐπίγειον καὶ τὴν οὐράνιον. Δὲν δικαιολογεῖται λοιπὸν κανεὶς μὲ τὸ νὰ λέγῃ· **C** δὲν εἶναι δυνατὸν καὶ εἰς τὸν κόσμον νὰ εἶμαι καὶ μέσα σὲ δυσκολίας καὶ νὰ σώζωμαι. Ἀπὸ ποῦ ὅμως προέρχονται ὅλα αὐτά; Ἐκ τοῦ ὅτι ἄλλοι μὲν εἰς τὰς προσευχάς, ἄλλοι δὲ εἰς τὰς θείας συνάξεις συνεχῶς δὲν ἔρχεσθε. Δὲν βλέπετε ἐκείνους ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ λάβουν ἀξιώματα ἀπὸ τὸν ἐπίγειον βασιλέα, πῶς πλησίον του διαρκῶς εὑρίσκονται, πῶς καὶ ἄλλους βάζουν νὰ τὸν παρακαλέσουν, διὰ νὰ μὴ χάσουν αὐτὸ ποὺ ἐπιζητοῦν;

Ταῦτα δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν ἔρχονται εἰς τὰς θείας συνάξεις λέγονται, καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν ὥραν τῆς φοβερᾶς καὶ μυστικῆς τραπέζης μὲ συνομιλίας καὶ ματαιολογίας ἀσχολοῦνται.

Τί κάνεις, ἄνθρωπε· Πρὸς τὸν ἱερέα, ὅταν εἶπε· «Ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν ἡμῶν καὶ τὰς καρδίας» δὲν ἔδωσες ὑπόσχεσιν καὶ εἶπες· **D** Ἔχομεν πρὸς τὸν Κύριον;[10] Δὲν φοβεῖσαι, δὲν κοκκινίζεις, κατ' αὐτὴν τὴν φοβερὰν ὥραν ψεύστης νὰ εὑρίσκεσαι; Βαβαὶ τοῦ θαύματος! Ἐνῷ ἡ μυστικὴ τράπεζα εἶναι ἕτοιμη, ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ διὰ σὲ σφαγιάζεται, ὁ ἱερεὺς διὰ σὲ ἀγωνίζεται, πῦρ πνευματικὸν ἀπὸ τὴν ἄχραντον ἀναβλύζει τράπεζαν, τὰ Χερουβεὶμ παρίστανται καὶ τὰ Σεραφεὶμ ἵπτανται, τὰ Ἑξαπτέρυγα τὰ πρόσωπα καλύπτουν, ὅλαι αἱ ἀσώματοι δυνάμεις μετὰ τοῦ ἱερέως διὰ σὲ πρεσβεύουν. **E** τὸ πῦρ τὸ πνευματικὸν κατέρχεται, τὸ αἷμα εἰς τὸ ποτήριον ἐκ τῆς ἀχράντου πλευρᾶς χύνεται πρὸς καθαρισμὸν ἰδικόν σου, δὲν φοβεῖσαι, δὲν κοκκινίζεις καὶ κατ' αὐτὴν τὴν φοβερὰν ὥραν ψεύστης νὰ εὑρίσκεσαι; Ἑκατὸν ἑξήκοντα ὀκτὼ ὥρας ἔχει ἡ ἑβδομάς, μίαν δὲ καὶ μόνην ὥραν ἐξεχώρισε διὰ τὸν ἑαυτόν του ὁ Θεὸς καὶ αὐτὴν ἀκόμη εἰς κοσμικὰ πράγματα καὶ σὲ γέλια καὶ συνομιλίας ἐξοδεύεις; **350 A** Μὲ ποίαν λοιπὸν παρρησίαν εἰς τὰ μυστήρια θὰ προσέλθῃς; Μὲ ποίαν συνείδησιν, ἀφοῦ τὴν ἐμόλυνες; Καὶ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς, σκέψου· Θὰ ἐτολμοῦσες, ἆρά γε, κρατῶν εἰς τὰ χέρια κόπρον, νὰ ἐγγίσῃς τὸ ἄκρον τοῦ φορέματος τοῦ ἐπιγείου βασιλέως; Ποτέ.

Μὴ νομίσῃς, ὅτι ἄρτος εἶναι, οὔτε ὅτι οἶνος εἶναι, διότι δὲν καταλήγει, ὅπως τὰ λοιπὰ φαγητὰ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα. Ἄπαγε τῆς βλασφημίας νὰ μὴ ἔχῃς τοιαύτην ἰδέαν. Ὅπως τὸ κερί, ὅταν ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν φωτιά, τίποτε ἀπὸ τὴν οὐσίαν του δὲν διατηρεῖ, οὔτε ὑπολείμματα αὐτοῦ μένουν, τὸ ἴδιον καὶ ἐδῶ γίνεται· τὰ ἱερὰ μυστήρια καταναλίσκονται ἐξ

10. Λόγοι τῆς θείας Λειτουργίας καὶ σήμερον λεγόμενοι.

ἀλοκλήρου ἀναμιγνυόμενα μὲ τὴν οὐσίαν τοῦ σώματος. Διὰ τοῦτο, ὅταν προσέρχεσθε νὰ μεταλάβετε, **B** μὴ νομίσητε ὅτι ἀπὸ ἄνθρωπον μεταλαμβάνετε τοῦ θείου Σώματος, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ αὐτὰ τὰ Σεραφεὶμ διὰ τῆς λαβίδος τοῦ πυρός, τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, εἶδεν ὁ Ἡσαΐας (Ἠσ. 6). Ὅταν δὲ προσερχώμεθα νὰ μεταλάβωμεν τοῦ σωτηρίου αἵματος, νὰ νομίζωμεν ὅτι ἐγγίζομεν μὲ τὰ χείλη τὴν ἄχραντον πλευρὰν καὶ τότε νὰ μεταλαμβάνωμεν αὐτοῦ.

Διὰ τοῦτο, ἀδελφοί, ἂς μὴ ἀπουσιάζωμεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε πάλιν, ὅταν εἰς αὐτὴν εἴμεθα, νὰ ἀσχολούμεθα μὲ συνομιλίας. Ἂς ἱστάμεθα ἔμφοβοι καὶ ἔντρομοι, κάτω διευθύνοντες τὰ μάτια, ἄνω δὲ τὴν ψυχήν. Ἂς στενάζωμεν σιωπηλῶς καὶ ἂς ἀλαλάζωμεν διὰ τῆς καρδίας. Δὲν βλέπετε ἐκείνους ποὺ ἵστανται πλησίον τοῦ αἰσθητοῦ **C** καὶ φθαρτοῦ καὶ προσκαίρου καὶ ἐπιγείου βασιλέως, πῶς εἶναι ἀμετακίνητοι, ἄφωνοι, ἀκίνητοι, πῶς δὲν βλέπουν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἀλλὰ εἶναι σκυθρωποί, κατηφεῖς, ἔμφοβοι; Αὐτούς, ὦ ἄνθρωπε, λάβε ὡς παράδειγμα καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ παρίστασθε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ὅταν εἰσέρχεσθε ἐνώπιον τοῦ ἐπιγείου βασιλέως. Καὶ μάλιστα μὲ πολὺ περισσότερον φόβον πρέπει νὰ παρίστασθε ἐνώπιον τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως. Ταῦτα δὲν θὰ παύσω πολλὰς φορὰς νὰ σᾶς λέγω, ἕως ὅτου σᾶς ἴδω νὰ διορθωθῆτε. Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἂς εἰσερχώμεθα ὅπως πρέπει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, **D** μὴ ἔχοντες μνησικακίαν εἰς τὴν ψυχήν, διότι ὑπάρχει φόβος, ἐνῷ θὰ προσευχώμεθα, νὰ στρέφωμεν ἐναντίον μας τὴν προσευχήν, λέγοντες· «Ἄφες ἡμῖν ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. 6, 12). Διότι φοβεροὶ εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι καὶ ὁ λέγων αὐτοὺς εἶναι σὰν νὰ φωνάζῃ τὰ ἑξῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ἀφῆκα Δέσποτα, ἄφησε· ἔλυσα, λῦσε· συνεχώρησα, συγχώρησε. Ἐὰν ἐκράτησα, κράτησε· ἐὰν δὲν συνεχώρησα τὸν πλησίον διὰ τὰ πρὸς ἐμὲ παραπτώματά του, οὔτε σὺ νὰ συγχωρήσῃς τὰ πρὸς σὲ ἁμαρτήματά μου. Μὲ ὅποιο μέτρο ἐμέτρησα, μὲ τὸ ἴδιο ἀντιμέτρησέ με.

Ταῦτα γνωρίζοντες, καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἡμέραν ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο καὶ τὰ φοβερὰ βασανιστήρια σκεφθέντες, **E** ἂς ἐπιστρέψωμεν πλέον ἀπὸ τὸν πλανημένον δρόμον μας εἰς τὸν Θεόν. Διότι θὰ ἔλθῃ ὥρα κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ θέατρον τοῦ κόσμου τούτου θὰ διαλυθῇ[20] καὶ τότε δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν πλέον νὰ ἀγωνιζώμεθα. Δὲν εἶναι δυνατὸν μετὰ τὸ τέλος τοῦ βίου νὰ ἐμπορευθῇ κάποιος.

20. Διάλυσις τοῦ θεάτρου τοῦ κόσμου δι' ἕκαστον καὶ τέλος τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐνεργείας εἶναι τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, ὁ θάνατος.

Δὲν εἶναι δυνατὸν μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ θεάτρου νὰ στεφανωθῇ. Οὗτος ὁ καιρὸς εἶναι καιρὸς μετανοίας, ἐκεῖνος κρίσεως· οὗτος ὁ καιρὸς εἶναι καιρὸς τῶν ἀγώνων, ἐκεῖνος τῶν στεφάνων· οὗτος εἶναι καιρὸς κόπου, ἐκεῖνος ἀνέσεως· οὗτος καιρὸς ἐργασίας, ἐκεῖνος καιρὸς ἀνταποδόσεως.

Σηκωθῆτε ἀπὸ τὸν ὕπνον τῆς ἀμελείας, σᾶς παρακαλῶ, στραφῆτε καὶ ὅσα λέγονται μὲ προθυμίαν ἂς ἀκούσωμεν.
351 **A** Ἐζήσαμεν ἕως τώρα σαρκικῶς, ἂς ζήσωμεν ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα πνευματικῶς. Ἐζήσαμεν μὲ τὰς ἡδονάς, ἂς ζήσωμεν τοῦ λοιποῦ καὶ μὲ τὰς ἀρετάς. Ἐζήσαμεν μὲ τὴν ἀμέλειαν, ἂς ζήσωμεν καὶ μὲ τὴν μετάνοιαν. «Τί ὑπερηφανεύεται γῆ καὶ σποδός» (Σοφ. Σειρ. 10, 9); Διατί ὑπερηφανεύεσαι, ὦ ἄνθρωπε; Διατί κομπάζεις καὶ ἔχεις μεγάλην ἰδέαν διὰ τὸν ἑαυτόν σου; Τί ἐλπίζεις νὰ ἀπολαύσῃς ἀπὸ τὴν δόξαν τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τὸν πλοῦτον;

Ἂς μεταβῶμεν εἰς τοὺς τάφους, παρακαλῶ, καὶ ἂς ἴδωμεν τὰ ἐκεῖ μυστηριώδη πράγματα, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καταξεσχισμένην, ὀστᾶ φαγωμένα, σώματα σάπια. Καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦτο, ἂν εἶσαι σοφός, σκέψου, καὶ ἂν εἶσαι φρόνιμος, εἰπέ μου· ποῖος εἶναι ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ ποῖος ὁ ἰδιώτης, ποῖος ὁ εὐγενὴς καὶ ποῖος ὁ δοῦλος, ποῖος ὁ σοφὸς καὶ ποῖος ὁ μὴ σοφός. Ποῦ τὸ κάλλος ἐκεῖ τῆς νεότητος; **B** Ποῦ ἡ ὑπερβολικὰ χαρούμενη ὄψις τοῦ προσώπου; Ποῦ τὰ ὡραῖα μάτια; Ποῦ ἡ καλοκαμωμένη μύτη; Ποῦ τὰ πυροκόκκινα χείλη; Ποῦ τὰ ὡραῖα μάγουλα; Ποῦ τὸ λαμπρὸν μέτωπον; Δὲν εἶναι ὅλα σκόνη; Δὲν εἶναι ὅλα στάχτη; Δὲν εἶναι ὅλα σκουριά; Δὲν εἶναι ὅλα σκουλήκια καὶ δυσωδία; Δὲν εἶναι ὅλα βρωμερά; Ταῦτα ἔχοντες εἰς τὸν νοῦν, ἀδελφοί, καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν ἐσχάτην μας ἡμέραν, ἐφ' ὅσον ἔχομεν καιρόν, ἂς ἐπιστρέψωμεν ἀπὸ τὸν πλανημένον δρόμον μας. Ἐξηγοράσθημεν μὲ πολύτιμον αἷμα (Α' Πέτρ. 1, 19). Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ἐφάνη. Διὰ σέ, ὦ ἄνθρωπε, ὁ Θεὸς εἰς τὴν γῆν ἦλθε καὶ δὲν εἶχε ποῦ νὰ ἀκουμβήσῃ τὸ κεφάλι του (Λουκ. 9, 58).

Πὼ πώ, τί θαυμαστὸν πρᾶγμα! **C** Ὁ κριτὴς διὰ τοὺς καταδίκους εἰς δικαστήριον ἔρχεται, ἡ ζωὴ θάνατον γεύεται, ὁ πλάστης ὑπὸ τοῦ πλάσματος ραπίζεται, ὁ ὑπὸ τῶν Σεραφεὶμ μὴ βλεπόμενος, ὑπὸ τοῦ δούλου ἐμπτύεται, ὄξος καὶ χολὴν γεύεται, διὰ λόγχης κεντᾶται, εἰς τάφον κατατίθεται, καὶ σὺ ἀμελεῖς, εἰπέ μου, καὶ κοιμᾶσαι, καὶ καταφρονεῖς, ἄνθρωπε; Δὲν γνωρίζεις, ὅτι καὶ τὸ αἷμά σου ἂν χύσῃς δι' αὐτόν, οὔτε τότε τὸ πρὸς αὐτὸν χρέος σου ἐξεπλήρωσες; Διότι ἄλλη ἀξία ἔχει τὸ αἷμα τοῦ Δεσπότου καὶ ἄλλη τὸ αἷμα τοῦ δούλου. Πρόλαβε διὰ τῆς μετανοίας καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τὴν ἔξοδον

ἐκ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς σου, διότι, ὅταν ἐπέλθῃ ὁ θάνατος, παύει κάθε θεραπεία διὰ τῆς μετανοίας, ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἡ μετάνοια ἰσχύει καὶ μόνον εἰς τὸν Ἅδην δὲν ἔχει καμμίαν ἰσχύν. Ἂς ζητήσωμεν τὸν Κύριον, ἐφ' ὅσον ἔχομεν καιρόν. Ἂς ἐργασθῶμεν τὸ ἀγαθόν, διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν καὶ ἀπὸ τὴν μέλλουσαν ἀτελεύτητον γέενναν καὶ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἀξιωθῶμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Διὰ τῶν δημοσιευομένων ἐνταῦθα τεσσάρων κατηχήσεων συμπληροῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν σωζομένων κατηχητικῶν λόγων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐκ τῶν ὁποίων ὀκτὼ ἔχουν δημοσιευθῆ εἰς τὸν ἕβδομον τόμον τῆς παρούσης σειρᾶς. Αἱ εἰς τὸν παρόντα τόμον ἐκδιδόμεναι τέσσαρες κατηχήσεις ἔχουν ληφθῆ αἱ μὲν δύο πρῶται ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ B. Montfaucon, τόμ. 2, σελ. 265 - 287, ὅπου φέρονται ὡς κατηχήσεις πρώτη καὶ δευτέρα, αἱ δὲ ἄλλαι δύο ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Παπαδοπούλου - Κεραμέως (Varia Graeca Sacra, Πετρούπολις 1909, σελ. 154 - 175), ὅπου φέρονται ὡς δευτέρα καὶ τρίτη.

Ἡ ἀρίθμησις τῶν Κατηχήσεων εἰς μὲν τὴν μετάφρασιν ἀκολουθεῖ τὴν συνέχειαν τῆς ἀριθμήσεως τῶν εἰς τὸν ἕβδομον τόμον ἐκδοθεισῶν ὀκτὼ κατηχητικῶν ὁμιλιῶν, εἰς δὲ τὸ κείμενον τηρεῖται ἡ ἀρίθμησις τῶν ἐκδόσεων ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐλήφθησαν.

Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ διαφωτισθῇ ἀπὸ τὴν εἰσαγωγήν μας εἰς τὸν ἕβδομον τόμον.

Μετὰ τὰς Κατηχήσεις ἐκδίδονται καὶ μεταφράζονται ἐνταῦθα καὶ οἱ δύο Εἰς Εὐτρόπιον λόγοι τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖοι ἐξεφωνήθησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 399 ἐξ ἀφορμῆς τῆς πρὸς τὸν Εὐτρόπιον δυσμενείας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τῆς ἐκπτώσεώς του ἀπὸ τὰ ἀξιώματα τοῦ ὑπάτου καὶ πατρικίου. Καταδιωκόμενος ὁ Εὐτρόπιος ὑπὸ τῶν ἀξιωματούχων τοῦ βασιλέως κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ζητῶν ἄσυλον. Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄσυλον εἶχεν ὁ ἴδιος καταργήσει διὰ νόμου, ὁ ὁποῖος ὥριζε «μηδένα προσφεύγειν ταῖς Ἐκκλησίαις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη προσφεύγοντας ἀφέλκεσθαι» (Εἰς Εὐτρόπιον 1, 6). Ὁ Χρυσόστομος ἠρνήθη νὰ παραδώσῃ τὸν Εὐτρόπιον εἰς τοὺς καταζητοῦντας αὐτὸν καὶ ἐξεφώνησεν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τὴν πρώτην εἰς Εὐτρόπιον ὁμιλίαν του. Εἰς αὐτὴν περιγράφει ζωηρῶς, μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν καλλιέπειαν τὴν ματαιότητα καὶ τὸ εὐμετάβολον τῶν ἐγκοσμίων καὶ συνιστᾷ συγγνώμην καὶ συμπάθειαν. Ἐν συνεχείᾳ δὲ προσέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τοῦ Εὐτροπίου.

Μετὰ διήμερον ὁ Εὐτρόπιος ἐγκατέλειψε κρυφίως τὸν ναὸν καὶ συλληφθεὶς ἐξωρίσθη εἰς τὴν Κύπρον καὶ παραδοθεὶς εἰς τὸν ἄσπονδον αὐτοῦ ἐχθρὸν στρατηγὸν Γαϊνᾶν ἀπεκεφαλίσθη παρ' αὐτοῦ. Ὁ Χρυσόστομος μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Εὐτροπίου ἐξεφώνησε ἑτέραν ὁμιλίαν· «Ὅτε τῆς Ἐκκλησίας ἔξω εὑρεθεὶς ὁ Εὐτρόπιος ἀπεσπάσθη...». Ἡ ὁμιλία αὐτή, ἂν καὶ εἶναι περιστατική, ἔχει πλούσιον θεολογικὸν περιεχόμενον, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ὠφελιμότητα τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρόγευσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς βασιλείας. Τὸ κείμενον τῶν ὁμιλιῶν λαμβάνεται ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Montfaucon.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΣΤΑΜΟΣ
Ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης
Θεολόγος

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Θ'

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΝΑ ΒΑΠΤΙΣΘΩΣΙ, ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ ΛΟΥΤΡΟΝ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΦΕΣΕΩΣ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΛΕΓΕΤΑΙ ΤΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ. ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΦΑΜΑΡΤΟΝ ΕΙΝΑΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ ΤΟ ΝΑ ΠΑΡΑΒΑΙΝΩΜΕΝ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑ ΟΡΚΙΖΩΜΕΘΑ, ΕΣΤΩ ΚΑΙ ΑΝ ΘΑ ΤΟΥΣ ΤΗΡΗΣΩΜΕΝ.

1. Πόσον ποθητὸς καὶ ἀγαπητὸς μᾶς εἶναι ὁ χορὸς τῶν νέων ἀδελφῶν! Ἀδελφοὺς δὲ ἐγὼ σᾶς ὀνομάζω προτοῦ ἀκόμη ἔλθουν οἱ πόνοι τοῦ τοκετοῦ καὶ πρὸ τῆς γεννήσεώς σας τὴν συγγένειαν εὐχαρίστως διακηρύσσω. Διότι γνωρίζω καλῶς, πόσον μεγάλην τιμὴν καὶ ἐξουσίαν θὰ λάβετε· ἐκείνους δὲ ποὺ πρόκειται νὰ ἀναλάβουν ἐξουσίαν τινὰ καὶ πρὸ τῆς ἀναλήψεως αὐτῆς συνήθως ὅλοι τοὺς τιμοῦν, 226 A ἵνα διὰ τῶν τιμῶν καὶ τῶν περιποιήσεων ἐξασφαλίσουν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὴν εὔνοιάν των εἰς τὸ μέλλον. Τοῦτο καὶ ἐγὼ κάμνω τώρα. Διότι δὲν πρόκειται ἁπλῆν τινα ἐξουσίαν νὰ ἀναλάβετε, ἀλλὰ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν νὰ ὁδηγηθῆτε, μᾶλλον δὲ ὄχι εἰς βασιλείαν ἁπλῶς, ἀλλ' εἰς αὐτὴν τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν. Διὰ τοῦτο σᾶς ἱκετεύω καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ θυμηθῆτε, ὅταν θὰ μεταβῆτε εἰς ἐκείνην τὴν βασιλείαν. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ὁ Ἰωσὴφ ἔλεγε πρὸς τὸν ἀρχιοινοχόον· «μνήσθητί μου, ὅταν εὖ σοι γένηται» (Γεν. 40, 14), τοῦτο καὶ ἐγὼ λέγω τώρα πρὸς σᾶς· νὰ μὲ θυμηθῆτε, ὅταν θὰ σᾶς γίνῃ αὐτὸ τὸ καλό. Δὲν ἀπαιτῶ τοῦτο ὡς ἀμοιβὴν δι' ὄνειρα, ὅπως ἐκεῖνος, B διότι δὲν ἦλθα διὰ νὰ σᾶς ἐξηγήσω ὄνειρα, ἀλλὰ τὰ οὐράνια πράγματα νὰ σᾶς διηγηθῶ καὶ εὐχαρίστους εἰδήσεις νὰ σᾶς φέρω δι' ἀγαθὰ τοιαῦτα· «Οἷα οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη». Τοιαῦτα εἶναι «ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α' Κορ. 2, 9). Ὁ μὲν λοιπὸν Ἰωσὴφ ἔλεγε πρὸς τὸν οἰνοχόον ἐκεῖνον· «Ἔτι τρεῖς ἡμέραι καὶ ἀποκαταστήσει σε Φαραὼ εἰς τὴν ἀρχιοινοχοΐαν σου» (Γεν. 40, 12), ἐγὼ ὅμως δὲν λέγω, ὅτι ἀκόμη τρεῖς ἡμέραι ὑπολείπονται καὶ θὰ λάβετε ἀξίωμα οἰνοχόου βασιλέως, ἀλλ' ἀκόμη τριάκοντα ἡμέραι καὶ θὰ σᾶς ἀποκαταστήσῃ ὄχι ὁ Φαραώ, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν ἄνω πατρίδα, εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἰε-

ρουσαλήμ, εἰς τὴν πόλιν τὴν οὐράνιον. C Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἔλεγεν, ὅτι «δώσεις τὸ ποτήριον εἰς χεῖρας τοῦ Φαραώ» (αὐτόθι), ἐγὼ ὅμως δὲν λέγω ὅτι θὰ δώσετε τὸ ποτήριον εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς θὰ δώσῃ εἰς τὸ ἰδικόν σας χέρι τὸ ποτήριον τὸ φρικτὸν καὶ γεμᾶτον ἀπὸ μεγάλην δύναμιν καὶ πολυτιμότερον ἀπὸ τὴν ὑλικὴν καὶ ἄϋλον κτίσιν. Γνωρίζουν οἱ μεμυημένοι τὴν δύναμιν τοῦ ποτηρίου τούτου, θὰ τὴν μάθετε καὶ σεῖς ὀλίγον κατόπιν.¹ Νὰ μὲ θυμηθῆτε λοιπόν, ὅταν μεταβῆτε εἰς τὴν βασιλείαν ἐκείνην, ὅταν λάβετε τὸ βασιλικὸν φόρεμα, ὅταν ἐνδυθῆτε τὴν πορφύραν, ποὺ ἐβάφη μὲ Δεσποτικὸν αἷμα, ὅταν θέσετε εἰς τὸ κεφάλι σας τὸ στέμμα, ποὺ λαμπρότερα ἀπὸ τὸν ἥλιον ἀκτινοβολεῖ. D Διότι τοιαῦται εἶναι τὰ δῶρα τοῦ νυμφίου μας, ἀνώτερα μὲν ἀπὸ τὴν ἀξίαν μας, ἀντάξια δὲ τῆς φιλανθρωπίας του.

Διὰ τοῦτο ἤδη ἀπὸ τώρα καὶ πρωτοῦ εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐκείνους θαλάμους εἰσέλθετε σᾶς μακαρίζω. Καὶ ὄχι μόνον σᾶς μακαρίζω, ἀλλὰ καὶ σᾶς ἐπαινῶ διὰ τὴν εὐγνωμοσύνην σας. Διότι δὲν προσήλθατε εἰς τὸ βάπτισμα κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς σας, ὅπως οἱ ραθυμότεροι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπὸ τώρα ἤδη, ὡς εὐγνώμονες ὑπηρέται, ἕτοιμοι νὰ ὑπακούσετε εἰς τὸν Κύριον μὲ πολλὴν ἀγάπην, τὸν αὐχένα τῆς ψυχῆς μὲ πολλὴν μετριοφροσύνην καὶ προθυμίαν ἐβάλατε μέσα εἰς τὴν ζεύγλην τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐδέχθητε τὸν ζυγὸν τὸν μαλακὸν καὶ ὠφέλιμον καὶ ἐλάβατε ἐπάνω σας τὸ φορτίον τὸ ἐλαφρόν. E Διότι ἂν καὶ τὰ δῶρα τῆς χάριτος εἶναι τὰ ἴδια σὲ σᾶς καὶ εἰς ἐκείνους ποὺ βαπτίζονται, ὅταν εἶναι ἑτοιμοθάνατοι, δὲν εἶναι ὅμως ἴση ἡ προαίρεσις, οὔτε ἡ προετοιμασία τῶν πραγμάτων. Διότι ἐκεῖνοι μὲν εἰς τὸ κρεβάτι λαμβάνουν τὸ βάπτισμα, ἐνῷ σεῖς εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, τῆς κοινῆς ὅλων ἡμῶν μητέρας· καὶ ἐκεῖνοι μὲν ὀδυρόμενοι καὶ δακρύζοντες, σεῖς δὲ χαίροντες καὶ εὐφραινόμενοι· ἐκεῖνοι ἀναστενάζοντες, σεῖς δὲ εὐχαριστοῦντες· καὶ ἐκεῖνοι μὲν ζαλισμένοι καὶ ἀναίσθητοι ἀπὸ τὸν πολὺν πυρετόν, σεῖς δὲ γεμᾶτοι ἀπὸ πνευματικὴν ἡδονήν. 227 A Διὰ τοῦτο σὲ σᾶς μὲν εἶναι ὅλα σύμφωνα μὲ τὴν δωρεάν, εἰς ἐκείνους δὲ ὅλα εἶναι ἀντίθετα. Διότι ἐκεῖ θρῆνος καὶ ὀδυρμὸς πολὺς γίνεται, ὅταν βαπτίζωνται, καὶ παιδιὰ ἵστανται γύρω

1. Ὑπονοεῖ τὴν μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα παρεχομένην εἰς τοὺς νεοφωτίστους Θείαν Κοινωνίαν (Κανόνες 146 - 147 Ἱππολύτου). Οὗτοι κατὰ τὴν ἐπακολουθοῦσαν μετὰ τὸ βάπτισμα θείαν λειτουργίαν μεταλαμβάνουν πρῶτοι, κρατοῦντες λαμπάδας. Μετὰ τὴν Θείαν Κοινωνίαν ἐν Αἰγύπτῳ ἐγεύοντο γάλακτος καὶ μέλιτος «εἰς ἀνάμνησιν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τῆς γλυκύτητος τῶν ἀγαθῶν» (Κανὼν 148, Ἱππολύτου).

εἰς αὐτοὺς κλαίοντα, καὶ γυναῖκα τὸ πρόσωπον κατοξεσχίζουσα, καὶ φίλοι λυπημένοι, καὶ ὑπηρέται γεμᾶτοι δάκρυα καὶ ὅλη ἡ ὄψις τῆς οἰκίας ὁμοιάζει μὲ χειμερινὴν σκοτεινὴν ἡμέραν. Ἐὰν δὲ αὐτὴν τὴν καρδίαν τοῦ ἐπὶ τῆς κλίνης εὑρισκομένου ἀνοίξῃς, σκυθρωποτέραν ἀπ' αὐτὰ θὰ τὴν εὕρῃς. Διότι ὅπως ὅταν φυσοῦν μὲ πολλὴν ὁρμὴν καὶ ἀντίθετον κατεύθυνσιν ἄνεμοι καὶ προσκρούουν μεταξύ των εἰς τὸ πέλαγος, εἰς πολλὰ μέρη τὸ διαχωρίζουν, ἔτσι καὶ αἱ σκέψεις τῶν κακῶν, τὰ ὁποῖα τοὺς κατέχουν τότε, ἐμπίπτουσαι μὲ ὁρμὴν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀσθενοῦς, εἰς πολλὰς φροντίδας τὴν διάνοιάν του σχίζουν. B Ὅταν εἰς τὰ παιδιὰ ἀποβλέψῃ, βλέπει τὴν ὀρφάνειαν· ὅταν εἰς τὴν γυναῖκα στρέψῃ τὰ βλέμματά του, σκέπτεται τὴν χηρείαν· ὅταν ἴδῃ τοὺς ὑπηρέτας, τὴν ἐρημίαν ὅλης τῆς οἰκίας συλλογίζεται· ὅταν τὸν ἑαυτόν του σκεφθῇ, ἐνθυμῆται τὴν παροῦσαν ζωὴν καὶ ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἀποχωρισθῇ αὐτῆς, πολλὴ λύπη τὸν καταλαμβάνει. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκεται ἡ ψυχὴ ἐκείνου ποὺ πρόκειται νὰ βαπτισθῇ. Ἔπειτα μεταξὺ τῶν θορύβων καὶ τῆς ταραχῆς αὐτῆς εἰσέρχεται ἐπὶ πλέον ὁ ἱερεύς, ποὺ εἶναι φοβερώτερος καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν πυρετὸν εἰς τὸν ἀσθενῆ, εἰς δὲ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ ἀπὸ τὸν θάνατον ἀποκρουστικώτερος. Διότι ἀπὸ τὴν φωνὴν τοῦ ἰατροῦ, ἡ ὁποία ἔφερε τὴν ἀπελπισίαν διὰ τὴν ζωὴν ἐκείνου, C μεγαλυτέρα ἀπελπισία θεωρεῖται ἡ εἴσοδος τοῦ ἱερέως καὶ σύμβολον τοῦ θανάτου νομίζεται ὅτι εἶναι ἡ σκέψις περὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς.[2] Ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἀνέφερα τὸ σπουδαιότερον τῶν κακῶν. Ἐν τῷ μεταξὺ δηλαδή, ἐνῷ ἀνησυχοῦν καὶ προετοιμάζονται οἱ σπιτικοὶ τοῦ ἀσθενοῦς, πολλάκις φεύγει ἡ ψυχὴ καὶ ἔρημον ἀφήνει τὸ σῶμα, εἰς πολλοὺς δὲ ἂν καὶ παραμένῃ, καθόλου δὲν τοὺς ὠφελεῖ ἡ παραμονή της. Διότι, ὅταν οὔτε τοὺς παρόντας ἀνθρώπους δὲν ἀναγνωρίζῃ, οὔτε φωνὴν ἀκούῃ, οὔτε δύναται νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις καὶ εἴπῃ τὰ λόγια ἐκεῖνα, διὰ τῶν ὁποίων τὴν μακαρίαν ἐκείνην συνθήκην θὰ κάμῃ πρὸς τὸν κοινὸν ὅλων ἡμῶν Κύριον, ἀλλὰ σὰν ξύλον ἄχρηστον ἢ λίθος ὁ μέλλων νὰ βαπτισθῇ κεῖται, χωρὶς νὰ διαφέρῃ καθόλου ἀπὸ νεκρόν, τί ὠφέλεια προέρχεται ἐκ τῆς τελέσεως τοῦ μυστηρίου, ἀφοῦ εὑρίσκεται εἰς τόσην ἀναισθησίαν;

2. D Διότι ἐκεῖνος ποὺ μέλλει νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ ἱερὰ

2. Αὐτὰ δυστυχῶς παρατηροῦνται καὶ σήμερον μετὰ πάροδον δεκαπέντε αἰώνων κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ἑτοιμοθανάτων εἰς τοὺς ὀνόματι Χριστιανούς, οἵτινες θεωροῦν τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς προμήνυμα τοῦ θανάτου, διὸ καὶ ἀποφεύγουν νὰ μεταλάβουν ἐγκαίρως. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχουν ἐφαρμογὴν οἱ κατωτέρω λόγοι τοῦ Χρυσοστόμου «τί τῆς μυσταγωγίας ὄφελος ἐν ἀναισθησίᾳ τοιαύτῃ»;

καὶ φρικτὰ ταῦτα μυστήρια, πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὰς αἰσθήσεις του καὶ προσεκτικός, καθαρὸς ἀπὸ κάθε βιοτικὴν φροντίδα, γεμᾶτος ἀπὸ πολλὴν σωφροσύνην, ἀπὸ πολλὴν προθυμίαν, νὰ ἐκδιώκη ἀπὸ τὴν διάνοιάν του πάντα λογισμὸν ξένον πρὸς τὰ μυστήρια καὶ εἰς ὅλα καθαρὸν νὰ ἑτοιμάζη τὸν οἶκον τῆς ψυχῆς του, ὡς νὰ πρόκειται αὐτὸν τὸν βασιλέα νὰ ὑποδεχθῆ. Τοιαύτη πρέπει νὰ εἶναι τῆς διανοίας σας ἡ προπαρασκευή, τοιοῦτοι οἱ διαλογισμοί σας, τοιαύτη τῆς ψυχῆς σας ἡ προαίρεσις. Τὴν μὲν λοιπὸν ἀνταξίαν ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἀρίστην ταύτην διάθεσίν σας, E ἀναμείνατε νὰ λάβετε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς ἀνταποδόσεις ὑπερβάλλει ἐκείνους ποὺ δεικνύουν ὑπακοὴν εἰς αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ πρέπει καὶ οἱ σύνδουλοι τὴν ἰδικήν των εἰσφορὰν νὰ προσφέρουν, θὰ καταβάλωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν εἰσφορὰν τὴν ἰδικήν μας, μᾶλλον δὲ οὔτε αὐτὴ εἶναι ἰδική μας, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὸν Κύριον. Διότι λέγει ἡ Γραφή· «Τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰδὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;» (Α΄ Κορ. 4, 7). Ἐπεθύμουν πρῶτα ἀπ' ὅλα νὰ εἴπω, διατί τάχα οἱ πατέρες ἡμῶν παρατρέξαντες ὅλον τὸ ἔτος εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν ἐνομοθέτησαν νὰ βαπτίζωνται τὰ τέκνα τῆς Ἐκλησίας; Καὶ διὰ ποῖον λόγον μετὰ τὴν ἀπὸ ἡμᾶς γενομένην διδασκαλίαν, ἀφαιρέσαντες τὰ ἐνδύματα καὶ ὑποδήματά σας γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους, μόνον μὲ τὸν χιτωνίσκον,[3] 228 A σᾶς παραπέμπουν εἰς τὰς φωνὰς τῶν ἐξορκιστῶν; Διότι ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε καὶ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ τὸν καιρὸν αὐτὸν οὗτοι καθώρισαν, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ταῦτα ἔχουν κάποιον μυστικὸν καὶ ἀπόρρητον λόγον. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν λόγον ἤθελα νὰ σᾶς εἴπω, βλέπω ὅμως ὅτι πρὸς ἄλλο ζήτημα ἀναγκαιότερον μᾶς ὠθεῖ τώρα ἡ ὁμιλία. Εἶναι δηλαδὴ ἀνάγκη νὰ σᾶς εἴπω τί τέλος πάντων εἶναι τὸ βάπτισμα, διὰ ποίαν αἰτίαν εἰσῆλθεν εἰς τὸν βίον μας καὶ πόσα φέρει εἰς ἡμᾶς ἀγαθά.

Ἀλλ', ἂν θέλετε, προηγουμένως περὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ μυστικοῦ τούτου καθαρμοῦ νὰ ὁμιλήσωμεν. Διότι τοῦτο δὲν ἔχει ἕνα μόνον ὄνομα, ἀλλὰ πολλὰ καὶ διάφορα. B Τὸ καθαρτικὸν τοῦτο λέγεται λουτρὸν παλιγγενεσίας. «Ἔσωσε γὰρ ἡμᾶς, λέγει, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινίσεως Πνεύματος ἁγίου» «Τίτ. 3, 5). Λέγεται καὶ φώτισμα καὶ αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν ὁ Παῦλος πάλιν τοῦ τὴν ἔδωσε· «Ἀναμιμνήσκεσθε γὰρ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων» (Ἑβρ. 10, 32). Καὶ πάλιν· «Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας καὶ γευσαμένους τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου καὶ παραπεσόντας,

3. Τοῦτο ἐξηγεῖ εἰς τὴν Β' Κατήχησιν παρ. 14 καὶ ΙΑ' παρ. 6.

πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν» (Ἑβρ. 6, 4· 6). Καλεῖται καὶ βάπτισμα· «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. 3, 27). Καλεῖται ἐνταφιασμός· «Συνετάφητε γὰρ αὐτῷ, λέγει, διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον» (Ρωμ. 6, 4). C Καλεῖται περιτομή· «Ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός» (Κολ. 2, 11). Καλεῖται σταυρός· «Ὁ παλαιὸς γὰρ ἄνθρωπος ἡμῶν συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας» (Ρωμ. 6, 6). Εἶναι δυνατὸν καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπ' αὐτὰ ὀνόματα νὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐξοδεύσωμεν ὅλον τὸν καιρὸν εἰς τὰς ὀνομασίας τοῦ χαρίσματος, εἰς τὸ πρῶτον ὄνομα ἂς ἔλθωμεν καὶ τούτου τὴν σημασίαν ἀφοῦ εἴπωμεν, ἂς σταματήσωμεν τὸν λόγον. Πρέπει ὅμως νὰ ἀρχίσωμεν τὴν διδασκαλίαν ἀπὸ κάπως ὑψηλότερον σημεῖον. Ὑπάρχει τὸ κοινὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων λουτρόν, τὸ διὰ τῶν δημοσίων λουτρῶν, τὸ ὁποῖον συνήθως καθαρίζει τὸν ρύπον τοῦ σώματος. D Ὑπάρχει καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν λουτρόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀνώτερον μὲν ἀπὸ ἐκεῖνο, ἀλλὰ πολὺ κατώτερον ἀπὸ τὸ λουτρὸν τῆς χάριτος. Καὶ τοῦτο (τὸ Ἰουδαϊκὸν) καθαρίζει μὲν σωματικὸν ρύπον, ἀλλὰ καὶ κάτι ἐπιπλέον, ἐπειδὴ ἅπτεται τῆς συνειδήσεως καὶ τὴν καθαρίζει ὅταν εἶναι ἀσθενής. Διότι ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως μὲν δὲν εἶναι ἀκάθαρτα, γίνονται ὅμως τοιαῦτα λόγῳ τῆς ἀδυναμίας τῆς συνειδήσεως. Καθὼς δὲ εἰς τὰ παιδιὰ τὰ προσωπεῖα καὶ τὰ μορμολύκεια, τὰ ὁποῖα ἐκ φύσεως δὲν εἶναι φοβερά, φαίνονται ὅμως εἰς αὐτὰ τοιαῦτα διὰ τὴν φυσικὴν ἀδυναμίαν τῆς κρίσεώς των, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς αὐτὰ ποὺ εἶπον ἀνωτέρω. Καὶ διὰ νὰ ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα, τὸ νὰ ἐγγίση κάποιος νεκρὰ σώματα τοῦτο ἐκ φύσεως δὲν εἶναι ἀκάθαρτον πρᾶγμα, E ὅταν ὅμως ἐκεῖνος ποὺ ἐγγίζει, ἔχει ἀσθενῆ συνείδησιν, τότε γίνεται ἀκάθαρτος. Ὅτι δὲ ἐκ φύσεως δὲν εἶναι ἀκάθαρτος ἡ πρᾶξις αὐτή, τὸ ἔδειξεν αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Μωϋσῆς, ὁ ὁποῖος ἔδωκεν αὐτὰς τὰς διατάξεις, διότι ἂν καὶ ἔφερε μαζί του ὁλόκληρον νεκρόν, τὸν Ἰωσήφ, ἔμενε καθαρός. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ὁμιλῶν εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς ἀκαθαρσίας ταύτης, ἡ ὁποία δὲν προέρχεται ἐκ φύσεως, ἀλλ' ἐξ ἀδυναμίας τῆς συνειδήσεως λέγει τὰ ἑξῆς· «Οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι» (Ρωμ. 14, 14). Βλέπεις ὅτι ἡ ἀκαθαρσία δὲν γίνεται ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ λογισμοῦ; Καὶ πάλιν· «Πάντα μὲν καθαρά, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι» (Ρωμ. 14, 20). 229 A Βλέπεις ὅτι ὄχι τὸ νὰ τρώγῃ τις, ἀλλὰ τὸ νὰ σκανδαλίζῃ ὅταν τρώγῃ, τοῦτο εἶναι τὸ αἴτιον τῆς ἀκαθαρσίας.

3. Τὴν τοιαύτην κηλῖδα ἐκαθάριζε τὸ Ἰουδαϊκὸν λουτρόν. Τὸ λουτρὸν τῆς χάριτος ὄχι τοιαύτην, ἀλλὰ τὴν πραγματικὴν ἀκαθαρσίαν καθαρίζει ἡ ὁποία εἰς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὴν ψυχὴν μεγάλην κηλῖδα ἐναποθέτει, διότι ὄχι ἐκείνους ποὺ ἐγγίζουν νεκρὰ σώματα, ἀλλ' ἐκείνους ποὺ ἐγγίζουν νεκρὰς πράξεις κάνει ἀκαθάρτους. Καὶ εἴτε θηλυπρεπής, εἴτε πόρνος εἶναι ἕνας, εἴτε εἰδωλολάτρης, εἴτε ὁ,τιδήποτε κακὸν ἔχει κάμει, εἴτε ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην κακίαν ἔχει, ὅταν πέσῃ μέσα εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ὑδάτων, καθαρώτερος ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας ἀνέρχεται ἀπὸ τὰ θεῖα ἐκεῖνα νάματα. **B** Καὶ διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι λόγοι καυχήσεως εἶναι τὰ λεγόμενα, ἄκουσον τοὺς λόγους τοῦ Παύλου περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ λουτροῦ (τοῦ βαπτίσματος)· «Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι» (Α΄ Κορ. 6, 9·10). Καὶ ποίαν σχέσιν ἔχει τοῦτο πρὸς ἐκεῖνα ποὺ εἴπομεν, λέγει; Διότι ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμεν νὰ ἀποδειχθῇ εἶναι, ἐὰν ὅλα αὐτὰ τὰ καθαρίζει τελείως ἡ δύναμις τοῦ λουτροῦ. Λοιπὸν ἄκουσον τὰ ἑξῆς· «Καὶ ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν» (Αὐτόθι 11). **C** Ἡμεῖς μὲν ὑπεσχόμεθα νὰ σᾶς ἀποδείξωμεν, ὅτι καθαροὶ ἀπὸ πᾶσαν πορνείαν γίνονται οἱ προσερχόμενοι εἰς τὸ λουτρὸν τοῦτο, ὁ δὲ λόγος ἀπέδειξεν ἐπὶ πλέον, ὅτι ὄχι μόνον καθαρίζονται, ἀλλὰ καὶ ἅγιοι καὶ δίκαιοι γίνονται, διότι δὲν εἶπεν ὁ Ἀπόστολος «ἀπελούσθητε» μόνον, ἀλλὰ καὶ «ἡγιάσθητε καὶ ἐγίνατε δίκαιοι». Τί δύναται νὰ γίνῃ παραδοξότερον ἀπ' αὐτό, ὅταν χωρὶς κόπους καὶ ἱδρῶτας καὶ κατορθώματα ἀρετῆς δικαιοσύνη γεννᾶται; Τοιαύτη, πράγματι, εἶναι τῆς θείας δωρεᾶς ἡ φιλανθρωπία, χωρὶς ἱδρῶτας δημιουργεῖ δικαίους. Ἐὰν ἐπιστολὴ βασιλέως περιέχουσα ὀλίγα γράμματα, ἀφήνῃ ἐλευθέρους ἀνθρώπους, ὑπευθύνους εἰς μύρια ἐγκλήματα, ἄλλους δὲ ὁδηγεῖ εἰς μεγίστην τιμήν, πολὺ περισσότερον τὸ ἅγιον καὶ παντοδύναμον τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα, **D** θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ πᾶσαν κακίαν, θὰ μᾶς χαρίσῃ μεγάλην δικαιοσύνην καὶ θὰ μᾶς γεμίσῃ ἀπὸ πολλὴν παρρησίαν. Καὶ ὅπως μία σπίθα, ὅταν πέσῃ μέσα εἰς ἀχανὲς πέλαγος, ἀμέσως θὰ σβεσθῇ ἢ θὰ γίνῃ ἀφανής, διότι θὰ καταποντισθῇ εἰς τὰ πολλὰ ὕδατα, ἔτσι καὶ κάθε ἀνθρωπίνη πονηρία, ὅταν πέσῃ μέσα εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν θείων ναμάτων, ἀπὸ ἐκείνην τὴν σπίθαν γρηγορώτερα καὶ εὐκολώτερα καταποντίζεται καὶ ἀφανίζεται.

Καὶ τότε διατί, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν τὰ ἐξαλείφει καὶ ἀφήνει τὸ λουτρὸν τοῦτο, **E** δὲν ὀνομάζεται λουτρὸν ἀφέσεως, οὔτε λουτρὸν καθαρισμοῦ, ἀλλὰ λουτρὸν παλιγγενεσίας; Διότι δὲν μᾶς ἀφήνει ἁπλῶς τὰ ἁμαρτήματα, οὔτε ἁπλῶς μᾶς καθαρίζει ἀπὸ τὰ πλημμελήματα, ἀλλὰ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν μᾶς ἀπαλλάσσει, ὡς ἐὰν ἐγεννήθημεν ἄνωθεν. Διότι ἄνωθεν μᾶς δημιουργεῖ καὶ κατασκευάζει, διαπλάσσων ἡμᾶς πάλιν ὄχι ἀπὸ χῶμα, ἀλλὰ δημιουργῶν ἀπὸ ἄλλο στοιχεῖον, ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν ὑδάτων. Δὲν ἀποτρίβει καὶ καθαρίζει ἁπλῶς τὸ σκεῦος, ἀλλὰ τὸ ξαναχύνει εἰς τὸ χωνευτήριον. Διότι ἐκεῖνα τὰ σκεύη ποὺ σπογγίζονται καὶ καθαρίζονται, ἔστω καὶ ἂν καλὰ καὶ προσεκτικὰ καθαρισθοῦν,
230 **A** διατηροῦν ἴχνη τῆς ποιότητός των καὶ φέρουν λείψανα τῆς κηλῖδος ποὺ εἶχον, ἐνῷ ἐκεῖνα ποὺ θὰ πέσουν εἰς τὸ χωνευτήριον καὶ διὰ τῆς φωτιᾶς θὰ λυώσουν καὶ ἀνανεωθοῦν, ἀποβάλλουν κάθε ρύπον καὶ ἔχουν τὴν αὐτὴν λαμπρότητα μὲ τὰ καινούργια, τὰ ὁποῖα ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν κάμινον.

Συνέβη δηλαδὴ ὅτι γίνεται μὲ ἕνα χρυσοῦν ἀνδριάντα, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν πολυκαιρίαν, τὸν καπνόν, τὴν σκόνην καὶ τὴν σκωρίαν ἐγέμισε ἀπὸ λέραν καὶ ἔχασε τὴν λαμπρότητά του· ὅταν ἕνας τὸν ρίψῃ εἰς τὸ χωνευτήρι, καθαρώτατον καὶ ἀπαστράπτοντα τοῦτο μᾶς τὸν ἀποδίδει, τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ ἐδῶ. Βλέπων τὴν ἰδικήν μας φύσιν ὁ Θεὸς νὰ εἶναι σκουριασμένην ἀπὸ τὴν σκουριὰν τῆς ἁμαρτίας, νὰ ἔχῃ πολὺ καπνισθῇ ἀπὸ τὸν καπνὸν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ νὰ ἔχῃ χάσει τὴν ὡραιότητα, τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἔδωσε, **B** λαβὼν αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἔρριψεν εἰς τὸ χωνευτήρι, δηλαδὴ εἰς τὰ ὕδατα τοῦ βαπτίσματός, εἰς τὰ ὁποῖα ἔστειλεν ἀντὶ φωτιᾶς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Ἔπειτα ἀφοῦ μᾶς ἀνεδημιούργησε καὶ νέους μᾶς ἔκαμε, ἐφαμίλλους μὲ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας κατὰ τὴν λαμπρότητα, μᾶς ἐξάγει ἀπὸ τὰ ὕδατα, συντρίψας τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, νέον δὲ καὶ λαμπρότερον τοῦ προηγουμένου κατασκευάσας.

4. Αὐτὴν τὴν συντριβὴν καὶ τὸν μυστικὸν τοῦτον καθαρμὸν ὑπονοῶν ὁ προφήτης ἄνωθεν ἔλεγε· «Ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίψεις αὐτούς» (Ψαλμ. 2, 9). Ὅτι δὲ οἱ λόγοι οὗτοι ἀναφέρονται εἰς τοὺς πιστούς, φαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν πρὸ αὐτῶν λεγομένων, διότι λέγει· «Υἱός μου εἶ σύ, λέγει· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι τὰ ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς» (Ψαλμ. 5, 7·8). Εἶδες ὅτι τὴν ἐκ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν ἀνέφερε **C** καὶ τὴν πανταχοῦ ἐξηπλωμένην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ εἶπε; Κατόπιν λέγει πάλιν· «Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ» (5, 9)· ὄχι φορτικήν, ἀλλὰ ἰσχυράν· «ὡς σκεύη κεραμέως θὰ συντρίψῃς αὐτούς». Ἰδοὺ ὅτι

καὶ εἰς τὸ λουτρὸν τοῦ βαπτίσματος ὑπὸ μυστικωτέραν ἔκφρασιν ἀνεφέρθη, διότι δὲν εἶπεν ἁπλῶς σκεύη ὀστράκινα, ἀλλὰ σκεύη κεραμέως. Προσέχετε ὅμως εἰς τὴν ἔννοιαν. Τὰ ὀστράκινα δηλαδὴ σκεύη, ὅταν συντριβοῦν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθοῦν, λόγῳ τῆς σκληρότητος, τὴν ὁποίαν ἅπαξ ἔλαβον ἐκ τῆς φωτιᾶς. Τὰ σκεύη δὲ τοῦ κεραμέως δὲν εἶναι ὀστράκινα, ἀλλὰ πήλινα, διὰ τοῦτο καὶ ὅταν πάθουν κάποιαν διαστροφὴν ἢ βλάβην, εὔκολον εἶναι νὰ δοθῇ εἰς αὐτὰ δεύτερον σχῆμα διὰ τῆς ἱκανότητος τοῦ τεχνίτου. Ὅταν μὲν συμφορὰν ἀνεπανόρθωτον ἀναφέρῃ, δὲν λέγει σκεύη κεραμέως, D ἀλλὰ σκεῦος ὀστράκινον. Ὅταν ἤθελε νὰ γνωρίσῃ εἰς τὸν προφήτην καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι εἰς ἀνεπανόρθωτον συμφορὰν παρέδωκε τὴν πόλιν, τὸν διέταξε νὰ λάβῃ στάμναν ὀστρακίνην καὶ νὰ τὴν συντρίψῃ ἐμπρὸς εἰς ὅλον τὸν λαὸν καὶ νὰ εἴπῃ· «Οὕτως ἀπολεῖται καὶ ἡ πόλις καὶ συντριβήσεται» (Ἱερ. 19, 11). Ὅταν πάλιν θέλῃ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ἔχουν καλὰς ἐλπίδας, εἰς κεραμεῖον κατεβάζει τὸν προφήτην καὶ δὲν τοῦ δεικνύει ἀγγεῖον ὀστράκινον ἀλλὰ πήλινον, ποὺ διαπλάσσεται εἰς τὰ χέρια τοῦ κεραμέως καὶ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ τοῦ λέγει· E «Εἰ ὁ κεραμεὺς οὗτος τὸ σκεῦος τὸ διαπεσὸν ἀναλαβὼν ἐρρύθμισε πάλιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἐγὼ δυνήσομαι διαπεσόντας ὑμᾶς ἐπανορθῶσαι;» (Ἱερ. 18, 6). Δύναται ὁ Θεὸς ὄχι μόνον, ὅταν εἴμεθα πήλινοι, νὰ μᾶς διορθώσῃ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ δεχθῶμεν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Πνεύματος καὶ ὑποπέσωμεν εἰς παράπτωμα, διὰ μετανοίας εἰλικρινοῦς νὰ μᾶς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν θέσιν μας. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς τώρα νὰ ἀκούσετε τοὺς περὶ μετανοίας λόγους, μᾶλλον δὲ εὔχομαι ποτὲ νὰ μὴ αἰσθανθῆτε τὴν ἀνάγκην τοῦ φαρμάκου ἐκείνου,[4] 231 A ἀλλὰ τὴν ὡραιότητα καὶ λαμπρότητα, ποὺ πρόκειται τώρα νὰ λάβετε, διαρκῶς ἀμείωτον νὰ διατηρήσετε.

Διὰ νὰ ἐξακολουθήσετε λοιπὸν νὰ διατηρήσετε αὐτὴν πάντοτε, ἂς σᾶς εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῆς χριστιανικῆς συμπεριφορᾶς, διότι εἰς τὴν παλαίστραν, ὅπου σωματικῶς ἀγωνίζονται, ἀκίνδυνοι εἶναι εἰς τοὺς ἀθλητὰς αἱ πτώσεις, ἐπειδὴ πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτῶν γίνεται ἡ πάλη καὶ ἀπὸ τοὺς διδασκάλους των παραδειγματίζονται. Ὅταν ὅμως ἔλθῃ ὁ καιρὸς τῶν ἀγώνων, ὅταν ἀνοιγῇ τὸ στάδιον, ὅταν οἱ θεαταὶ ἄνω θὰ κάθηνται, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης θὰ εἶναι παρών, κατ' ἀνάγκην πλέον ἓν ἐκ τῶν δύο θὰ γίνῃ ἢ θὰ δείξουν ἀμέλειαν, ὁπότε θὰ πέσουν καὶ μὲ πολλὴν ἐντροπὴν θὰ ἀπέλ-

4. Ἰδὲ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου «Σωτήριον Φάρμακον» Περὶ Μετανοίας ὁμιλίαι Θ'.

θουν, B ἢ θὰ δείξουν προθυμίαν καὶ ἱκανότητα καὶ θὰ λάβουν τὰ βραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους τῆς νίκης. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ σᾶς. Αἱ τριάκοντα αὗται ἡμέραι εἶναι ὅμοιαι μὲ παλαίστραν, καὶ προπονήσεις καὶ μελέτην. Ἂς μάθωμεν λοιπὸν ἀπὸ τώρα νὰ νικῶμεν τὸν πονηρὸν ἐκεῖνον δαίμονα, διότι ἐναντίον ἐκείνου μέλλομεν νὰ ἀποδυώμεθα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἐναντίον ἐκείνου νὰ μαχώμεθα καὶ ἀγωνιζώμεθα.

Ἂς μάθωμεν λοιπὸν ἀπὸ τώρα ἀπὸ ποῦ συλλαμβάνει ἐκεῖνος, ποῖαι εἶναι αἱ πονηρίαι του, ἀπὸ ποῦ εὔκολα δύναται νὰ μᾶς ἐπηρεάσῃ, ἵνα, ὅταν ἔλθουν οἱ ἀγῶνες, μὴ παραξενευθῶμεν, οὔτε θορυβηθῶμεν, βλέποντες νέα παλαίσματα, C ἀλλὰ ἀφοῦ τώρα μελετήσωμεν μεταξύ μας αὐτὰ καὶ μάθωμεν ὅλα αὐτοῦ τὰ τεχνάσματα, μὲ θάρρος νὰ ἀρχίσωμεν τὴν πρὸς ἐκεῖνον πάλην.

Δι' ὅλων τῶν μέσων συνηθίζει νὰ μᾶς βλάπτῃ, προπάντων ὅμως διὰ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ στόματος. Διότι τίποτε δὲν εἶναι τόσον κατάλληλον ὄργανον εἰς ἐκεῖνον διὰ νὰ μᾶς ἐξαπατήσῃ καὶ μᾶς καταστρέψῃ, ὅσον ἡ ἀκράτητος γλῶσσα καὶ τὸ ἀπύλωτον στόμα. Ἐξ αὐτῶν προέρχονται τὰ πολλὰ ἡμῶν παραπτώματα, ἐξ αὐτῶν τὰ μεγάλα ἐγκλήματα. Καὶ ὅτι εὔκολα ἕνας παρεκτρέπεται διὰ τῆς γλώσσης τὸ φανερώνει κάποιος λέγων· «Πολλοὶ ἔπεσον διὰ μαχαίρας, ἀλλ' οὐ τοσοῦτοι ὅσοι διὰ γλώττης» (Σοφ. Σειρ. 28, 22). Τὴν βαρύτητα δὲ τοῦ παραπτώματος φανερώνων, εἶπε πάλιν ὁ ἴδιος· «Ὀλίσθημα ἀπὸ ἐδάφους μᾶλλον ἢ ὀλίσθημα ἀπὸ γλώσσης» (Σοφ. Σειρ. 20, 20). Οἱ λόγοι οὗτοι ἔχουν τὴν ἑξῆς σημασίαν· προτιμότερον εἶναι, λέγει, D νὰ πέσῃ καὶ νὰ συντριβῇ τὸ σῶμα ἑνὸς παρὰ νὰ ἐκστομίσῃ κάποιον λόγον, ὁ ὁποῖος νὰ καταστρέψῃ τὴν ψυχήν μας. Δὲν ἀναφέρει δὲ μόνον τὰ παραπτώματα, ἀλλὰ καὶ προτρέπει πολὺ νὰ φροντίζωμεν, ὥστε νὰ μὴ ὑποπέσωμεν εἰς αὐτά, λέγων τὰ ἑξῆς· «Ποίησον τῷ στόματί σου θύραν καὶ μοχλοὺς» (Σοφ. Σειρ. 28, 28). Δὲν θέλει νὰ εἴπῃ διὰ τούτου νὰ κατασκευάσωμεν θύρας καὶ μοχλούς, ἀλλὰ πολλὰ μέτρα ἀσφαλείας νὰ λάβωμεν, ὥστε νὰ προφυλάξωμεν τὴν γλῶσσαν μας ἀπὸ ἄτοπα λόγια. Καὶ πάλιν εἰς ἄλλο μέρος δεικνύων, ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας προσπάθειαν, καὶ περισσότερον ἀκόμα ἀπ' αὐτήν, ἔχομεν ἀνάγκην τῆς ἄνωθεν βοηθείας, ἵνα τὸ θηρίον τοῦτο συγκρατήσωμεν, πρὸς τὸν Θεὸν ὑψώσας τὰς χεῖρας ὁ προφήτης ἔλεγε· «Ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή. E Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου καὶ θύραν περιοχῆς ἐπὶ τὰ χείλη μου» (Ψαλμ. 140, 2· 3). Ὁ ἴδιος δέ, ποὺ ἔδωκε τὰς ἀνωτέρω συμβουλάς, λέγει πάλιν· «Τίς δώσει ἐπὶ τῷ στόματί μου φυλακὴν καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου σφραγῖδα πανοῦρ-

γον;» (Σοφ. Σειρ. 22, 27). Βλέπεις, ὅτι καθένας φοβεῖται τὰ παραπτώματα ταῦτα καὶ θρηνεῖ καὶ συμβουλεύει καὶ εὔχεται ἡ γλῶσσα του πολὺν περιορισμὸν νὰ εὕρῃ; Καὶ διὰ ποῖον λόγον ἀφοῦ τόσον μεγάλην καταστροφὴν φέρει τὸ ὄργανον τοῦτο τοῦ σώματος, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸ ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα μας ὁ Θεός; Τὸ ἔβαλε, διότι φέρει καὶ μεγάλην ὠφέλειαν· καὶ ἂν μάλιστα προσέχωμεν, μόνον ὠφέλειαν προξενεῖ καὶ καθόλου καταστροφήν. Ἄκουσε λοιπὸν τί λέγει περὶ τούτου ἐκεῖνος ποὺ τοὺς προηγουμένους λόγους εἶπεν· 232 A «Ἐν χειρὶ γλώττης ζωὴ καὶ θάνατος» (Παρ. 18, 21). Καὶ ὁ Χριστὸς τὰ ἴδια λέγει· «Ἀπὸ τῶν λόγων σου κατακριθήσῃ καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ» (Ματθ. 12, 37). Ἡ γλῶσσα οὐδετέρα εἶναι καὶ σὺ εἶσαι κύριος αὐτῆς νὰ τὴν μεταχειρισθῇς διὰ τὸ καλὸν ἢ τὸ κακόν. Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ξίφος· ἂν μὲν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τὸ μεταχειρισθῇς, σοῦ γίνεται ὄργανον σωτήριον, ἂν δὲ τὸ ὠθήσῃς ἐναντίον σου, ὄχι ὁ σίδηρος, ἀλλ' ἡ ἰδική σου παρανομία γίνεται αἰτία τῆς σφαγῆς. Αὐτὴν τὴν σκέψιν καὶ περὶ τῆς γλώσσης νὰ κάμωμεν. Ξίφος εἶναι ποὺ εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἀκόνησε λοιπὸν αὐτὴν διὰ νὰ κατηγορήσῃς τὰ ἁμαρτήματά σου. Μὴ τὴν χρησιμοποιήσῃς διὰ νὰ πληγώσῃς τὸν ἀδελφόν σου. B Διὰ τοῦτο μὲ διπλᾶ τείχη τὴν περιέβαλεν ὁ Θεός, μὲ τὸ διάφραγμα τῶν ὀδόντων καὶ μὲ τὸ περίβλημα τῶν χειλέων, διὰ νὰ μὴ ἐκβάλλῃ εὐκόλως ἀπερίσκεπτα καὶ ἀπρεπῆ λόγια. Συγκράτησέ την λοιπὸν μέσα. Ἀλλὰ δὲν ἀνέχεται τοῦτο; σωφρόνησέ την διὰ τῶν ὀδόντων, εἰς τοὺς ὁποίους, ἀντὶ δημίων παράδωσέ την, διὰ νὰ δαγκάνωσι τὸ σῶμα της. Διότι εἶναι καλύτερον νὰ δαγκάνεται αὐτὴ τώρα ποὺ θὰ ἁμαρτάνῃ, παρὰ νὰ ζητῇ τότε σταγόνα νεροῦ καὶ ἐνῷ θὰ κατακαίεται νὰ μὴ εὕρῃ αὐτὴν τὴν ἀνακούφισιν (Λουκ. 16, 24). Καὶ ἄλλα πολλὰ ἁμαρτήματα ἡ γλῶσσα συνήθως πράττει, ὑβρίζουσα, βλασφημοῦσα, αἰσχρολογοῦσα, συκοφαντοῦσα, ὀρκιζομένη καὶ παραβαίνουσα τοὺς ὅρκους της. C

5. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ σᾶς παραγεμίσωμεν τὸν νοῦν, ἀναφέροντες σήμερον ὅλα μαζὶ τὰ ἁμαρτήματα τῆς γλώσσης, ἕνα μόνον τώρα νόμον σᾶς παρουσιάζομεν, τὸ νὰ προφυλάττεσθε ἀπὸ τοὺς ὅρκους, προλέγοντες καὶ ῥητῶς τονίζοντες, ὅτι ἐὰν δὲν ἀποφύγετε τοὺς ὅρκους, δὲν ἐννοῶ μὲ τοῦτο τὴν ἐπιορκίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ τηρῆτε τοὺς ὅρκους, δὲν θὰ σᾶς ὁμιλήσω πλέον δι' ἄλλο ζήτημα. Διότι ἄτοπον εἶναι οἱ μὲν διδάσκαλοι τῶν γραμμάτων νὰ μὴ δίδουν δεύτερον μάθημα εἰς τὰ παιδιά, ἂν δὲν ἴδουν ὅτι τὸ πρῶτον ἐνετυπώθη καλὰ εἰς τὴν μνήμην των, ἡμεῖς δέ, ἐνῷ σεῖς δὲν δύνασθε τὰ προη-

γούμενα μαθήματα μὲ ἀκρίβειαν νὰ εἴπετε, εἰς ἄλλα πάλιν μαθήματα νὰ σᾶς ὁδηγῶμεν, D διότι τοῦτο δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ματαιοπονία. Διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀναγκάσετε λοιπὸν νὰ κλείσωμεν τὸ στόμα, πολὺ ἐνδιαφερθῆτε διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο. Διότι βαρὺ εἶναι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο καὶ πάρα πολὺ βαρύ. Εἶναι δὲ πάρα πολὺ βαρύ, διότι δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι τοιοῦτον. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, ποὺ μὲ κάνει νὰ φοβοῦμαι, τὸ ὅτι δηλ. κανεὶς δὲν φοβεῖται τὸ ἁμάρτημα τοῦτο. Διὰ τοῦτο ἀθεράπευτον εἶναι τὸ νόσημα, ἐπειδὴ οὔτε κἂν θεωρεῖται νόσημα. Ὅπως δὲ τὸ νὰ ὁμιλῇ ἕνας ἁπλῶς, δὲν θεωρεῖται ἔγκλημα, ἔτσι καὶ τοῦτο δὲν θεωρεῖται ἔγκλημα καὶ μὲ πολλὴν παρρησίαν ἡ παρανομία αὐτὴ τολμᾶται. E Ἐὰν δὲ ἐπικρίνῃ ἕνας τοὺς διαπράττοντας ταύτην, ἀμέσως γέλια ἐπακολουθοῦν καὶ εἰρωνεία πολλὴ ὄχι εἰς βάρος ἐκείνων, ποὺ ἐπικρίνονται διὰ τοὺς ὅρκους, ἀλλ' ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ θέλουν νὰ διορθώσουν τὸ νόσημα τοῦτο. Διὰ τοῦτο μακρὸν περὶ τούτων κάμνω λόγον, διότι βαθειὰ ῥίζα θέλω νὰ ξεριζώσω καὶ χρονίαν ἁμαρτίαν νὰ ἐξαλείψω· δὲν ἐννοῶ δὲ τὰς ἐπιορκίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἀκόμη τὰς εὐορκίας. Ἀλλ' ὁ δεῖνα, λέγει κάποιος, ποὺ εἶναι ἄνθρωπος καλός, μὲ ἱερατικὸν ἀξίωμα, ποὺ ζῇ μὲ σωφροσύνην καὶ εὐλάβειαν, ὀρκίζεται. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς τὸν καλὸν τοῦτον ἄνθρωπον, τὸν σώφρονα, τὸν εὐλαβῆ, τὸν ἐξασκοῦντα τὴν ἱερωσύνην, ἀλλ' ἐὰν θέλῃς, ὑπόθεσε ὅτι ὁ Πέτρος εἶναι οὗτος ἢ ὁ Παῦλος ἢ ἕνας ἄγγελος, ποὺ κατέβη ἐκ τῶν οὐρανῶν, 233 A ἐπειδὴ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν τὴν ἀξίαν τῶν προσώπων. Καὶ τοῦτο, διότι ἐγὼ ἀναγιγνώσκω τὸν νόμον περὶ ὅρκων, ποὺ εἶναι νόμος βασιλικὸς καὶ ὄχι ἀνθρώπινος, δουλικός. Ὅταν δὲ ἀναγιγνώσκωνται βασιλικὰ γράμματα, ὅλη ἡ αὐθεντία τῶν ἀνθρώπων τίθεται κατὰ μέρος. Ἂν δύνασαι νὰ εἴπῃς, ὅτι ὁ Χριστὸς διέταξε νὰ ὀρκιζώμεθα ἢ ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν τιμωρεῖ τὸν ὅρκον, ἀπόδειξέ το καὶ θὰ ὑποχωρήσω· ἐὰν ὅμως μὲ τόσην αὐστηρότητα ἀπαγορεύῃ τὴν πρᾶξιν ταύτην, ὥστε μαζὶ μὲ τὸν Πονηρὸν νὰ τοποθετῇ τὸν ὀρκιζόμενον «Τὸ γὰρ περισσὸν τούτων, τοῦ ναί, καὶ τοῦ οὔ, λέγει, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστί» (Ματθ. 5, 37), τί μοῦ ἀναφέρεις τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα; B Ὁ Θεὸς δὲν θὰ σὲ κρίνῃ μὲ μέτρον τὰς παραβάσεις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ μὲ τὴν διαταγὴν τῶν νόμων του. Ἀφοῦ αὐτὴν τὴν διαταγὴν ἔδωσεν, ἔπρεπε νὰ συμμορφωθῇς μὲ αὐτὴν καὶ νὰ μὴ προβάλῃς ὡς δικαιολογίαν τὸν δεῖνα, οὔτε νὰ περιεργάζεσαι ξένας ἁμαρτίας. Ἐπειδὴ ὁ μέγας Δαυῒδ διέπραξε πολὺ μεγάλην ἁμαρτίαν, τοῦτο δίδει εἰς ἡμᾶς τὸ δικαίωμα νὰ ἁμαρτάνωμεν; Λέγε μου; Διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει νὰ λαμβάνωμεν προφυλακτικὰ μέτρα κατὰ τῆς ἁμαρτίας

καὶ μόνον τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς τῶν ἁγίων νὰ ζηλεύωμεν, ὅπου δὲ ὑπάρχει ραθυμία καὶ νόμου παράβασις, πρέπει νὰ τὴν ἀποφεύγωμεν μὲ πολλὴν προσοχήν. Διότι δὲν θὰ λογοδοτήσωμεν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, C ἀλλὰ πρὸς τὸν Κύριον καὶ εἰς αὐτὸν θὰ ἀπολογηθῶμεν δι' ὅλας τὰς πράξεις τοῦ βίου μας. Δι' ἐκεῖνο λοιπὸν τὸ δικαστήριον ἂς προετοιμαζώμεθα. Ὁσονδήποτε σπουδαῖος καὶ μέγας ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εἶναι ἐκεῖνος ποὺ παραβαίνει τὸν νόμον τοῦτον, θὰ ὑποστῇ ἐξάπαντος τὴν καθωρισμένην τιμωρίαν, διότι δὲν εἶναι προσωπολήπτης ὁ Θεός. Πῶς λοιπὸν καὶ μὲ ποῖον τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφύγωμεν τὸ ἁμάρτημα; Διότι δὲν πρέπει βεβαίως νὰ ἀποδείξωμεν μόνον, ὅτι εἶναι βαρὺ τὸ ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ πῶς θὰ ἀπαλλαγῶμεν αὐτοῦ νὰ συμβουλεύσωμεν.

Ἔχεις γυναῖκα, ἔχεις ὑπηρέτην, ἔχεις παιδιά, φίλον, συγγενῆ καὶ γείτονα; Εἰς ὅλους αὐτοὺς ἀνάθεσε νὰ σὲ προφυλάσσουν ἀπὸ τοὺς ὅρκους. Εἶναι φοβερὸν πρᾶγμα ἡ συνήθεια, ἔχει μεγάλην δύναμιν εἰς τὸ νὰ μᾶς καταβάλῃ. D δύσκολα δύναταί τις νὰ προφυλαχθῇ ἀπ' αὐτὴν καὶ χωρὶς νὰ θέλωμεν καὶ νὰ γνωρίζωμεν πολλάκις μᾶς ρίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ἀφοῦ λοιπὸν γνωρίζεις ὅτι ἡ συνήθεια ἔχει τόσον μεγάλην δύναμιν, κατάβαλε ἀνάλογον προσπάθειαν, ὥστε νὰ ἀπαλλαγῇς ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν καὶ τὴν ἄλλην συνήθειαν, τὴν ὠφελιμωτάτην, νὰ ἀποκτήσῃς. Καθὼς δηλ. τώρα ἐνῷ προσπαθεῖς καὶ προφυλάττεσαι καὶ φροντίζεις, ἠδυνήθη ἐκείνη πολλάκις νὰ σὲ καταβάλῃ, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον, ἂν μεταφέρῃς τὸν ἑαυτόν σου εἰς τὴν καλὴν συνήθειαν, τοῦ νὰ μὴ ὁρκίζεσαι, οὔτε χωρὶς τὴν θέλησίν σου, οὔτε ἐξ ἀμελείας θὰ πέσῃς ποτὲ εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῶν ὅρκων, διότι ἀληθῶς, μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ἡ συνήθεια καὶ ἔχει μεγάλην δύναμιν, ὅπως ἡ φύσις. Διὰ νὰ μὴ κοπιάζωμεν λοιπὸν συνεχῶς, ἂς μεταβῶμεν εἰς τὴν ἄλλην, E τὴν καλὴν συνήθειαν καὶ ἀπὸ καθέναν ἐξ ἐκείνων μετὰ τῶν ὁποίων κατοικεῖς καὶ συναναστρέφεσαι, ζήτησε τὴν χάριν, νὰ σὲ συμβουλεύῃ καὶ προτρέπῃ νὰ ἀποφεύγῃς τοὺς ὅρκους καὶ ὅταν πέσῃς εἰς αὐτὴν τὴν ἁμαρτίαν νὰ σὲ ἐλέγχῃ. Ἡ ἐπιτήρησις δὲ αὐτὴ ποὺ θὰ κάνουν οὗτοι διὰ σέ, θὰ εἶναι καὶ δι' αὐτοὺς συμβουλὴ καὶ προτροπὴ νὰ κατορθώσουν καὶ οὗτοι νὰ μὴ ὁρκίζωνται. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἐλέγχει ἄλλον, ἐπειδὴ ὡρκίσθη, δὲν θὰ πέσῃ εὔκολα εἰς τὸ βάραθρον τοῦτο. Βάραθρον δὲ ὄχι τυχαῖον εἶναι τὸ νὰ κάνῃ ἕνας πολλοὺς ὅρκους ὄχι μόνον ὅταν πρόκειται περὶ ἐλαχίστων πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ὅταν πρόκειται περὶ πολὺ σπουδαίων. Ἡμεῖς δὲ καὶ λάχανα ὅταν ἀγοράζωμεν, καὶ διὰ δύο ὀβολοὺς[5] ὅταν φιλονεικῶμεν, καὶ πρὸς ὑπηρέτας ὅταν ὀργιζώμεθα καὶ τοὺς ἀπειλῶμεν, τὸν Θεὸν πάντοτε καλοῦμεν ὡς μάρτυρα διὰ τοῦ ὅρκου. 234 A Καὶ ἄνθρωπον μὲν ἐλεύθερον, ποὺ ἔχει κάποιαν μικρὰν ἀξίαν, δὲν θὰ ἐτόλμας διὰ τοιαῦτα πράγματα νὰ τὸν καλέσῃς ὡς μάρτυρα εἰς τὴν ἀγοράν, ἀλλὰ καὶ ἂν θὰ ἐπιχειρήσῃς νὰ τὸν καλέσῃς, θὰ τιμωρηθῇς διὰ τὴν ὕβριν ταύτην, τὸν βασιλέα ὅμως τῶν οὐρανῶν, τὸν Δεσπότην τῶν ἀγγέλων καὶ διὰ ψώνια καὶ διὰ χρήματα καὶ διὰ τυχαῖα πράγματα ὅταν ὁμιλῇς, τὸν σύρεις εἰς μαρτυρίαν. Καὶ πῶς λοιπὸν αὐτὰ θὰ εἶναι ἀνεκτά;

Μὲ ποῖον λοιπὸν τρόπον θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τὴν κακὴν ταύτην συνήθειαν; Θὰ ἀπαλλαγῶμεν ἂν θέσωμεν γύρω μας τοὺς φύλακας, ποὺ εἶπον ἀνωτέρω, ἐὰν καθορίσωμεν ὡρισμένον χρόνον πρὸς διόρθωσίν μας καὶ ἄν, ὅταν παρέλθῃ ὁ χρόνος οὗτος καὶ δὲν διορθωθῶμεν, ἐπιβάλωμεν τιμωρίαν εἰς τὸν ἑαυτόν μας. Πόσος λοιπὸν χρόνος θὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς διόρθωσίν μας; B Δὲν νομίζω ὅτι οἱ πάρα πολὺ νηφάλιοι καὶ προσεκτικοὶ καὶ ἄγρυπνοι διὰ τὴν σωτηρίαν των θὰ χρειασθοῦν περισσοτέρας ἀπὸ δέκα ἡμέρας, ὥστε τελείως νὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν κακὴν τῶν ὅρκων συνήθειαν. Ἐὰν δὲ μετὰ τὰς δέκα ἡμέρας θὰ ὁρκισθῶμεν, ποινὴν νὰ ἐπιβάλωμεν εἰς τὸν ἑαυτόν μας καὶ τιμωρίαν μεγίστην καὶ καταδίκην νὰ ὁρίσωμεν διὰ τὴν παράβασιν. Ποία δὲ θὰ εἶναι ἡ καταδίκη; Δὲν καθορίζω πλέον ἐγὼ τοῦτο, ἀλλ' ἀφήνω αὐτὸ εἰς τὴν ἰδικήν σας κρίσιν. Ὅταν τοιουτοτρόπως τακτοποιῶμεν τὰ ἀφορῶντα εἰς ἡμᾶς, ὄχι μόνον ὡς πρὸς τοὺς ὅρκους, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἐλαττώματα, καὶ καθορίζωμεν χρόνον, καὶ τιμωρίας ἐπιβάλλωμεν μετὰ τὴν πάροδον αὐτοῦ, ἂν περιπέσωμεν εἰς αὐτά, καθαροὶ πρὸς τὸν Κύριον ἡμῶν θὰ ἀπέλθωμεν, C θὰ ἀποφύγωμεν τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς καὶ μὲ παρρησίαν θὰ σταθῶμεν ἐμπρὸς εἰς τὸ βῆμα τοῦ Χριστοῦ. Τὴν παρρησίαν δὲ ταύτην εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν, διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀνήκει ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

5. Ὁ ὀβολὸς ἦτο νόμισμα ἔχον ἀξίαν τὸ ἕκτον τῆς δραχμῆς.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ Ι'

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΝΑ ΒΑΠΤΙΣΘΩΣΙ· ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, ΑΙ ΟΠΟΙΑΙ ΜΕ ΦΙΛΑΡΕΣΚΑ ΠΛΕΞΙΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΑΛΛΙΩΝ ΚΑΙ ΧΡΥΣΑ ΚΟΣΜΗΜΑΤΑ ΣΤΟΛΙΖΟΝΤΑΙ D ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΜΑΝΤΕΙΑΣ "Η ΦΥΛΑΚΤΑ "Η ΕΠΩΔΑΣ, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΞΕΝΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΝ.

1. Τοὺς καρποὺς ἐκείνων, τὰ ὁποῖα πρό τινος εἶπον εἰς τὴν ἀγάπην σας, ἐνωρὶς ἦλθα νὰ σᾶς ζητήσω, διότι δὲν τὰ λέγομεν, διὰ νὰ τὰ ἀκούετε μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ τὰ διατηρῆτε εἰς τὴν μνήμην σας καὶ διὰ τῶν ἔργων νὰ μᾶς φανερώνετε ὅτι τὰ ἐνθυμῆσθε, μᾶλλον δὲ ὄχι εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ εἰς τὸν Θεὸν ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο καὶ κατήχησις ἡ διδασκαλία αὐτὴ λέγεται, ἵνα καὶ ὅταν ἡμεῖς ἀπουσιάζωμεν, ὁ λόγος ἡμῶν ἀντηχῇ εἰς τὰς ἰδικάς σας διανοίας. Καὶ μὴ σᾶς φανῇ παράδοξον, E ὅτι δέκα μόλις ἡμέρας μετὰ τὴν σπορὰν ἤλθομεν νὰ ζητήσωμεν τοὺς καρπούς, διότι εἶναι δυνατὸν τὴν ἰδίαν ἡμέραν νὰ σπείρῃ ἕνας καὶ συγχρόνως νὰ θερίσῃ, ἐπειδὴ ὄχι μὲ τὴν ἰδικήν μας δύναμιν μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ προσκαλούμεθα εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Ὅσοι μὲν λοιπὸν ἐδέχθησαν ἐξ ὁλοκλήρου ὅσα εἴπομεν καὶ τὰ ἐπραγματοποίησαν, ἂς προχωροῦν ὅλο καὶ ὑψηλότερα εἰς τὴν ἀρετήν, ὅσοι δὲ ἀκόμη δὲν ἤρχισαν τὴν καλὴν ταύτην ἐργασίαν, ἂς τὴν ἀρχίσουν ἀπὸ τώρα, ἵνα διὰ τῆς προθυμίας αὐτῶν ταύτης ἀποφύγουν τὴν καταδίκην διὰ τὴν προηγουμένην αὐτῶν ῥαθυμίαν καὶ ἀμέλειαν. Διότι εἶναι, εἶναι δυνατὸν καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη ποὺ ἐφάνη πάρα πολὺ ἀμελὴς προηγουμένως, 235 A ὅταν κατόπιν δείξῃ προθυμίαν, διὰ τῆς προθυμίας ταύτης νὰ ἀναπληρώσῃ ὅλην τὴν ζημίαν τοῦ παρελθόντος χρόνου. Διὰ τοῦτο λέγει ἡ Γραφή· «Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ἐν τῷ παραπικρασμῷ» (Ψαλμ. 94, 8). Τοῦτο δὲ λέγει διὰ νὰ μᾶς προτρέψῃ καὶ συμβουλεύσῃ ποτὲ νὰ μὴ ἀπελπιζώμεθα, ἀλλ' ἕως ὅτου εὑρισκόμεθα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, νὰ εἴμεθα αἰσιόδοξοι, νὰ προχωρῶμεν πάντοτε εἰς τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς καὶ νὰ τρέχωμεν διὰ νὰ λάβωμεν τὸ βρα-

βεῖον, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐπιφυλάσσει ἡ πρόσκλησις πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπου μᾶς καλεῖ ὁ Θεός.

Τοῦτο λοιπὸν ἂς κάνωμεν καὶ τὰ ὀνόματα τῆς μεγάλης ταύτης δωρεᾶς ἂς ἐξετάσωμεν. Διότι ὅπως ἡ ἄγνοια τοῦ μεγέθους τοῦ ἀξιώματος συντελεῖ, ὥστε οἱ δι' αὐτοῦ τιμώμενοι νὰ γίνωνται ἀμελέστεροι, ἔτσι καὶ ἡ γνῶσις αὐτοῦ συντελεῖ νὰ γίνωνται οὗτοι εὐγνώμονες καὶ προθυμότεροι. B Ἐξ ἄλλου ἤθελεν εἶναι ἄσχημον καὶ ἄξιον γέλωτος τὸ πρᾶγμα, ἐνῷ ἀπολαύετε τόσης δόξης καὶ τιμῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ οὔτε τί τέλος πάντων σημαίνουν τὰ ὀνόματα αὐτῆς νὰ γνωρίζετε. Καὶ διατί ἀναφέρω τὴν δωρεὰν ταύτην; Ἂν τὴν σημασίαν τοῦ κοινοῦ τοῦ γένους ἡμῶν ὀνόματος ἐννοήσῃς, σπουδαιοτάτην διδασκαλίαν καὶ παρακίνησιν πρὸς τὴν ἀρετὴν θὰ λάβῃς. Διότι τὸν ὁρισμὸν τῆς λέξεως ἄνθρωπος δὲν τὸν δίδομεν ἡμεῖς, ὅπως οἱ ἔξω τοῦ χριστιανισμοῦ συγγραφεῖς, ἀλλὰ ὅπως ἡ θεία Γραφὴ διέταξε.

Ἄνθρωπος δηλαδὴ εἶναι ὄχι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει ἁπλῶς χέρια καὶ πόδια ἀνθρώπου, οὔτε ἐκεῖνος ποὺ λογικὸν ἔχει μόνον, ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν εἰλικρινῶς ἀσκεῖ. Ἄκουσε λοιπὸν τί περὶ τοῦ Ἰὼβ λέγει. Ἀφοῦ εἶπεν, ὅτι· «Ἐν τῇ χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι ἄνθρωπος ἦν», δὲν περιγράφει αὐτὸν μὲ τοὺς ὅρους τῶν ἐξωτερικῶν συγγραφέων, C οὔτε λέγει, ὅτι δύο πόδια εἶχε καὶ πλατειὰ νύχια, ἀλλὰ τὰ γνωρίσματα τῆς εὐσεβείας ἐκείνης συνθέτων ἔλεγε· «Δίκαιος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος» (Ἰὼβ 1, 1), δεικνύων ὅτι τοῦτο εἶναι ἄνθρωπος. Τὸ ἴδιον καὶ ἄλλος λέγει· «Τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος» (Ἐκκλ. 12, 13). Ἐὰν δὲ ἡ ὀνομασία ἄνθρωπος τόσην ὤθησιν πρὸς τὴν ἀρετὴν δίδει, πόσον μᾶλλον ἡ ὀνομασία πιστός;

Διότι ὀνομάζεσαι πιστός, ἐπειδὴ πιστεύεις εἰς τὸν Θεὸν καὶ λαμβάνεις παρ' αὐτοῦ ὡς ἀμοιβὴν τῆς πίστεώς σου δικαιοσύνην, ἁγιότητα, καθαρότητα ψυχῆς, υἱοθεσίαν, βασιλείαν οὐρανῶν. D Σοῦ ἐνεπιστεύθη καὶ σοῦ ἔδωκεν ὡς παρακαταθήκην ὁ Θεὸς ταῦτα καὶ σὺ πάλιν τοῦ ἐνεπιστεύθης καὶ ἔδωκες ὡς παρακαταθήκην ἄλλα, ἐλεημοσύνην, προσευχάς, σωφροσύνην καὶ ὅλην τὴν ἄλλην ἀρετήν. Καὶ διατί νὰ λέγω ἐλεημοσύνην; Καὶ ἕνα ποτήρι κρύο νερὸ ἂν δώσῃς, δὲν θὰ τὸ χάσῃς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μὲ προσοχὴν τὸ φυλάσσει δι' ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ πολλαπλάσιον θὰ σοῦ τὸ ἀποδώσῃ. Διότι τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ εἶναι ὄχι μόνον ὅτι διαφυλάττει τὰς παρακαταθήκας, ἀλλὰ καὶ δίδει πολὺ περισσοτέρα κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ ἀνταπόδοσιν.

Τοῦτο καὶ σὺ νὰ κάνῃς διέταξε, κατὰ τὴν δύναμίν σου,

δι' ἐκεῖνα ποὺ σοῦ ἐνεπιστεύθη. E Τὴν ἁγιότητα ποὺ ἔλαβες νὰ αὐξήσῃς καὶ τὴν δικαίωσιν, ποὺ ἀπὸ τὸ βάπτισμα ἔλαβες, λαμπροτέραν νὰ τὴν κάμῃς καὶ τὸ χάρισμα φαιδρότερον. Τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔκαμε, αὐξήσας ὅλα τὰ ἀγαθά, ποὺ ἔλαβε διὰ τῶν κατόπιν κόπων, διὰ τῆς προθυμίας καὶ τοῦ ζήλου αὐτοῦ. Κύτταξε δὲ Θεοῦ κηδεμονίαν· οὔτε τὸ πᾶν σοῦ ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν, οὔτε ἀπ' ὅλα σὲ ἐστέρησεν, ἀλλ' ἄλλα μὲν σοῦ ἔδωκε, ἄλλα δὲ σοῦ ὑπεσχέθη. Διὰ ποῖον δὲ λόγον δὲν σοῦ τὰ ἔδωκεν ὅλα εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν; Διὰ νὰ δείξῃς σὺ τὴν πίστιν πρὸς αὐτόν, πιστεύων εἰς ἐκεῖνα ποὺ ἀκόμη δὲν σοῦ ἔδωκε, μόνον ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ. 236 A Διὰ ποῖον δὲ πάλιν λόγον δὲν διεφύλαξεν ὅλα ἐκεῖ, ἀλλ' ἔδωκεν ἐδῶ καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος καὶ δικαιοσύνην καὶ ἁγιασμόν; Διὰ νὰ σοῦ κάμῃ ἐλαφροτέρους τοὺς κόπους καὶ νὰ σὲ κάμῃ αἰσιόδοξον διὰ τὰ μέλλοντα. Διὰ τοῦτο καὶ νεοφώτιστος θὰ ὀνομάζεσαι, διότι νέον καὶ ἄσβεστον φῶς πάντοτε θὰ ἔχῃς, ἂν θέλῃς. Διότι τὸ μὲν ἡλιακὸν φῶς καὶ ἂν θέλωμεν καὶ ἂν δὲν θέλωμεν, τὸ διαδέχεται ἡ νύκτα, τοῦτο δὲ τὸ φῶς δὲν γνωρίζει σκότος· «Τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε» (Ἰω. 1, 5).

Δὲν εἶναι, πράγματι, τόσον λαμπρὸς ὁ κόσμος κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅσον φωτίζεται καὶ λαμπροτέρα γίνεται ἡ ψυχή, B ἡ ὁποία ἐδέχθη τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσῃς τοῦτο σκέψου μὲ ἀκρίβειαν τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ἐφ' ὅσον δηλαδὴ διαρκεῖ ἡ νύκτα καὶ ὑπάρχει σκότος, πολλάκις ἐνῷ εἶδε κάποιος ἕνα σκοινί, τὸ ἐνόμισεν ὅτι εἶναι φείδι, καὶ φίλον, ποὺ ἐπλησίαζε, τὸν ἀπέφυγεν ὡς ἐχθρὸν καὶ κρότον, ὅταν ἀκούσῃ, φοβᾶται. Ὅταν ὅμως ξημερώσῃ, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν γίνεται, ἀλλ' ὅλα φαίνονται, ἐκεῖνα ποὺ ἀκριβῶς εἶναι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ψυχήν μας. Ὅταν δηλαδὴ ἔλθῃ ἡ χάρις καὶ ἐκδιώξῃ τὸ σκότος τῆς διανοίας, διακρίνομεν καλὰ τὰ πράγματα καὶ περιφρονοῦμεν ἐκεῖνα ποὺ προηγουμένως μᾶς προξενοῦσαν φόβον. Διότι οὔτε θάνατον πλέον φοβούμεθα, C ἀφοῦ ἐμάθομεν καλὰ παρὰ τῆς ἱερᾶς ταύτης μυσταγωγίας, ὅτι ὁ θάνατος δὲν εἶναι θάνατος, ἀλλ' ὕπνος καὶ κοίμησις πρόσκαιρος, οὔτε πενίαν φοβούμεθα, οὔτε ἀσθένειαν, οὔτε τίποτε ἄλλο ἐκ τῶν τοιούτων, γνωρίζοντες ὅτι βαδίζομεν πρὸς ζωὴν καλυτέραν, ἄφθαρτον καὶ αἰώνιον καὶ ἀπηλλαγμένην ἀπὸ κάθε τοιαύτην ἀνωμαλίαν.

2. Ἂς μὴ παραμείνωμεν λοιπὸν προσκολλημένοι πρὸς τὰ βιοτικὰ πράγματα, οὔτε εἰς τὴν τρυφὴν τῆς τραπέζης, οὔτε εἰς τὴν πολυτέλειαν τῶν ἐνδυμάτων. Διότι ἔχεις ἔνδυμα ἀνώτερον, ἔχεις τράπεζαν πνευματικήν, ἔχεις τὴν δόξαν τὴν

οὐράνιον καὶ τὸ πᾶν διὰ σὲ γίνεται ὁ Χριστός, καὶ τράπεζα καὶ ἔνδυμα καὶ οἶκος καὶ κεφαλὴ καὶ ρίζα, διότι λέγει ὁ Ἀπόστολος· D «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. 3, 27). Ἰδοὺ πῶς γίνεται διὰ σὲ ἔνδυμα. Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς καὶ τράπεζα σοῦ γίνεται; «Ὁ τρώγων με λέγει, ὥσπερ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμὲ» (Ἰωαν. 6, 57). Ὅτι δὲ καὶ οἶκος σοῦ γίνεται, τὸ βεβαιώνει ὁ ἴδιος λέγων· «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ» (Ἰωαν. 6, 56). Καὶ ὅτι ρίζα γίνεται, λέγει πάλιν· «Ἐγὼ ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰω. 15, 5). Καὶ ὅτι ἀδελφὸς καὶ φίλος καὶ νυμφίος· «Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους· ὑμεῖς γὰρ φίλοι μού ἐστε» (Αὐτ. 15). Καὶ ὁ Παῦλος λέγει πάλιν· «Ἡρμοσάμην ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρί, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ» (Β΄ Κορ. 11, 2). Καὶ πάλιν· «Εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς» (Ρωμ. 8, 29). Ὄχι δὲ μόνον ἀδελφοὶ αὐτοῦ γινόμεθα, ἀλλὰ καὶ παιδιά. E «Ἰδοὺ γάρ, λέγει, ἐγώ, καὶ τὰ παιδία, ἅ μοι ἔδωκεν ὁ Θεός» (Ἡσ. 8, 18). Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ μέλη αὐτοῦ καὶ σῶμα αὐτοῦ γινόμεθα. Ὡς νὰ μὴν ἦσαν ἀρκετὰ ὅσα εἶπε, διὰ νὰ φανερώσουν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὔνοιαν, ποὺ δεικνύει πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄλλο ἀνώτερον ἀπ' αὐτὰ καὶ πλησιέστερον πρὸς ἡμᾶς ἔθηκε, κεφαλὴν ἡμῶν τὸν ἑαυτόν του ὀνομάσας (Ἐφεσ. 1, 22).

Ὅλα λοιπὸν ταῦτα γνωρίζων, ἀγαπητέ, ἀντάμειψε τὸν εὐεργέτην σου ἐπιδεικνύων ἀρίστην διαγωγήν. 237 A Ἔχων δὲ ὑπ' ὄψιν τὸ μέγεθος τῆς θυσίας του καλλώπισε τὰ μέλη τοῦ σώματός σου. Σκέψου τί λαμβάνεις εἰς τὸ χέρι σου[6] καὶ ποτὲ νὰ μὴ ἀνεχθῇς νὰ κτυπήσῃς μὲ αὐτὸ κάποιον, οὔτε νὰ τὸ πληγώσῃς μὲ τὴν ἁμαρτίαν, ἀφοῦ ἐτιμήθη διὰ τοιούτου δώρου. Σκέψου τί δέχεσαι εἰς τὸ χέρι καὶ καθαρὸν αὐτὸ ἀπὸ τὴν πλεονεξίαν καὶ κάθε εἴδους ἁρπαγὴν διατήρησον. Ἀναλογήσου ὅτι δὲν δέχεσαι τὸ δῶρον τοῦτο (τὸν Χριστὸν) μόνον εἰς τὸ χέρι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ στόμα τὸν φέρεις καὶ φύλαξε καθαρὰν τὴν γλῶσσαν ἀπὸ αἰσχρὰ καὶ ὑβριστικὰ λόγια, ἀπὸ βλασφημίας, ἐπιορκίας καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ ὅμοια μὲ αὐτά. Διότι εἶναι ὀλέθριον τὴν γλῶσσαν, B ἡ ὁποία ἐξυπηρετεῖ φρικωδέστερα μυστήρια καὶ βάφεται διὰ τοιούτου αἵματος καὶ χρυσῆ μάχαιρα γίνεται, νὰ τὴν χρησιμοποιοῦμεν διὰ λοιδορίας καὶ ὕβρεις καὶ ἀστεῖα. Σεβάσθητι τὴν τιμὴν μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς καὶ μὴν τὴν κατεβάζῃς εἰς τῆς

6. Ἐλάμβανον οἱ πιστοὶ τὸ Τίμιον Σῶμα τοῦ Κυρίου διὰ τῆς χειρός, διότι μέχρι τοῦ ιε΄ αἰῶνος μετελάμβανον κεχωρισμένως τοῦ Σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Κυρίου, ὡς σήμερον οἱ Κληρικοί.

ἁμαρτίας τὴν κατωτερότητα. Ἐνθυμούμενος πάλιν ὅτι μετὰ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν γλῶσσαν, ἡ καρδία δέχεται τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο μυστήριον, μὴ πλέξης ποτὲ δόλον κατὰ τοῦ πλησίον, ἀλλὰ ἀπὸ κάθε κακουργίαν καθαρὰν διατήρησον τὴν διάνοιάν σου. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου καὶ τὰ μάτια καὶ τὴν ἀκοὴν θὰ δυνηθῆς νὰ κρατήσης μακρὰν τῆς ἁμαρτίας. Δὲν εἶναι δέ, πράγματι, ἄτοπον μετὰ τὴν μυστικὴν ἐκείνην καὶ ἐκ τῶν οὐρανῶν ἐρχομένην φωνήν, δηλαδὴ ἐκ τῶν Χερουβείμ, μὲ πορνικὰ ᾄσματα καὶ διεγερτικὰς μελῳδίας νὰ μολύνης τὴν ἀκοήν; Δὲν εἶναι δὲ ἄξιον ἐσχάτης τιμωρίας **C** μὲ τὰ ἴδια μάτια μὲ τὰ ὁποῖα βλέπεις τὰ ἀπόρρητα καὶ φρικτὰ μυστήρια, νὰ βλέπης πόρνας καὶ νὰ διαπράττης διανοητικῶς μοιχείαν; Εἰς γάμον, ἀγαπητέ, προσεκλήθης· μὴ λοιπὸν εἰσέλθης φορῶν ρυπαρὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ λάβε κατάλληλον διὰ τὸν γάμον στολήν. Διότι ἐὰν οἱ ἄνθρωποι οἱ προσκαλούμενοι εἰς αἰσθητοὺς γάμους καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι οἱ πτωχότεροι ὅλων, ἀγοράζουν ἢ δανείζονται καθαρὰ ἐνδύματα καὶ φοροῦντες αὐτὰ ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν πρόσκλησιν, μεταβαίνοντες εἰς τοὺς γάμους, σὺ ὁ ὁποῖος προσεκλήθης εἰς γάμον πνευματικὸν καὶ δεῖπνα βασιλικά, σκέψου πόσον δίκαιον πρᾶγμα εἶναι νὰ ἀγοράσης κατάλληλον φόρεμα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε νὰ ἀγοράσης, διότι αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ ὁποῖος σὲ προσκαλεῖ, σοῦ τὸ παρέχει δωρεάν, διὰ νὰ μὴ δύνασαι οὔτε τὴν πτωχείαν νὰ προβάλης ὡς πρόφασιν τῆς μὴ μεταβάσεώς σου εἰς τὸν γάμον. **D** Φύλαττε λοιπὸν τὸ φόρεμα, ποὺ ἔλαβες, διότι ἂν τὸ χάσης, δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ τὸ δανεισθῆς, οὔτε νὰ τὸ ἀγοράσης, ἐπειδὴ τοιοῦτον φόρεμα πουθενὰ δὲν πωλεῖται. Ἤκουσες πῶς ἀνεστέναξαν οἱ παλαιὰ βαπτισθέντες καὶ τὸ στῆθος ἐκτύπησαν, διότι τοὺς ἤλεγχεν ἡ συνείδησις; Πρόσεξε λοιπόν, ἀγαπητέ, μήπως καὶ σὺ κάποτε πάθης τοῦτο. Πῶς δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ πάθης τὸ ἴδιον, ἂν δὲν κόψης τὴν πονηρὰν συνήθειαν τῶν κακῶν; Διὰ τοῦτο καὶ προηγουμένως εἶπον καὶ τώρα λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐὰν ἕνας τὰ ἐλαττώματά του δὲν διώρθωσεν, οὔτε ἔκαμε τὸν ἑαυτόν του τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἀσκῇ εὔκολα τὴν ἀρετήν, οὗτος ἂς μὴ βαπτίζεται. **E** Διότι τὰ μὲν προηγουμένως διαπραχθέντα ἁμαρτήματα ἐξαλείφονται ὑπὸ τοῦ βαπτίσματος, ὑπάρχει ὅμως ὄχι μικρὸς φόβος καὶ ὄχι τυχαῖος κίνδυνος νὰ ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὰ ἴδια καὶ νὰ μᾶς γίνη τὸ φάρμακον πληγή. Διότι ὅσον μεγαλυτέρα εἶναι ἡ διδομένη χάρις, τόσον αὐστηροτέρα θὰ εἶναι ἡ τιμωρία εἰς ἐκείνους ποὺ κατόπιν ἁμαρτάνουν.

3. Διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν λοιπὸν εἰς τὸν προηγούμενον ἐμετόν μας, ἂς προετοιμάσωμεν τὸν ἑαυτόν μας ἀπὸ τώρα.

Ὅτι δὲ πρέπει πρῶτον νὰ μετανοήσωμεν καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ προηγουμένως ἐπράξαμεν καὶ τότε νὰ προσέλθωμεν διὰ νὰ λάβωμεν τὴν χάριν, **238 A** ἄκουσε τί ὁ Ἰωάννης λέγει καὶ τί ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων εἰς ἐκείνους ποὺ ἔμελλον νὰ βαπτισθῶσι: «Ποιήσατε καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, ὅτι πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ» (Λουκ. 3, 8). Ὁ δὲ Πέτρος εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν ἔλεγε: «Μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Πράξ. 2, 38). Ἐκεῖνος δὲ ποὺ μετανοεῖ δὲν ἐγγίζει πλέον τὰ πράγματα ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα μετενόησε. Διὰ τοῦτο προτρεπόμεθα νὰ εἴπωμεν «Ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ», διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν πλέον εἰς αὐτόν. Ὅ,τι κάνουν οἱ ζωγράφοι αὐτὸ καὶ τώρα νὰ γίνη. **B** Οὗτοι δηλαδή, ὅταν θέλουν νὰ ζωγραφίσουν τὰς βασιλικὰς ἢ ἄλλας μορφάς, ἀφοῦ στήσουν ἐμπρός των τὰς σανίδας, φέρουν ἐπ᾿ αὐτῶν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ λευκὰς γραμμὰς καὶ ἰχνογραφοῦν τὰς εἰκόνας. Προτοῦ βάλλουν τὰ τελευταῖα χρώματα, ποὺ θὰ ἀποδώσουν τελείως τὴν εἰκόνα, ἐλευθέρως ἄλλα μὲν ἰχνογραφήματα σβύνουν, ἄλλα δὲ ἀντὶ ἐκείνων σχεδιάζουν, διορθώνουν τὰ ἐσφαλμένα καὶ μεταβάλλουν ὅσα εἶναι ἐλαττωματικά. Ὅταν ὅμως τὰ τελευταῖα καὶ ὁριστικὰ χρώματα ἐπιθέσουν, δὲν εἶναι πλέον ἐλεύθεροι νὰ σβύσουν καὶ διορθώσουν, ὅπως πρῶτα, διότι πᾶσα διόρθωσις βλάπτει τὴν ὡραιότητα τῆς εἰκόνος καὶ ἔγκλημα ἡ πρᾶξις αὐτὴ γίνεται. Τὸ ἴδιον λοιπὸν κάμε καὶ σύ. Νόμισε ὅτι εἰκόνα εἶναι ἡ ψυχή σου. Προτοῦ λοιπὸν ἐπέλθῃ ἡ ἀληθὴς τοῦ Πνεύματος βαφὴ (τὸ τελευταῖον χρῶμα) ἐξάλειψε τὰς κακὰς συνηθείας, **C** ποὺ ἔχεις μέσα σου, νὰ ὁρκίζεσαι, νὰ ψεύδεσαι, νὰ ὑβρίζης, νὰ αἰσχρολογῆς, νὰ προξενῆς γέλια, ἢ ὅτι ἄλλο παράνομον ὡς αὐτὰ συνηθίζεις νὰ κάνης. Κόψε αὐτὴν τὴν συνήθειαν, διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθης εἰς αὐτὴν πάλιν μετὰ τὸ βάπτισμα. Τὰ ἁμαρτήματα τὰ ἐξαλείφει τὸ βάπτισμα, τὴν συνήθειαν ἐξάλειψέ την σύ, ὥστε, ὅταν θὰ τεθοῦν τὰ τελευταῖα χρώματα καὶ θὰ λάμψῃ ἡ βασιλικὴ εἰκόνα, νὰ μὴ ἐξαλείφῃς καὶ διορθώνῃς πλέον καὶ τραύματα καὶ πληγὰς δημιουργῇς εἰς τὴν πνευματικὴν ὡραιότητα, ποὺ σοῦ ἔδωκεν ὁ Θεός. Κατάστειλε λοιπὸν τὴν ὀργήν σου, σβῆσε τὸν θυμόν. Ἐὰν ἕνας σὲ ἀδικήσῃ, ἐὰν σὲ ὑβρίσῃ, δάκρυσε δι᾿ ἐκεῖνον. Μὴ ἀγανακτήσῃς σύ, συλλυπήσου, μὴ ἐρεθισθῇς, μήτε νὰ εἴπῃς ὅτι μὲ ἠδίκησεν εἰς τὴν ψυχήν. **D**

Κανεὶς δὲν μᾶς ἀδικεῖ εἰς τὴν ψυχήν, ἐὰν ἡμεῖς δὲν ἀδικήσωμεν τὴν ψυχήν μας.[7] Καὶ ἐξηγοῦμαι. Σοῦ ἀφήρεσεν

7. Τοῦτο ἀποτελεῖ βασικὴν διδασκαλίαν τοῦ Χρυσοστόμου. Περὶ αὐτοῦ ἔγραψε καὶ εἰδικὴν πραγματείαν (PG 47, 423 - 496).

ἕνας τὴν περιουσίαν; Δὲν σὲ ἠδίκησεν εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλ' εἰς τὰ χρήματα· ἂν δὲ σὺ δείξῃς μνησικακίαν, ἠδίκησες σὺ τὴν ψυχήν σου. Διότι τὰ χρήματα ἂν σοῦ ἀφαιρέσῃ ἕνας, καθόλου δὲν σὲ ἐζημίωσεν, ἀλλὰ καὶ σὲ ὠφέλησεν, ἐνῷ σὺ ἂν δὲν ἀφήσῃς τὴν ὀργήν, θὰ τιμωρηθῇς ἐκεῖ διὰ τὴν μνησικακίαν σου. Σὲ κακολόγησε κάποιος καὶ σὲ ὕβρισε; Καθόλου εἰς τὴν ψυχὴν δὲν σὲ ἠδίκησεν, ἀλλ' εἰς τὸ σῶμα. Ἀνταπέδωκες σὺ τὰς κακολογίας καὶ τὰς ὕβρεις; Σὺ τὴν ψυχήν σου ἠδίκησες, διότι διὰ τοὺς ὑβριστικοὺς λόγους ποὺ εἶπες θὰ ὑποστῇς ἐκεῖ τιμωρίαν. **E** Καὶ τοῦτο πρὸ πάντων θέλω νὰ γνωρίζετε, ὅτι τὸν Χριστιανὸν καὶ τὸν πιστὸν κανεὶς δὲν δύναται νὰ τὸν ἀδικήσῃ εἰς τὴν ψυχήν, οὔτε αὐτὸς ἀκόμη ὁ διάβολος.

Καὶ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον τὸ θαυμαστόν, ὅτι ἀκαταβλήτους ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπιβουλὰς μᾶς ἔκαμεν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἱκανοὺς νὰ ἀσκῶμεν τὴν ἀρετὴν μᾶς ἐδημιούργησε. Κανένα δὲ κώλυμα δὲν μᾶς ἐμποδίζει νὰ εἴμεθα ἐνάρετοι, ἐὰν θέλωμεν, εἴτε πτωχοὶ εἴμεθα, εἴτε σωματικῶς ἀσθενεῖς, εἴτε παραπεταμένοι, εἴτε ἄγνωστοι, εἴτε ὑπηρέται. Διότι οὔτε πτωχεία, οὔτε ἀσθένεια, οὔτε σώματος ἀναπηρία, οὔτε δουλεία, οὔτε ἄλλο τι παρόμοιον τούτων δύναται ποτὲ νὰ γίνῃ ἐμπόδιον πρὸς τὴν ἀρετήν. **239 A** Καὶ διατί νὰ λέγω πτωχὸν καὶ ὑπηρέτην καὶ ἄγνωστον; Καὶ φυλακισμένος ἂν εἶσαι, ἡ φυλάκισις καθόλου δὲν σοῦ γίνεται ἐμπόδιον πρὸς τὴν ἀρετήν· καὶ ἰδοὺ πῶς: Σὲ ἐλύπησε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἐντὸς τῆς φυλακῆς καὶ σὲ ἠρέθισε; Μὴ ὀργισθῇς κατ' αὐτοῦ. Μήπως εἰς τὸ νὰ μὴ ὀργισθῇς τὰ δεσμὰ καὶ ἡ πτωχεία καὶ τὸ ὅτι εἰς περιφρόνησιν εὑρίσκεσαι ἐμπόδιον γίνεται; Τί λέγω ἐμπόδιον! Μᾶλλον σὲ ἐβοήθησε τοῦτο καὶ συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταστείλῃς τὸν τῦφον σου. Εἶδες ἄλλον νὰ εὐτυχῇ; Μὴ τὸν φθονήσῃς. Καὶ ἐδῶ ἡ πτωχεία δὲν γίνεται ἐμπόδιον. Πάλιν, ὅταν πρόκειται νὰ προσευχηθῇς, μὲ νηφαλιότητα καὶ προσοχὴν διανοίας πρᾶξε τοῦτο. Καὶ ἐδῶ τίποτε δὲν σὲ ἐμποδίζει. **B** Πραότητα δεῖξε, ἐπιείκειαν, σωφροσύνην, σεμνότητα· καὶ δι' αὐτὰς δὲν ἀπαιτεῖται ἐξωτερικὴ ὑποβοήθησις. Καὶ τὸ σπουδαιότερον πλεονέκτημα τῆς ἀρετῆς εἶναι, ὅτι αὐτὴ δὲν ἔχει ἀνάγκην οὔτε πλούτου, οὔτε ἐξουσίας, οὔτε δόξης, οὔτε ἄλλου τινὸς παρομοίου, ἀλλὰ μόνον ψυχῆς ἡγιασμένης καὶ τίποτα περισσότερον. Κύτταξε δὲ νὰ ἴδῃς, ὅτι τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὴν χάριν. Διότι εἴτε χωλὸς εἶναι ἕνας, εἴτε τυφλός, εἴτε ἀνάπηρος, εἴτε εἰς ἐσχάτην ἀσθένειαν περιέπεσεν, ἀπὸ κανένα ἐκ τῶν ἀτυχημάτων τούτων δὲν ἐμποδίζεται ἡ χάρις νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον. Αὐτὴ ἐπιζητεῖ μόνον ψυχήν, ἡ ὁποία μετὰ προθυμίας νὰ τὴν δέχεται καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐξωτερικὰ τὰ παρατρέχει. **C** Προκειμένου μὲν περὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν ἐπιγείων βασιλέων, οἱ θέλοντες νὰ στρατολογήσωσιν αὐτούς, ζητοῦν νὰ ἔχουν οὗτοι σωματικὴν συμμετρίαν καὶ εὐρωστίαν. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ ἐκεῖνος ποὺ θὰ στρατευθῇ, ἀλλὰ καὶ ἐλεύθερος πολίτης νὰ εἶναι, διότι ὁ δοῦλος δὲν γίνεται δεκτός. Ὁ βασιλεὺς ὅμως τῶν οὐρανῶν, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ζητεῖ, ἀλλὰ καὶ δούλους δέχεται εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ γέροντας καὶ παραλύτους καὶ δὲν ἐντρέπεται διὰ τοῦτο. Τί ἀπ' αὐτὸ φιλανθρωπότερον ὑπάρχει; Τί ὠφελιμώτερον τούτου δύναται νὰ γίνῃ; Διότι οὗτος μόνον αὐτὰ ποὺ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησίν μας ζητεῖ, ἐνῷ ἐκεῖνοι, ὅσα δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἡμᾶς. Λέγω τοῦτο, διότι τὸ νὰ εἴμεθα δοῦλοι ἢ ἐλεύθεροι δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς, **D** ὅπως πάλιν τὸ νὰ εἴμεθα ὑψηλοὶ ἢ κοντοὶ εἰς τὸ ἀνάστημα, γέροι ἢ ἀρτιμελεῖς καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ νὰ εἴμεθα ὅμως ἐπιεικεῖς καὶ καλῶν διαθέσεων καὶ τὰ παρόμοια μὲ αὐτά, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησίν μας. Ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς μόνον ἐκεῖνα τῶν ὁποίων εἴμεθα κύριοι. Καὶ πολὺ δικαίως. Διότι ὄχι πρὸς ὑπηρεσίαν ἰδικήν του, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς εὐεργετήσῃ μᾶς προσκαλεῖ εἰς τὴν χάριν αὐτοῦ, ἐνῷ οἱ ἐπίγειοι βασιλεῖς δι' ὑπηρεσίαν ἰδικήν των καλοῦν τοὺς στρατιώτας. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν εἰς πόλεμον μᾶς σύρουν αἰσθητόν, οὗτος δὲ εἰς μάχην πνευματικήν.

Ἡ αὐτὴ ἀναλογία παρατηρεῖται ὄχι μόνον εἰς τοὺς πολέμους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας. Ὅσοι δηλαδὴ πρόκειται νὰ ἀγωνισθοῦν εἰς τὸ θέατρον ἐκεῖνο, **E** δὲν ἀρχίζουν τοὺς ἀγῶνας, ἂν ὁ κῆρυξ δὲν τοὺς περιφέρῃ ἔμπροσθεν ὅλων φωνάζων: Μήπως ἔχει κανεὶς κατηγορίαν κατὰ τούτου; Ἀφοῦ λοιπὸν ἐκεῖ τὰ παλαίσματα δὲν ἀφοροῦν εἰς τὴν ψυχήν, ἀλλ' εἰς τὸ σῶμα, διατί ζητεῖς νὰ ἔχουν οἱ ἀγωνιζόμενοι εὐγένειαν; Ἐδῶ ὅμως δὲν γίνεται τίποτε τοιοῦτον, ἀλλ' ἐντελῶς τὸ ἀντίθετον, διότι ἡ πάλη δὲν γίνεται διὰ τῆς συμπλοκῆς τῶν χειρῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς διανοίας. Τὸ ἀντίθετον δὲ καὶ ὁ ἀγωνοθέτης κάνει. Δὲν περιφέρει τὸν μέλλοντα νὰ ἀγωνισθῇ λέγων: **240 A** Μήπως ἔχει κανεὶς κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ; Ἀλλὰ φωνάζει: Καὶ ἂν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἂν οἱ δαίμονες κατόπιν συμφωνίας μετὰ τοῦ διαβόλου χειρίστας κατηγορίας καὶ ἀνέκφραστα κακὰ τοῦ ἀποδίδουν, δὲν τὸν ἀπομακρύνω, οὔτε τὸν ἀποστρέφομαι, ἀλλ' ἀφοῦ τὸν ἀπαλλάξω ἀπὸ τὰς κατηγορίας καὶ τὸν ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν πονηρίαν τὸν φέρω εἰς τοὺς ἀγῶνας. Καὶ πολὺ δικαίως. Διότι ἐκεῖ ὁ ἀγωνοθέτης καθόλου δὲν βοηθεῖ τοὺς ἀγωνιζομένους διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὴν νίκην, ἀλλὰ μένει οὐδέτερος. Ἐδῶ ὅμως ὁ ἀγωνοθέτης τῶν ἄθλων τῆς εὐσεβείας σύμμαχος καὶ βοηθὸς γίνεται, διά-

δων εἰς αὐτοὺς χεῖρα βοηθείας κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ διαβόλου μάχην. **B**

4. Καὶ τὸ ἄξιον θαυμασμοῦ δὲν εἶναι μόνον τὸ ὅτι μᾶς συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ ὅτι δὲν τὰ ξεσκεπάζει, δὲν τὰ φανερώνει, δὲν τὰ κάνει γνωστὰ εἰς τοὺς ἄλλους, οὔτε μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ μέσον καὶ νὰ τὰ εἴπωμεν, ἀλλὰ μόνον εἰς αὐτὸν νὰ ἀπολογηθῶμεν καὶ ἐξομολογηθῶμεν διατάσσει.[8] Ἐὰν βεβαίως ἕνας ἀπὸ τοὺς δικαστὰς ἔλεγεν εἰς συλληφθέντα λῃστὴν ἢ τυμβωρύχον νὰ ὁμολογήσῃ τὰ ἐγκλήματά του καὶ θὰ ἀπαλλαγῇ τῆς τιμωρίας, μὲ πολλὴν προθυμίαν θὰ ἐδέχετο νὰ τὸ κάμῃ, διότι λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας νὰ σωθῇ δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐντροπὴν τῆς ὁμολογίας. **C** Ἐδῶ ὅμως οὐδὲν τοιοῦτον συμβαίνει, ἀλλὰ συγχωρεῖ τὰ ἁμαρτήματα καὶ δὲν ἀναγκάζει ἐπὶ παρουσίᾳ ἄλλων νὰ τὰ ἐκπομπεύωμεν. Ἕνα μόνον ζητεῖ, ἐκεῖνος ποὺ λαμβάνει τὴν ἄφεσιν νὰ μάθῃ τῆς δωρεᾶς τὸ μέγεθος. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἄτοπον ὁ μὲν Κύριος, ὅταν μᾶς εὐεργετῇ, νὰ ἀρκῆται μόνον εἰς τὴν ἰδικήν μας ὁμολογίαν, ἡμεῖς δὲ ὅταν τὸν τιμῶμεν νὰ ἐπιζητῶμεν καὶ ἄλλους ὡς μάρτυρας καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν ποὺ κάμνομεν, εἰς ἐπίδειξιν νὰ τὸ κάμνωμεν;

Θαυμάσαντες λοιπὸν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλοφροσύνην αὐτοῦ, ἂς ἀνταποκριθῶμεν εἰς αὐτήν, κάμνοντες ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ πρὸ πάντων ἂς συγκρατήσωμεν τὴν ὁρμὴν τῆς γλώσσης καὶ ἂς μὴ ὁμιλῶμεν πάντοτε, διότι «Ἐκ γὰρ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν» (Παρ. 10, 19). Ἂν μὲν λοιπὸν ἔχῃς κάτι ὠφέλιμον νὰ εἴπῃς, ἄνοιξε τὰ χείλη σου, ἄλλως σιώπησε, **D** διότι ἡ σιωπὴ εἶναι καλυτέρα τῆς ἀνωφελοῦς ὁμιλίας. Χειροτέχνης εἶσαι; ἐνῷ κάθεσαι εἰς τὴν ἐργασίαν σου ψάλλε. Ἀλλὰ δὲν θέλεις διὰ τοῦ στόματος νὰ ψάλλῃς; ψάλλε νοερῶς· μέγας σύντροφος εἶναι ὁ ψαλμός. Κανένα ἐκ τούτου δὲν θὰ πάθῃς κακόν, ἀλλ' ἐνῷ θὰ εἶσαι εἰς τὸ ἐργαστήριόν σου, θὰ εἶσαι ὡς νὰ εὑρίσκεσαι εἰς μοναστήριον, διότι τὴν ἡσυχίαν δὲν θὰ μᾶς τὴν δώσουν τὰ κατάλληλα τοπία, ἀλλ' οἱ ὀρθοὶ καὶ κανονικοὶ τρόποι τῆς ζωῆς. Ὁ Παῦλος ὡς γνωστὸν εἰς ἐργαστήριον εἰργάζετο τὴν τέχνην του καὶ ὅμως καθόλου δὲν ἐζημιώθη ἡ ἀρετή του. Μὴ λέγε λοιπόν: πῶς θὰ ἠμπορέσω, ἐνῷ εἶμαι χειροτέχνης καὶ πτωχός, νὰ φιλοσοφῶ; **E** Διὰ τοῦτο μάλιστα θὰ ἠμπορέσῃς νὰ φιλοσοφῇς. Διότι πρὸς εὐσέβειαν συντελεῖ περισσότερον ἡ πτωχεία παρὰ ὁ πλοῦτος, ἡ ἐργασία παρὰ ἡ ἀργία, ἐπειδὴ ὁ πλοῦτος εἰς ὅσους δὲν προσέχουν γίνεται ἐμπόδιον εἰς τὴν

8. Ἡ ὁμολογία καὶ ἐξομολόγησις αὐτὴ πρὸς τὸν Θεὸν γίνεται εἰς τὸν ἐκπρόσωπον τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἱερέα, εἰς τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας.

ἀρετήν. Ὅταν δηλαδὴ πρόκειται νὰ ἀφήσῃς τὴν ὀργήν, νὰ σβήσῃς τὸν φθόνον, νὰ χαλαρώσῃς τὸν θυμόν, νὰ προσευχηθῇς, ἐπιείκειαν καὶ πραότητα, φιλοφροσύνην καὶ ἀγάπην νὰ ἐπιδείξῃς, πῶς ἠμπορεῖ νὰ σοῦ γίνῃ ἐμπόδιον εἰς αὐτὰ ἡ πτωχεία;

Διὰ νὰ κατορθώσωμεν ταῦτα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβάλωμεν χρήματα, ἀλλὰ καλὴν προαίρεσιν νὰ ἐπιδείξωμεν. Διὰ νὰ κάμωμεν ἐλεημοσύνην κυρίως χρειάζονται χρήματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ διὰ τῆς πτωχείας περισσότερον ἐξέλαμψε.
241 **A** Διότι καὶ ἡ γυναίκα ποὺ ἔδωσε τοὺς δύο ὀβολοὺς ἦτο ἀπὸ ὅλους πτωχοτέρα καὶ ὅμως ὅλους εἰς τὴν ἐλεημοσύνην ἐπέρασε (Λουκ. 21, 2-4). Ἂς μὴ νομίζωμεν λοιπὸν ὅτι μεγάλο πρᾶγμα εἶναι ὁ πλοῦτος, οὔτε νὰ θεωρῶμεν τὸν χρυσὸν καλύτερον ἀπὸ τὴν λάσπην, ἐπειδὴ ἡ ἀξία τῆς ὕλης δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας νοοτροπίαν. Διότι, ἐὰν κανεὶς καλῶς σκεφθῇ, θὰ ἴδῃ ὅτι ὁ σίδηρος χρειάζεται περισσότερον ἀπὸ τὸν χρυσόν, διότι αὐτὸς καμμίαν ἀνάγκην εἰς τὴν ζωήν μας δὲν ἱκανοποιεῖ, ἐνῷ ὁ σίδηρος πολλὰς ὠφελείας μᾶς παρέχει, ἐπειδὴ χρησιμοποιεῖται εἰς ἀναριθμήτους τέχνας. Καὶ διατί νὰ συγκρίνω τὸν χρυσὸν μὲ τὸν σίδηρον; Ἀπὸ τοὺς πολυτελεῖς λίθους ἀναγκαιότεροι εἶναι οἱ κοινοὶ λίθοι, **B** διότι ἀπὸ ἐκείνους τίποτε τὸ χρήσιμον δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ, ἐνῷ ἀπὸ τοὺς κοινοὺς λίθους καὶ σπίτια καὶ τείχη καὶ πόλεις κατεσκευάσθησαν. Σὺ δὲ δεῖξέ μου τί ὠφέλεια δύναται νὰ προέλθῃ ἀπὸ αὐτὰ τὰ μαργαριτάρια ἢ μᾶλλον ποία βλάβη δὲν προέρχεται. Διότι διὰ νὰ φορέσῃς σὺ ἕνα κόκκον ἀπὸ μαργαριτάρι, χιλιάδες πτωχοὶ πνίγονται ἀπὸ τὴν πεῖναν. Ποίαν λοιπὸν ἀπολογίαν θὰ εὕρῃς; ποίαν συγγνώμην;

Ἐπιθυμεῖς νὰ στολίσῃς, ὦ γυναίκα, τὸ πρόσωπον; στόλισέ το ὄχι μὲ μαργαριτάρια, ἀλλὰ μὲ σωφροσύνην καὶ σεμνότητα. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου πιὸ εὐχάριστον θὰ φαίνεται τοῦτο εἰς τὸν ἄνδρα σου. Διότι ὁ διὰ μαργαριτῶν στολισμὸς καὶ εἰς ὑποψίαν ζηλοτυπίας ἐμβάλλει συνήθως καὶ εἰς ἔχθρας καὶ φιλονεικίας καὶ μάχας· ὡς γνωστὸν δὲ τίποτε δὲν εἶναι ἀηδέστερον ἀπὸ ὕποπτον ὄψιν. **C** Ὁ στολισμὸς ὅμως διὰ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ σωφροσύνης κάθε μὲν πονηρὰν ὑποψίαν ἐκβάλλει, ἀπὸ κάθε δὲ ἑλκυστικὸν μέσον σφοδρότερον ἑλκύει πρὸς σὲ τὸν σύζυγόν σου. Διότι αὐτὸ τοῦτο τὸ κάλλος δὲν συντελεῖ τόσον εἰς τὸ νὰ γίνῃ ὄμορφη ἡ ὄψις, ὅσον ἡ εὐμενὴς διάθεσις ἐκείνου ποὺ τὴν βλέπει. Τὴν διάθεσιν δὲ εὐμενῆ δὲν τὴν κάνει συνήθως τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σεμνότης. Ὥστε καὶ ἂν ὄμορφη εἶναι κάποια, ὅταν δυσμενῶς διάκειται πρὸς αὐτὴν ὁ ἄνδρας της, θὰ τοῦ

φανῆ ὅτι εἶναι ἡ πιὸ ἄσχημη ἀπ' ὅλας. Καὶ ὅταν πάλιν κάποια τύχῃ νὰ μὴ εἶναι εὐπρόσωπος, ἂν εὐμενῆ αἰσθήματα ἔναντι αὐτῆς ἔχῃ ὁ ἄνδρας της, θὰ τοῦ φανῆ ὅτι εἶναι ἡ ὡραιοτέρα ὅλων. Διότι ἡ κρίσις ἂν μία εἶναι ὡραία ἢ ὄχι δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν φύσιν ἐκείνων ποὺ βλέπονται ἀλλ' ἀπὸ τὰ αἰσθήματα ἐκείνων ποὺ τὰς βλέπουν. Καλλώπισον λοιπὸν τὴν ὄψιν σου διὰ σωφροσύνης, σεμνότητος, ἐλεημοσύνης, φιλανθρωπίας, **D** ἀγάπης, στοργῆς πρὸς τὸν ἄνδρα σου, ἐπιεικείας, πραότητος, ἀνεξικακίας. Ταῦτα εἶναι τὰ χρώματα τῆς ἀρετῆς. Διὰ τούτων ἀγγέλους ὄχι ἀνθρώπους ὡς ἐραστὰς θὰ προσελκύσῃς· διὰ τούτων τὸν ἔπαινον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ θὰ ἐφελκύσῃς. Ὅταν δὲ ὁ Θεὸς θὰ σὲ ἐγκωμιάσῃ καὶ τὸν ἄνδρα σου ἐξάπαντος θὰ ὑποτάξῃ εἰς σέ. Διότι, ἐὰν ἡ σοφία τοῦ ἀνθρώπου κάνει φωτεινὸν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ (Ἐκκλ. 8, 1) πολὺ περισσότερον κάνει φωτεινὸν τὸ πρόσωπον τῆς γυναίκας ἡ ἀρετὴ αὐτῆς. Ἐὰν δὲ νομίζῃς, ὅτι σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι ὁ κοινὸς διὰ πολυτελῶν λίθων στολισμός, λέγε μου, τί θὰ σὲ ὠφελήσουν τὰ μαργαριτάρια τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως; Καὶ ποία ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀφοῦ εἶναι δυνατὸν καὶ ἀπὸ γεγονότα τοῦ παρόντος κόσμου, ὅλα αὐτὰ νὰ ἀποδείξω; Ὅταν ἐκεῖνοι ποὺ ἐθεωρήθησαν ὡς ὑβρισταὶ τοῦ βασιλέως, εἰς τὸ δικαστήριον ἐσύροντο καὶ διέτρεχον τὸν ἔσχατον κίνδυνον, **E** τότε αἱ μητέρες καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν τὰ περιδέρραια καὶ τὰ χρυσᾶ κοσμήματα καὶ τὰ μαργαριτάρια καὶ ὅλον τὸν στολισμὸν αὐτῶν ἀπέβαλον, ὡς καὶ τὰ χρυσοΰφαντα ἐνδύματα· ἀφοῦ δὲ ἐφόρεσαν λιτὰ καὶ εὐτελῆ φορέματα καὶ στάκτην εἰς τὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς ἐπασπάλισαν, ἐμπρὸς εἰς τὰς θύρας τοῦ δικαστηρίου ἐκυλίοντο καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τοὺς δικαστὰς συγκινοῦσαν.[9] Ἐὰν δὲ εἰς τὰ ἐδῶ δικαστήρια τὰ μὲν χρυσᾶ κοσμήματα καὶ τὰ μαργαριτάρια καὶ τὰ πλουμιστὰ φορέματα ἐπιβουλὴ καὶ προδοσία δύνανται νὰ γίνουν, **242 A** ἡ δὲ ἐπιείκεια καὶ ἡ πραότης καὶ ἡ στάκτη καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὰ εὐτελῆ ἐνδύματα ἐφελκύουν τὴν συμπάθειαν τῶν δικαστῶν, πολὺ περισσότερον εἰς τὸ ἀδέκαστον καὶ φοβερὸν ἐκεῖνο κριτήριον τοῦτο δύναται νὰ γίνῃ. Διότι ποίαν δικαιολογίαν θὰ προβάλῃς, λέγε μου, ποίαν ἀπολογίαν, ὅταν ὁ Κύριος θὰ σὲ κατηγορῇ διὰ τὰ μαργαριτάρια ταῦτα καὶ τοὺς πτωχούς, ποὺ ἀπὸ τὴν πεῖναν ἀπέθανον, θὰ παρουσιάσῃ εἰς τὸ μέσον; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν ὅτι αἱ γυναῖκες δὲν πρέπει νὰ στολίζωνται «μὴ ἐν πλέγμασι, ἢ χρυσίῳ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματι-

9. Τοῦτο ἐγένετο κατὰ τὴν στάσιν τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ Μ. Θεοδοσίου. Ἰδὲ Χρυσοστόμου 18 ὁμιλίαν εἰς ἀνδριάντας παρ. 6'.

σμῷ πολυτελεῖ» (Α' Τιμ. 2, 9). Ἀπ' αὐτὰ δύναται νὰ γίνῃ ἡ ἐπιβουλή. Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ ὅτι καὶ διαρκῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπολαύσωμεν αὐτά, ὅταν θὰ ἀποθάνωμεν ἐξάπαντος θὰ χωρισθῶμεν ἐξ αὐτῶν. Ἀπὸ τὴν ἀρετὴν ὅμως προέρχεται κάθε ἀσφάλεια καὶ καμμία μεταβολὴ καὶ μετάπτωσις εἰς αὐτὴν δὲν χωρεῖ, **B** ἀλλὰ καὶ ἐδῶ μᾶς κάνει πολὺ ἀσφαλεῖς καὶ ὅταν ἀποθάνωμεν μαζί μας ἔρχεται.

Θέλεις νὰ ἀποκτήσῃς πλοῦτον ἀπὸ μαργαριτάρια καὶ ποτὲ νὰ μὴ τὸν χάσῃς; Λάβε ὅλα τὰ κοσμήματά σου καὶ ἀπόθεσέ τα εἰς τὰ χέρια τοῦ Χριστοῦ διὰ μέσου τῶν πτωχῶν, βοηθοῦσα αὐτούς, καὶ ἐκεῖνος θὰ σοῦ φυλάξῃ ὅλον τοῦτον τὸν πλοῦτον, ὅταν θὰ σοῦ ἀναστήσῃ τὸ σῶμα μὲ πολλὴν λαμπρότητα. Τότε μὲ ἀφθονώτερον θὰ σὲ περιβάλῃ πλοῦτον καὶ μὲ ἀνώτερα κοσμήματα, διότι αὐτὸς ὁ πλοῦτος, τὸν ὁποῖον ἔχεις εἶναι εὐτελὴς καὶ γελοῖος. Σκέψου πράγματι, σὲ ποίους θέλεις νὰ ἀρέσῃς καὶ διὰ ποίους φορεῖς τὰ κοσμήματα αὐτά· βεβαίως διὰ νὰ σὲ ἴδουν καὶ σὲ θαυμάσουν ὁ σχοινοποιός, ὁ σιδηρουργός, ὁ μεταπωλητής. **C** Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι, οὔτε κοκκινίζεις εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπιδεικνύεσαι, τοὺς ὁποίους δὲν καταδέχεσαι οὔτε νὰ χαιρετήσῃς καὶ διὰ τούτους ὅλα αὐτὰ νὰ κάνῃς;

Πῶς λοιπὸν θὰ ἀφήσῃς αὐτὴν τὴν νοοτροπίαν; Ἂν θυμηθῇς τὰ λόγια, ποὺ εἶπες, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ βαπτισθῇς: «ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου καὶ τῇ λατρείᾳ σου» διότι ἡ μανία διὰ τὰ μαργαριταρένια κοσμήματα εἶναι πομπὴ σατανική! Ἔλαβες ἀπὸ τὸν Θεὸν χρυσὸν ὄχι διὰ νὰ δεσμεύσῃς δι' αὐτοῦ μὲ τὰ κοσμήματα τὸ σῶμά σου, ἀλλὰ διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃς ἀπὸ τὴν πτωχείαν τοὺς πένητας καὶ νὰ τοὺς διαθρέψῃς. Λέγε λοιπὸν συνεχῶς· «ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ». Κανένα μέσον δὲν εἶναι περισσότερον ἀποτελεσματικὸν ἀπὸ αὐτὴν τὴν φωνήν, ἂν μὲ ἔργα τὴν ἐκδηλώσωμεν.

5. **D** Αὐτὴν καὶ σεῖς ποὺ μέλλετε νὰ βαπτισθῆτε πρέπει νὰ μάθετε, διότι ἡ φωνὴ αὐτὴ συνθήκη πρὸς τὸν Κύριον εἶναι. Καὶ ὅπως ἡμεῖς, ὅταν πρόκειται νὰ ἀγοράσωμεν δούλους, αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ποὺ πωλοῦνται ἐρωτῶμεν προηγουμένως, ἐὰν θέλουν νὰ μᾶς ὑπηρετήσουν, τὸ ἴδιον κάνει καὶ ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ μέλλει νὰ σὲ προσλάβῃ δοῦλον, προηγουμένως ἐρωτᾷ, ἐὰν θέλῃς νὰ ἐγκαταλείψῃς τὸν τύραννον ἐκεῖνον τὸν σκληρὸν καὶ ἄγριον καὶ συνθήκας δέχεται ἀπὸ σέ, διότι δὲν ἐπιβάλλει ἀναγκαστικῶς τὴν ἐξουσίαν του. Κύτταξε δὲ νὰ ἰδῇς τοῦ Θεοῦ τὴν φιλανθρωπίαν. Ἡμεῖς μὲν προτοῦ νὰ καταβάλωμεν τὴν τιμὴν ἐρωτῶμεν τοὺς πωλουμένους καὶ ὅταν ἀκούσωμεν, ὅτι δέχονται νὰ μᾶς ὑπηρετήσουν, **E** τότε καταβάλλομεν τὴν τιμὴν αὐτῶν· ὁ Χριστὸς ὅμως

δὲν ἔκαμεν ὅπως ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίτιμον κατέβαλε δι' ὅλους ἡμᾶς, τὸ τίμιον αὐτοῦ αἷμα· «τιμῆς γάρ, λέγει, ἠγοράσθητε» (Α΄ Κορ. 7, 23). Καὶ ὅμως, παρ' ὅλον τοῦτο, δὲν μᾶς ἀναγκάζει, παρὰ τὴν θέλησίν μας, νὰ τὸν ὑπηρετῶμεν, ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔχῃς, λέγει, τὴν εὐχαρίστησιν, ὅλως αὐθορμήτως καὶ μὲ τὴν θέλησίν σου νὰ ὑποταχθῇς εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, δὲν σὲ ἀναγκάζω οὔτε σὲ βιάζω νὰ τὸ κάμῃς. Καὶ ἡμεῖς μὲν οὐδέποτε θὰ ἀπεφασίζαμεν νὰ ἀγοράσωμεν πονηροὺς ὑπηρέτας, ἐὰν δὲ κάποτε θὰ ἐλαμβάνομεν αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, μὲ δυσαρέσκειαν θὰ τὸ ἐκάναμε, καὶ ἀντίτιμον κακοῦ δούλου θὰ κατεβάλομεν. [243] A Ὁ Χριστὸς ὅμως ἀγνώμονας καὶ παραβάτας τοῦ νόμου ὑπηρέτας ἀγοράζων, κατέβαλεν ἀντίτιμον πρώτης τάξεως δούλου, μᾶλλον δὲ μεγαλύτερον, τούτου καὶ τόσον μεγαλύτερον, ὥστε οὔτε λόγος, οὔτε ἔννοια δύναται νὰ παραστήσῃ τὸ μέγεθος τοῦ τιμήματος τούτου. Διότι δὲν ἔδωσεν ὡς ἀντίτιμον οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, ἀλλὰ τὸ ἀπ' ὅλα αὐτὰ πολυτιμότατον, τὸ αἷμα αὐτοῦ κατέβαλε καὶ δι' αὐτοῦ μᾶς ἐξηγόρασε. Καὶ κατόπιν ὅλων τούτων δὲν ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς μάρτυρας, οὔτε ἔγγραφα, ἀλλ' ἀρκεῖται εἰς ἁπλῆν ὁμολογίαν· καὶ ἂν εἴπῃς ἐκ διανοίας· «ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ, καὶ τὴν πομπήν σου» τὸ πᾶν θεωρεῖ ὅτι ἔλαβεν ἀπὸ σέ. Τοῦτο λοιπὸν ἂς λέγωμεν· «ἀποτάσσομαί σοι, Σατανᾶ», διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως θὰ μᾶς ζητηθῇ λόγος δι' αὐτὴν τὴν φωνὴν καὶ ἂς φυλάξωμεν αὐτὴν ὡς παρακαταθήκην, B διὰ νὰ τὴν ἐπιστρέψωμεν ἀκεραίαν τότε· πομπὴ δὲ τοῦ Σατανᾶ εἶναι τὰ θέατρα καὶ αἱ ἱπποδρομίαι καὶ κάθε ἁμαρτία καὶ παρατήρησις ἡμερῶν καὶ κλήδονες καὶ σύμβολα.

Καὶ τί ἆρά γε εἶναι τὰ σύμβολα; λέγει κάποιος· Πολλάκις, ὅταν ἕνας ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σπίτι του, εἶδεν ἄνθρωπον μονόφθαλμον ἢ χωλὸν καὶ τὸ ἐθεώρησε κακὸν οἰωνόν. Τοῦτο εἶναι πομπὴ σατανική, διότι δὲν συντελεῖ ἡ συνάντησις τοῦ ἀνθρώπου νὰ γίνεται κακὴ ἡ ἡμέρα, ἀλλὰ τὸ νὰ ζῇ ἕνας εἰς τὴν ἁμαρτίαν. Ὅταν λοιπὸν ἐξέλθῃς ἐκ τῆς οἰκίας σου, δι' ἕνα μόνον πρᾶγμα πρόσεξε, μήπως ἡ ἁμαρτία σὲ συναντήσῃ, διότι αὐτὴ εἶναι ἐκείνη, ποὺ μᾶς ρίπτει κάτω καὶ χωρὶς αὐτὴν καθόλου ὁ διάβολος δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μᾶς βλάψῃ. C Τί λέγεις; ἄνθρωπον βλέπεις καὶ τὸν θεωρεῖς κακὸν οἰωνὸν καὶ δὲν βλέπεις τὴν παγίδα τοῦ διαβόλου, πῶς σὲ ἐμβάλλει εἰς πόλεμον μὲ ἄνθρωπον, ποὺ καθόλου δὲν σὲ ἠδίκησε; πῶς ἐχθρὸν σὲ κάνει μὲ τὸν ἀδελφόν σου, χωρὶς καμμίαν δικαιολογίαν; Καὶ ὁ μὲν Θεὸς καὶ τοὺς ἐχθροὺς διέταξε νὰ ἀγαπῶμεν, σὺ δὲ καὶ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος καθόλου δὲν σὲ ἠδίκησε, ἀποστρέφεσαι, χωρὶς νὰ ἔχῃς τίποτε κατ' αὐτοῦ καὶ δὲν ἐν-

νοεῖς πόσον γελοῖος γίνεσαι, πόσον ἐντροπιάζεις τὸν ἑαυτόν σου, μᾶλλον δὲ πόσον ἐπικίνδυνον εἶναι τοῦτο! Νὰ εἴπω καὶ ἄλλο περισσότερον γελοῖον; Ἐντρέπομαι μὲν καὶ κοκκινίζω ἀναγκάζομαι ὅμως χάριν τῆς ἰδικῆς σας σωτηρίας νὰ τὸ εἴπω. Ἐὰν μᾶς συναντήσῃ παρθένος, λέγει, D ἡ ἡμέρα θὰ περάσῃ χωρὶς νὰ μᾶς φέρῃ καμμίαν ὠφέλειαν, ἐὰν δὲ μᾶς συναντήσῃ πόρνη, θὰ μᾶς πάῃ καλὰ καὶ πολλὰ κέρδη θὰ μᾶς φέρῃ. Σκεπάζετε τὸ πρόσωπον, ἀκούοντες ταῦτα καὶ τὸ μέτωπον ἐκτυπήσατε καὶ εἰς τὴν γῆν ἐκύψατε; Ἀλλὰ μὴ κάνετε τοῦτο τώρα, ποὺ λέγονται ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ὅταν γίνωνται διὰ τῶν ἔργων. Βλέπε καὶ ἐδῶ πῶς τὸν δόλον ἔκρυψεν ὁ διάβολος, ἵνα τὴν μὲν σώφρονα νέαν νὰ ἀποστρεφώμεθα, τὴν δὲ ἀκόλαστον νὰ βλέπωμεν μὲ εὐχαρίστησιν καὶ νὰ ἀγαπῶμεν. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἤκουσε τὸν Χριστὸν νὰ λέγῃ, ὅτι «ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν» (Ματθ. 5, 28) καὶ εἶδεν ὅτι πολλοὶ κατενίκησαν τὴν ἀκολασίαν, θέλων δι' ἄλλης ὁδοῦ νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν ἁμαρτίαν, δι' αὐτῆς τῆς ἰδέας πρὸς πόρνας γυναῖκας μὲ εὐχαρίστησιν νὰ προσέχουν τοὺς ἔπεισε. E

Τί δὲ νὰ εἴπῃ κανεὶς περὶ ἐκείνων ποὺ μεταχειρίζονται μαγικὰς ἐπῳδὰς καὶ φυλακτὰ καὶ χάλκινα νομίσματα Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος πέριξ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν δένουν; Αὐταὶ εἶναι αἱ ἐλπίδες μας, λέγε μου, ὥστε μετὰ ἀπὸ τὸν σταυρὸν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου, εἰς εἰκόνα Ἕλληνος βασιλέως τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μας νὰ ἔχωμεν. Δὲν γνωρίζεις πόσα κατώρθωσεν ὁ σταυρός; Τὸν θάνατον κατέλυσε, τὴν ἁμαρτίαν ἔσβησε, τὸν ᾅδην περιττὸν κατέστησε, τοῦ διαβόλου τὴν δύναμιν παρέλυσε, καὶ διὰ τοῦ σώματος τὴν ὑγείαν δὲν εἶναι ἀξιόπιστος; [244] A Τὴν οἰκουμένην ὅλην ἀνέστησε καὶ σὺ δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτόν; Ποίας τιμωρίας, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἶσαι ἄξιος, λέγε μου; Καὶ δὲν εἶναι μόνον τὰ φυλακτά, ἀλλὰ καὶ μαγικὰς ψαλμῳδίας (γητεύματα) μεταχειρίζεσαι διὰ τὸν ἑαυτόν σου, εἰσάγων εἰς τὸ σπίτι σου παληόγρηες ποὺ μεθοῦν καὶ παραπαίουν. Καὶ δὲν ἐντρέπεσαι οὔτε κοκκινίζεις μετὰ ἀπὸ τόσην χριστιανικὴν φιλοσοφίαν νὰ ἀποδίδῃς σημασίαν εἰς αὐτά; Καὶ τὸ χειρότερον τῆς ἀπάτης εἶναι τὸ ἑξῆς· ὅταν δηλαδὴ τοὺς συμβουλεύωμεν λέγοντες ταῦτα καὶ ζητῶμεν νὰ τοὺς ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ταύτην, θεωροῦν ὡς ἱκανοποιητικὴν ἀπολογίαν νὰ εἴπουν, ὅτι χριστιανὴ εἶναι ἡ γυναῖκα ποὺ ἀπαγγέλλει τὰς μαγικὰς αὐτὰς ἐπῳδὰς καὶ τίποτε ἄλλο δὲν λέγει παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ ὄνομα.[10] Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς αὐ-

10. Τὰ αὐτὰ ἰσχυρίζονται καὶ σήμερον αἱ μαγικὰς εὐχὰς λέγοντες

τὴν ὑπερβολικὰ μισῶ καὶ ἀποστρέφομαι, ἢ ἐπειδὴ κάνει κατάχρησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τούτου ὑβρίζει αὐτόν, διότι, ἐνῷ λέγει, ὅτι εἶναι χριστιανή, τὰ ἔργα τῶν ἐθνικῶν ἐπιτελεῖ. Καὶ οἱ δαίμονες βεβαίως ἀνέφερον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἦσαν δαίμονες καὶ μολονότι ἔλεγον πρὸς τὸν Χριστόν· «Οἴδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ» (Μαρκ. 1, 24) τοὺς ἐπετίμησε καὶ τοὺς ἐξεδίωξε.

Διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ νὰ εἶσθε καθαροὶ ἀπὸ τὴν ἀπάτην ταύτην καὶ ὡς ῥάβδον καὶ στήριγμα νὰ ἔχετε τὸ λόγιον τοῦτο. Καὶ ὅπως χωρὶς ὑποδήματα καὶ ἐνδύματα δὲν θὰ ἐδέχετο κάποιος ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ κατέλθη, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ χωρὶς τὸ λόγιον τοῦτο ποτὲ εἰς τὴν ἀγορὰν νὰ μὴ μεταβῆς, ἀλλ' ὅταν πρόκειται νὰ περάσης ἀπὸ τὰ πρόθυρα τοῦ πυλῶνος σου προηγουμένως νὰ εἴπης τὸ λόγιον τοῦτο· «ἀποτάσσομαί σοι, ὦ Σατανᾶ, καὶ τῇ πομπῇ σου καὶ τῇ λατρείᾳ σου, καὶ συντάσσομαί σοι, Χριστέ». Οὐδέποτε δὲ χωρὶς νὰ εἴπης τοὺς λόγους τούτους νὰ μὴ ἐξέλθης τῆς οἰκίας σου, διότι τοῦτο θὰ σοῦ χρησιμεύση ὡς ῥάβδος, ὡς ὅπλον, ὡς πύργος ἀκατάβλητος. Λέγων δὲ τοὺς λόγους τούτους κάμε συγχρόνως καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ εἰς τὸ μέτωπόν σου. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὄχι μόνον ἄνθρωπος, ἐὰν σὲ συναντήση, ἀλλὰ οὔτε αὐτὸς ὁ διάβολος δὲν θὰ ἠμπορέση νὰ σὲ βλάψη, βλέπων παντοῦ μὲ αὐτὰ τὰ ὅπλα νὰ ἐμφανίζεσαι. Καὶ περὶ τούτων τὸν ἑαυτόν σου ἀπὸ τώρα δίδαξον, ἵνα, ὅταν λάβης τὴν σφραγῖδα τοῦ βαπτίσματος νὰ εἶσαι ἕτοιμος στρατιώτης καὶ ἀφοῦ στήσης τὸ τρόπαιον τῆς νίκης κατὰ τοῦ διαβόλου, νὰ λάβης τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, τὸν ὁποῖον εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτέυχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

εἰς τοὺς πάσχοντας ἀπὸ ἀρρώστεια (ἀνεμιστήρωμα). Εἰς τούτων πρὸς τοὺς ἄλλους λέγει: «ὁ Χριστὸς ὅπου περνάει τοὺς πόνους διασκορπάει».

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΑ΄

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. ΟΜΙΛΗΣΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗΝ ΚΑΤΗΧΗΣΙΝ ΠΕΡΙ ΟΡΚΩΝ, ΑΦΙΕΡΩΣΕ ΤΑΥΤΗΝ ΕΙΣ ΤΟ ΙΔΙΟΝ ΠΑΛΙΝ ΘΕΜΑ, ΑΠΟΔΕΙΞΑΣ ΟΤΙ ΟΧΙ ΜΟΝΟΝ Η ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΟΡΚΟΥ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ Η ΤΗΡΗΣΙΣ ΑΥΤΟΥ ΤΙΜΩΡΕΙΤΑΙ ΚΑΙ ΟΤΙ ΠΡΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΝ ΜΑΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΑΝΕΣΤΗΘΗ.

1. Ἆρά γε ἀπεμακρύνατε ἀπὸ τὸ στόμα σας τὴν κακὴν τῶν ὅρκων συνήθειαν; Δὲν ἐλησμόνησα βεβαίως οὔτε ἐκεῖνα ποὺ σᾶς εἶπα κατὰ τὴν ὁμιλίαν μου, οὔτε τὰς ὑποσχέσεις ποὺ σεῖς μοῦ ἐδώσατε διὰ τὸ ζήτημα τοῦτο. Διότι καὶ ἐγὼ σᾶς ὡμίλησα περὶ αὐτοῦ καὶ σεῖς μοῦ ὑπεσχέθητε ἂν καὶ ὄχι διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐπαίνων ποὺ ἐκάματε ἐκείνων ποὺ εἶπα. Ἡ ὑπόσχεσις δὲ αὕτη εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν διὰ τοῦ λόγου, διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται διὰ τοῦ λόγου, πολλάκις συγκατατίθεται μὲν διὰ τῆς γλώσσης, ἀλλὰ δὲν συγκατατίθεται διὰ τῆς θελήσεως· ἐνῷ ἐκεῖνος ποὺ ἐπαινεῖ ὅσα ἐλέχθησαν, κάνει τὴν συγκατάθεσιν μὲ τὴν θέλησίν του. Λοιπὸν ἐκαθαρίσατε τὴν γλῶσσαν σας ἀπὸ τὴν φοβερὰν αὐτὴν κηλῖδα; ἀπεμακρύνατε τὴν βλαβερὰν αὐτὴν συνήθειαν ἀπὸ τὴν ἱερὰν ψυχήν σας; Ἐγὼ ὑποθέτω ὅτι τὴν ἐκαθαρίσατε, διότι μέλλετε νὰ ὑποδεχθῆτε βασιλέα μέγαν, καὶ νὰ ἀπολαύσετε διδασκαλίαν πολλὴν καὶ πνευματικήν, παρεχομένην ὑπὸ τῶν συνετωτέρων Πατέρων. Καὶ ὁ καιρὸς δὲ ὑποβοηθεῖ πρὸς τοῦτο καὶ ἡ προθεσμία ποὺ σᾶς ἐδόθη διὰ νὰ διορθωθῆτε εἰς τὸ τέλος πλέον εὑρίσκεται καὶ σεῖς εἶσθε εὐάγωγοι καὶ εὐπειθεῖς. «Πείθεσθε γὰρ τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε» (Ἑβρ. 13, 17) λέγει ὁ Ἀπόστολος καὶ εἰς ὅλα νὰ ὑπακούετε εἰς αὐτούς. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ συμπεραίνων, νομίζω, ὅτι ἔχετε κατορθώσει τοῦτο. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἤθελα νὰ συμπεραίνω καὶ νὰ νομίζω, ἀλλὰ νὰ γνωρίζω σαφῶς. Διότι ἐὰν τὸ ἐγνώριζον, θὰ ἤρχιζα μετὰ μεγαλυτέρας προθυμίας τοὺς μυστικωτέρους λόγους καὶ ἀφοῦ ἄφηνα τὴν φροντίδα τῶν περὶ ὅρκου λόγων, μετὰ περισσοτέρας εὐκολίας θὰ σᾶς ὡδήγουν πρὸς τὴν φρικτὴν ταύτην μυσταγωγίαν καὶ θὰ σᾶς εἰσήγαγον εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα καὶ θὰ σᾶς ἐδείκνυον τὰ ἅγια

τῶν ἁγίων καὶ ὅλα τὰ ἐκεῖ ὑπάρχοντα, ὄχι στάμναν χρυσῆν ἔχουσαν μάννα (Ἑβρ. 9, 4), ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν σῶμα, τὸν ἄρτον τὸν οὐράνιον (Ἰωαν. 6, 51). Θὰ σᾶς ἐδείκνυον ὄχι ξυλίνην κιβωτὸν ἔχουσαν πλάκας λιθίνας καὶ νόμον, ἀλλὰ σάρκα ἄμωμον καὶ ἁγίαν, ἔχουσαν αὐτὸν τὸν νομοθέτην. Θὰ σᾶς ἐδείκνυον ἐντὸς αὐτῶν ὄχι πρόβατον σφαγμένον, ἀλλὰ τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ θυσιασμένον, θυσίαν μυστικήν, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγελοι μὲ τρόμον βλέπουν. Θὰ σᾶς ἐδείκνυον ὄχι τὸν Ἀαρὼν νὰ εἰσέρχεται ἐντὸς αὐτῶν μὲ χρυσοΰφαντον στολήν, ἀλλὰ τὸν μονογενῆ Υἱόν, ἔχοντα τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἰδικῆς μας φύσεως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Πατέρα νὰ δεικνύῃ τὸ μέγεθος τοῦ κατορθώματος Αὐτοῦ. «Οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα, λέγει, ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ» (Ἑβρ. 9, 24). Ὑπάρχει καὶ ἐκεῖ καταπέτασμα, ὄχι ὅμως ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο ποὺ εἶχεν ὁ ἰουδαϊκὸς ναός, ἀλλὰ πολὺ φρικωδέστερον ἐκείνου. Ἄκουσον λοιπὸν τί λογῆς εἶναι τοῦτο τὸ καταπέτασμα διὰ νὰ μάθῃς πόσον διαφέρουν ἐκεῖνα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ἀπὸ αὐτά. «Ἔχοντες, λέγει, πολλὴν παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοὐτέστι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ» (Ἑβρ. 10, 19 - 20). Εἶδες πῶς τοῦτο τὸ καταπέτασμα εἶναι φρικωδέστερον ἐκείνου; Εἰς αὐτὰ τὰ ἱερὰ ἐπεθύμουν ὅλους ὑμᾶς νὰ εἰσαγάγω σήμερον.

2. Ἀλλὰ τί ἔπαθα; Δὲν μὲ ἀφήνει ἡ περὶ τῶν ὅρκων φροντίδα, τελείως παραλύουσα τὴν θέλησιν τῆς ψυχῆς μου. Καὶ γνωρίζω μέν, ὅτι πολλοὶ θὰ θεωρήσουν αὐτὸ ποὺ εἶπα ὡς ὑπερβολήν, διότι νομίζουν, ὅτι μικρὸν εἶναι τὸ ἁμάρτημα, ἐγὼ ὅμως διὰ τοῦτο κυρίως θρηνῶ. Διότι ἄλλα μὲν ἁμαρτήματα καὶ εἶναι φοβερὰ καὶ θεωροῦνται ὅτι εἶναι· ἐπὶ παραδείγματι ὁ φόνος καὶ ἡ μοιχεία καὶ εἶναι φοβερὸ καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τοιοῦτον, ὁ δὲ ὅρκος εἶναι μὲν φοβερὸν ἁμάρτημα, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸ θεωροῦν ὡς φοβερόν. Διὰ ταῦτο θρηνῶ καὶ φοβοῦμαι αὐτὸ τὸ ἁμάρτημα. Ἡ ἀντίληψις δὲ αὕτη προέρχεται ἀπὸ τὴν πανουργίαν τοῦ διαβόλου, διὰ νὰ εἰσάγῃ συγκεκαλυμμένην τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἀναμιγνύων τρόπον τινὰ εἰς τὴν συνηθισμένην τροφὴν δηλητήριον, διὰ τῆς ἀτόπου αὐτῆς ἰδέας τῶν ἀνθρώπων ἐπιδιώκει μὲ πανουργίαν νὰ ἀποκρύψῃ τὴν βαρύτητα τοῦ ἁμαρτήματος τοῦ ὅρκου. Τί λοιπὸν εἰς τὸν ὅρκον θὰ καταναλώσωμεν ὅλην τὴν διδασκαλίαν καὶ τὸν χρόνον; Ὄχι βεβαίως· διότι ὑποθέτω, ὅτι θὰ ὑπάρχουν καὶ μερικοί, ποὺ κατώρθωσαν νὰ μὴ ὁρκίζωνται. Καθὼς δηλαδή, ὅταν ὁ σπείρων ἐξῆλθε εἰς τὸ χωράφι

διὰ νὰ σπείρῃ τὸν σπόρον (Λουκ. 8, 5), δὲν ἔπεσεν ὅλος ὁ σπόρος εἰς τὰ ἀκανθώδη καὶ πετρώδη μέρη, ἀλλὰ πολλοὶ σπόροι ἔπεσαν καὶ εἰς τὴν γῆν τὴν εὔφορον, ἔτσι καὶ τώρα εἶναι ἀδύνατον κατόπιν τόσης διδασκαλίας σὲ τόσον μεγάλο πλῆθος νὰ μὴ ὑπάρχῃ κανεὶς ποὺ νὰ δύναται νὰ ἐπιδείξῃ τὸν καρπὸν τῆς διδασκαλίας ταύτης. Ἀφοῦ λοιπὸν πολλοὶ μὲν κατώρθωσαν τοῦτο,, ὄχι ὅμως ἀκόμη ὅλοι, ἂς χωρίσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν λόγον. Ἔπρεπε δηλαδὴ ἐκεῖνοι ποὺ δὲν κατώρθωσαν νὰ μὴ ὁρκίζωνται, καθόλου νὰ μὴ ἀκούσουν μυστικοὺς λόγους· διὰ νὰ μὴ βλάπτωνται ὅμως πνευματικῶς ἐκεῖνοι ποὺ συνεμορφώθησαν μὲ τοὺς λόγους μας, ἂς φανῶμεν ἐπιεικεῖς εἰς τοὺς ἀμελεῖς χάριν τῶν ἐπιμελῶν καὶ ἀξίων. Διότι εἶναι προτιμότερον εἰς τοὺς ἀμελεῖς νὰ φανῶμεν ἐπιεικεῖς χάριν τῶν καλῶν, παρὰ οἱ καλοὶ καὶ ἐνάρετοι νὰ βλάπτωνται ἐξ αἰτίας τῶν ἀμελῶν καὶ ραθύμων.

3. Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὸ χρέος μου, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν ὑπεσχέθην νὰ σᾶς καταβάλω, ἀλλ' ὅμως δὲν τὸ κατέβαλον, διότι εἰς ἄλλα ἀναγκαιότερα μᾶς ἠνάγκασεν ὁ λόγος νὰ στραφῶμεν. Ποῖον λοιπὸν ἦτο τὸ χρέος ἐκεῖνο; Ἐπεθύμουν νὰ σᾶς εἴπω διὰ ποῖον λόγον οἱ Πατέρες μας παρατρέξαντες ὅλον τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦ ἔτους εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον καθώρισαν νὰ μυσταγωγῶνται αἱ ψυχαί μας· καὶ ἔλεγον ὅτι ὄχι ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγένετο ὁ καθορισμὸς οὗτος. Διότι ἡ αὐτὴ χάρις εἶναι πάντοτε καὶ δὲν ἐμποδίζεται ἀπὸ τὸν καιρόν, ἐν τούτοις ἔχει καὶ κάποιον μυστικὸν βαθύτερον λόγον ὁ καθορισμὸς τοῦ καιροῦ τούτου. Διὰ ποίαν λοιπὸν αἰτίαν ἐνομοθέτησαν οἱ Πατέρες τώρα νὰ τελῆται τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος; Τώρα ὁ βασιλεύς μας ἐνίκησεν εἰς τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων πόλεμον· βάρβαροι δὲ εἶναι καὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους ἀγριώτεροι ὅλοι οἱ δαίμονες. Τώρα τὴν ἁμαρτίαν κατέλυσε, τώρα τὸν θάνατον ἔσβησε καὶ τὸν διάβολον ὑπέταξε, τοὺς αἰχμαλώτους ἠλευθέρωσε. Εἰς ἀνάμνησιν λοιπὸν τῶν ἐπινικίων ἔχομεν τὴν παροῦσαν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο τώρα ἐνομοθέτησαν οἱ Πατέρες νὰ διανέμωνται αἱ βασιλικαὶ δωρεαί. Οὗτος εἶναι ὁ νόμος τῶν ἐπινικίων. Αὐτὸ κάνουν καὶ οἱ ἔξω τοῦ Χριστιανισμοῦ βασιλεῖς. Τὰς ἐπετείους τῶν νικῶν των μὲ πολλὰς τιμὰς τὰς τιμῶσι. Ἀλλ' ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὰς τιμοῦν εἶναι γεμᾶτος ἀτιμίαν. Διότι ποία τιμὴ προέρχεται ἀπὸ τὰ θέατρα καὶ ὅσα εἰς αὐτὰ λέγονται καὶ πράττονται; Δὲν εἶναι ὅλα γεμᾶτα ἀπὸ ἐντροπὴν καὶ πολλὰ γέλια; Αὐτὴ ὅμως ἡ τιμὴ εἶναι ἀξία τῆς μεγαλοδωρίας ἐκείνου ποὺ μᾶς ἐτίμησε. Διὰ τοῦτο τώρα ἐνομοθέτησαν νὰ τελῆται τὸ βάπτισμα, ὅπως σοῦ ὑπενθυμίσωσι διὰ τοῦ καιροῦ τῆς τελέσεως αὐτοῦ τὴν νίκην τοῦ δεσπότου,

καὶ κατὰ τὰ ἐπινίκια νὰ ὑπάρχουν μερικοὶ φοροῦντες τὰ λαμπρὰ φορέματα καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὴν τιμὴν τοῦ βασιλέως. Ὄχι δὲ μόνον διὰ τὸν λόγον τοῦτον καθώρισαν τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ συμμετέχῃς λόγῳ τοῦ καιροῦ εἰς τὰ παθήματα τοῦ δεσπότου Χριστοῦ. Ἐσταυρώθη, λέγουν, ἐκεῖνος εἰς τὸ ξύλον· σταυρώσου καὶ σὺ διὰ τοῦ βαπτίσματος· διότι σταυρὸς εἶναι τὸ βάπτισμα καὶ θάνατος, θάνατος ὅμως τῆς ἁμαρτίας, σταυρὸς τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου.

4. Ἄκουσον λοιπόν, τί λέγει ὁ Παῦλος διὰ νὰ φανερώσῃ τὰς δύο αὐτὰς ὄψεις τοῦ βαπτίσματος, ὅτι εἶναι θάνατος τῆς ἁμαρτίας καὶ σταυρός; «Ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε»; (Ρωμ. 6, 3). Καὶ πάλιν «ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας» (Αὐτόθι 6). Διὰ νὰ μὴ φοβηθῇς λοιπὸν ἀκούων θάνατον καὶ σταυρὸν προσέθεσεν ὅτι θάνατος τῆς ἁμαρτίας εἶναι ὁ σταυρός. Εἶδες πῶς εἶναι σταυρὸς τὸ βάπτισμα; Μάθε ὅτι καὶ ὁ Χριστὸς βάπτισμα τὸν σταυρὸν ἐκάλεσε καὶ ὅτι ἔδωσεν εἰς τὸ βάπτισμά σου τὸ ὄνομα τοῦ σταυροῦ καὶ τὸ ἀντήλλαξε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ βαπτίσματος. Τὸ βάπτισμα τὸ ἰδικόν σου ἐκάλεσε σταυρόν. Τὸν σταυρὸν τὸν ἰδικόν μου, λέγει, καλῶ βάπτισμα. Καὶ ποῦ λέγει τοῦτο; «Βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι ὃ ὑμεῖς οὐκ οἴδατε» (Λουκ. 12, 50). Καὶ πόθεν εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τὸν σταυρικόν του θάνατον λέγει τοῦτο; Ἐκ τῶν ἑξῆς: Προσῆλθον εἰς αὐτὸν τὰ παιδιὰ τοῦ Ζεβεδαίου, μᾶλλον δὲ «ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου» λέγουσα· «Εἰπέ, ἵνα οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου καθίσωσιν εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων ἐν τῇ βασιλείᾳ σου» (Ματθ. 20, 20-21). Ἡ παράκλησις ἦτο μητέρας, ἂν καὶ ἦτο ἀπερίσκεπτος παράκλησις. Τί λοιπὸν ἀπήντησεν ὁ Χριστός; «Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι»; (Ματθ. 20, 22). Βλέπεις ὅτι βάπτισμα τὸν σταυρὸν ὠνόμασε; Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; «Δύνασθε, λέγει, πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν»; Ποτήριον τὸ πάθος καλεῖ καὶ διὰ τοῦτο λέγει· «Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ» (Ματθ. 26, 39). Εἶδες, πῶς βάπτισμα τὸν σταυρὸν ἐκάλεσε καὶ τὸ πάθος ποτήριον; Ἐκάλεσε δὲ αὐτὰ ἔτσι, ὄχι ἐπειδὴ αὐτὸς ἐκαθαρίζετο ἐκ τῆς ἁμαρτίας (πῶς ἦτο δυνατὸν αὐτὸ τὸ πράγμα ἀφοῦ «οὗτος ἁμαρτίαν ποτὲ δὲν ἔκαμε, οὔτε δόλος εὑρέθη εἰς τὸ στόμα του»; (Ἡσ. 53, 9), ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ αἷμα ποὺ ἔρρευσεν ἀπ' ἐκεῖ ὅλην τὴν οἰκουμένην ἐκαθάρισεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «εἰ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος» (Ρωμ. 6, 5). Δὲν εἶπε «τῷ θανάτῳ», ἀλλὰ «τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ». Διότι θάνατος ἦτο καὶ ἐκεῖνο (τὸ πάθος τοῦ Κυρίου) καὶ τοῦτο (τὸ βάπτισμα), ἀλλ' ὄχι θάνατος τοῦ αὐτοῦ πράγματος· ἐκεῖνο μὲν ἦτο θάνατος τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, τοῦτο δὲ εἶναι θάνατος τῆς ἁμαρτίας τοῦ βαπτιζομένου. Διὰ τοῦτο ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τὸ ὠνόμασε.

5. Τί λοιπόν; Ἀποθνήσκομεν μόνον μετὰ τοῦ δεσπότου Χριστοῦ καὶ συμμετέχομεν μόνον εἰς τὰ λυπηρὰ παθήματά του διὰ τοῦ βαπτίσματος; Κυρίως μὲν οὔτε τοῦτο εἶναι λυπηρόν, τὸ νὰ λάβωμεν μέρος εἰς τὸν θάνατον τὸν δεσποτικόν. Ἀλλὰ περίμενε ὀλίγον καὶ θὰ ἴδῃς, ὅτι λαμβάνεις μέρος καὶ εἰς τὰ εὐχάριστα συμβάντα τοῦ Κυρίου· «Εἰ γὰρ ἀπεθάνομεν σὺν αὐτῷ», λέγει «πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ» (Αὐτόθι 8). Διότι ταφὴ καὶ ἀνάστασις συγχρόνως γίνεται εἰς τὸ βάπτισμα· ἀφήνει δηλαδὴ κάτω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ὁ βαπτιζόμενος καὶ λαμβάνει τὸν νέον καὶ ἀνίσταται εἰς νέαν ζωὴν «ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς» (Αὐτόθι 4).

Βλέπεις, πῶς πάλιν τὴν ἀνάστασιν λέγει διὰ τούτων; Ἀλλὰ διατί ἡ μὲν ἰδική μας ἀνάστασις καὶ ἡ ταφὴ καὶ ὁ θάνατος ἐν τῷ βαπτίσματι γίνεται ταυτοχρόνως, διότι συγχρόνως θαπτόμεθα καὶ ἀνιστάμεθα, ἡ δὲ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἐβράδυνεν; Διότι τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνέστη. Διατί λοιπὸν ἡ μὲν ἰδική μας ἀνάστασις γίνεται γρήγορα, ἡ δὲ τοῦ Κυρίου ἐβράδυνε; Ἔγινε τοῦτο διὰ τὸ συμφέρον μας, διὰ νὰ μάθῃς, ὅτι ἡ βραδύτης τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου δὲν ὀφείλεται εἰς ἀδυναμίαν αὐτοῦ. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἠδυνήθη νὰ ἀναστήσῃ τὸν δοῦλον εἰς βραχεῖαν τοῦ χρόνου στιγμήν, ἠδύνατο εὐκολώτατα νὰ ἀναστήσῃ ἀμέσως τὸν ἑαυτόν του. Εἰς τί λοιπὸν ὀφείλεται ἡ βραδύτης; Εἰς τί ἡ τριήμερος ταφή; Διὰ νὰ γίνῃ διὰ τῆς βραδύτητος καὶ τῆς παραμονῆς, τρόπον τινά, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ θανάτου κατὰ τὸ τριήμερον διάστημα ἀναμφισβήτητος ἡ ἀνάστασις αὐτοῦ. Διότι ἐὰν σήμερον κατόπιν τόσον μεγάλης ἀποδείξεως ὑπάρχουν ἄνθρωποι λέγοντες ὅτι φαινομενικῶς ἔπαθεν ὁ Κύριος,[11] ἐὰν δὲν ἐμεσολάβει τόση βραδύτης μεταξὺ θανάτου καὶ ἀναστάσεως, τί δὲν ἤθελον εἴπει ἐκεῖνοι; Ὁ διάβολος δηλαδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἐπιβουλευθῇ καὶ ἀμφισβητήσῃ τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀξιόπιστον καὶ τὴν βεβαιότητα τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου. Διότι ἐγνώριζε, ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἦτο κοινὸν φάρμακον τῆς οἰκουμένης

11 Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ εἰς τοὺς Γνωστικοὺς ἀνήκοντες αἱρετικοὶ Δοκῆται.

καὶ ἤθελε νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν πίστιν τῶν ἀνθρώπων ἀπ' αὐτοῦ διὰ νὰ στερήσῃ τούτους τῆς σωτηρίας. Διὰ τοῦτο βραδύνει ὁ Κύριος νὰ ἀναστηθῇ καὶ προσέρχονται οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸν Πιλάτον λέγοντες· «Δὸς ἡμῖν στρατιώτας ἵνα τηρήσωμεν τὸν τάφον» (Ματθ. 27, 63 - 66). Ὢ τῆς ἀναισχυντίας! Πότε εἶδες, ὦ Ἰουδαῖε, νεκρὸν φρουρούμενον; Ἐὰν κοινὸς νεκρὸς ἦτο καὶ ἁπλοῦς ἄνθρωπος ὁ σταυρωθείς, διατί ξένα καὶ παράδοξα μέτρα λαμβάνεις; διατί φοβεῖσαι καὶ τρέμεις καὶ φύλακας τοῦ τάφου συναθροίζεις; Ὅμως οὔτε τοῦτο ἠμπόδισεν ὁ Θεός, ἀλλ' ἀφῆκε νὰ φυλάττεται ὁ τάφος, διὰ νὰ πιασθῇ ὁ ἁμαρτωλὸς διὰ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν του. Ἐκεῖνοι μὲν ἔλεγον· «δῶσέ μας στρατιώτας διὰ νὰ μὴ κλέψωσιν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ εἴπωσιν ὅτι ἀνεστήθη» καὶ συνέβη τὸ ἀντίθετον· ἔλαβον δηλαδὴ στρατιώτας διὰ νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ ἰσχυρίζωνται, ὅταν θὰ ἀνίστατο ὅτι ἔκλεψαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ δὲν ἀνέστη. Καὶ τὰ κατὰ τῆς ἀναστάσεως πανοῦργα μέτρα αὐτῶν ἀπέβησαν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως καὶ τοὺς ἐπιβούλους αὐτοὺς μάρτυρας ἔκαμε μάρτυρας τῆς ἀναστάσεώς του ὁ Χριστός, διὰ νὰ τοὺς κόψῃ τὴν δικαιολογίαν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως.

6. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν καθώρισαν οἱ Πατέρες νὰ τελῆται ἡ μυσταγωγία τοῦ βαπτίσματος, ἀρκετά, νομίζω, σᾶς ἐξήγησα δι' ὅσων σᾶς εἶπα. Ἐπιθυμῶ δὲ καὶ ἄλλο χρέος νὰ σᾶς καταβάλω, ἐὰν ἡ ἀκρόασις δὲν σᾶς ἐκούρασε, καὶ νὰ σᾶς ἐξηγήσω, διατί γυμνοὺς καὶ ἀνυποδήτους σᾶς παραπέμπομεν ἀπ' ἐδῶ πρὸς τὰς φωνὰς τῶν ἐξορκιστῶν. Καὶ εἰς τοῦτο ἡ αὐτὴ αἰτία πάλιν ὑπάρχει, τὸ ὅτι ἐνίκησεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν πόλεμον καὶ συνέλαβεν αἰχμαλώτους. Τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα τῶν αἰχμαλώτων. Ἄκουσον λοιπὸν τί λέγει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ὁ Θεός· «Ὃν τρόπον ἐπορεύθη ὁ παῖς μου Ἡσαΐας γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, οὕτως πορεύσονται υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι» (Ἡσ. 20, 3). Θέλων λοιπὸν νὰ σὲ κάμῃ νὰ ἐνθυμηθῇς τὴν προηγουμένην τοῦ διαβόλου τυραννίαν, διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου σχήματος σὲ παραπέμπει εἰς τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς ἀθλίας σου καταστάσεως καὶ γενεᾶς. Διὰ τοῦτο ὄχι μόνον γυμνοὶ καὶ ἀνυπόδητοι ἵστασθε, ἀλλὰ καὶ μὲ τὰς χεῖρας ἀνυψωμένας εἰς σχῆμα ἱκεσίας, διὰ νὰ ὁμολογῆτε μὲ αὐτὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν τώρα προσέρχεσθε καὶ τῆς ὁποίας σκῦλα καὶ λάφυρα ὅλοι σας εἶσθε. Τὰ λάφυρα αὐτὰ ὁ Ἡσαΐας ἀναφέρει μακρόθεν πρὸ τῆς πραγματοποιήσεως προαναφωνῶν τὰ ἑξῆς· «Αὐτὸς τοῦ ἰσχυροῦ μεριεῖται σκῦλα» (Ἡσ. 53, 12) καὶ πάλιν· «ἦλθε κηρῦξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν» (Ἡσ. 61, 1). Ὁ δὲ Δαυΐδ τὴν

αἰχμαλωσίαν ταύτην προφητεύων ἔλεγε· «Ἀνέβης εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν» (Ψαλμ. 67, 18).

Ἀλλὰ μὴ γίνῃς σκυθρωπὸς ἀκούων αἰχμαλωσίαν· δὲν ὑπάρχει ὠφελιμώτερον πρᾶγμα ἀπὸ αὐτὴν τὴν αἰχμαλωσίαν. Διότι ἡ μὲν αἰχμαλωσία τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας εἰς δουλείαν ὁδηγεῖ, αὐτὴ δὲ ἀπὸ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἐλευθερίαν μεταφέρει. Καὶ ἡ μὲν τῶν ἀνθρώπων αἰχμαλωσία ἀποστερεῖ τῆς πατρίδος καὶ εἰς τὴν ξένην πατρίδα ὁδηγεῖ, αὐτὴ δὲ ἡ αἰχμαλωσία ἐκβάλλει ἀπὸ τὴν ξένην καὶ φέρει πρὸς τὴν πατρίδα δηλαδὴ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἡ αἰχμαλωσία τῶν ἀνθρώπων ἀποστερεῖ ἀπὸ τὴν μητέρα, αὐτὴ δὲ πρὸς τὴν μητέρα τὴν κοινὴν ὅλων ἡμῶν σὲ ὁδηγεῖ. Ἐκείνη καὶ ἀπὸ συγγενεῖς καὶ συμπολίτας σὲ χωρίζει, αὐτὴ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας τοῦ οὐρανοῦ ὁδηγεῖ, διότι «συμπολῖται ἐστέ, λέγει, τῶν ἁγίων» (Ἐφ. 2, 19). Ἡ ἐξωτερικὴ λοιπὸν ἐμφάνισις τῶν κατηχουμένων αὐτὸ τὸ νόημα ἔχει.

7. Διὰ ποῖον λόγον αἱ φωναὶ τῶν ἐξορκιστῶν (οἱ ἐξορκισμοί), αἱ φοβεραὶ καὶ φρικώδεις σοῦ ὑπενθυμίζουν τὸν κοινὸν ἡμῶν δεσπότην, τὴν κόλασιν, τὴν τιμωρίαν, τὴν γέενναν; Διὰ τὴν ἀναισχυντίαν καὶ κακουργίαν τῶν δαιμόνων. Διότι πρόβατον ἀσφράγιστον εἶναι ὁ κατηχούμενος καὶ χάνι ἔρημον καὶ οἴκημα χωρὶς θύρας, ἐλεύθερον εἰς πάντας ἀδιακρίτως, φωλεὰ λῃστῶν, καταφυγὴ θηρίων, κατοικία δαιμόνων. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ βασιλεὺς ἀπεφάσισεν ἀπὸ πολλὴν φιλανθρωπίαν τὸ χάνι τοῦτο τὸ ἔρημον, τὸ χωρὶς θύρας, τὸ καταφύγιον τῶν λῃστῶν νὰ γίνῃ βασιλικὴ αὐλή, διὰ τοῦτο ἔστειλεν ἡμᾶς τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἐξορκιστὰς νὰ προετοιμάσωμεν τὸ οἴκημα τοῦτο. Καὶ ἡμεῖς μὲν τοὺς τοίχους τοὺς ἑτοιμορρόπους τοὺς κάνομεν γεροὺς διὰ τῆς διδασκαλίας. Διότι «πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, λέγει, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν» (Ματθ. 7, 24). Στερεὰ καθιστῶμεν τὰ θεμέλια ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ βασιλεύς. Ἐὰν ἴδωμεν κάπου ἀκαθαρσίαν καὶ βόρβορον τὰ καθαρίζωμεν τελείως. Τοιαύτη εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας βρωμερὰ καὶ ἀκάθαρτος. Ἄκουσον λοιπὸν πῶς χαρακτηρίζει τὴν φύσιν αὐτῆς ὁ Δαυΐδ· «ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου» (Ψαλμ. 37, 5 - 6). Ἡμεῖς μὲν ἀφαιροῦμεν τὴν δυσωδίαν καὶ θέτομεν τὸ μύρον τὸ πνευματικόν, οἱ δὲ ἐξορκισταὶ διὰ τῶν φοβερῶν ἐκείνων φωνῶν παρατηροῦν τρόπον τινὰ γύρω μήπως ὑπάρχει κάπου θηρίον ἢ ὄφις ἢ ὀχιὰ ἢ σκορπιὸς καὶ εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φοβερᾶς ἐκείνης φωνῆς ὅσον ἄγριον καὶ ἂν εἶναι τὸ θηρίον, δὲν δύναται νὰ παραμένῃ καὶ ἐμφωλεύῃ

εἰς αὐτὸν ἀλλ' ἐξέρχεται καὶ δραπετεύει χωρὶς νὰ τὸ θέλη.

8. Ἐπεθύμουν νὰ σᾶς εἴπω καὶ κάτι ἄλλο, τὸ ὁποῖον δὲν σᾶς ὑπεσχέθην, ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ εἴπω· διὰ ποῖον λόγον ἡμεῖς μὲν λεγόμεθα πιστοί, οἱ δὲ προετοιμαζόμενοι διὰ τὸ βάπτισμα κατηχούμενοι. Διότι πράγματι εἶναι ἐντροπὴ καὶ ἄξιον γέλωτος τὸ νὰ τιμᾶται ἕνας καὶ οὔτε τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς ποὺ λαμβάνει νὰ γνωρίζη. Ἀλλὰ τί ἔπαθα; μοῦ ἦλθε πάλιν ἡ περὶ τῶν ὅρκων ἀνησυχία καὶ φροντίδα, ἡ ὁποία μὲ κατηγορεῖ διότι ἐβράδυνα νὰ ἀσχοληθῶ μὲ αὐτὴν καὶ σύρει πρὸς τὸν ἑαυτόν της τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο ἀναβάλλοντες τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ζητημάτων τούτων διὰ τὴν ἑπομένην ὁμιλίαν, πρὸς τὴν παραίνεσιν τῆς ἀποφυγῆς τῶν ὅρκων ἂς στραφῶμεν τώρα. Φοβερὸν κακόν, ἀγαπητέ, εἶναι ὁ ὅρκος, φοβερὸν καὶ ἐπιβλαβές· φάρμακον ὀλέθριον, δηλητήριον καταστρεπτικόν, τραῦμα σκεπασμένον, πληγὴ ἀφανής, τροφὴ ἐπιβλαβής, ἡ ὁποία εἰσάγει τὸ δηλητήριον εἰς τὴν ψυχήν· βέλος σατανικόν, ἀκόντιον πύρινον, μάχαιρα δίστομος, ρομφαία ἀκονισμένη, ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, παρανομία ἀδικαιολόγητος, βάραθρον βαθύ, κρημνὸς ἀπότομος, παγίδα ἰσχυρά, δίκτυον ἐκτεταμένον, δεσμὸς ἄλυτος, βρόγχος ποὺ δὲν ἔχει διέξοδον. Ἆρά γε εἶναι ἀρκετὰ ταῦτα καὶ παραδέχεσθε, ὅτι εἶναι φοβερὸν ὁ ὅρκος καὶ τὸ χειρότερον ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα; Πεισθῆτε, πεισθῆτε, παρακαλῶ, εἰς τοὺς λόγους μου. Ἐὰν δὲ κάποιος ἀμφιβάλλῃ ἰδοὺ ἔρχομαι καὶ εἰς τὴν ἀπόδειξιν. Ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχει καμμία ἁμαρτία, τὸ ἔχει αὐτὴ ἡ ἁμαρτία. Διότι ὅταν δὲν παραβαίνωμεν τὰς ἄλλας ἐντολὰς δὲν τιμωρούμεθα, τὸν δὲ ὅρκον πολλάκις καὶ φυλάττοντες καὶ παραβαίνοντες ἐξ ἴσου τιμωρούμεθα. Ἴσως δὲν ἐννοήσατε αὐτὸ ποὺ εἶπα. Λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς τὸ εἴπω σαφέστερα. Πολλάκις κάποιος ὡρκίσθη νὰ πράξη παράνομον πρᾶξιν καὶ ἐνέπεσεν εἰς βρόγχον ἄλυτον. Εἶναι ἀνάγκη λοιπὸν τώρα ἢ νὰ φυλάξη τὸν ὅρκον του καὶ νὰ παρανομήσῃ ἢ νὰ μὴ τὸν φυλάξη καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὸ ἔγκλημα τῆς ἐπιορκίας. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔγινε καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη βαθὺς ὁ κρημνὸς καὶ οὕτως ἢ ἄλλως ὁ θάνατος ἀναπόφευκτος εἴτε φυλάξη τὴν ἐντολὴν εἴτε δὲν τὴν φυλάξη. Ὑπάρχει λοιπὸν καταστρεπτικώτερον ἀπὸ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο εἴτε προφυλάσσεταί τις ἀπ' αὐτὸ εἴτε ὄχι.

9. Καὶ διὰ νὰ ἐννοήσετε ὅτι ἔτσι εἶναι καὶ ὅτι πολλοὶ πολλάκις ὄχι μόνον διότι παρέβησαν τὸν ὅρκον, ἀλλὰ καὶ διότι τὸν ἐφύλαξαν, ἄξιοι τιμωρίας ἔγιναν, θὰ σᾶς διηγηθῶ σχετικὴν ἱστορίαν. Ὁ Ἡρώδης τὰ γενέθλιά του κάποτε εἶχε καὶ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη ἑώρταζε· θέλων δὲ νὰ κάμη αὐτὴν λαμπροτέραν, ἔβαλε τὴν θυγατέρα τῆς

βασιλίσσης νὰ χορεύσῃ, μὴ γνωρίζων ὅτι διὰ τούτου μᾶλλον ἐξηυτέλιζε τὴν ἡμέραν. Ἔπρεπε δηλαδὴ ἀντὶ τούτου νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, διότι ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας τὸν ἐδημιούργησε, διότι τοῦ ἔδωκε ψυχήν, διότι τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸ σοβαρὸν τοῦτο τῆς κτίσεως θέατρον, διότι θεατὴν τὸν ἔκαμε τῆς ὡραιοτάτης καὶ θαυμαστῆς ταύτης δημιουργίας. Ἔπρεπε μὲ ὕμνους καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὸν Κύριον νὰ τιμήσῃ τὴν ἡμέραν, ἐνῷ οὗτος διὰ τῆς ἀτιμίας τὴν ἐτίμησε. Ὑπάρχει δὲ ἀτιμοτικώτερον πρᾶγμα ἀπὸ τὸν χορόν;[12] Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐχόρευσεν ἡ θυγατέρα τῆς Ἡρωδιάδος. Ἀκούσατε καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅσοι μὲ τοιούτους χοροὺς καὶ τοιαῦτα ᾄσματα τιμᾶτε τὰ σπουδαιότερα γεγονότα τῆς ζωῆς σας. Δὲν εἶναι αὐτὰ μικρὰ κακά, ἔστω καὶ ἂν θεωροῦνται ἀδιάφορα. Ἀκριβῶς, ἐπειδὴ θεωροῦνται ἀδιάφορα, διὰ τοῦτο εἶναι μεγάλα κακά, ἐπειδὴ δὲν τυγχάνουν πολλῆς φροντίδος καὶ προσοχῆς. Ἡ βαρεῖα ἀσθένεια, ὅταν τύχῃ προσοχῆς καὶ φροντίδος ἐξαλείφεται, ἐνῷ ἐκείνη ποὺ θεωρεῖται μικρὰ καὶ δι' αὐτὸ δὲν τυγχάνει προσοχῆς, γίνεται μεγάλη. Τί λέγεις; εἰς οἰκίαν πιστοῦ τολμᾷ ἕνας νὰ ἀρχίσῃ χορὸν καὶ δὲν φοβεῖται μήπως πέσῃ κεραυνὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ καύσῃ ὅλα; Ταῦτα καὶ διὰ τὰς γυναῖκας τὰ λέγω, ἵνα καὶ τοὺς ἄνδρας σωφρονίζωσι καὶ ἀπομακρύνωσιν ἀπὸ τοιαύτας τέρψεις καὶ διασκεδάσεις. Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἰσῆλθε καὶ ἐχόρευσεν ἡ θυγατέρα τῆς βασιλίσσης. Εὐλογητὸς ὁ Θεός· πόσην σωφροσύνην εἰς τὸ βίον μας ἔθεσε! Ἀκούσατε οἱ πιστοὶ εἰς ποῖον προσέρχεσθε νυμφίον, ὁ ὁποῖος, ἐνῷ προηγουμένως ὁ βίος μας ἦτο γεμᾶτος ἀσχημίας, τώρα μᾶς ἐστόλισε μὲ ἐντροπήν, σωφροσύνην καὶ σεμνότητα. Ἐκεῖνα ποὺ ἡ βασίλισσα τότε δὲν ἐντρέπετο νὰ κάμη, τώρα ἄσημες καὶ μικρὲς ὑπηρέτριες δὲν θὰ ἐδέχοντο νὰ ὑπομείνουν. Ἐχόρευσε λοιπὸν ἐκείνη καὶ μετὰ τὸν χορὸν ἄλλην ἁμαρτίαν βαρυτέραν ἔκαμε, διότι ἔπεισε τὸν ἀνόητον ἐκεῖνον νὰ ὑποσχεθῆ εἰς αὐτὴν μὲ ὅρκον, ὅτι θὰ τῆς δώσῃ ὅ,τι τοῦ ζητήσῃ. Βλέπεις πῶς ὁ ὅρκος κάνει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνοήτους; ἐκεῖνο ποὺ ἁπλῶς θὰ ζητήσῃ, ὡρκίσθη νὰ τῆς δώσῃ. Τί λοιπὸν θὰ ἔκανε ἐὰν ἐζητοῦσε τὴν κεφαλήν του ἢ τὴν βασιλείαν του ὅλην;

12. «Τί γὰρ ὀρχήσεως ἀτιμότερον;» σελ. 164. Ὁ πλήρως ἰσχύων διὰ τὸν χορὸν τῶν εἰδωλολατρῶν χαρακτηρισμὸς οὗτος τοῦ ἁγίου Χρυσοστόμου, λόγῳ τῆς μεγάλης παρ' αὐτοῖς καταπτώσεως τοῦ χοροῦ καὶ τῆς ἀσέμνου διεξαγωγῆς αὐτοῦ, δὲν ἰσχύει διὰ τοὺς σεμνοὺς ἑλληνικοὺς χορούς, οἵτινες εἶναι «ἔκφρασις ἀθώας χαρᾶς καὶ ἐθνικῶν ἢ ἁπλῶν προσωπικῶν συναισθημάτων» (Χρ. Ἀνδρούτσου, Σύστημα Ἠθικῆς, Ἀθῆναι 1925, σελ. 238). Ἰδὲ καὶ «Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Πίστεως» (μαθήματα Ἀνωτερ. Κατηχητικοῦ), ἔκδ. γ', Ἀθῆναι 1956, σελ. 169, «ΖΩΗΣ».

Ἀλλ' ὅμως τίποτε ἐξ αὐτῶν ἐκεῖνος δὲν ἐννοοῦσε. Διότι ἵστατο πλησίον ὁ διάβολος καὶ ἔκανε ἰσχυρὰν τὴν παγίδα· ἀφοῦ δὲ κατεσκεύασε τέλειον τὸν ὅρκον καὶ ἔθεσε τὴν παγίδα καὶ ἅπλωσε παντοῦ τὸ δίκτυον, τότε διατυπώνει τὴν αἴτησιν ἐκείνην, διὰ νὰ εἶναι βεβαία καὶ ἀναπόφευκτος ἡ σύλληψις αὐτοῦ. «Δός μοι, λέγει, ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ» (Ματθ. 14, 8). Ἀναίσχυντος εἶναι ἡ αἴτησις, ἀνόητος ἡ δόσις καὶ βλαβερά. Καὶ τῶν δύο τούτων ὁ ὅρκος εἶναι αἴτιος. Τί λοιπὸν ἔπρεπε νὰ κάμῃ; Ἐνθυμηθῆτε αὐτὸ ποὺ προηγουμένως σᾶς ἔλεγον, ὅτι καὶ φυλάττοντες τὴν ἐντολὴν καὶ παραβαίνοντες αὐτὴν ἐξ ἴσου τιμωρούμεθα. Ἔπρεπε νὰ δώσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ προφήτου; Ἀλλὰ τότε θὰ ἦτο ἀνυπόφορος ἡ τιμωρία. Ἀλλὰ νὰ μὴ τὴν δώσῃ; τότε θὰ ἦτο ἔνοχος τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἐπιορκίας. Εἶδες πῶς καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἶναι κρημνός; «Δός μοι, λέγει, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ». Ὢ τῆς κατηραμένης αἰτήσεως! Ἀλλ' ὅμως ἔπεισε τὸν Ἡρώδη καὶ ἐνόμιζεν ὅτι θὰ σταματήσῃ τὴν γλῶσσαν ἐκείνην τὴν ἱεράν, ἡ ὁποία ὅμως μέχρι σήμερον φωνάζει. Διότι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μᾶλλον δὲ εἰς κάθε ἐκκλησίαν ἀκούετε τὸν Ἰωάννην διὰ τοῦ Εὐαγγελίου νὰ φωνάζῃ καὶ νὰ λέγῃ· «Οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ σου» (Ματθ. 6, 18). Ἔκοψε τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ δὲν ἔκοψε τὴν φωνήν· ἐσταμάτησε τὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὸν ἔλεγχον.

10. Βλέπετε τί κάνει ὁ ὅρκος! Προφητῶν κόπτει κεφαλάς. Εἶδες τὸ δέλεαρ, φοβήσου τὸν ὄλεθρον· εἶδες τὸ δίκτυον, πρόσεξε νὰ μὴ πέσῃς μέσα. Ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ σᾶς λυπηθῶ, ὥστε νὰ μὴ γίνῃ βαθυτέρα ἡ τομή· εἶναι ἀνάγκη πλέον νὰ σφάξω τὸ χέρι μὲ τὸ σιδηροῦν ἐργαλεῖον αἱματωμένον καὶ τὸν λόγον νὰ τὸν πάρω ἀπὸ τὰ τραύματα τῆς ἐπιορκίας καὶ εἰς σιωπὴν νὰ τὸν θέσω. Αὐτὸ λοιπὸν νὰ ἐνθυμῆσθε καὶ οὐδέποτε θὰ ἁμαρτήσετε, ὅτι καὶ φυλάττοντες τὸν ὅρκον καὶ μὴ φυλάττοντες ἐξ ἴσου ἁμαρτάνετε καὶ τιμωρεῖσθε. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ λέγοντες «ἐὰν ὁρκισθῶ δικαίως» (εἶναι κακόν); Ποῦ ὑπάρχει δίκαιον, ὅταν γίνεται παράβασις νόμου; Ποῦ ὑπάρχει δίκαιον, ὅταν αὐτὸ ποὺ ὁ Θεὸς ἀπαγορεύει σὺ τὸ πράττεις; Ἀλλὰ ὑπομείνατέ μας ποὺ σᾶς ἐπιδένομεν πλέον τὰ τραύματα, διότι καὶ ὁ ἐπίδεσμος προξενεῖ πόνους καὶ εἶναι κάπως ἐνοχλητικός. Αὐστηρὰ μὲν θὰ ἦτο ἡ τιμωρία διὰ τοὺς ὅρκους ποὺ ἐκάματε πρὸ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν εἴτε ἐφυλάττετε εἴτε παρεβαίνατε αὐτούς, αὐστηροτέρα ὅμως θὰ εἶναι τώρα κατόπιν τῆς διδασκαλίας ἡμῶν. «Εἰ γὰρ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας» (Ἰω. 15,

22) λέγει ὁ Κύριος. Τοῦτο καὶ σὲ σᾶς εἶναι δυνατὸν νὰ λεχθῇ, ὅτι δηλαδὴ τοῦ λοιποῦ οὐδεμίαν δικαιολογίαν θὰ ἔχετε ἂν παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν ταύτην. Τώρα βεβαίως τὸ βάπτισμα, ποὺ θὰ λάβετε, εἴτε ἐπιορκίαν εὕρῃ, εἴτε εὐορκίαν, εἴτε πορνείαν, εἴτε μοιχείαν, εἴτε ὅλην τὴν κακίαν, ἀποβάλλει ὅλους τοὺς ρύπους καὶ σᾶς καθαρζει τελείως· εἴθε δὲ καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ σεῖς τὴν καθαρότητα αὐτὴν ποὺ θὰ λάβετε νὰ διατηρήσετε καὶ νὰ εἶσθε ἀπηλλαγμένοι πάσης κηλῖδος καὶ ἡμεῖς νὰ δυνηθῶμεν νὰ τύχωμεν κάποιας παρρησίας διὰ τῶν ἰδικῶν σας εὐχῶν, διότι ἐπιτρέπεται νὰ εὔχεσθε καὶ ὑπὲρ τῶν διδασκάλων σας, ἀφοῦ μάλιστα μετ' ὀλίγον θὰ σᾶς βλέπωμεν νὰ λάμπετε λαμπρότερα ἀπὸ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Εἴθε λοιπὸν διὰ τῶν εὐχῶν σας νὰ τύχωμεν παρρησίας ἅπαντες ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου εἰς τὸν Πατέρα, συγχρόνως δὲ καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει ἡ δόξα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΙΒ'

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΝΑ ΒΑΠΤΙΣΘΩΣΙ. ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΕΣΧΑΤΗ.

1. Ἡ σημερινὴ ἡμέρα εἶναι ἡ ἐσχάτη ἡμέρα τῆς κατηχήσεως. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ἔσχατος ὅλων εἰς τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς κατηχήσεως ἔχω ἔλθει. Ἔχω δὲ ἔλθει ἔσχατος διὰ νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας ὁ νυμφίος ἔρχεται. Σηκωθῆτε λοιπόν, ἀνάψατε τὰς λαμπάδας καὶ μὲ φαιδρὸν φῶς τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν ὑποδεχθῆτε. Σηκωθῆτε καὶ γρηγορήσατε· διότι ὄχι ἐν καιρῷ ἡμέρας, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον τῆς νυκτὸς ὁ νυμφίος ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔθιμον τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἡ νύμφη νὰ παραδίδεται εἰς τὸν νυμφίον, ὅταν ἡ νύκτα ἔχει πολὺ προχωρήσει. Μὴ ἐπιπολαίως δὲ λάβετε αὐτὸ ποὺ ἠκούσατε, ὅτι νυμφίος ἔρχεται, διότι πρόκειται πράγματι περὶ μεγάλου γεγονότος ποὺ φανερώνει μεγάλην τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν. Δὲν διέταξεν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις πρὸς αὐτὸν νὰ ἔλθῃ, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς ἡμᾶς ἦλθε. Βεβαίως τοῦτο εἶναι τὸ ἔθιμον τῶν γάμων, ὁ νυμφίος νὰ μεταβαίνῃ εἰς τὴν νύμφην, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸς μὲν εἶναι εὐπορώτατος, ἐκείνη δὲν εἶναι πτωχὴ καὶ παραπεταμένη. Ἀλλὰ προκειμένου μὲν περὶ ἀνθρώπων, τοῦτο δὲν εἶναι καθόλου θαυμαστόν, διότι καὶ ἂν ἀκόμη ἀπὸ ἀπόψεως ὑλικῆς ἀξίας διαφέρει πολὺ ὁ γαμβρὸς ἀπὸ τὴν νύμφη, οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν ἀπὸ ἀπόψεως ἀνθρωπίνης φύσεως. Διότι καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι εὔπορος εἶναι ὁ νυμφίος, πτωχὴ δὲ καὶ εὐτελὴς ἡ νύμφη, καὶ οἱ δύο ὅμως ἔχουν τὴν αὐτὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Προκειμένου ὅμως περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸ πρᾶγμα εἶναι θαυμαστόν, διότι ἂν καὶ ἦτο Θεὸς καὶ εἶχε τὴν μακαρίαν καὶ ἀκήρατον ἐκείνην οὐσίαν (γνωρίζετε δὲ πόση διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) κατηξίωσε πρὸς τὴν ἰδικήν μας φύσιν νὰ ἔλθῃ. Ἀφήσας δὲ τὸν πατρικὸν οἶκον ὄχι δι' ἀποχωρήσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς κατὰ σάρκα οἰκονομίας πρὸς τὴν νύμφην ἔτρεξε. Τοῦτο λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος ἐννοήσας καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κηδεμονίας καὶ τῆς τιμῆς θαυμάσας ἐφώναξε δυνατὰ καὶ εἶπεν· «Ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν

πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. Τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. Ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν» (Ἐφ. 5, 31 - 32).

2. Καὶ κατὰ τί εἶναι θαυμαστὸν τὸ ὅτι πρὸς τὴν νύμφην ἦλθεν, ἀφοῦ καὶ τὴν ζωήν του ἀκόμη νὰ θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῆς δὲν ἐδίστασε; Καίτοι βεβαίως κανεὶς νυμφίος διὰ τὴν νύμφην δὲν ἐθυσιάσθη· διότι κανείς, κανεὶς ἐραστής, καὶ ἂν πάρα πολὺ μανιώδης εἶναι, δὲν περικαίεται ἀπὸ τόσην ἀγάπην πρὸς τὴν γυναῖκα ποὺ ἀγαπᾷ, ἀπὸ ὅσην ὁ Θεὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν μας. «Καὶ ἂν παραστῇ ἀνάγκη νὰ ἐμπτυσθῶ, λέγει, ἢ νὰ ραπισθῶ ἢ εἰς αὐτὸν νὰ ἀναβῶ τὸν σταυρόν, δὲν θὰ ἀρνηθῶ νὰ σταυρωθῶ, διὰ νὰ λάβω τὴν νύμφην». Ταῦτα δὲ ἔπασχε καὶ ὑπέμενε ὄχι ἐκ θαυμασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως τοῦ κάλλους αὐτῆς, διότι δὲν ὑπῆρχε ἀσχημότερον πρᾶγμα ἀπὸ αὐτήν, οὔτε ἀηδέστερον, προτοῦ βεβαίως λάβῃ αὐτήν. Ἄκουσε λοιπὸν πῶς ὁ Παῦλος περιγράφει τὴν ἀσχημίαν καὶ κακομορφίαν αὐτῆς· «Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους» (Τιτ 3, 3). Ἐμισούσαμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον (τόσον μεγάλη ἦτο ἡ κακία μας)· ὁ Θεὸς ὅμως ἡμᾶς τοὺς μισουμένους μεταξύ μας δὲν ἐμίσησε, ἀλλὰ ἐκείνους ποὺ εὑρίσκοντο εἰς τόσην ἀσχημίαν καὶ κακομορφίαν ψυχῆς τοὺς διέσωσε. Ἀφοῦ δὲ ἦλθε καὶ εὗρε τὴν μέλλουσαν νύμφην αὐτοῦ νὰ εἶναι γυμνὴ καὶ νὰ ἀσχημονῇ, τὴν ἐνέδυσε μὲ ἱμάτιον καθαρὸν τοῦ ὁποίου τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δόξαν κανεὶς λόγος οὔτε καμμία διάνοια θὰ δυνηθῇ νὰ παραστήσῃ. Πῶς νὰ σᾶς τὸ εἴπω; Μὲ τὸν ἑαυτόν του ὡς ἄλλο ἱμάτιον μᾶς ἐνέδυσε· «Ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. 3, 27), λέγει ὁ Ἀπόστολος. Τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἰδὼν ἄνωθεν μὲ τὰ προφητικά του μάτια ὁ Δαυῒδ ἐφώναζε καὶ ἔλεγε· «Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου» (Ψαλμ. 44, 10). Βασίλισσα μὲ μιᾶς ἔγινεν ἡ πτωχὴ καὶ παραπεταμένη καὶ ἐστάθη πλησίον τοῦ βασιλέως· ὡς νυμφίον δὲ καὶ νύμφην, ποὺ ἵστανται ὁ ἕνας πλησίον τοῦ ἄλλου εἰς τὸ ἱερὸν μυστήριον τοῦ γάμου, παριστᾷ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ προφήτης· «Ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη πεποικιλμένη» (Αὐτόθι). Ἰδοὺ ὅτι καὶ τὸ ἱμάτιον σοῦ εἶπεν ὁ προφήτης. Κατόπιν διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι πρόκειται περὶ αἰσθητῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ ἤκουσες νὰ λέγῃ χρυσόν, ἀνυψώνει τὴν διάνοιάν σου καὶ σὲ παραπέμπει πρὸς τὴν θεωρίαν τῶν νοητῶν προσθέτων τὰ ἑξῆς· «Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν» (Αὐτόθι 14). Θέλεις νὰ ἴδῃς καὶ τὰ ὑποδήματά της; Οὔτε αὐτὰ

εἶναι ραμμένα ἀπὸ αἰσθητὴν ὕλην, οὔτε ἀποτελοῦνται ἀπὸ κοινὰ δέρματα, ἀλλ' ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιον καὶ τὴν εἰρήνην· «Ὑποδήσασθε, λέγει, τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης» (Ἐφ. 6, 15). Θέλεις νὰ σοῦ δείξω καὶ αὐτὴν τὴν ἀπαστράπτουσαν ὄψιν τῆς νύμφης καὶ τὸ ἀπερίγραπτον κάλλος της καὶ πολὺ πλῆθος ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων γύρω αὐτῆς; Ἀλλ' ἂς πασθῶμεν ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ νυμφαγωγοῦ Παύλου, ὅστις διασχίζων τὸ πλῆθος, θὰ δυνηθῇ νὰ μᾶς εἰσαγάγῃ πρὸς αὐτήν. Τί λοιπὸν οὗτος λέγει περὶ αὐτῆς; «Οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ρήματι» (Ἐφ. 5, 25-26). Εἶδες ὅτι τὸ σῶμα αὐτῆς εἶναι καθαρὸν καὶ φαιδρόν; Εἶδες ὅτι εἶναι ὡραία καὶ ἀπαστράπτει περισσότερον ἀπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας; Κατόπιν προσθέτει· «ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος, μὴ ἔχουσα σπῖλον ἢ ρυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων» (Αὐτόθι 27). Εἶδες αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας της; Θέλεις νὰ μάθῃς καὶ τὸ ὄνομά της; πιστὴ καὶ ἁγία ὀνομάζεται. Διότι λέγει· «Παῦλος ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν Ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Ἐφ. 1, 1).

3. Ἀλλ' ἀκούσας τὸ ὄνομα τῆς νύμφης, ἐνεθυμήθην παλαιὸν χρέος μου πρὸς σᾶς, διότι εἶχα ὑποσχεθῆ νὰ σᾶς εἴπω διατί ὀνομαζόμεθα πιστοί. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον ὀνομαζόμεθα ἔτσι; Διότι μᾶς ἔχουν ἐμπιστευθῆ πράγματα, τὰ ὁποῖα οἱ σωματικοί μας ὀφθαλμοὶ δὲν δύνανται νὰ ἴδουν. Τόσον μεγάλα εἶναι ταῦτα καὶ φρικώδη καὶ ἀνώτερα τῆς ἰδικῆς μας φύσεως. Οὔτε συλλογισμὸς δύναται νὰ τὰ εὕρῃ, οὔτε διάνοια ἀνθρωπίνη θὰ δυνηθῇ νὰ τὰ ἑρμηνεύσῃ καὶ κατανοήσῃ, μόνη δὲ ἡ τῆς πίστεως διδασκαλία γνωρίζει αὐτὰ καλῶς.

Διὰ τοῦτο διπλοῦς ὀφθαλμοὺς μᾶς ἔδωκεν ὁ Θεός, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς σαρκὸς καὶ τοὺς τῆς πίστεως. Ὅταν λοιπὸν εἰσέλθῃς εἰς τὴν ἱερὰν μυσταγωγίαν (τοῦ βαπτίσματος), οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ τῆς σαρκὸς τὸ νερὸ βλέπουν, οἱ δὲ τῆς πίστεως τὸ πνεῦμα. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν βλέπουν τὸ σῶμα νὰ βαπτίζεται, οἱ δὲ τῆς πίστεως τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον νὰ θάπτεται· ἐκεῖνοι τὴν σάρκα νὰ λούεται, οὗτοι τὴν ψυχὴν νὰ καθαρίζεται· ἐκεῖνοι τὸ σῶμα νὰ ἀναβαίνῃ ἀπὸ τὰ ὕδατα, οὗτοι τὸν νέον ἄνθρωπον λάμποντα νὰ ἀναβαίνῃ ἀπὸ τὴν ἱερὰν ταύτην κάθαρσιν. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν τὸν ἱερέα βλέπουν νὰ ἐπιθέτῃ ἄνωθεν τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν καὶ νὰ ἐγγίζῃ τὴν κεφαλήν, ἐνῷ δὲν εἶναι ἄνθρωπος ὁ τότε βαπτίζων, ἀλλ' αὐτὸς ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἔγινεν ἐπὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου μας, τοῦτο γίνεται καὶ ἐπὶ τῆς ἰδικῆς μας. Ὅπως

ἐκείνην ἐφαίνετο μὲν νὰ τὴν κρατῇ ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν κεφαλήν, ὁ δὲ Θεὸς Λόγος εἰς τὰ ρεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου τὴν κατέβαζε καὶ τὴν ἐβάπτιζε· καὶ ἄνωθεν ἠκούετο ἡ πατρικὴ φωνὴ νὰ λέγῃ· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς» (Ματθ. 3, 17) καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐπεφοίτα, τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὴν ἰδικήν σου σάρκα, διότι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ βάπτισμα γίνεται. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι δὲν μᾶς βαπτίζει ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ Θεός, ἔλεγε· «Ὀπίσω μου ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί» (Λουκ. 3, 16. Ἰω. 1, 27). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἱερεὺς ὅταν βαπτίζῃ, δὲν λέγει· «βαπτίζω τὸν δεῖνα», ἀλλὰ «βαπτίζεται ὁ δεῖνα εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος» δεικνύων, ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ποὺ βαπτίζει, ἀλλ' ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τῶν ὁποίων καὶ τὸ ὄνομα ἐπικαλεῖται.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σημερινὴ ἀπαγγελία σας πίστις λέγεται καὶ δὲν σᾶς ἐπιτρέπομεν τίποτε ἄλλο νὰ εἴπητε προτοῦ εἴπητε ὅτι «πιστεύω».[13] Ἡ λέξις αὕτη εἶναι θεμέλιος ἀσειστος ποὺ ἔχει ἐπάνω του οἰκοδομὴν ἀσάλευτον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ Θεῷ ὅτι ἔστι» (Ἑβρ. 11, 6). Διὰ τοῦτο καὶ σὺ προσερχόμενος εἰς τὸν Θεὸν πρῶτον πιστεύεις καὶ τότε προφέρεις τὴν λέξιν ταύτην. Ἐὰν δὲ δὲν προηγηθῇ αὕτη (ἡ πίστις), τίποτε ἐκ τῶν ἄλλων ἀληθειῶν δὲν δύνασαι οὔτε νὰ εἴπῃς, οὔτε νὰ ἐννοήσῃς. Καὶ διὰ νὰ παραλείψω τὴν ἀνέκφραστον καὶ ἀμάρτυρον ἐκείνην γέννησιν τοῦ Θείου Λόγου, ταύτην, τὴν κατὰ σάρκα, ποὺ ἔγινεν εἰς τὴν γῆν, τῆς ὁποίας πολλοὶ ἔγιναν μάρτυρες, θὰ σοῦ ἀναφέρω, διὰ νὰ σοῦ ἀποδείξω δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὅτι ἄνευ τῆς πίστεως οὔτε αὐτὴν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ παραδεχθῇς. Ὁ ἀχώρητος, ὁ συνέχων καὶ διακρατῶν τὰ πάντα, εἰς μήτραν εἰσῆλθε παρθενικήν. Πῶς καὶ διὰ ποίου τρόπου; Ἀδύνατον εἶναι νὰ τὸ ἀποδείξῃς· ἂν ὅμως ἔλθῃς εἰς τὴν πίστιν, ἐκείνη θὰ δυνηθῇ νὰ σὲ πληροφορήσῃ, διότι τὰ ὑπερβαίνοντα τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἰδικῆς μας διανοίας πρέπει νὰ τὰ παραπέμπωμεν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως. Τοῦτον τὸν τρόπον τῆς γεννήσεως οὔτε αὐτὸς ὁ

13. Προφανῶς πρόκειται περὶ τῆς ὑπὸ τῶν κατηχουμένων ἀπαγγελίας τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως, ὅπερ παρέδιδεν εἰς αὐτοὺς ὁ Ἐπίσκοπος τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων, οὗτοι δὲ ἀπήγγελλον τοῦτο ἐνώπιον αὐτοῦ τῇ Πέμπτῃ (Ἑβδομάδος) ὡς ὁρίζει ὁ μστ΄ κανὼν τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου. Ἴδε Σύνταγμα Ἱερῶν Κανόνων Ράλλη - Ποτλῆ τ. Β΄ σελ. 186 ἑρμηνείαν Βαλσαμῶνος καὶ Λειτουργικὴν Ρωμαΐδη σελ. 112.

Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος, ὁ ὁποῖος τὴν ἀνέγραψεν ἐγνώριζεν. Ὅτι μὲν «εὑρέθη ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου» (Ματθ. 1, 18) εἶπε, τὸν τρόπον ὅμως δὲν ἀνέφερεν. Οὔτε ὁ Γαβριὴλ ἐγνώριζε, διότι καὶ οὗτος τοῦτο μόνον λέγει· «Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι» (Λουκ. 1, 35), τὸ δὲ πῶς καὶ μὲ ποῖον τρόπον οὔτε αὐτὸς γνωρίζει.

4. Ἀλλὰ τὸν μὲν περὶ τῆς πίστεως λόγον εἰς τὸν διδάσκαλον[14] θὰ παραχωρήσωμεν, εἶναι δὲ πιθανὸν καὶ ἡμεῖς εἰς ἄλλην περίστασιν νὰ σᾶς ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτῆς, ὅταν θὰ παρευρίσκωνται πολλοὶ ἐκ τῶν κατηχουμένων. Ἐκεῖνα δὲ ποὺ εἶναι ἀνάγκη μόνοι σεῖς νὰ ἀκούσετε τώρα καὶ δὲν εἶναι δυνατόν, ὅταν ἐκεῖνοι εἶναι ἀναμεμιγμένοι μὲ σᾶς νὰ εἴπω, αὐτὰ σήμερον εἶναι ἀναγκαῖον νὰ σᾶς εἴπω. Ποῖα λοιπὸν εἶναι αὐτά; Μεθαύριον, τὴν Παρασκευήν, κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν, εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς ζητηθοῦν νὰ κάμετε ὁμολογίας τινὰς καὶ συνθήκας πρὸς τὸν Κύριον. Δὲν σᾶς ἀνέφερα δὲ ἄνευ λόγου τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν· καὶ ἀπ' αὐτὰς δύνασθε νὰ μάθετε κάτι τὸ μυστικόν. Κατὰ τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς Παρασκευῆς ὁ λῃστὴς εἰς τὸν παράδεισον εἰσῆλθε, τὸ σκότος, ποὺ ἤρχισε τὴν ἕκτην ὥραν, ἐξέλιπε καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ νοητὸν φῶς τότε προσεφέρθη θυσία ὑπὲρ τῆς Οἰκουμένης. Διότι λέγει ὁ Χριστός· «Πάτερ εἰς χεῖρας σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου» (Λουκ. 23, 46). Τότε τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἰδὼν νὰ λάμπῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὁ αἰσθητὸς ἥλιος τὰς ἀκτῖνας ἀπέστρεψεν. Ὅταν λοιπὸν θὰ πρόκειται νὰ εἰσέλθῃς καὶ σύ, ἐνθυμήσου τὸ μέγεθος τῶν κατορθωμάτων καὶ ἀρίθμησε τὰς δωρεὰς ταύτας καὶ τότε πλέον δὲν θὰ εὑρίσκεσαι ἐπὶ τῆς γῆς ἀλλ' ἀνυψούμενος θὰ φθάσῃς ψυχικῶς εἰς αὐτοὺς τοὺς οὐρανούς.

Πρέπει λοιπὸν ὅταν ὅλοι ἀπὸ κοινοῦ εἰσέλθετε (πρόσεξε καὶ τοῦτο, ὅτι ὅλα ἀπὸ κοινοῦ δίδονται σὲ ὅλους σας, ὥστε μήτε ὁ πλούσιος νὰ ὑπερέχῃ τοῦ πτωχοῦ, μήτε ὁ πτωχὸς νὰ νομίζῃ ὅτι εἶναι κάπως σὲ μειονεκτικὴν θέσιν ἀπὸ τὸν πλούσιον· διότι ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπάρχει διάκρισις ἀνδρός, οὔτε γυναικός, οὔτε Σκύθου, οὔτε βαρβάρου, οὔτε Ἰουδαίου, οὔτε εἰδωλολάτρου (Κολ. 3, 11)· ὄχι δὲ μόνον ἡλικίας καὶ φύσεως διάκρισις δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνωμαλία κάθε ἀξιώματος ἔχει ἀφαιρεθῆ· ἕνα ἀξίωμα ὑπάρχει εἰς ὅλους, μία δωρεά, ἕνας ἀδελφικὸς σύνδεσμος, ἡ ἴδια χάρις), πρέπει λοιπόν, ἐπαναλαμβάνω, ὅταν ὅλοι μαζὶ θὰ εἰσέλθετε, νὰ μὴ σταθῆτε ὄρθιοι, ἀλλὰ νὰ γονατίσετε καὶ

14. Τὸν Ἐπίσκοπον Φλαβιανόν.

ὑψώνοντες τὰ χέρια εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ εὐχαριστήσετε τὸν Θεὸν διὰ τὴν δωρεὰν ταύτην. Εἰς τὰ γόνατα νὰ ἵστασθε διατάσσουν οἱ ἱεροὶ νόμοι, ὥστε καὶ ἀπὸ τὴν στάσιν σας νὰ ὁμολογήσετε τὴν πρὸς τὸν Κύριον ὑποταγήν σας. Ὅτι δὲ ἡ γονυκλισία φανερώνει δουλείαν καὶ ὁμολογίαν ὑποταγῆς, ἄκουσε πῶς τὸ λέγει ὁ Παῦλος· «Αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων» (Φιλ. 2, 19). Ἀφοῦ γονατίσετε διατάσσουν οἱ διδάσκοντες νὰ εἴπητε τὰ ἑξῆς: «Ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ».

5. Μοῦ ἦλθε νὰ δακρύσω τώρα· ἐταράχθην καὶ πικρὰ ἀνεστέναξα. Διότι ἐνεθυμήθην τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἑσπέραν κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ τὴν μακαρίαν ταύτην ἠξιώθην νὰ ἀφήσω φωνήν, ὅτε εἰς τὴν φρικώδη καὶ ἁγίαν τοῦ βαπτίσματος μυσταγωγίαν ὡδηγούμην! Ἐνεθυμήθην τὴν καθαρότητα ποὺ εἶχον τότε καὶ ὅσα κατόπιν μέχρι σήμερον συνέλεξα ἁμαρτήματα. Συνέβη δηλαδὴ εἰς ἐμέ, ὅ,τι καὶ εἰς τὰς γυναῖκας ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ μέγα ὕψος πλούτου καὶ εὐπορίας ἔπεσαν εἰς ἔσχατον βαθμὸν πτωχείας. Ὅταν λοιπὸν αἱ πάμπτωχοι αὗται γυναῖκες βλέπωσι ἄλλα κορίτσια νὰ νυμφεύωνται εὐπόρους νέους, νὰ τιμῶνται πολὺ καὶ μὲ πολυτέλειαν καὶ πομπὴν νὰ ὁδηγῶνται εἰς τὸν νυμφῶνα, πολὺ θλίβονται καὶ στενοχωροῦνται· ὄχι διότι φθονοῦν τὰ ξένα καλὰ καὶ ἀγαθά, ἀλλά, διότι, βλέποντες τὴν ξένην εὐτυχίαν, αἰσθάνονται ζωηρότερα τὴν ἰδικήν των συμφοράν. Αὐτὸ καὶ ἐγὼ ἔπαθα τώρα. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταστήσω σκυθρωπότερον τὸν λόγον διὰ τῆς διηγήσεως τῶν ἰδικῶν μου κακῶν, ἂς ἐπανέλθωμεν πάλιν διὰ τοῦ λόγου πρὸς σᾶς.

6. «Ἀποτάσσομαί σοι Σατανᾶ». Τί ἔγινε; Τί τὸ ξένον καὶ παράδοξον συνέβη; Σὺ ποὺ ἐφοβεῖσο καὶ ἔτρεμες ἐξηγέρθης ἐναντίον τοῦ τυράννου, περιφρονεῖς τὴν σκληρότητα αὐτοῦ; Ποῖος σοῦ ἐνέβαλε τόσην θρασύτητα; Ἀπὸ ποῦ ἔλαβες τόσον θάρρος; «Ὅπλον ἰσχυρὸν ἔχω» ἀπαντᾷ. Ποῖον ὅπλον, ποίαν συμμαχίαν; Λέγε μου. «Συντάσσομαί σοι, Χριστέ», λέγει. Διὰ τοῦτο λαμβάνω τὸ θάρρος, λέγει, νὰ ἐξεγερθῶ ἐναντίον του· ἔχω ἰσχυρὸν καταφύγιον. Τοῦτο μὲ ἔκαμε ἰσχυρότερον τοῦ δαίμονος, τὸν ὁποῖον προηγουμένως ἐφοβούμην καὶ ἔτρεμον. Διὰ τοῦτο ὄχι αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν πομπὴν ἀπαρνοῦμαι. Πομπὴ δὲ τοῦ διαβόλου εἶναι κάθε εἶδος ἁμαρτίας, τὰ θέατρα τῆς παρανομίας, αἱ ἱπποδρομίαι, συγκεντρώσεις ποὺ προκαλοῦν γέλια καὶ εἶναι πλήρεις αἰσχρολογίας· πομπὴ τοῦ διαβόλου εἶναι οἰωνισμοὶ καὶ μαντεῖαι, κλήδονες καὶ παρατηρήσεις καιρῶν, σύμβολα καὶ φυλακτὰ καὶ ἐπῳδαί. Θαυμαστὸν φυλακτὸν καὶ μεγίστη ἐπῳδὴ εἶναι ὁ σταυρός, μακαρία δὲ εἶναι ἡ ψυχὴ ποὺ προ-

φέρει τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σταυρωθένος. Τοῦτο τὸ ὄνομα κάλεσον καὶ κάθε νόσημα θὰ φύγῃ, κάθε δὲ ἐπιβουλὴ σατανικὴ θὰ παραμερίσῃ ἀπὸ σοῦ. Αὐτοὺς τοὺς λόγους ἐνθυμήσου· οὗτοι ἀποτελοῦν συνθήκην πρὸς τὸν νυμφίον. Καθὼς δηλαδὴ προκειμένου περὶ τῶν αἰσθητῶν γάμων εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνουν πρῶτον προικοσύμφωνα καὶ γαμήλια δῶρα, τὸ ἴδιον καὶ τώρα πρὸ τῶν γάμων τῶν πνευματικῶν (τοῦ βαπτίσματος) γίνεται. Γυμνὴν σὲ εὗρε καὶ πτωχὴν καὶ ἀσχημονοῦσαν καὶ δὲν σὲ περιεφρόνησε, διότι μόνον τὴν προαίρεσίν σου λαμβάνει ὑπ' ὄψιν. Ἀντὶ προίκας λοιπὸν δῶσε τοὺς λόγους τούτους καὶ θὰ τοὺς θεωρήσῃ ὡς μέγαν πλοῦτον ὁ Χριστός, ἂν τοὺς τηρήσῃς διὰ παντός, διότι πλοῦτος δι' ἐκεῖνον εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἰδικῶν μας ψυχῶν. Ἄκουσε πῶς λέγει τοῦτο ὁ Παῦλος· «πλουτῶν εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτὸν» (Ρωμ. 10, 12).

7. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους, μετὰ τὴν ἀπάρνησιν τοῦ διαβόλου, μετὰ τὴν προσέλευσιν πρὸς τὸν Χριστόν, ἐπειδὴ πλέον ἀνήκομεν εἰς αὐτὸν καὶ τίποτε τὸ κοινὸν δὲν ἔχομεν πρὸς ἐκεῖνον, ἀμέσως διατάσσει ὁ ἱερεὺς νὰ σφραγίζεσθε, καὶ εἰς τὸ μέτωπόν σου κάμνει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Ἐπειδὴ εἶναι ἑπόμενον τὸ θηρίον ἐκεῖνο, ἀφοῦ ἤκουσε τοὺς λόγους ποὺ εἶπες, νὰ γίνῃ περισσότερον ἄγριον (διότι εἶναι ἀναίσχυντον) καὶ νὰ θέλῃ νὰ ὁρμήσῃ ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ προσώπου σου, διὰ τοῦ χρίσματος κάμνων εἰς τὸ πρόσωπόν σου τὸν σταυρόν, ὅλην αὐτοῦ ἐξουδετερώνει τὴν ὁρμήν, διότι δὲν θὰ τολμήσῃ πλέον νὰ ἀντικρύσῃ τὸ πρόσωπόν σου, ἀλλ' ὡς νὰ βλέπῃ ἀκτῖνας νὰ ἐκπέμπωνται ἐξ αὐτοῦ, τυφλώνεται καὶ ἀπομακρύνεται. Γίνεται δὲ ὁ σταυρὸς διὰ τοῦ χρίσματος· τὸ δὲ χρῖσμα τοῦτο ἀποτελεῖται ἀπὸ μῖγμα ἐλαίου καὶ μύρου· καὶ τὸ μὲν μῦρον ἐπειδὴ εἶσαι νύμφη, τὸ δὲ ἔλαιον ἐπειδὴ εἶσαι ἀθλητής. Ὅτι δὲ ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς σὲ χρίει διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἄκουσε τοὺς λόγους τοῦ Παύλου· «Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς, Θεός» (Β' Κορ. 1, 21). Ὅταν δὲ μὲ τοῦτο τὸ χρῖσμα ἀλείψῃ ὅλα τὰ μέλη, εὔκολα δύνασαι νὰ καταβάλλῃς τὸν δράκοντα, χωρὶς νὰ πάθῃς κανένα κακὸν παρ' αὐτοῦ.

8. Μετὰ λοιπὸν τὴν χρῖσιν ταύτην εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ἁγίων ὑδάτων ὑπολείπετε νὰ ἔλθετε. Τότε ἀφοῦ σοῦ ἀφαιρέσῃ ὁ ἱερεὺς τὸ ἱμάτιον, ὁ ἴδιος σὲ βυθίζει εἰς τὰ ὕδατα. Διατί ὅμως γυμνόν; Διὰ τούτου σοῦ ὑπενθυμίζει τὴν γυμνότητα ποὺ εἶχες προηγουμένως, ὅτε ἦσο εἰς τὸν παράδεισον καὶ δὲν ἐντρέπεσο· «Ἦσαν Ἀδὰμ καὶ Εὔα γυμνοὶ καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο» (Γεν. 3, 1) λέγει ἡ Γραφή, ἕως ὅτου ἔλα-

βον τὸ ἱμάτιον τῆς ἁμαρτίας τὸ γεμᾶτον ἀπὸ ἐντροπήν. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν νὰ μὴ ἐντρέπεσαι, διότι πολὺ ἀνωτέρα εἶναι ἡ κολυμβήθρα ἀπὸ τὸν παράδεισον. Δὲν εἶναι ἐδῶ ὄφις, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ποὺ σὲ φέρει εἰς τὴν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος ἀναγέννησιν (Ἰω. 3, 5). Δὲν εἶναι ἐδῶ δένδρα ποὺ ἔχουν ὅμορφον καὶ ὡραῖον θέαμα, ἀλλὰ χαρίσματα πνευματικά. Δὲν εἶναι ἐδῶ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ (Γεν. 2, 10), οὔτε νόμος καὶ ἐντολαί, ἀλλὰ χάρις καὶ δωρεαί· «Ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γὰρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν» (Ρωμ. 6, 14).

9. Ἀφοῦ ὅμως μὲ τόσην εὐχαρίστησιν ἠκούσατε ὅσα ἐλέχθησαν, μίαν μόνον ἀμοιβὴν διὰ τὴν ἡδονὴν ταύτην θὰ σᾶς ζητήσω, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν σᾶς ἐζήτησα. Ὅταν εἰς τὴν κολυμβήθραν ἐκείνην τῶν ὑδάτων καταβῆτε, ἐνθυμηθῆτε τὴν μηδαμινότητά μου. Περὶ τούτου καὶ προηγουμένως σᾶς παρεκάλεσα, ὅταν σᾶς ὑπενθύμισα τὸν Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος πρὸς τὸν ἀρχιοινοχόον ἔλεγε· «Μνήσθητί μου, ὅταν εὖ σοι γένηται» (Γεν. 40, 14). Καὶ ἐγὼ εἰς τὴν ἀρχὴν σᾶς εἶπον· «Θυμηθῆτε με ὅταν σᾶς γίνῃ τὸ καλόν». Τώρα ὅμως δὲν λέγω «θυμηθῆτε με ὅταν σᾶς γίνῃ τὸ καλόν», ἀλλὰ θυμηθῆτε με, ἐπειδὴ σᾶς ἔγινε τὸ καλόν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωσὴφ ἔλεγεν· «ἐνθυμήσου με, διότι δὲν ἔκαμα κανένα κακὸν» (Αὐτόθι 15), ἐγὼ δὲ λέγω· ἐνθυμηθῆτε με, διότι πολλὰς καὶ κακὰς πράξεις ἔκαμα. Μεγάλην παρρησίαν πρὸς τὸν βασιλέα μας τὸν οὐράνιον θὰ ἔχετε τώρα ὅλοι σας. Σᾶς ἀποστέλλομεν ὡς κοινοὺς πρεσβευτὰς πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Δὲν τοῦ προσφέρετε χρυσοῦν στέφανον, ἀλλὰ πίστεως στέφανον· θὰ σᾶς δεχθῇ δὲ μὲ μεγάλην ἀγάπην. Παρακαλέσατε λοιπὸν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὅλων ἡμῶν μητρὸς Ἐκκλησίας, διὰ νὰ εἶναι αὕτη ἀσάλευτος καὶ ἄσειστος καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀρχιερέως, διὰ τῶν χειρῶν καὶ τῆς φωνῆς τοῦ ὁποίου λαμβάνετε αὐτὰ τὰ ἀγαθά. Ὑπὲρ τῶν παρισταμένων εἰς ὑμᾶς ἱερέων πολλὰ εἰς αὐτὸν εἴπατε, ὑπὲρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παρακαλέσατε, ἵνα ὄχι χρημάτων, ἀλλὰ ἁμαρτημάτων χρέη μᾶς χαρίσῃ καὶ κοινὰ νὰ γίνουν τὰ κατορθώματα τῆς ἀρετῆς· διότι πολλὴν παρρησίαν πρὸς τὸν Κύριον ἔχετε καὶ διὰ φιλήματος θὰ σᾶς ὑποδεχθῇ.

10. Ἐπειδὴ φίλημα ἀνέφερα, ἐπιθυμῶ καὶ περὶ τούτου τώρα νὰ σᾶς ὁμιλήσω. Ὅταν πρόκειται νὰ ἐγγίσωμεν τὴν ἱερὰν τράπεζαν (διὰ νὰ κοινωνήσωμεν) προτρεπόμεθα νὰ φιλῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ ἀσπαζώμεθα ἀσπασμὸν ἅγιον. Διατί; Ἐπειδὴ σωματικῶς εἴμεθα χωρισμένοι, ἑνούμεθα ψυχικῶς τότε διὰ τοῦ φιλήματος, ὥστε νὰ γίνῃ ὁ σύλλογος ἡμῶν ὅμοιος μὲ τὸν ἀποστολικὸν ἐκεῖνον σύλλογον, ποὺ ὁ-

λων τῶν πιστευόντων ἦτο ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία (Πράξ. 4, 32). Ἄκουσε τί ὁ Χριστὸς λέγει περὶ τούτου· «Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κακεῖ μνησθῇς, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε πρόσφερε τὸ δῶρον σου» (Ματθ. 5, 23 - 24). Δὲν εἶπε «πρότερον προσένεγκε», ἀλλὰ «πρότερον διαλλάγηθι καὶ τότε προσένεγκε». Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ὅταν εὑρίσκωνται ἐνώπιόν μας τὰ δῶρα τῆς θείας εὐχαριστίας, πρῶτα συμφιλιούμεθα ὁ ἕνας μὲν τὸν ἄλλον καὶ τότε εἰς τὴν θυσίαν προσερχόμεθα. Ὑπάρχει καὶ ἕνας ἄλλος βαθύτερος λόγος διὰ τὸν ὁποῖον φιλούμεθα. Ναοὺς τοῦ Χριστοῦ μᾶς ἔκαμε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. Φιλοῦντες λοιπὸν ὁ ἕνας τὸ στόμα τοῦ ἄλλου, τὰ πρόθυρα τοῦ ναοῦ καταφιλοῦμεν. Κανεὶς λοιπὸν μὲ πονηρὰν συνείδησιν καὶ ὕπουλον σκέψιν ἂς μὴ κάνῃ τὸ φίλημα τοῦτο, διότι ἅγιον εἶναι τὸ φίλημα· «ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ» (Α´ Κορ. 16, 20), λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ὅλα ταῦτα ἐνθυμούμενοι, διὰ παντὸς ἂς διατηρῶμεν τὴν συνταγὴν μὲ τὸν Χριστόν, τὴν ἀπάρνησιν τοῦ Σατανᾶ, τὴν παρρησίαν, τὴν ὁποίαν τώρα μᾶς χαρίζει ὁ Κύριος καὶ ἀκηλίδωτον καὶ ἀκέραιον ἂς τὴν διαφυλάξωμεν, ἵνα μὲ πολλὴν δόξαν συναντήσωμεν τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν καὶ καταξιωθῶμεν νὰ ἁρπαγῶμεν διὰ νεφελῶν, καὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν νὰ φανῶμεν ἄξιοι, τὴν ὁποίαν εἴθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁμοῦ μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀνήκει ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

381 A ΠΡΟΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ Α´

1. Πάντοτε μέν, κυρίως δὲ τώρα, εἶναι εὐκαιρία νὰ εἴπωμεν· «Ματαιότης ματαιοτήτων,[1] τὰ πάντα ματαιότης» (Ἐκκλ. 1, 2). Ποῦ εἶναι τώρα ἡ λαμπρὰ τοῦ ὑπατικοῦ ἀξιώματος περιβολή;[2] ποῦ εἶναι αἱ φαιδραὶ (πολύφωτοι) λαμπάδες; ποῦ οἱ κρότοι, καὶ οἱ χοροί, καὶ τὰ συμπόσια, καὶ τὰ πανηγύρια; ποῦ εἶναι οἱ στέφανοι καὶ τὰ παραπετάσματα;[3] ποῦ τῆς πόλεως ὁ θόρυβος, καὶ οἱ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ἔπαινοι καὶ ζητωκραυγαί, καὶ τῶν θεατῶν αἱ κολακεῖαι; Ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Καὶ ὁμοιάζει ὁ ἄλλοτε ὕπατος μὲ δένδρον, τὸ ὁποῖον προσέβαλε ξαφνικὰ ἰσχυρὸς ἄνεμος καὶ ἀφοῦ τοῦ ἔρριψε κάτω τὰ φύλλα, μᾶς τὸ παρουσιάζει γυμνὸν καὶ κλονιζόμενον τώρα πλέον καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ῥίζαν του. **B** Τοιαύτη ἦτο ἡ κατ' αὐτοῦ ὁρμὴ τοῦ ἀνέμου, ὥστε νὰ ἀπειλῇ νὰ τὸ ξερριζώσῃ, καὶ αὐτὰ τὰ νεῦρα τοῦ δένδρου νὰ διασείσῃ. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ ψεύτικοι φίλοι, ποῦ τὰ συμπόσια καὶ τὰ δεῖπνα; ποῦ τὸ πλῆθος τῶν παρασίτων,[4] καὶ αἱ καθημεριναὶ οἰνοποσίαι, καὶ αἱ πολλαὶ καὶ διάφοροι τέχναι τῶν μαγείρων, καὶ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματούχων οἱ κόλακες, οἱ ὁποῖοι ὅλα ὅσα λέγουν καὶ πράττουν, τὸ κάνουν διὰ νὰ εὐχαριστήσουν αὐτούς; Νύκτα ἦσαν ὅλα ἐκεῖνα καὶ ὄνειρον καὶ ὅταν ἐξημέρωσε ἐξηφανίσθησαν. Ἄνθη ἦσαν ἀνοιξιάτικα καὶ ὅταν ἔφυγεν ἡ ἄνοιξις, ὅλα τελείως ἐμαράνθησαν. Πομφόλυγες (φοῦσκες) ἦσαν καὶ διερράγησαν. Ἱστὸς ἀράχνης ἦσαν καὶ διεσπάσθησαν. Διὰ τοῦτο τὸ ῥητὸν αὐτὸ μὲ τὸ πνευματικόν του νόημα συνεχῶς ἂς ἐπαναλαμβάνωμεν, λέγοντες: «Ματαιότης ματαιοτήτων, καὶ πάντα ματαιότης». **C** Καὶ ὄχι μόνον νὰ τὸ λέγωμεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς τοίχους, καὶ εἰς τὴν οἰκίαν μας, καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα καὶ εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ εἰς τοὺς δρόμους, καὶ εἰς τὰς θύρας, καὶ εἰς τὰς εἰσόδους καί, κυρίως,

1. Ἑβραϊκὸς τύπος ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ τοῦ μάταιος. Πάρα πολὺ μάταια εἶναι ὅλα τὰ πράγματα, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον.
2. Ἐννοεῖ τὸ λαμπρὸν καὶ πολυτελὲς περιβόλαιον τοῦ ἀξιώματος τοῦ ὑπάτου, ἢ καὶ αὐτὸ τὸ ἔνδυμα τοῦ ὑπάτου, ὅπερ κατὰ τὸν Προκόπιον ἦτο κατάχρυσον καὶ λιθοκόλλητον.
3. Τὰ ἐν τῷ θεάτρῳ ἄνωθεν τοῦ καθίσματος τῶν ἀρχόντων ἢ καὶ τὰ ἐν τῷ πολυτελεῖ οἴκῳ αὐτοῦ.
4. Οἱ δωρεὰν τρεφόμενοι κόλακες καὶ γελωτοποιοί.

εἰς τὴν συνείδησιν ἑκάστου πρέπει συνεχῶς νὰ εἶναι γραμμένον καὶ πάντοτε νὰ τὸ μελετῶμεν. Ἐπειδὴ ἡ ἀπάτη τῶν πραγμάτων καὶ τὰ προσωπεῖα (τὰ πλαστὰ πρόσωπα) καὶ ἡ ὑπόκρισις θεωροῦνται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους, ὅτι εἶναι ἀλήθεια, τὸ ρητὸν τοῦτο κάθε ἡμέραν καὶ εἰς τὸ δεῖπνον, καὶ εἰς τὸ γεῦμα, καὶ εἰς τὰς συγκεντρώσεις, ἔπρεπε ἕκαστος νὰ λέγῃ εἰς τὸν πλησίον του καὶ νὰ ἀκούῃ παρ' αὐτοῦ, ὅτι «Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης».

Δὲν σοῦ ἔλεγον συνεχῶς ὅτι δοῦλος ποὺ κρυφὰ φεύγει εἶναι ὁ πλοῦτος; **D** Σὺ ὅμως δὲν μᾶς ἠνείχεσο. Δὲν σοῦ ἔλεγον ὅτι δοῦλος ἀχάριστος εἶναι; Σὺ ὅμως δὲν ἤθελες νὰ πεισθῇς. Ἰδοὺ ὅμως ὅτι ἡ πεῖρα τῶν γεγονότων ἀπέδειξεν, ὅτι ὁ πλοῦτος δὲν εἶναι δοῦλος ποὺ μόνον κρυφὰ φεύγει, οὔτε ἀχάριστος μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνθρωποκτόνος. Διότι αὐτὸς σὲ ἔκαμε τώρα νὰ τρέμῃς καὶ νὰ φοβῆσαι. Δὲν σοῦ ἔλεγον, ὅταν συνεχῶς μὲ κατηγοροῦσες, ἐπειδὴ ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ σὲ ἐκολάκευον; Ὅτι ἐγώ, ποὺ σὲ ἐλέγχω, ἐνδιαφέρομαι περισσότερον ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ σοῦ κάνουν ὅ,τι σὲ εὐχαριστεῖ; Δὲν σοῦ ἔλεγον ἐν συνεχείᾳ, ὅτι «ἀξίζουν περισσότερον τὰ τραύματα τῶν φίλων παρὰ τὰ θεληματικὰ φιλήματα τῶν ἐχθρῶν» (Παρ. 27, 6); Ἂν τὰ ἰδικά μου (διὰ τῶν νουθεσιῶν) τραύματα ἐδέχεσο, δὲν θὰ σοῦ ἔφερον τὰ φιλήματα ἐκείνων τὸν θάνατον τοῦτον. Διότι τὰ τραύματα τὰ ἰδικά μου ἐπιφέρουν ὑγείαν, ἐνῷ τὰ φιλήματα ἐκείνων νόσον ἀθεράπευτον ἐδημιούργησαν. Ποῦ εἶναι τώρα οἱ οἰνοχόοι (κερασταί); **382 A** ποῦ εἶναι οἱ εἰς τὴν ἀγορὰν περιφερόμενοι καὶ πολλοὺς ἐπαίνους διὰ σὲ λέγοντες; Ἐδραπέτευσαν, ἠρνήθησαν τὴν φιλίαν, ἀσφάλειαν εἰς τὸν ἑαυτόν τους δημιουργοῦν ἐκ τῆς ἰδικῆς σου ἀγωνίας. Ἡμεῖς ὅμως δὲν φερόμεθα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ἀλλὰ καὶ τότε ποὺ ἐθύμωνες ἐναντίον μας, δὲν ἀπεμακρυνόμεθα ἀπὸ σέ, καὶ τώρα ποὺ ἔπεσες εἰς δυσμένειαν, σὲ προστατεύομεν καὶ περιποιούμεθα. Καὶ ἡ μὲν Ἐκκλησία, τὴν ὁποίαν σὺ ἐπολέμησες, τοὺς κόλπους της ἤνοιξε καὶ σὲ ἐδέχθη, ἐνῷ τὰ θέατρα ποὺ ἐπροστάτευσες, καὶ διὰ τὰ ὁποῖα πολλάκις ἐναντίον μας ἀγανακτοῦσες (διότι κατεφερόμεθα κατ' αὐτῶν), σὲ ἐπρόδωσαν καὶ σὲ κατέστρεψαν. Καὶ ὅμως δὲν ἐπαύσαμεν πάντοτε νὰ σοῦ λέγωμεν: διατί κάνεις αὐτὰ τὰ πράγματα; Μὲ τὸ νὰ πολεμῇς μὲ μανίαν τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν ἑαυτόν σου βλάπτεις. Καὶ δὲν ἔδιδες σημασίαν εἰς ὅλα αὐτὰ ποὺ σοῦ ἔλεγον. **B** Καὶ αἱ μὲν ἱπποδρομίαι, ἀφοῦ τὸν πλοῦτόν σου κατέφαγον, τὸ ξίφος ἠκόνισαν ἐναντίον σου. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως, ἡ ὁποία ὑπέστη τὴν ἀνάρμοστον ὀργήν σου, παντοῦ σὲ παρακολουθεῖ, διότι θέλει νὰ σὲ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὰ δίκτυα τῆς καταστροφῆς.

2. Καὶ λέγω ταῦτα τώρα, ὄχι διὰ νὰ ὑβρίσω ἐκεῖνον ποὺ ἔχει πέσει κάτω, ἀλλὰ διὰ νὰ καταστήσω ἀσφαλεστέρους ἐκείνους ποὺ εἶναι ὄρθιοι καὶ δὲν ἔπεσαν· ὄχι διὰ νὰ ἀνανεώσω πληγὰς τοῦ πληγωμένου, ἀλλὰ διὰ νὰ διατηρήσω εἰς ὑγείαν ἀσφαλῆ ἐκείνους, ποὺ ἀκόμη δὲν ἐπληγώθησαν· ὄχι διὰ νὰ καταποντίσω τὸν εἰς θαλασσοταραχὴν εὑρισκόμενον, ἀλλὰ διὰ νὰ συμβουλεύσω ἐκείνους, ποὺ πλέουν μὲ οὔριον ἄνεμον, νὰ μὴ καταποντισθοῦν. Πῶς ὅμως θὰ γίνῃ τοῦτο; **C** Ἐὰν τὰς μεταβολὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων (εἰς τὸ χειρότερον) σκεπτώμεθα. Καὶ οὗτος (ὁ Εὐτρόπιος) ἐὰν εἶχεν ὑπ' ὄψιν του καὶ ἐφοβεῖτο μεταβολὴν (τῆς καταστάσεώς του), δὲν θὰ ὑφίστατο μεταβολήν. Ἀφοῦ δὲ οὗτος οὔτε μόνος του, οὔτε δι' ἄλλων ἐγίνετο καλύτερος, σεῖς τοὐλάχιστον ποὺ ὑπερηφανεύεσθε διὰ τὰ πλούτη σας, ὠφεληθῆτε ἀπὸ τὴν συμφορὰν αὐτοῦ, διότι τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι τὰ πλέον ἀδύνατα καὶ εὐτελῆ πάντων. Διὰ τοῦτο μὲ οἱονδήποτε ὄνομα καὶ ἂν ὀνομάσῃ τις τὴν εὐτέλειαν καὶ ἀσημότητα αὐτῶν, θὰ εἶναι τοῦτο κατώτερον τῆς ἀληθείας. Εἴτε καπνὸν δηλαδὴ αὐτὰ τὰ ὀνομάσῃ, εἴτε χόρτον εἴτε ὄνειρον εἴτε ἄνθη ἀνοιξιάτικα, εἴτε ὁ,τιδήποτε. Τόσον εἶναι πρόσκαιρα καὶ ἀπὸ τὰ μὴ ἔχοντα οὐδεμίαν ἀξίαν, πολὺ κατώτερα. Τὸ ὅτι δὲ μαζὶ μὲ τὴν ἀσημότητα καὶ ἀδυναμίαν ἔχουν καὶ τὴν ἰδιότητα νὰ κρημνίζουν τοὺς εὑρισκομένους ἐπ' αὐτῶν, φαίνεται ἐκ τοῦ ἑξῆς: **D** Ποῖος ὑπῆρξε τούτου ἐπισημότερος; Δὲν ἐξεπέρασε τὴν οἰκουμένην κατὰ τὸν πλοῦτον; Δὲν ἔφθασεν εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα; Δὲν προκαλοῦσεν εἰς ὅλους φόβον καὶ τρόμον; Ἰδοὺ ὅμως τώρα ἔχει γίνει καὶ ἀπὸ τοὺς φυλακισμένους δυστυχέστερος, καὶ ἀπὸ τοὺς δούλους περισσότερον ἀξιολύπητος, καὶ ἀπὸ τοὺς πτωχούς, ποὺ τοὺς λυώνει ἡ πεῖνα, πτωχότερος, διότι βλέπει καθημερινῶς ξίφη ἀκονισμένα καὶ βάραθρον καὶ δημίους καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον μεταφοράν. Καὶ οὔτε ἂν κάποτε ἀπήλαυσε τὴν ἡδονὴν ἐκείνην (τοῦ ἀξιώματος) ἐνθυμεῖται, οὔτε αὐτὸ ἀκόμη τὸ φῶς τοῦ ἡλίου αἰσθάνεται. **E** Ἀλλ' ἐνῷ εἶναι καταμεσήμερα, σὰν νὰ εὑρίσκεται εἰς σκοτεινοτάτην νύκτα, μένει τυφλωμένος. Ὅσον δὲ καὶ ἂν προσπαθήσωμεν, δὲν θὰ δυνηθῶμεν νὰ παραστήσωμεν διὰ τοῦ λόγου πόσον οὗτος, ὡς εἶναι φυσικόν, ὑποφέρει, ἀναμένων καθ' ἑκάστην ὥραν τὸν θάνατον. Ἀλλὰ τί χρειάζονται, τὰ ἰδικά μας λόγια, ἀφοῦ αὐτὸς ὁ ἴδιος τὴν θλιβερὰν κατάστασίν του σαφῶς δι' εἰκόνος μᾶς ἐζωγράφισε; Διότι τὴν προηγουμένην ἡμέραν, ὅταν ἦλθον ἐναντίον αὐτοῦ ἐκ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων στρατιῶται, διὰ νὰ τὸν ἀπαγάγουν βιαίως καὶ κατέφυγεν οὗτος εἰς τὰ ἱερὰ τοῦ Ναοῦ

σκεύη,[5] τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦτο, ὅπως καὶ τώρα, ὅμοιον μὲ πρόσωπον νεκροῦ, 363 A τὰ δόντια του ἐκτυποῦσαν, ἐταράσσετο καὶ ἔτρεμεν ὅλον του τὸ σῶμα, ἡ ὁμιλία του ἦτο διακεκομμένη, ἡ γλῶσσα του παραλελυμένη καὶ ἡ ἐξωτερική του ὄψις τοιαύτη, ὡς νὰ εἶχε λιθίνην ψυχήν, ποὺ δὲν αἰσθάνεται.

3. Ἀναφέρω ταῦτα ὄχι διὰ νὰ τὸν ἐπικρίνω καὶ ὑβρίσω διὰ τὴν συμφοράν του, ἀλλὰ διὰ νὰ μαλάξω τὴν διάνοιάν σας, νὰ διεγείρω ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν συμπάθειάν σας, καὶ νὰ σᾶς πείσω νὰ ἀρκεσθῆτε εἰς τὴν γενομένην τιμωρίαν του. Ἐπειδὴ εἶναι πολλοὶ μεταξύ μας ἀπάνθρωποι, ποὺ κατηγοροῦν ἐπίσης καὶ ἡμᾶς, διότι τὸν ἐδέχθημεν εἰς τὸ ἱερὸν βῆμα, διὰ νὰ μαλάξω τὴν ἀσπλαγχνίαν αὐτῶν, B διηγοῦμαι ταῦτα καὶ ἐκπομπεύω τὰ παθήματά του. Διατί ἀγανακτεῖς, ἀγαπητέ μου; Διότι, ἀπαντᾷ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κατέφυγεν ἐκεῖνος, ποὺ πάντοτε τὴν ἐπολέμησε. Διὰ τοῦτο ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ εὐχαριστῇς τὸν Θεόν, ὅστις ἐπέτρεψε νὰ ἔλθῃ οὗτος εἰς τοιαύτην ἀνάγκην, ὥστε νὰ μάθῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῆς Ἐκκλησίας. Τὴν μὲν δύναμιν, διότι πρὸς τιμωρίαν του, διὰ τοὺς κατ' αὐτῆς πολέμους, ὑπέστη τοιαύτην πτῶσιν. Τὴν δὲ φιλανθρωπίαν, διότι ἂν καὶ ἐπολεμήθη ὑπ' αὐτοῦ, τώρα τὴν ἀσπίδα αὐτῆς ἔμπροσθέν του πρὸς προστασίαν του προβάλλει, C ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς τὸν ἐδέχθη, εἰς ἀσφαλέστερον μέρος τὸν ἔθεσε, χωρὶς καθόλου νὰ μνησικακήσῃ διὰ τὰς προηγουμένας κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεις, καὶ μὲ πολλὴν φιλοστοργίαν τοὺς κόλπους της τοῦ ἥπλωσε. Τοῦτο εἶναι τὸ λαμπρότερον τῆς Ἐκκλησίας τρόπαιον, τοῦτο εἶναι νίκη περιφανής, τοῦτο ἐντροπιάζει ἐθνικοὺς καὶ Ἰουδαίους, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς λαμπρὸν δεικνύει. Τὸ ὅτι δηλαδή, ἀφοῦ συνέλαβε τὸν ἐχθρὸν αὐτῆς αἰχμάλωτον, τὸν λυπᾶται καὶ ἐνῷ ὅλοι τὸν ἐγκατέλιπον, μόνη αὐτὴ σὰν μητέρα φιλόστοργος, ὑπὸ τὰ παραπετάσματά της ἔκρυψε καὶ (χάριν αὐτοῦ) ἀντεστάθη εἰς βασιλικὴν ὀργήν, εἰς θυμὸν λαοῦ καὶ εἰς μῖσος ἀνυπόφορον. Αὐτὸ εἶναι στολισμὸς τοῦ θυσιαστηρίου. Τί στολισμὸς εἶναι αὐτός, λέγει ὁ κατηγορῶν, νὰ ἐγγίζῃ τὸ θυσιαστήριον ὁ ἔνοχος αὐτὸς ἄνθρωπος D καὶ πλεονέκτης καὶ ἅρπαξ; Μὴ λέγε ταῦτα. Καὶ ἡ πόρνη, ποὺ ἦτο πάρα πολὺ ἔνοχος καὶ ἀκάθαρτος, ἤγγισε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ πρᾶξίς της αὐτὴ δὲν ἐπέφερε κατηγορίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ θαυμασμὸν καὶ ὕμνον μέγαν. Διότι δὲν ἔβλαπτε τὸν καθαρὸν ὁ ἀκάθαρτος, ἀλλὰ τὴν ἀκάθαρτον πνευματικῶς πόρνην ὁ καθαρὸς καὶ ἄμωμος διὰ τῆς ἀφῆς καθαρὰν τὴν ἔκαμε. Μὴ λοιπὸν μνησικακήσῃς, ἄνθρωπέ μου. Εἴμεθα δοῦλοι ἐκείνου, ὁ

5. Ὑπονοεῖ τὴν ἁγίαν Τράπεζαν ὑπὸ τὴν ὁποίαν κατέφυγεν ὁ Εὐτρόπιος ἔντρομος.

ὁποῖος ὅταν ἐσταυρώνετο ἔλεγε· «Ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23, 34). Ἀλλ' ἀπηγόρευσε, λέγει ὁ κατήγορος, τὴν ἐδῶ καταφυγήν, ὅταν εἶχεν ἐξουσίαν, διὰ διαφόρων νόμων καὶ διαταγμάτων. Ἰδοὺ ὅμως ὅτι διὰ τῶν ἔργων ἐννόησε τί κακὸν ἔκαμε καὶ τὸν νόμον πρῶτος αὐτὸς κατήργησε μὲ τὴν ἐδῶ καταφυγήν του καὶ ἔγινε τῆς οἰκουμένης θέατρον καὶ ἐνῷ σιωπᾷ, E φωνάζει ἀπ' ἐδῶ καὶ συμβουλὴν εἰς πάντας δίδει διὰ τῶν παθημάτων του λέγων: Μὴ κάνετε τοιαῦτα, διὰ νὰ μὴ πάθετε τοιαῦτα. Διδάσκαλος ἀνεδείχθη διὰ τῆς συμφορᾶς του, τὸ δὲ θυσιαστήριον ἐκπέμπει μεγάλην λάμψιν καὶ τώρα κυρίως καθίσταται τοῦτο φοβερὸν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἔχει δεμένον τὸν λέοντα. Διότι καὶ εἰς τὴν εἰκόνα, ποὺ παριστᾷ τὸν βασιλέα, φέρει μεγάλον στολισμὸν ὄχι μόνον ὅταν εἰκονίζεται ὁ βασιλεὺς καθήμενος ἐπὶ θρόνου, ἐνδεδυμένος πορφύραν καὶ φέρων στέμμα, ἀλλὰ καὶ ὅταν κάτω ἀπὸ τὰ βασιλικά του πόδια εἶναι βάρβαροι μὲ τὰ χέρια ὀπίσω δεμένα 364 A καὶ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Ὅτι δὲ αὐτὰ ποὺ σᾶς λέγω εἶναι ἀληθῆ, τὸ βλέπετε μόνοι σας ἀπὸ τὴν προθυμίαν τῆς ἐδῶ συρροῆς τοῦ πλήθους. Διότι λαμπρὸν εἶναι τὸ ἐκκλησίασμα σήμερον καὶ φαιδρὰ ἡ σύναξις. Ὅσον δὲ πλῆθος κατὰ τὸ ἱερὸν Πάσχα εἶχεν ἐδῶ συγκεντρωθῆ, τόσον βλέπω καὶ σήμερον νὰ εἶναι. Τούτους πάντας ἐκάλεσε οὗτος διὰ τῆς σιωπῆς του φωνάζων ἰσχυρότερα ἀπὸ τὴν σάλπιγγα διὰ τῶν πραγμάτων. Καὶ παρθένοι τὰ δωμάτιά σας, καὶ γυναῖκες τοὺς γυναικωνίτας, καὶ οἱ ἄνδρες τὴν ἀγορὰν ἀφήσατε καὶ ἔλθετε ὅλοι μαζὶ ἐδῶ, διὰ νὰ ἰδῆτε ποία εἶναι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις καὶ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων καθαρὰ τὸ φθαρτὸν καὶ πρόσκαιρον, B καὶ τὴν πορνικὴν ὄψιν, ποὺ ἦτο προηγουμένως πάρα πολὺ λαμπρὰ (τέτοια εἶναι ἡ ἐκ τῆς πλεονεξίας εὐτυχία, πιὸ ἄσχημη καὶ ἀπὸ τὴν γρηὰν ποὺ ἔχει ρυτίδας εἰς τὸ πρόσωπον φαίνεται) χωρὶς τὰ φτιασίδια καὶ χρώματα, διότι ἡ μεταβολὴ σὰν σπόγγος τὰ ἀφήρεσε.

4. Τοιαύτη εἶναι ἡ δύναμις τῆς συμφορᾶς ταύτης, ὥστε τὸν χαρούμενον καὶ ἐπιφανῆ τὸν ἔκαμε νὰ φαίνεται τώρα κατώτερος ἀπὸ ὅλους. Καὶ ἂν ἕνας πλούσιος εἰσέλθῃ ἐδῶ, πολὺ ὠφελεῖται. Διότι, βλέπων ἀπὸ πόσον ὑψηλὸν ἀξίωμα ἐξέπεσεν ἐκεῖνος, ποὺ ἔσειεν ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην, νὰ εἶναι συνεσταλμένος, C νὰ ἔχῃ γίνει δειλότερος ἀπὸ λαγωὸν καὶ βάτραχον, νὰ εἶναι προσκολλημένος χωρὶς δεσμοὺς εἰς τὸν κίονα τοῦτον (τῆς ἁγίας τραπέζης) καὶ νὰ περισφίγγεται ἀντὶ δι' ἁλύσεως διὰ τοῦ φόβου, καὶ νὰ φοβῆται καὶ τρέμῃ, ὁ βλέπων ταῦτα πλούσιος καταστέλλει τὴν ἔξαψιν τοῦ πάθους του, καταβάλλει τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ σχηματίσῃ τὴν ὀρθὴν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἰδέαν, ἀπέρ-

κεται μανθάνων διὰ τῶν γεγονότων ὅσα διὰ τῶν λόγων ἀναγράφουν αἱ Γραφαί: ὅτι «πᾶσα σάρξ χόρτος καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου· καὶ ὁ χόρτος ἐξηράνθη καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν» (Ἠσ. 40, 6-7). Καὶ τὸ παρόμοιον «Ὡσεὶ χόρτος, ταχὺ ἀποξηρανθήσονται καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται» (Ψαλμ. 36, 2) D καὶ «Ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι αὐτοῦ» (Ψαλμ. 101, 4) καὶ ὅσα ἄλλα παρόμοια. Καὶ ὁ πτωχὸς πάλιν, ὅταν εἰσέλθη ἐδῶ καὶ τὸ πρόσωπον τοῦτο ἴδη, δὲν θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του περιφρονημένον, λόγῳ τῆς πτωχείας του, οὔτε λυπεῖται δι' αὐτήν, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐγνωμονεῖ διότι ὑπῆρξεν δι' αὐτὸν ἄσυλον, λιμὴν γαλήνιος, καὶ τεῖχος ἀσφαλές. Οὗτος βλέπων ταῦτα, πολλάκις θὰ προτιμοῦσε νὰ μένη στὴ φτώχεια του, παρὰ νὰ ἀναλάβη ἐπ' ὀλίγον χρόνον κάθε ἐξουσίαν καὶ κατόπιν νὰ ἀγωνίζεται μὲ κίνδυνον καὶ δι' αὐτὴν τὴν ζωήν του. Βλέπεις ὅτι ἀπὸ τὴν ἐδῶ καταφυγὴν αὐτοῦ πολὺ ὠφελήθησαν καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί, καὶ οἱ μικράς, καὶ οἱ μεγάλας θέσεις κατέχοντες, E καὶ οἱ δοῦλοι, καὶ οἱ ἐλεύθεροι; Βλέπεις ὅτι ἕκαστος φεύγει ἀπ' ἐδῶ, ἀφοῦ λάβη φάρμακα, καὶ μόνον νὰ τὸν βλέπη θεραπεύεται; Ἆράγε ἐμάλαξα τὸ κατ' αὐτοῦ πάθος σας καὶ συνετέλεσα νὰ ἀποβάλετε τὴν ὀργήν; Ἆρά γε ἔσβεσα τὴν ἀπανθρωπίαν σας; Ἆρά γε εἰς συμπάθειαν αὐτοῦ σᾶς ἔφερα; Ἐγὼ τοὐλάχιστον νομίζω ὅτι ἀρκετὰ ἐπέτυχα τοῦτο, ὅπως φανερώνουν τὰ πρόσωπά σας καὶ τὰ πολλά σας δάκρυα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ σκληρότης τῆς καρδίας σας ἐμαλάχθη καὶ ἔγινε τόπος εὔφορος, ἂς δώση καρποὺς ἐλεημοσύνης καὶ στάχυα γεμᾶτα ἀπὸ καρποὺς συμπαθείας καὶ ἂς παρακαλέσωμεν τὸν βασιλέα, μᾶλλον δὲ τὸν φιλάνθρωπον Θεόν, νὰ καταπραΰνη τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως, νὰ κάμη ἁπαλὴν τὴν καρδίαν του, διὰ νὰ ἱκανοποιήση ὁλόκληρον τὴν ἐπιθυμίαν μας, (νὰ τὸν συγχωρήση τελείως). 395 A Καὶ ἤρχισε τοῦτο νὰ γίνεται, διότι ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ οὗτος κατέφυγεν ἐδῶ, μεγάλη μεταβολὴ εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ βασιλέως ἔγινε. Ὅταν δηλαδὴ ὁ βασιλεὺς ἔμαθεν ὅτι εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χῶρον κατέφυγεν, οἱ δὲ στρατιωτικοί, ποὺ ἦσαν παρόντες, ἐξωργίζοντο διὰ τὰ παραπτώματα τούτου καὶ ἐζητοῦσαν νὰ τὸν σφάξουν, μακρὸν ἀπηύθυνε λόγον διὰ νὰ καταπαύση τὸν θυμόν τους λέγων, ὅτι δὲν πρέπει νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ παραπτώματά του, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπηρεσίας ποὺ ἔχει προσφέρει. Διὰ τοῦτο δὲ διεκήρυττεν, ὅτι διὰ τὰς ὑπηρεσίας του ...ἰχαριστεῖ, διὰ δὲ τὰ παραπτώματα, ποὺ ἔκαμεν ὡς ἄν... τὸν συγχωρεῖ. B Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνοι ἐπέμενον νὰ τιμωρηθῇ διὰ τὰς πρὸς τὸν βασιλέα ὕβρεις αὐτοῦ διὰ θανάτου, φωνάζοντες, πηδῶντες καὶ τὰ δόρατα κινοῦντες, ὁ βασιλεὺς ἄφησε νὰ τρέχουν ἀπὸ τὰ ἡμερώτατα μάτια του ἄφθονα δάκρυα καὶ τοὺς ὑπενθύμισε τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος κατέφυγε καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου κατέπαυσε τὸν θυμὸν αὐτῶν.

…ς τοὺς Οὔννους εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν.

5. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡμεῖς ἂς πράξωμεν ὅ,τι ἀπὸ ἡμᾶς ἐξαρτᾶται. Δὲν θὰ εἴσθε ἀσυγχώρητοι ἄν, ἐνῷ ὁ βασιλεὺς ποὺ ὑβρίσθη παρ' αὐτοῦ δὲν μνησικακεῖ, σεῖς, ποὺ δὲν ἐπάθατε τίποτε τοιοῦτον, θὰ ἐξεδηλώνετε τόσην κατ' αὐτοῦ ὀργήν; Πῶς δέ, ὅταν τελειώση ἡ λειτουργία αὐτὴ θὰ λάβετε μέρος εἰς τὰ μυστήρια[7] καὶ τὴν προσευχὴν ἐκείνην θὰ εἴπῆτε, C διὰ τῆς ὁποίας προτρεπόμεθα νὰ λέγωμεν «Ἄφες ἡμῖν καθὼς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν» (Ματθ. 6, 12), ὅταν ἐπιμένετε νὰ τιμωρηθῇ ἐκεῖνος ποὺ σᾶς ἔπταισε; Διέπραξε μεγάλο ἀδίκημα καὶ προσβολήν; Τὸ παραδεχόμεθα βεβαιότατα καὶ ἡμεῖς. Ἀλλὰ τώρα δὲν εἶναι καιρὸς δικαστηρίου ἀλλ' εὐσπλαχνίας· οὔτε εὐθύνης, ἀλλὰ φιλανθρωπίας· οὔτε ἀνακρίσεως, ἀλλὰ συγχωρήσεως· οὔτε ἀποφάσεως καὶ διαδικασίας, ἀλλὰ συμπαθείας καὶ χάριτος. Ἂς μὴ ἐξάπτεται λοιπὸν κανεὶς καὶ ἂς μὴ δυσαρεστῆται, ἀλλ' ἂς παρακαλέσωμεν ὅλοι τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν νὰ παρατείνη τὴν ζωήν του, νὰ τὸν ἀπαλλάξη ἀπὸ τὴν ἀπειλουμένην σφαγὴν διὰ νὰ ἀποβάλη (διὰ τῆς μετανοίας) τὰ παραπτώματά του. Καὶ ἀκόμη ὅλοι μαζὶ ἂς προσέλθωμεν εἰς τὸν φιλάνθρωπον βασιλέα μας καὶ ἂς τὸν παρακαλέσωμεν χάριν τῆς Ἐκκλησίας, D χάριν τοῦ Θυσιαστηρίου, νὰ χαρίση ἕνα ἄνδρα εἰς τὴν ἁγίαν Τράπεζαν. Ἂν τοῦτο κάμωμεν, ὁ βασιλεὺς θὰ ἀποδεχθῇ τὴν παράκλησίν μας καὶ ὁ Θεὸς περισσότερον ἀπὸ τὸν βασιλέα θὰ μᾶς ἐπαινέση καὶ διὰ τὴν φιλανθρωπίαν μας ταύτην πολὺ θὰ μᾶς ἀνταμείψη. Διότι καθὼς τὸν σκληρὸν καὶ ἀπάνθρωπον ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, ἔτσι καὶ τὸν ἐλεήμονα καὶ φιλάνθρωπον δέχεται καὶ ἀγαπᾷ. Καὶ ἂν μὲν δίκαιος ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος εἶναι, λαμπροτέρους τοῦ πλέκει στεφάνους, E ἂν δὲ εἶναι ἁμαρτωλός, τοῦ δίδει, ὡς ἀμοιβὴν τῆς πρὸς τὸν συνάνθρωπόν του συμπαθείας, τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν του. Διότι «Ἔλεον γάρ, λέγει, θέλω καὶ οὐ θυσίαν» (Ὠσ. 6, 6). Καὶ εἰς ὅλην τὴν ἁγίαν Γραφὴν βλέπεις ὁ Θεὸς αὐτὸ πάντοτε νὰ ζητῇ ἐπιμόνως καὶ νὰ λέγη ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τῆς συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτημάτων. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου λοιπὸν καὶ ἡμεῖς τὸν Θεὸν εὐμενῆ θὰ κάμωμεν, τοιουτοτρό-

7. Εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν, διότι τότε ἐκοινώνουν τακτικῶς οἱ πιστοί.

πως τὰ ἁμαρτήματά μας θὰ ἐξαλείψωμεν, διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν Ἐκκλησίαν θὰ στολίσωμεν καὶ ὁ φιλάνθρωπος βασιλεὺς θὰ μᾶς ἐπαινέσῃ, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ὁ λαὸς ὅλος θὰ μᾶς χειροκροτήσῃ καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης θὰ θαυμάσουν τὴν πραότητα καὶ φιλανθρωπίαν τῆς πόλεώς μας καὶ οἱ εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς ἄνθρωποι, ὅταν μάθουν τὰ ὅσα συνέβησαν, θὰ μᾶς διαφημίσουν. 306 A Διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν λοιπὸν τόσων ἀγαθῶν ἂς προσπέσωμεν, ἂς παρακαλέσωμεν, ἂς δεηθῶμεν, ἂς ἐξαρπάσωμεν ἀπὸ τὸν κίνδυνον τὸν αἰχμάλωτον, τὸν φυγάδα, τὸν ἱκέτην, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν καὶ ἡμεῖς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν Ὁποῖον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΕΥΤΡΟΠΙΟΝ

ΟΜΙΛΙΑ Β΄

ΕΙΣ ΤΟ ΟΤΙ ΟΤΑΝ Ο ΕΥΤΡΟΠΙΟΣ ΑΠΕΜΑΚΡΥΝΘΗ B ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ ΣΥΝΕΛΗΦΘΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ ΡΗΤΟΝ «ΠΑΡΕΣΤΗ Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΕΚ ΔΕΞΙΩΝ ΣΟΥ» (Ψαλμ. 44, 10).

1. Εὐφρόσυνον λειβάδι καὶ τερπνὸς κῆπος, καὶ ἀκόμη πιὸ γλυκὸ πρᾶγμα εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν. Διότι ἐκεῖ μὲν ὑπάρχουν ἄνθη ποὺ μαραίνονται, ἐνῷ ἐδῶ νοήματα ποὺ δὲν γηράζουν. Ἐκεῖ φυσᾷ ὁ ζέφυρος, ἐνῷ ἐδῶ ἡ λεπτὴ αὔρα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἐκεῖ ἀγκαθωτοὶ φράκτες προστατεύουν τὸν χῶρον, ἐνῷ ἐδῶ ὑπάρχει ἡ θεία πρόνοια ποὺ ἀσφαλίζει. Ἐκεῖ τὰ τζιτζίκια τραγουδοῦν, ἐνῷ ἐδῶ οἱ προφῆται ψάλλουν. Ἐκεῖ εὐφροσύνη ἀπὸ τὸ θέαμα, ἐνῷ ἐδῶ ὠφέλεια ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν. C Ὁ κῆπος περιορίζεται εἰς ἕνα τόπον, ἐνῷ αἱ Γραφαὶ ἔχουν διαδοθῆ καὶ ἐκτείνονται εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Ὁ κῆπος ἀλλάσσει ὄψιν ἀνάλογα μὲ τὰς ἐποχάς, ἐνῷ αἱ Γραφαὶ καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαῖρι ἔχουν πλούσια φυλλώματα καὶ εἶναι γεμᾶται ἀπὸ καρπούς. Ἂς μελετοῦμεν λοιπὸν μὲ πολλὴν προσοχὴν τὰς Γραφάς. Διότι ὅταν μελετᾷς προσεκτικὰ τὴν Γραφήν, αὐτὴ σοῦ ἀπομακρύνει τὴν λύπην καὶ φυτεύει μέσα σου τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀγαλλίασιν, ἀποβάλλει τὴν κακίαν καὶ ριζώνει τὴν ἀρετὴν καὶ κατὰ τὴν ἀναταραχὴν τῶν πραγμάτων δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑποφέρῃς τὰ παθήματα αὐτῶν ποὺ θαλασσοδέρνονται. Ἡ θάλασσα μαίνεται ἐνῷ ἐσὺ ταξιδεύεις μὲ γαλήνην, διότι σὲ κυβερνᾷ ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν. D Τὸ σχοινὶ αὐτὸ δὲν τὸ κόπτει ἡ ἀναταραχὴ καὶ ἡ δοκιμασία τῶν περιστάσεων. Καὶ ὅτι δὲν λέγω ψέμματα, τὰ ἴδια τὰ πράγματα τὸ ἐπιβεβαιώνουν. Πρὶν ἀπὸ ὀλίγας ἡμέρας ἐπολιορκήθη ἡ Ἐκκλησία. Ἦλθε στρατὸς πολὺς καὶ ἐσκορποῦσε φωτιὰν ἀπὸ τὰ μάτια καὶ παρὰ ταῦτα δὲν ἐμάρανε τὴν ἐλαίαν. Τὰ ξίφη ἐγυμνώθησαν καὶ κανεὶς δὲν ἐτραυματίσθη. Τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα

ἀγωνιοῦσαν ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία εὑρίσκετο εἰς ἀσφάλειαν, ἂν καὶ ὁ πόλεμος τὴν εἶχε πλησιάσει. Πράγματι ἐδῶ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀνεζητεῖτο ἐκεῖνος ποὺ εἶχε καταφύγει εἰς αὐτὴν καὶ ἐμεῖς ἤμεθα παρόντες χωρὶς νὰ φοβούμεθα τὸν θυμόν τους. Διατί τάχα; Εἴχομεν ἀσφαλῆ ἐγγύησιν τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ· «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ E οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16, 18). Καὶ ὅταν λέγω Ἐκκλησίαν, δὲν ἐννοῶ μόνον τὸν τόπον ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον. Δὲν ἐννοῶ τοὺς τοίχους, ἀλλὰ τὴν νομοθεσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν καταφεύγῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, νὰ μὴ καταφεύγῃς ἐκεῖ τοπικά, ἀλλὰ πνευματικά. Διότι ἐκκλησία δὲν εἶναι στέγη καὶ τοῖχοι, ἀλλὰ πίστις καὶ ζωή. Μὴ λέγῃς, λοιπόν, ὅτι αὐτὸς ποὺ παρεδόθη ἐπροδόθη ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Αὐτὸς ἐὰν δὲν ἐγκατέλειπε τὴν Ἐκκλησίαν δὲν θὰ ἐπροδίδετο. Μὴ λέγῃς ὅτι αὐτός, μολονότι ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἐπροδόθη. Δὲν τὸν ἐγκατέλειψεν ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ αὐτὸς τὴν ἐγκατέλειψε. Διότι δὲν συνελήφθη μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀλλὰ ἔξω. Διατί ἐγκατέλειψεν ὅμως τὴν Ἐκκλησίαν; Ἤθελες νὰ σωθῇς, 387 A τότε ἔπρεπε νὰ παραμείνῃς μέσα εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ἐδῶ δὲν ὑπῆρχαν προστατευτικοὶ τοῖχοι ἀλλὰ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ποὺ σὲ ἐπροστάτευε. Ἦσουν ἁμαρτωλός; Ὁ Θεὸς δὲν σὲ διώχνει. Διότι δὲν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον διὰ νὰ καλέσῃ τοὺς δικαίους εἰς τὴν μετάνοιαν ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλούς (Ματθ. 9, 13). Ἡ πόρνη ἐσώθη ἐπειδὴ ἀγκάλιασε τὰ πόδια τοῦ Κυρίου. Ἠκούσατε τὸ σημερινὸν ἀνάγνωσμα; Τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ μὴ διακατέχεσαι ποτὲ ἀπὸ ἀμφιβολίαν ὅταν καταφεύγῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Νὰ μένῃς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ Ἐκκλησία δὲν σὲ προδίδει. Ἐὰν ὅμως φύγῃς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τότε δὲν πταίει ἡ Ἐκκλησία. Διότι ἐὰν μένῃς μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τότε ὁ λύκος δὲν εἰσέρχεται, ἐὰν ὅμως βγῇς ἔξω, τότε συλλαμβάνεσαι ἀπὸ τὰ θηρία. Καὶ δι' αὐτὸ δὲν εὐθύνεται τὸ μανδρί, ἀλλὰ ἡ μικροψυχία σου. Τίποτε δὲν ἐξισώνεται μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς τείχη καὶ ὅπλα. B Διότι τὰ τείχη μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου παλαιώνουν, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ποτὲ δὲν γερνᾷ. Οἱ βάρβαροι κρημνίζουν τὰ τείχη, ἐνῶ τὴν Ἐκκλησίαν δὲν τὴν καταβάλλουν οὔτε οἱ δαίμονες. Καὶ ὅτι τὰ λόγια μου δὲν εἶναι κοῦφια καύχησι, τὸ ἐπιβεβαιώνουν τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Πόσοι δὲν ἐπολέμησαν τὴν Ἐκκλησίαν; Καὶ ὅμως ἐκεῖνοι ποὺ τὴν κατεπολέμησαν ἔχουν ἐξαφανισθῆ. Αὐτὴ δὲ ἔχει ὑψωθῆ πιὸ ἐπάνω ἀπὸ τοὺς οὐρανούς. Τέτοιο εἶναι τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐκκλησίας! Νικᾷ, ὅταν πολεμῆται, θριαμβεύει ὅταν

τὴν ἐπιβουλεύονται, γίνεται λαμπροτέρα ὅταν ὑβρίζεται. Τραυματίζεται ἀλλὰ δὲν ὑποκύπτει εἰς τὰ τραύματα, κλυδωνίζεται, ἀλλὰ δὲν καταποντίζεται, C δοκιμάζει τρικυμίας, ἀλλὰ δὲν ναυαγεῖ, παλαίει, ἀλλὰ δὲν γνωρίζει τὴν ἧτταν, πυγμαχεῖ, ἀλλὰ δὲν νικᾶται. Διατὶ λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε τὴν διαμάχην αὐτήν; Διὰ νὰ κάμῃ λαμπρότερον τὸ τρόπαιον. Ἤσασθε παρόντες τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἐβλέπατε πόσα ὅπλα ἐκινοῦντο καὶ πόσον ὁ θυμὸς τῶν στρατιωτῶν ἦταν φοβερώτερος ἀπὸ τὴν φωτιὰν καὶ ἡμεῖς ἐτρέχαμεν εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα. Ἀλλὰ τί μ' αὐτό. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τίποτε ἀπὸ ὅλα ἐκεῖνα δὲν μᾶς ἐφόβισεν.

2. Σᾶς τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ τὰ μιμῆσθε ἀσφαλῶς καὶ ἐσεῖς. Διατί ὅμως δὲν ἐτρομάξαμεν; Ἁπλούστατα κανένα ἀπὸ τὰ τωρινὰ κακὰ δὲ μᾶς φοβίζει. Ἄλλωστε τί εἶναι φοβερόν; Μήπως ὁ θάνατος; Ὄχι, ὁ θάνατος δὲν εἶναι κακόν, διότι πολὺ γρήγορα μὲ αὐτὸν μεταβαίνομεν εἰς τὸ γαλήνιον λιμάνι. D Μήπως αἱ δημεύσεις τῆς περιουσίας; «Γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι» (Ἰὼβ 1, 21). Ἀλλὰ μήπως αἱ ἐξορίαι; «τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς» (Ψαλμ. 23, 2). Μήπως αἱ συκοφαντίαι; «Χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅταν εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Ματθ. 5, 11· 12). Ἔβλεπα τὰ ξίφη καὶ ἀναλογιζόμουν τὸν οὐρανόν, ἀνέμενα τὸν θάνατον καὶ ἐστοχαζόμουν τὴν ἀνάστασιν. Ἔβλεπα τὰ παθήματα ἐδῶ εἰς τὴν γῆν καὶ ἀριθμοῦσα τὰ βραβεῖα τοῦ οὐρανοῦ. Ἔβλεπα τὰς πανουργίας καὶ ἀναλογιζόμουν τὸ οὐράνιον στεφάνωμα. Πράγματι ἡ ὑπόθεσις τῶν ἀγώνων ἦταν ἀρκετὴ διὰ νὰ μὲ παρηγορῇ καὶ μὲ ἐνισχύῃ. E Μὲ ἐπῆραν ἀπ' ἐδῶ βιαίως, ἀλλὰ δὲν ἐθεωροῦσα ἀτιμωτικὴν τὴν πρᾶξιν αὐτήν, διότι ἀτίμωσις ἕνα μόνον πρᾶγμα εἶναι· ἡ ἁμαρτία. Διότι καὶ ἐὰν ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη σὲ ὑβρίζῃ καὶ δὲν ἀτιμάζῃς ἐσὺ ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν σου, δὲν εἶσαι ἄτιμος. Προδοσία εἶναι μόνον ἡ προδοσία τῆς συνειδήσεως. Μὴ προδίδῃς τὴν συνείδησίν σου καὶ κανεὶς δὲν σὲ προδίδει. Μὲ ὡδηγοῦσαν βιαίως καὶ ἔβλεπα τὰ πράγματα ἢ καλύτερα τὰ λόγια μου νὰ γίνωνται πραγματικότητα, τὴν ὁμιλίαν μου, ποὺ ἐγίνετο μὲ λόγια, νὰ ἐπαληθεύεται εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν πραγματικότητα. 388 A Ποίαν ὁμιλίαν ἐννοῶ; Αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἔλεγα πάντοτε. Ἔπνευσε ἄνεμος καὶ ἔρριξε τὰ φύλλα. Ἐξηράνθη τὸ χορτάρι καὶ ἔπεσεν ἀπὸ ἐπάνω του τὸ ἄνθος. Ἡ νύκτα ἔφυγε καὶ ἡ ἡμέρα ἦλθε. Διελύθη ἡ ἀπατηλὴ σκιὰ καὶ ἐφανερώθη ἡ ἀλήθεια. Προηγουμένως ἀνέβηκαν ὡς τοὺς οὐρανοὺς καὶ τώρα κατέβηκαν ὡς τὰς πε-

διάδας. Τὰ φουσκωμένα κύματα ὑπεχώρησαν ἐμπρὸς εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ἀντιξοότητας. Πῶς συνέβη τοῦτο; Τὰ πράγματα ἦταν ζωντανὴ δυσκολία. Καὶ ἔλεγα εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Ἄραγε θὰ σωφρονισθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὕστερα ἀπὸ αὐτά; Ἄραγε προτοῦ περάσουν δύο ἡμέραι θὰ ἔχουν λησμονηθῆ τὰ ὅσα ἔγιναν; Αἱ ὑπομνήσεις ἠχοῦσαν εἰς τὰ αὐτιά. Καὶ πάλιν θὰ εἴπω καὶ θὰ ὁμιλήσω. Ποῖον τὸ ὄφελος; Μᾶλλον ὑπῆρξε κάποια ὠφέλεια. Διότι καὶ ἂν δὲν θὰ ἀκούσουν ὅλοι θὰ ἀκούσουν οἱ μισοὶ καὶ ἐὰν δὲν θὰ ἀκούσουν οὔτε οἱ μισοὶ θὰ ἀκούσῃ τὸ ἕνα τρίτον καὶ ἐὰν δὲν ἀκούσῃ οὔτε τὸ ἕνα τρίτον καὶ τὸ ἕνα τέταρτον, θὰ ἀκούσουν ἔστω καὶ δέκα. καὶ ἐὰν οὔτε δέκα, ἔστω πέντε καὶ ἐὰν οὔτε πέντε ἔστω καὶ ἕνας. Καὶ ἐὰν δὲν ἀκούσῃ οὔτε ὁ ἕνας, ἐγὼ ἔχω ὁλόκληρον τὸν μισθόν μου. «Ἐξηράνθη ὁ χόρτος καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε· τὸ δὲ ρῆμα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἡσ. 40, 8).

3. Εἴδατε τὴν μηδαμινότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων; Εἴδατε τὴν προσωρινότητα τῆς δυναστείας; Εἴδατε τὸν πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦσα πάντοτε δραπέτην καὶ ὄχι μόνον δραπέτην, ἀλλὰ καὶ ἀνθρωποκτόνον; Διότι δὲν ἐγκαταλείπει μόνον αὐτούς, ποὺ τὸν ἔχουν,. ἀλλὰ καὶ τοὺς φονεύει. C Πράγματι ὅταν κανεὶς μὲ ἀφοσίωσιν δουλεύει εἰς αὐτὸν τότε πολὺ περισσότερον προδίδεται ἀπὸ αὐτόν. Διατί καταγίνεσαι μὲ τόσον ζῆλον εἰς τὸν πλοῦτον, ὁ ὁποῖος σήμερα εἶναι εἰς σὲ καὶ αὔριον εἰς ἄλλον; Διατί δὲν καταγίνεσαι μὲ πλουτισμὸν τὸν ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς ποτὲ νὰ κατασχέσῃ; Θέλεις νὰ δουλεύῃς εἰς αὐτόν; Θέλεις νὰ τὸν ἀποκτήσῃς; Μὴ τὸν κρύψῃς εἰς τὸ χῶμα, ἀλλὰ δός τον εἰς τὰ χέρια τῶν πτωχῶν. Ὁ πλοῦτος εἶναι θηρίον. Ὅταν τὸν κρατᾶς, φεύγει, καὶ ὅταν τὸν σκορπίζῃς, μένει. «Ἐσκόρπισε γάρ, λέγει, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα» (Ψαλμ. 111, 9). Σκόρπισέ τον διὰ νὰ μείνῃ. Μὴ τὸν παραχώσῃς, διὰ νὰ μὴ σοῦ φύγῃ. Ποῦ εἶναι ὁ πλοῦτος; D Μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν θὰ ἐρωτοῦσα αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀπέλθει ἀπὸ τὸν ναόν. Τὰ λέγω δὲ αὐτὰ χωρὶς νὰ ὀνειδίζω μὴ γένοιτο, καὶ χωρὶς νὰ ἀναξαίνω τὰς πληγάς, ἀλλὰ διὰ νὰ κατασκευάσω μὲ τὰ ναυάγια τῶν ἄλλων λιμάνι δι' ἐσᾶς. Ὅταν οἱ στρατιῶται καὶ τὰ ξίφη ἐκινοῦντο, ὅταν ἐκαίετο ἡ πόλις, ὅταν τὸ βασιλικὸν στέμμα δὲν εἶχε καμμιὰν δύναμιν, ὅταν ἡ βασιλικὴ πορφύρα ἠτιμάζετο, ὅταν ἡ τρέλλα διακατεῖχε ὅλα, ποὺ ἦτο ὁ πλοῦτος; Ποῦ ἦταν τὰ ἀσημικά; Ποῦ τὰ ἀργυρᾶ κρεββάτια; Ποῦ οἱ ὑπηρέται; Ὅλοι εἶχαν φύγει. Ποῦ ἦταν οἱ εὐνοῦχοι. Ὅλοι τους εἶχαν δραπετεύσει. Ποῦ ἦταν οἱ φίλοι; Ἄλλαζαν τὰ προσωπεῖα των. Ποῦ τὰ σπίτια; Ἐκλειδώνοντο. Ποῦ τὰ χρήματα; Αὐτὸς ποὺ τὰ κατεῖχε, ἔφυγε. Καὶ τὰ χρήματα τί ἀπέγιναν, E Ἐσπαρακώθησαν. Ποῦ ἐκρύβη ὅλος αὐτὸς ὁ θησαυρός; Μήπως γίνομαι ἐνοχλητικός, μήπως γίνομαι δυσάρεστος μὲ τὸ νὰ λέγω πάντοτε ὅτι ὁ πλοῦτος προδίδει αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν τὸν χρησιμοποιοῦν καλά; Ἔφθασεν ὁ καιρὸς καὶ δεικνύει τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων μου. Διατί τὸν κρατᾶς ἐνῶ δὲν σὲ ὠφελεῖ εἰς τίποτε ὅταν εὑρίσκεσαι εἰς δοκιμασίας; Ἐὰν ἔχῃ δύναμιν, ἂς σοῦ συμπαρασταθῇ ὅταν συμβῇ νὰ εὑρεθῇς εἰς δυσκολίας. Ἐὰν ὅμως τότε σὲ ἐγκαταλείπῃ, τί τὸν χρειάζεσαι; Τὰ ἴδια τὰ πράγματα τὸ ἐπιβεβαιώνουν. Ποιά ἡ ὠφέλεια; Ὅταν τὰ ξίφη ἔχουν ἀκονισθῆ, ὅταν ὁ θάνατος ἔρχεται ἀπειλητικός, ὅταν ὁ στρατὸς μαίνεται, 389 A ὅταν ὑπάρχῃ ἀναμονὴ μιᾶς τέτοιας ἀπειλῆς, τότε ὁ πλοῦτος δὲν φαίνεται πουθενά. Ποῦ ἐπῆγεν ὁ λιποτάκτης; Αὐτὸς σοῦ ἐδημιούργησεν ὅλα αὐτὰ καὶ ὅταν τὸν χρειάζεσαι ἐκεῖνος φεύγει, καὶ σ' ἐγκαταλείπει. Μολονότι πολλοὶ μὲ κατηγοροῦν μὲ τὸ νὰ μοῦ λέγουν πάντοτε· πολὺ ἐνοχλεῖς τοὺς πλουσίους. Ναί, βεβαίως, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἐνοχλοῦν τοὺς πτωχούς. Ἐγὼ πράγματι ἐνοχλῶ τοὺς πλουσίους, ἀλλ' ὄχι ἁπλῶς τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ ἐκείνους ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ κάμνουν κακὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου. Διότι πάντοτε λέγω, ὅτι δὲν κατηγορῶ τὸν πλούσιον, ἀλλὰ τὸν κλέπτην ποὺ ἁρπάζει. Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ὁ πλούσιος καὶ ἄλλο ὁ ἅρπαγας. Ἄλλο πρᾶγμα εἶναι ὁ εὔπορος καὶ ἄλλο ὁ πλεονέκτης. Κάμε διάκρισιν ἀνάμεσα εἰς τὰ πράγματα καὶ μὴ τὰ συγχέῃς αὐτά, τὰ ὁποῖα δὲν συγχέονται. Εἶσαι πλούσιος; Δὲν σὲ ἐμποδίζω νὰ εἶσαι, εἶσαι κλέπτης, B τότε σὲ κατηγορῶ. Ἔχεις τὰ δικά σου; Ἀπόλαυσέ τα. Παίρνεις αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν εἰς ἄλλους; Τότε ἐγὼ δὲν θὰ σιγήσω. Θέλεις νὰ μὲ λιθοβολήσῃς; Εἶμαι ἕτοιμος νὰ χύσω καὶ τὸ αἷμά μου, ἀρκεῖ νὰ σὲ ἐμποδίζω ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει τὸ μῖσος, οὔτε ὁ πόλεμος καὶ τὰ μαλώματα, ἀλλὰ ἕνα πρᾶγμα μὲ καίει, ἡ προκοπὴ αὐτῶν ποὺ μὲ ἀκούουν. Καὶ οἱ πλούσιοι εἶναι παιδιά μου καὶ οἱ πτωχοὶ εἶναι παιδιά μου. Διότι ἡ ἴδια κοιλία καὶ τοὺς δύο ἐβάσταξε, μὲ ὠδῖνας καὶ αἱ ἴδιαι ὠδῖνες ἐγέννησαν τὸν πλούσιον καὶ τὸ πτωχόν. Ἐὰν λοιπὸν ἐνοχλῇς τὸν πτωχὸν σὲ κατηγορῶ. Ἄλλωστε ἡ ζημιὰ δὲν εἶναι τόσον μεγάλη διὰ τὸ πτωχὸν ὅσον εἶναι διὰ τὸν πλούσιον. Διότι ὁ πτωχὸς μὲν δὲν ὑφίσταται μεγάλην ἀδικίαν, διότι ζημιώνεται εἰς χρήματα, C ἐσὺ ὅμως βλάπτεσαι εἰς τὴν ψυχήν. Ὅποιος θέλει ἂς μοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι, ὅποιος θέλει ἂς μὲ λιθοβολήσῃ, ὅποιος θέλει ἂς μὲ μισήσῃ. Διότι αἱ ἐπιβουλαὶ αὐταὶ εἶναι δι' ἐμὲ ἐγγυήσεις στεφάνων καὶ τὰ τραύματα πλῆθος βραβείων.

4. Δὲν φοβοῦμαι λοιπὸν τὴν ἀπειλήν. Ἕνα πρᾶγμα μόνον φοβοῦμαι, τὴν ἁμαρτίαν. Ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη ἂς μὲ καταπολεμήση ἀρκεῖ νὰ μὴ μὲ κατηγορήση κανεὶς δι' ἁμαρτίαν. Διότι αὐτὸς ὁ πόλεμος μὲ κάμνει λαμπρότερον. Ἔτσι καὶ ἐσᾶς θέλω νὰ σᾶς ἐκπαιδεύσω. Μὴ φοβεῖσθε λοιπὸν τὴν ἀπειλὴν τοῦ ἄρχοντος ἀλλὰ τὴν δύναμιν τῆς ἁμαρτίας νὰ φοβῆσθε. Ἐὰν ἐσὺ δὲν κτυπήσης ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτόν σου, κανεὶς ἄνθρωπος δὲν θὰ σὲ βλάψη. Ἐὰν δὲν ἔχης κάμει ἁμαρτίαν, οὐδεὶς σὲ ἁρπάζει καὶ ὅταν ἀκόμη εὑρίσκωνται γύρω σου ἀναρίθμητα ξίφη. D Ἐὰν ὅμως ἔχης διαπράξει ἁμαρτίαν καὶ ἂν ἀκόμη εἶσαι εἰς τὸν παράδεισον, ἐξορίζεσαι ἀπὸ αὐτόν. Ὁ Ἀδὰμ ἦταν εἰς τὸν παράδεισον καὶ παρὰ ταῦτα ἔπεσεν. Ὁ Ἰὼβ ὅμως ἐνῷ ἦταν εἰς τὴν κοπριάν, ἐδέχθη τὸν στέφανον. Εἰς τί ὠφέλησεν ἐκεῖνον ὁ παράδεισος καὶ εἰς τί ἔβλαψεν αὐτὸν ἡ κοπριά; Ἐκεῖνον κανεὶς δὲν τὸν ἐπεβούλευσε καὶ ἐν τούτοις ἔπεσεν, αὐτὸν ὁ διάβολος τὸν ἐπεβούλευσε καὶ παρὰ ταῦτα ἐστεφανώθη. Δὲν τοῦ ἀφήρεσε τὰ χρήματα; Τὴν εὐσέβειάν του ὅμως δὲν τὴν ἔβλαψε. Δὲν τοῦ ἅρπαξεν ὁ θάνατος τὰ παιδιά του; Τὴν πίστιν του ὅμως δὲν τὴν διεσάλευσε. Δὲν τοῦ κατεξέσχισε τὸ σῶμά του; Δὲν εὗρεν ὅμως τὸν θησαυρόν του. Δὲν ὥπλισεν ἐναντίον του τὴν γυναῖκα του; Δὲν ὑπέταξεν ὅμως τὸν γενναῖον στρατιώτην. Δὲν ἐξετόξευσε ἐναντίον του τόξα καὶ βέλη; E Τραύματα ὅμως δὲν ἐδέχθη. Ἔφερεν ἐναντίον τοῦ πύργου μηχανήματα, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐκρήμνισε. Ὕψωσε κύματα, ἀλλὰ δὲν κατεπόντισε τὸ πλοῖον. Σᾶς παρακαλῶ, τηρήσατε καὶ ἐσεῖς αὐτὸν τὸν νόμον, καὶ πίπτω ἐμπρὸς εἰς τὰ γόνατά σας, ἂν καὶ δὲν τὰ πιάνω μὲ τὸ χέρι, τὰ ἐγγίζω μὲ τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς μου, καὶ δάκρυα χύνω. Τηρήσατε καὶ ἐσεῖς τὸν νόμον αὐτὸν καὶ κανεὶς δὲν θὰ ἠμπορέση νὰ σᾶς βλάψη. Μὴ μακαρίζετε ποτὲ πλούσιον. Μὴ θεωρεῖτε ταλαίπωρον κανένα παρὰ μόνον τὸν ἁμαρτωλόν. Μακαρίζετε τὸν δίκαιον. Διότι δὲν εἶναι ἡ φύσις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἡ γνώμη τῶν ἀνθρώπων κάμνει καὶ τὸν ἕνα καὶ τὸν ἄλλον. Μὴ φοβηθῆς ποτὲ τὰ ξίφη ἐὰν ἡ συνείδησίς σου δὲν σὲ κατηγορήση. 190 A Μήτε νὰ δοκιμάσης ποτὲ φόβον εἰς τὸν πόλεμον, ἐὰν ἡ συνείδησίς σου εἶναι καθαρά. Πές μου, ποῦ εἶναι αὐτοί, ποὺ ἔχουν φύγει ἀπ' ἐδῶ; Δὲν ἔσκυβαν ὅλοι ἐνώπιόν των; Δὲν τοὺς ἐφοβοῦντο περισσότερον ἀπὸ ὅλους ἀκόμη καὶ οἱ ἄρχοντες; Δὲν τοὺς ὑπηρετοῦσαν; Ἀλλὰ ἦλθεν ἡ ἁμαρτία καὶ ὅλα ἐκρίθησαν. Καὶ ἔγιναν δικασταὶ οἱ ὑπηρέται καὶ δήμιοι οἱ κόλακες. Καὶ ἐκεῖνοι ποὺ καταφιλοῦσαν τὰ χέρια του, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸν ἐτραβοῦσαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖνος ποὺ χθὲς τοῦ

ἐφιλοῦσε τὸ χέρι, σήμερα ἔγινε ἐχθρός του. Διατί; Διότι οὔτε χθὲς ἐφιλοῦσε τὸ χέρι του μὲ εἰλικρίνειαν. Διότι ἦλθεν ἡ στιγμὴ καὶ διετρήθησαν τὰ προσωπεῖα. Χθὲς ἐσὺ δὲν καταφιλοῦσες τὰ χέρια του, καὶ δὲν τὸν ὠνόμαζες σωτῆρα, κηδεμόνα καὶ εὐεργέτην; B Δὲν τοῦ ἔπλεκες πλῆθος ἐγκωμίων; Διατί σήμερα τὸν κατηγορεῖς; Χθὲς ἤσουν ἐγκωμιαστὴς καὶ σήμερα ἔγινες κατήγορος; Χθὲς τὸν ἐγκωμίαζες καὶ σήμερα τὸν ἐνοχοποιεῖς; Διατὶ ἡ μεταβολὴ αὐτή, διατὶ ἡ μετάπτωσις αὐτὴ εἰς τὰ αἰσθήματα;

5. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι τέτοιος. Ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἤμουν τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐπιβούλων σχεδίων του, ἐγὼ ἔγινα ὁ προστάτης. Ὑπέφερα ἀναρίθμητα δεινά, ἀλλὰ δὲν ἤλλαξα διάθεσιν. Διότι μιμοῦμαι τὸν δεσπότην μου, ὁ ὁποῖος ἐνῶ ἦταν ἐπάνω εἰς τὸν σταυρόν, ἔλεγε· «ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν» (Λουκ. 23, 34). Καὶ τὰ λέγω αὐτὰ διὰ νὰ μὴ διαφθείρεσθε ἀπὸ πονηρὰς ὑποψίας. Πόσαι μεταβολαὶ ἔχουν συμβῆ ἀπὸ τότε ποὺ ἔγινα ἐπίσκοπος τῆς πόλεως, καὶ ὅμως κανεὶς δὲν σωφρονίζεται; C Ὅταν δὲ λέγω, κανεὶς δὲν καταδικάζω ὅλους. Μὴ γένοιτο! Δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ ἡ πλουσία γῆ, ποὺ ἐδέχθη τοὺς σπόρους, νὰ φέρη καὶ καρπόν. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἀκόρταγος, δὲν θέλω νὰ σωθοῦν μόνον ὀλίγοι, ἀλλὰ ὅλοι. Καὶ ἐὰν ἕνας ἀπομείνη χαμένος, ἐγὼ χάνομαι. Νομίζω δὲ ὅτι μιμοῦμαι τὸν ποιμένα ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐνενηνταεννέα πρόβατα καὶ ἔτρεξε νὰ εὕρη τὸ ἕνα ποὺ εἶχε χαθῆ. Μέχρι πότε θὰ ὑπάρχουν τὰ χρήματα; Μέχρι πότε ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσός; Μέχρι πότε τὸ κρασὶ ποὺ χύνεται; Μέχρι πότε αἱ κολακεῖαι τῶν δούλων; Μέχρι πότε τὰ ἀνθοστόλιστα βάζα; Μέχρι πότε τὰ σατανικὰ γεύματα, καὶ τὰ γεμᾶτα ἀπὸ διαβολικὴν ἐπενέργειαν; D Δὲν γνωρίζεις ὅτι ἡ παροῦσα ζωὴ ὁμοιάζει μὲ ἀποδημίαν; Διότι μήπως εἶσαι πολίτης;, Ὄχι, εἶσαι διαβάτης. Κατάλαβες τί εἶπα; Δὲν εἶσαι πολίτης, ἀλλὰ διαβάτης εἶσαι καὶ ὁδοιπόρος. Μὴ λέγης ὅτι ἔχω αὐτὴν ἢ τὴν ἄλλην πόλιν. Κανεὶς δὲν ἔχει πόλιν. Ἡ πόλις εἶναι εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι πορεία, εἶναι δρόμος. Καθημερινῶς λοιπὸν βαδίζομεν τὸν δρόμον μας, μέχρις ὅτου ἡ φύσις συνεχίζει νὰ ζῆ. Ὑπάρχει κανεὶς ποῦ ἐνῷ εἶναι καθ' ὁδὸν ἀποθηκεύει χρήματα, ὑπάρχει κανεὶς ποὺ ἐνῷ εἶναι καθ' ὁδὸν παραχώνει χρυσάφι; Ὅταν λοιπὸν εἰσέλθης εἰς πανδοχεῖον, πές μου, καλλωπίζεις τὸ πανδοχεῖον; Ὄχι, ἀλλὰ τρώγεις καὶ πίνεις καὶ βιάζεσαι νὰ ἐξέλθης. Πανδοχεῖον εἶναι καὶ ἡ παροῦσα ζωή. E Εἰσέλθομεν καὶ διαβαίνομεν τὴν παροῦσαν ζωήν. Ἂς φροντίζωμεν νὰ ἐξέλθωμεν μὲ καλὴν ἐλπίδα, ἂς μὴ ἀφήσωμεν τίποτε ἐδῶ διὰ νὰ μὴ τὸ χάσωμεν

ἐκεῖ. Ὅταν εἰσέρχεσαι εἰς τὸ πανδοχεῖον, τί λέγεις εἰς τὸν ὑπηρέτην; Πρόσεχε ποῦ βάζεις τὰ πράγματα, διὰ νὰ μὴ ἀφήσῃς τίποτε ἐδῶ, διὰ νὰ μὴ χαθῇ τίποτε, οὔτε μικρὸν οὔτε μηδαμινόν, ὥστε ὅλα νὰ τὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὸ σπίτι. Ἔτσι καὶ ἡμεῖς εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Ἂς βλέπωμεν ὡς πανδοχεῖον τὸν παρόντα βίον καὶ ἂς μὴ ἐγκαταλείψωμεν τίποτε ἐδῶ εἰς τὸ πανδοχεῖον, ἀλλ' ὅλα νὰ τὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν μητέρα πόλιν. Εἶσαι διαβάτης καὶ ὁδοιπόρος, μᾶλλον δὲ καὶ πολὺ πιὸ κάτω ἀπὸ τὸν διαβάτην. Καὶ τὸ πῶς, ἐγὼ θὰ τὸ ἐξηγήσω. 391 A Ὁ διαβάτης γνωρίζει πότε εἰσέρχεται εἰς τὸ πανδοχεῖον καὶ πότε ἐξέρχεται. Διότι εἶναι κύριος καὶ διὰ νὰ εἰσέλθῃ καὶ νὰ ἐξέλθῃ. Ἐγὼ ὅμως εἰσερχόμενος εἰς τὸν παρόντα βίον, ὡσὰν εἰς πανδοχεῖον, δὲν γνωρίζω πότε ἐξέρχομαι ἀπὸ αὐτόν. Καὶ κάποτε ἐνῷ προετοιμάζω τροφὰς διὰ πολὺν χρόνον ξαφνικὰ μὲ καλεῖ ὁ Δεσπότης, λέγων· «Ἄφρων, ἃ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται; Τῇ νυκτὶ γὰρ ταύτῃ λαμβάνουσι τὴν ψυχήν σου» (Λουκ. 12, 20). Ἡ ἔξοδος λοιπὸν δὲν εἶναι φανερά, ἡ ἀπόκτησις εἶναι ἀβεβαία, πολυάριθμοι κρημνοὶ καὶ ἀπὸ παντοῦ κύματα ἐγείρονται. Διατί τρελλαίνεσαι διὰ τὰ σκιώδη. Διατί ἀφήνεις τὴν ἀλήθειαν καὶ τρέχεις πρὸς τὰ σκιώδη πράγματα;

6. Αὐτὰ λέγω καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ τὰ λέγω καὶ νὰ προξενῶ διαρκῆ πόνον καὶ νὰ ἐπουλώνω τὰ τραύματα. Καὶ τοῦτο όχι δι' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πέσει, ἀλλὰ δι' ἐκείνους ποὺ στέκονται ὄρθιοι. B Διότι ἐκεῖνοι ἔχουν ἀπέλθει καὶ ἔχουν τελειώσει. Αὐτοὶ ὅμως ποὺ στέκονται ἔχουν γίνει ἀσφαλέστεροι μὲ τὰς συμφορὰς ἐκείνων. Καὶ τί θὰ κάμωμεν, λέγει; Ἕνα πρᾶγμα μόνον πρᾶξε· μίσησε τὰ χρήματα καὶ ἀγάπησε τὴν ζωήν σου. Ρῖξε κάτω τὰ ὑπάρχοντα, δὲν ἐννοῶ ὅλα, ἀλλὰ νὰ περικόψῃς αὐτὰ ποὺ εἶναι περιττά. Μὴ ἐπιθυμῇς τὰ πράγματα τῶν ἄλλων, μὴ ἀπογυμνώσῃς τὴν χήραν γυναῖκα, μὴ κλέψῃς ἀπὸ τὸν ὀρφανόν, μὴ πάρῃς τὸ σπίτι του. Δὲν ἀναφέρω πρόσωπα, ἀλλὰ πράγματα. Ἐὰν δὲ κάποιον τὸν ἐλέγχει ἡ συνείδησίς του, δὲν εἶναι ὁ λόγος μου ὁ αἴτιος, ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἑαυτός του. Διατί ἁρπάζεις πράγματα ποὺ προκαλοῦν τὸν φθόνον; Ἅρπαξε αὐτὰ ποὺ φέρουν στεφάνια. Μὴ ἁρπάξῃς τὴν γῆν, ἀλλὰ ἅρπαξε τὸν οὐρανόν· «βιαστῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ οἱ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν» (Ματθ. 11, 12). Διατί ἁρπάζεις ἀπὸ τὸν πτωχὸν ποὺ σὲ κατηγορεῖ; Ἅρπαξε ἀπὸ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἐπαινεῖ. Εἶδες πόση ἀγνωμοσύνη καὶ πόση τρέλλα ὑπάρχει; Ἁρπάζεις ἀπὸ τὸν πτωχόν, ποὺ ἔχει ὀλίγον; Ὁ Χριστὸς λέγει· ἅρπαξε ἀπὸ ἐμένα καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ χρωστῶ χάριν διὰ τὴν ἁρπαγὴν αὐτήν. Ἅρπαξε καὶ γίνε βιαστὴς τῆς βασιλείας

μου. Ἐὰν θελήσῃς νὰ ἁρπάξῃς τὴν ἐπίγειον βασιλείαν, ἢ καλύτερα καὶ ἂν ἀκόμη θελήσῃς νὰ διανοηθῇς κάτι τέτοιο, τιμωρεῖσαι. Ἐὰν ὅμως δὲν ἁρπάξῃς τὴν οὐράνιον βασιλείαν, τότε τιμωρεῖσαι. Ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχουν τὰ βιωτικά, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ὁ φθόνος, ὅπου δὲ ὑπάρχουν τὰ πνευματικὰ ἀγαθά, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀγάπη. Αὐτὰ νὰ σκέπτεσαι καθημερινῶς καὶ νὰ μὴ ταραχθῇς καὶ θορυβηθῇς ὅταν ἴδῃς πάλιν μετὰ δύο ἡμέρας κάποιον ἄλλον νὰ φέρεται ἐπάνω εἰς ἅρμα, D νὰ φορῇ μεταξωτὸν ἔνδυμα καὶ νὰ ἀνέρχεται εἰς τὰ ἀξιώματα. Μὴ ἐπαινῇς τὸν πλούσιον, ἀλλὰ τὸν δίκαιον μόνον. Μὴ κακίζῃς τὸν πτωχόν, ἀλλὰ μάθε νὰ κρίνῃς ὀρθὰ καὶ σταθερὰ τὰ πράγματα. Μὴ ἀπομακρύνεσαι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, διότι τίποτε δὲν εἶναι ἰσχυρότερον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ ἐλπίδα σου εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ σωτηρία σου ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ καταφύγιόν σου ἡ Ἐκκλησία. Αὐτὴ κεῖται πιὸ ὑψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ εἶναι ἐκτενεστέρα ἀπὸ τὴν γῆν. Ποτὲ δὲν γηράζει, πάντοτε εἶναι νέα εἰς τὴν ἡλικίαν. Διὰ τοῦτο ἡ Γραφή, διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν στερεότητα καὶ τὴν σταθερότητά της τὴν ἀποκαλεῖ ὄρος, τὴν ὀνομάζει παρθένον διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀδιάφθορον αὐτῆς, βασίλισσαν διὰ τὴν πολυτέλειάν της, θυγατέρα διὰ τὴν συγγένειάν της πρὸς τὸν Θεόν, E τὴν ὀνομάζει στεῖραν, ποὺ γεννᾷ ἑπτά, διὰ νὰ δείξῃ τὴν πολυτεκνίαν καὶ διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν εὐγένειάν της· τὴν ὀνομάζει μὲ πολυάριθμα ὀνόματα, διότι καὶ ὁ Κύριός της ἔχει πολλὰ ὀνόματα. Ἀποκαλεῖται πατέρας, ὁδός, ζωή, φῶς, βραχίων, ἱλασμὸς θεμέλιος, θύρα, ἀναμάρτητος, θησαυρός, κύριος, Θεός, Υἱὸς καὶ Μονογενής, μορφὴ Θεοῦ καὶ εἰκὼν Θεοῦ. 392 A Μήπως ἀρκεῖ ἕνα ὄνομα διὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὸ ὅλον; Καθόλου! Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὑπάρχουν τόσα πολλὰ ὀνόματα διὰ νὰ μάθωμεν κάτι, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, διὰ τὸν Θεόν. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡ Ἐκκλησία μὲ πολλὰ ὀνόματα ὀνομάζεται. Παρθένος λέγεται ἂν καὶ ἦταν πόρνη προηγουμένως. Διότι τοῦτο εἶναι τὸ ἀξιοθαύμαστον διὰ τὸν νυμφίον, ὅτι ἔλαβε ὡς σύζυγον πόρνην καὶ τὴν κατέστησε παρθένον. Ὢ πόσον καινούργια καὶ παράδοξα πράγματα συμβαίνουν. Ὁ γάμος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καταστρέφει τὴν παρθενίαν, ὁ γάμος εἰς τὸν Θεὸν ἀποκαθιστᾷ τὴν παρθενίαν. Εἰς ἡμᾶς ἡ παρθένος ποὺ ὑπανδρεύεται, δὲν παραμένει παρθένος, εἰς τὸν Χριστὸν αὐτὴ ποὺ ἦταν πόρνη καὶ ἔρχεται εἰς γάμον πνευματικὸν ἔχει γίνει παρθένος.

7. B Ὁ αἱρετικός, ποὺ περιεργάζεται τὴν οὐράνιον γέννησιν καὶ λέγει· πῶς ἐγέννησεν ὁ πατήρ; ἂς ἑρμηνεύσῃ τοῦτο μόνον. Πές του πῶς ἡ Ἐκκλησία, ἐνῷ ἦταν πόρνη ἔγινε παρθένος καὶ πῶς αὐτὴ ποὺ ἐγέννησε, παρέμεινε παρ-

θένος; «Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ» λέγει ὁ Παῦλος (Β´ Κορ. 11, 2). «Ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ» (Αὐτόθι). Ὢ πόση σοφία καὶ πόση σύνεσις! «Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ». Τί σημαίνει αὐτό; Εἶμαι ζηλότυπος λέγει. Ἐσὺ ποὺ εἶσαι πνευματικὸς εἶσαι ζηλότυπος; Διότι ζηλεύω, λέγει, ὅπως ζηλεύει καὶ ὁ Θεός. Ζηλεύει καὶ ὁ Θεός; Ναί, ζηλεύει, ὄχι ἀπὸ πάθος, C ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπην καὶ ζῆλον. «Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ». Νὰ σοῦ εἴπω πῶς ὁ Θεὸς ζηλεύει; Εἶδεν ὁ Θεὸς τὴν γῆν νὰ διαφθείρεται ἀπὸ τοὺς δαίμονας καὶ προσέφερε τὸν Υἱόν του. Διότι αἱ λέξεις ὅταν ἀναφέρωνται εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἔχουν τὴν ἰδίαν ἰσχύν. Παραδείγματος χάριν, ὁ Θεὸς ζηλεύει, ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ὁ Θεὸς μετανοεῖ, ὁ Θεὸς μισεῖ. Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι ἀνθρώπινοι, ἀλλὰ τὰ νοήματά τους ἁρμόζουν εἰς τὸν Θεόν. Πῶς ζηλεύει ὁ Θεός; «Ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς Θεοῦ ζήλῳ». Ὀργίζεται ὁ Θεός; «Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με» (Ψαλμ. 6, 1). Τί λοιπὸν καὶ κοιμᾶται ὁ Θεός; «Ἀνάστηθι, ἱνατί ὑπνοῖς, Κύριε;» (Ψαλμ. 43, 24). Μετανοεῖ ὁ Θεός; D «Μετενόησα ὅτι ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον» (Γεν. 6, 7). Μισεῖ ὁ Θεός; «Τὰς ἑορτὰς ὑμῶν καὶ τὰς νεομηνίας μισεῖ ἡ ψυχή μου» (Ἠσ. 1, 14). Μὴ δίδῃς προσοχὴν εἰς τὴν εὐτέλειαν τῶν λέξεων, ἀλλὰ νὰ ἐκλάβῃς τὰς ἐννοίας ὅπως ἁρμόζει εἰς τὸν Θεόν. Ζηλεύει ὁ Θεὸς διότι ἀγαπᾷ. Ὁ Θεὸς ὀργίζεται, ὄχι ὅμως ἀπὸ πάθος, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον τῆς τιμωρίας καὶ τῆς κολάσεως. Κοιμᾶται ὁ Θεός, ὄχι κοιμώμενος, ἀλλὰ μακροθυμῶν. Διάλεγε τὰς λέξεις. Ἔτσι καὶ ὅταν ἀκούσῃς ὅτι «γεννᾷ» ὁ Θεός, μὴ νομίσῃς ὅτι τέμνεται ἡ θεότης, ἀλλὰ νὰ ἐννοήσῃς τὴν ὁμοουσιότητα τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἐχρησιμοποίησε πολλὰς λέξεις ποὺ ἁρμόζουν εἰς ἡμᾶς καὶ ἡμεῖς πολλὰς ποὺ ἁρμόζουν εἰς αὐτόν, διὰ νὰ τιμηθοῦμεν.

8. Κατάλαβες τί εἶπα; E Ἀγαπητέ μου, πρόσεχε μὲ πολλὴν ἀκρίβειαν. Ὑπάρχουν ὀνόματα θεῖα καὶ ὀνόματα ἀνθρώπινα. Ἔλαβε ἀπὸ ἐμὲ καὶ μοῦ ἔδωκεν αὐτός. Δός μου τὰ δικά σου καὶ πάρε τὰ δικά μου, λέγει. Ἔχεις ἀνάγκην ἀπὸ τὰ δικά μου. Ἐγὼ δὲν ἔχω ἀνάγκην, ἀλλὰ ἐσύ. Διότι ἡ οὐσία μου εἶναι ἀμιγής, ἐσὺ ὅμως εἶσαι ἄνθρωπος καὶ εἶσαι συνδεδεμένος μὲ σῶμα καὶ ζητᾶς σωματικὰς λέξεις, ὥστε ἐσὺ ποὺ εἶσαι συνδεδεμένος μὲ σῶμα, στηριζόμενος εἰς τὰς γνωστάς σου λέξεις, νὰ κατανοήσῃς τὰ νοήματα ποὺ ὑπερβαίνουν τὴν διάνοιάν σου. Ποῖα ὅμως ὀνόματα ἐπῆρε ἀπὸ ἐμὲ καὶ ποῖα μοῦ ἔδωκεν ἐκεῖνος; Αὐτὸς εἶναι Θεὸς καὶ ὠνόμασε καὶ ἐμένα Θεόν. Ἐκεῖ πρόκειται περὶ φυσικοῦ πράγματος, ἐνῷ ἐδῶ περὶ τιμητικῆς ὀνομασίας· «Ἐγώ, εἶπα· Θεοί ἐστε καὶ Υἱοὶ ὑψίστου πάντες» (Ψαλμ. 81, 6). Ἐδῶ εἶναι

ἁπλοὶ λόγοι, ἐνῷ ἐκεῖ πράγματα φυσικά. 392 A Μὲ ἀπεκάλεσε Θεόν, διότι μὲ ἐτίμησε. Αὐτὸς ὠνομάσθη ἄνθρωπος, ὠνομάσθη υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὠνομάσθη ὁδός, ὠνομάσθη θύρα, καὶ πέτρα. Αὐτὰ τὰ ἐδανείσθη ἀπὸ ἐμέ, καὶ αὐτὸς μοῦ ἔδωκε ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα. Διατί ὠνομάσθη ὁδός; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι μέσῳ αὐτοῦ ἀνερχόμεθα πρὸς τὸν πατέρα του. Διατί ὠνομάσθη πέτρα; Διὰ νὰ διδαχθῇς τὴν ὠφελιμότητα καὶ τὴν στερεότητα τῆς πίστεως. Διατί ὠνομάσθη θεμέλιος; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι βαστάζει ὅλα. Διατί ὠνομάσθη ῥίζα; Διὰ νὰ μάθῃς ὅτι ἀνθοῦμεν ἐφ᾽ ὅσον μένομεν εἰς αὐτόν. Διατί ὠνομάσθη ποιμήν; Διότι μᾶς ποιμαίνει καὶ μᾶς τρέφει. B Διατί ὠνομάσθη πρόβατον; Διότι πρὸς χάριν μας ἐθυσιάσθη καὶ ἔγινε μέσον ἐξιλεώσεως. Διατί ὠνομάσθη ζωή; Διότι μᾶς ἀνέστησε ἐνῷ ἤμεθα νεκροί. Διατί ὠνομάσθη φῶς; Διότι μᾶς ἔβγαλε ἀπὸ τὸ σκοτάδι. Διατί ὠνομάσθη βραχίων; Διότι εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν πατέρα του. Διατί ὠνομάσθη λόγος; Διότι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Πατέρα. Διότι ὅπως ὁ λόγος μου γεννᾶται ἀπὸ τὴν ψυχήν μου ἔτσι καὶ ὁ Υἱὸς ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν Θεὸν Πατέρα. Διατί ὠνομάσθη ἱμάτιον; Διότι μὲ τὸ βάπτισμα ἔχω ἐνδυθῆ αὐτόν. Διατί ὠνομάσθη τράπεζα; Διότι τρώγω αὐτὸν μὲ τὸ νὰ λάβω μέρος εἰς τὰ μυστήρια. Διατί ὠνομάσθη οἶκος; Διότι κατοικῶ εἰς αὐτόν. Διατί ἔνοικος; Διότι γινόμεθα ναός του. Διατί ὠνομάσθη κεφαλή; Διότι ἔγινα μέλος τοῦ σώματός του. Διατί ὠνομάσθη νυμφίος; C Διότι συνεδέθη μαζί μου ὡς νὰ εἶμαι νύμφη του. Διατί ὠνομάσθη ἁγνός; Διότι μὲ ἐπῆρεν ὡς παρθένον. Διατί ὠνομάσθη δεσπότης; Διότι εἶμαι δούλη του.

9. Βλέπε λοιπόν, αὐτὸ ποὺ ἔλεγα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι ἄλλοτε δηλαδὴ εἶναι νύμφη, ἄλλοτε θυγατέρα, ἄλλοτε παρθένος, ἄλλοτε δούλη, ἄλλοτε βασίλισσα, ἄλλοτε στεῖρα, ἄλλοτε ὄρος, ἄλλοτε κῆπος, ἄλλοτε πολύτεκνος, ἄλλοτε κρίνον καὶ ἄλλοτε πηγή. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὅλα αὐτά. Διὰ τοῦτο ὅταν ἀκούσῃς αὐτά, παρακαλῶ, μὴ νομίσῃς ὅτι εἶναι σωματικά, ἀλλὰ νὰ ἐντείνῃς ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς διανοίας σου, διότι τὰ σωματικὰ πράγματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι τέτοια. Παραδείγματος χάριν· τὸ ὄρος δὲν εἶναι παρθένος, D ἡ παρθένος δὲν εἶναι νύμφη, καὶ ἡ βασίλισσα δὲν εἶναι δούλη. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὅλα αὐτά. Διατί; Διότι αὐτὰ δὲν ἀναφέρονται εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχήν. Διότι αὐτὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ σῶμα ἔχουν μεγάλην στενότητα, ἐνῷ ἀναφερόμενα εἰς τὴν ψυχὴν ἔχουν μεγάλην εὐρύτητα. «Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου» (Ψαλμ. 44, 10). Βασίλισσα; Πῶς ἔγινε βασίλισσα αὐτὴ ἡ ταλαιπωρημένη καὶ πτωχή; Καὶ ποῦ

ἀνέβηκε; Αὐτὴ ἡ βασίλισσα ἐξυψώθη. Πῶς; Διότι ὁ βασιλεὺς ἔγινε δοῦλος· δὲν ἦταν προηγουμένως, ἀλλὰ ἔγινεν ὕστερα. Μάθε λοιπὸν τὰ σχετικὰ μὲ τὴν θεότητα καὶ στοχάσου τὰ πράγματα τῆς θείας οἰκονομίας. E Μάθε ποῖος ἦταν καὶ τί ἔγινε πρὸς χάριν σου καὶ μὴ συγχέῃς τὰ πράγματα καὶ μὴ κάμῃς τὴν ὑπόθεσιν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἀφορμὴν διὰ βλασφημίαν. Αὐτὸς ἦταν ὑψηλὸς καὶ ἐκείνη ἦταν ταπεινή. Ἦταν ὑψηλὸς ὄχι κατὰ τὸν τόπον ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν. Ἦταν ἀμιγής, ἀδιάφθορος ἡ οὐσία του, ἄφθαρτος ἡ φύσις του, ἀπερινόητος, ἀόρατος καὶ ἀκατάληπτος. Πάντοτε ὑπῆρχε καὶ ὑπῆρχε πάντοτε κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ὑπερέβαινε τοὺς ἀγγέλους. Ἦταν ἀνώτερος ἀπὸ τὰς οὐρανίους δυνάμεις, καὶ ὑπέρτερος ἀπὸ κάθε λογισμὸν καὶ κάθε σκέψιν· δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ θεαθῇ παρὰ μόνον νὰ πιστευθῇ. Οἱ ἄγγελοι τὸν ἔβλεπαν καὶ ἔτρεμον καὶ ὅλα τὰ Χερουβεὶμ ἀπὸ φόβον ἐκαλύπτοντο μὲ τὰ πτερά των. Ἔρριχνε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν ἔκαμε νὰ τρέμῃ, 394 A ἀπειλοῦσε τὴν θάλασσαν καὶ ἐκείνη ἐξηραίνετο καὶ ἀπὸ τὴν ἔρημον ἔκαμε νὰ ἀναβλύζουν ποταμοί. Αὐτὸς ἔθεσε ὅρια εἰς τὰ βουνὰ καὶ μέτρα εἰς τὰ φαράγγια. Πῶς νὰ ἐκφρασθῶ; Πῶς νὰ παραστήσω τὰ πράγματα; Ἡ μεγαλωσύνη του δὲν ἔχει τελειωμόν, ἡ σοφία του δὲν ἀριθμεῖται, αἱ κρίσεις του εἶναι ἀνεξιχνίαστοι καὶ οἱ δρόμοι του ἀνεξερεύνητοι. Αὐτὸς εἶναι ὁ τόσον μεγάλος καὶ αἰώνιος, ἐὰν εἶναι ἀσφαλὲς νὰ μεταχειρισθῶ καὶ τὰς λέξεις αὐτάς. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Ἄνθρωπος εἶμαι καὶ ὁμιλῶ μὲ ἀνθρώπινα κριτήρια. Ἡ γλῶσσά μου εἶναι ἀπὸ πηλὸν καὶ ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὸν Δεσπότην. Διότι δὲν μεταχειρίζομαι τὰς λέξεις αὐτὰς ἀπὸ ἔλλειψιν ὀρθῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ ἐξ αἰτίας τῆς δυσκολίας ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης. B Νὰ εἶσαι εὐμενὴς Δέσποτά μου, διότι δὲν λέγω τὰς λέξεις αὐτὰς ἀπὸ ἔλλειψιν αἰσθήσεως τοῦ πράγματος, ἀλλὰ διότι δὲν ἔχω ἄλλας. Καὶ ὅμως δὲν περιορίζομαι εἰς τὴν εὐτέλειαν τῆς λέξεως ἀλλὰ ἀναβαίνω μὲ τὰ πτερὰ τῶν νοημάτων. Ὁ τόσον μεγάλος καὶ αἰώνιος. Λέγω αὐτὰ διὰ νὰ μή, παραμένων εἰς τὰς λέξεις καὶ εἰς τὴν πτωχείαν τῶν λεγομένων, μάθῃς καὶ ἐσὺ νὰ κάμνῃς τὸ ἴδιον. Διατί ἀπορεῖς, ἐὰν ἐγὼ κάμνω τοῦτο, ὅπου βέβαια καὶ αὐτὴ ὅταν θέλῃ νὰ παραστήσῃ κάτι ποὺ ὑπερβαίνει τὰ ἀνθρώπινα; Ἐπειδὴ ὁμιλεῖ πρὸς ἀνθρώπους χρησιμοποιεῖ καὶ ἀνθρωπίνας εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀρκοῦν βέβαια νὰ παραστήσουν τὸ λεγόμενον C οὔτε ἠμποροῦν νὰ φέρουν εἰς τὸ μέσον τὸ ὅλον πλήρωμα, ἀρκοῦν ὅμως διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν.

10. Συγκεντρώσου, μὴ ἀποκάμνῃς λόγῳ τῆς ἐκτάσεως

τοῦ λόγου. Διότι ὅπως ὅταν ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται δὲν φαίνεται ὅπως εἶναι, οὔτε γυμνὴ φαίνεται ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ (διότι κανεὶς δὲν εἶδε τὸν Θεόν, αὐτὸ ποὺ εἶναι· μὲ τὴν συγκατάβασιν καὶ μόνον ἔτρεμαν τὰ Χερουβείμ. Συγκαταβαίνει ὁ Θεὸς καὶ καπνίζουν τὰ ὄρη, συγκαταβαίνει καὶ ἡ θάλασσα ἐξατμίζεται, συγκαταβαίνει καὶ ὁ οὐρανὸς σαλεύει. Καὶ ἐὰν ὁ Θεὸς δὲν ἐφανερώνετο κατὰ συγκατάβασιν, ποῖος θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἀνθέξῃ τὴν παρουσίαν του;), ἔτσι λοιπὸν δὲν ἐμφανίζεται, ὅπως ἀκριβῶς εἶναι, ἀλλὰ ὅπως ἠμπορεῖ νὰ τὸν ἰδῇ αὐτὸς ποὺ τὸν βλέπει. Διὰ τοῦτο ἄλλοτε μὲν ἐμφανίζεται ὡς γέρων, ἄλλοτε ὡς νέος, ἄλλοτε ἐμφανίζεται εἰς τὸ πῦρ, καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν αὔραν, ἄλλοτε εἰς τὸ νερό, ἄλλοτε ἔνοπλος, χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ τὴν οὐσίαν του, ἀλλὰ σχηματίζει τὴν μορφήν του ἀνάλογα μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν διαφόρων ὑποκειμένων. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ὅταν θέλῃ νὰ εἴπῃ κάτι περὶ αὐτοῦ, μεταχειρίζεται ἀνθρωπίνας εἰκόνας. Παραδείγματος χάριν, ἀνέβηκε εἰς τὸ ὄρος καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς τὸ φῶς, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένοντο λευκὰ ὡσεὶ χιών» (Ματθ. 17, 2). Ἐφανέρωσε, λέγει, ὀλίγον ἀπὸ τὴν θεότητά του, ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὸν Θεὸν ποὺ ἐνοικοῦσε μέσα του «καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν». Δώσατε μεγάλην προσοχὴν εἰς τὸν λόγον. Λέγει· «Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν E καὶ ἔλαμψε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὡς τὸ φῶς καὶ ἡ ὄψις, ὡς ὁ ἥλιος». Ἐπειδὴ εἶπα παραπάνω τόσον μεγάλος καὶ τόσον αἰώνιος καὶ εἶπα, γίνε εὐμενὴς δέσποτά μου, (διότι δὲν παραμένω εἰς τὸ γράμμα τῆς λέξεως, ἀλλὰ ἀδυνατῶ καὶ δὲν διαθέτω ἄλλην λέξιν κατάλληλον), ἐπιθυμῶ νὰ μάθῃς ὅτι ἀπὸ τὴν Γραφὴν ἔχω διδαχθῆ αὐτό. Ἠθέλησε λοιπὸν ὁ Εὐαγγελιστὴς νὰ δείξῃ τὴν λάμψιν του καὶ λέγει «ἔλαμψε». 395 A Πῶς ἔλαμψε, πές μου; Πολὺ δυνατά. Καὶ πῶς τὸ λέγεις; «Ὡς ὁ ἥλιος». Ὡσὰν τὸν ἥλιον, λέγεις; Ναί. Διατί; Διότι δὲν ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου ἄλλο ἄστρον λαμπρότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον. Καὶ ἦταν λευκὸς σὰν χιόνι. Διατί σὰν χιόνι, Διότι δὲν ἔχω ἄλλην οὐσίαν λευκοτέραν ἀπὸ τὸ χιόνι. Ὅτι βέβαια δὲν ἔλαμψεν ἔτσι τοῦτο γίνεται φανερὸν ἀπὸ τὸ ἑξῆς. Καὶ οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς (Ματθ. 17, 6). Ἐὰν ἔλαμψεν ὅπως λάμπει καὶ ὁ ἥλιος, τότε οἱ μαθηταὶ δὲν θὰ ἔπιπτον κάτω. Διότι τὸν ἥλιον τὸν ἔβλεπον καθημερινῶς καὶ δὲν ἔπιπτον. Ἔπεσαν ὅμως ἐπειδὴ ἔλαμψε περισσότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ τὴν λευκότητα τοῦ χιονιοῦ καὶ δὲν ἠμποροῦσαν νὰ ἀνθέξουν τὴν λάμψιν.

11. Πές μου λοιπόν, Εὐαγγελιστά, B ἔλαμψε περισσότερον ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἐσὺ λέγεις «ὡς ὁ ἥλιος». Ναί! Ἐπειδὴ

ἐπιθυμῶ νὰ σοῦ γνωρίσω τὸ φῶς τῆς θεότητος, δὲν ἔχω ἄλλο ἄστρον μεγαλύτερον, δὲν ἔχω ἄλλην εἰκόνα ἀπὸ αὐτὴν τοῦ ἡλίου, ποὺ εἶναι ὁ βασιλεὺς τῶν ἄστρων. Τὰ εἶπα αὐτὰ διὰ νὰ μὴ παραμείνῃς εἰς τὴν εὐτέλειαν τῆς λέξεως. Σοῦ ἔδειξα τὸ πέσιμον τῶν μαθητῶν. Ἔπεσαν κάτω καὶ ἠσθάνθησαν βάρος εἰς τὴν κεφαλήν των καὶ κατεσκεπάζοντο. «Ἀνάστητε», λέγει, καὶ τοὺς ἐσήκωσε καὶ ἦταν ζαλισμένοι. Διότι δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν ὑπερβολικὴν λάμψιν καὶ ἕνα βάρος κατέλαβε τὰ μάτια των. Ἔτσι τὸ φῶς ποὺ ἐφανερώθη ἦταν δυνατώτερον ἀπὸ τὸν ἥλιον. Ὁ Εὐαγγελιστὴς ὅμως εἶπεν «Ὡς ὁ ἥλιος», ἐπειδὴ τὸ ἄστρον αὐτὸ εἶναι γνωστὸν εἰς ἡμᾶς καὶ διότι ὑπερέχει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἄστρα. Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔλεγα εἰς αὐτὸ ἐπανέρχομαι, δηλαδὴ αὐτὸς ποὺ εἶναι τόσον μεγάλος καὶ τόσον αἰώνιος, C αὐτὸς ἐπεθύμησε νὰ ἑνωθῇ μὲ πόρνην. Πόρνην ἐπεθυμοῦσεν ὁ Θεός; Μάλιστα πόρνην, ἐννοῶ τὴν φύσιν μας. Ὁ Θεὸς ἐπεθυμοῦσεν πόρνην; Ὁ ἄνθρωπος ὅταν ποθήσῃ πόρνην, καταδικάζεται, καὶ ὁ Θεός, λέγεις, ἐπιθυμεῖ πόρνην; Βεβαιότατα. Ὁ ἄνθρωπος ποθεῖ τὴν πόρνην διὰ νὰ γίνῃ πόρνος, ὁ Θεὸς ὅμως ἐπιθυμεῖ τὴν πόρνην διὰ νὰ μεταβάλλῃ τὴν πόρνην εἰς παρθένον. Ὥστε λοιπὸν ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου γίνεται αἰτία καταστροφῆς διὰ τὴν ποθουμένην, ἐνῷ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ γίνεται αἰτία σωτηρίας διὰ τὴν ἐπιθυμουμένην. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ὁ τόσον μεγάλος καὶ αἰώνιος ἐπόθησε πόρνην; Καὶ διατί; Διὰ νὰ γίνῃ νυμφίος. Τί κάμνει; Δὲν ἀποστέλλει πρὸς αὐτὴν κανένα ἀπὸ τοὺς δούλους του, D δὲν ἀποστέλλει κανένα ἀπὸ τοὺς ἀγγέλους του πρὸς τὴν πόρνην, οὔτε ἀρχάγγελον, οὔτε τὰ Χερουβεὶμ οὔτε τὰ Σεραφεὶμ ἀποστέλλει. Ἀλλ' ἔρχεται πρὸς αὐτὴν ὁ ἴδιος ὁ ἐραστής. Καὶ τώρα ποὺ ἀκούεις τὴν λέξιν ἔρωτα μὴ νομίσῃς αὐτὸν ὡς ἔρωτα αἰσθησιακόν. Ἀπὸ τὰς λέξεις διάλεγε τὰ νοήματα, ὡσὰν ἀρίστη μέλισσα ποὺ πετᾷ εἰς τὰ λουλούδια καὶ παίρνει τὸ κηρὶ καὶ ἀφήνει τὰ βότανα. Ἐπόθησε λοιπὸν πόρνην· καὶ τί πράττει; Δὲν τὴν ἀνεβάζει ἐπάνω, διότι δὲν ἤθελε νὰ ἀνεβάσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν μίαν πόρνην, ἀλλὰ ὁ ἴδιος κατεβαίνει εἰς τὴν γῆν. Ἐπειδὴ λοιπὸν αὐτὴ δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἀνεβῇ εἰς τὸν οὐρανὸν κατέβηκε ἐκεῖνος εἰς τὴν γῆν. Ἔρχεται πρὸς τὴν πόρνην καὶ δὲν ἐντρέπεται δι' αὐτό. Ἔρχεται καὶ τὴν ἐπισκέπτεται εἰς τὸ καλύβι της. E Τὴν ἀντικρύζει μεθυσμένην. Καὶ μὲ ποῖον τρόπον ἔρχεται; Δὲν ἔρχεται μὲ γυμνὴν τὴν οὐσίαν του, ἀλλὰ γίνεται, αὐτὸ ποὺ ἦταν ἡ πόρνη, ὄχι κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν γίνεται τὸ ἴδιο, διὰ νὰ μή, ἀφοῦ τὸν ἴδῃ, φοβηθῇ, διὰ νὰ μὴ ἀποσκιρτήσῃ καὶ φύγῃ. Ἔρχεται λοιπὸν εἰς τὴν πόρνην καὶ γίνεται ἄνθρωπος. Καὶ μὲ

ποῖον τρόπον γίνεται ἄνθρωπος; Συλλαμβάνεται εἰς κοιλίαν γυναικός, αὐξάνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον, καὶ ἀκολουθεῖ τὰ στάδια ἀναπτύξεως τῆς ἡλικίας μου. Ποῖος; Ἡ οἰκονομία καὶ ὄχι ἡ θεότης, ἡ μορφὴ τοῦ δούλου καὶ ὄχι ἡ μορφὴ τοῦ Δεσπότου, 396 A ἡ σάρκα μου καὶ ὄχι ἡ οὐσία ἐκείνου. Αὐξάνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ συναναστρέφεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, μολονότι εὑρίσκει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, γεμάτην ἕλκη, ἀποθηριωμένην καὶ φορτωμένην ἀπὸ δαίμονας. Καὶ τί κάμνει. Προσέρχεται εἰς αὐτήν. Ἐκείνη τὸν εἶδε καὶ ἔφυγε. Ἐκεῖνος προσκαλεῖ τοὺς μάγους. Διατί φοβεῖσθε; Δὲν εἶμαι κριτής, ἀλλὰ ἰατρός. «Οὐκ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον» (Ἰω. 12, 47) Ἀμέσως ἐκεῖνος καλεῖ τοὺς μάγους. Ὢ πόσον καινούργια καὶ παράδοξα πράγματα συμβαίνουν! Οἱ μάγοι γίνονται ἡ ἀπαρχὴ τῶν ὀπαδῶν του. Αὐτὸς ποὺ βαστάζει ὁλόκληρον τὸν κόσμον εὑρίσκεται μέσα εἰς μίαν φάτνην καὶ αὐτὸς ποὺ περιβάλλει τὸ κάθε τι ἔχει φορέσει τὰ σπάργανα. Ὁ ναὸς κεῖται καὶ ὁ Θεὸς ἐνοικεῖ εἰς αὐτόν. Καὶ οἱ μάγοι ἔρχονται ἀμέσως καὶ τὸν προσκυνοῦν. B Προσέρχεται ὁ τελώνης καὶ γίνεται εὐαγγελιστής, προσέρχεται ἡ πόρνη καὶ γίνεται παρθένος, προσέρχεται ἡ Χαναναία καὶ ἀπολαμβάνει τὴν φιλανθρωπίαν του. Εἶναι χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ ἐραστοῦ νὰ μὴ ἀπαιτῇ εὐθύνας διὰ τὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ νὰ συγχωρῇ τὰς πράξεις τῶν παραπτωμάτων. Καὶ τί κάμνει; Τὴν παίρνει καὶ τὴν κάμνει γυναῖκα του. Καὶ τί προσφέρει εἰς αὐτήν; Προσφέρει δακτυλίδι. Τί εἴδους δακτυλίδι; Τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Διὰ τοῦτο λέγει ὁ Παῦλος· «Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν Θεὸς ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος» (Β' Κορ. 1, 21-22). Τῆς δίδει τὸ Πνεῦμα. Ἔπειτα λέγει. Δὲν σὲ ἐφύτευσα εἰς τὸν παράδεισον; Ναί, λέγει. Καὶ πῶς ἐβγῆκες ἀπὸ ἐκεῖ; C Ὁ διάβολος ἦλθε καὶ μὲ ἐπῆρε ἀπὸ τὸν παράδεισον. Ἐφυτεύθης εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἐκεῖνος σὲ ἔβγαλε ἔξω, νά ὅμως τώρα ἐγὼ σὲ φυτεύω εἰς τὸν ἑαυτόν μου, ἐγὼ σὲ βαστάζω. Πῶς; Δὲν τολμᾷ νὰ προσέλθῃ εἰς ἐμέ. Δὲν σὲ ἀνεβάζω εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἐδῶ εἶναι καλύτερα ἀπὸ τὸν οὐρανόν, διότι σὲ βαστάζω εἰς τὸν ἑαυτόν μου ποὺ εἶμαι ὁ δεσπότης τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ Ποιμὴν σὲ κρατᾷ καὶ ὁ λύκος δὲν τολμᾷ νὰ ἔλθῃ πλέον. Ἢ καλύτερα θὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ ἔλθῃ. Βαστάζει ὁ Θεὸς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας καὶ ὁ διάβολος προσέρχεται, ἀλλὰ νικᾶται. Σὲ ἐφύτευσα εἰς τὸν ἑαυτόν μου. Διὰ τοῦτο λέγει· «Ἐγὼ ἡ ρίζα, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰω. 15, 5) καὶ ἐφύτευσεν αὐτὴν εἰς τὸν ἑαυτόν του. Καὶ ἔπειτα λοιπόν; Εἶμαι ἁμαρτωλός, λέγει, καὶ ἀκάθαρτος. D Μὴ σὲ νοιάζει, ἐγὼ εἶμαι ἰατρός. Γνωρίζω καλὰ τὸ σκεῦος

μου καὶ πολὺ καλὰ γνωρίζω πῶς κατεστράφη. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ, ἦταν πήλινο καὶ κατεστράφη. Τώρα τὸ ἀναπλάσσω μὲ τὸ ἀναγεννητικὸν βάπτισμα καὶ τὸ παραδίδω εἰς τὴν φωτιάν. Βλέπε λοιπόν. Ἐπῆρε χῶμα ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἔπλασε. Ἦλθεν ἔπειτα ὁ διάβολος καὶ τὸν διέφθειρε. Ἦλθε πάλιν ὁ Θεός, τὸν ἀνέλαβε, τὸν ἔκαμε νέον φύραμα, τὸν ἀνεχώνευσεν εἰς τὸ βάπτισμα, ἀλλὰ δὲν ἄφησεν εἰς αὐτὸν νὰ εἶναι χωμάτινον τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ ἔκαμεν ὀστράκινον. Παρέδωκε τὸν πηλὸν εἰς τὸ πῦρ τοῦ ἁγίου Πνεύματος; «Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί» (Ματθ. 3, 11), εἰς τὸ νερὸ διὰ νὰ ἀναπλασθῇ· E καὶ εἰς τὸ πῦρ διὰ νὰ στερεωθῇ. Διὰ τοῦτο ὁ προφήτης προφητικὰ κάποτε ἔλεγεν· «Ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτοὺς» (Ψαλμ. 2, 9). Δὲν εἶπε ὡσὰν σκεύη ὀστράκινα, ποὺ κατέχει ὁ καθένας ἀπὸ ἡμᾶς. Διότι ὑπάρχουν σκεύη κεραμικά, καὶ εἶναι αὐτὰ ποὺ κατασκευάζει ὁ κεραμοποιὸς εἰς τὸν τροχόν. Τὰ σκεύη τοῦ κεραμοποιοῦ εἶναι χωμάτινα, τὰ δικά μας ὅμως εἶναι ὀστράκινα. Προαναγγέλλων λοιπὸν τὴν ἀναγέννησιν διὰ τοῦ βαπτίσματος, λέγει· «Ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς». Ἀναπλάσσει, λέγει, καὶ χωνεύει. Βυθίζομαι εἰς τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος καὶ ἀναπλάσσεται τὸ σχῆμα μου, τὸ ἀναχωνεύει τὸ πνευματικὸν πῦρ καὶ τὸ κάμνει ὀστράκινον. 397 A Ὅτι δὲ τὰ λόγια μου δὲν εἶναι κούφια ἀλαζονεία ἄκουσε τὸν Ἰὼβ ποὺ λέγει· «Ἐποίησε δὲ ἡμᾶς πηλὸν» (Ἰὼβ 10, 9) καὶ τὸν Παῦλον· «ἔχοντες δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν» (Β´ Κορ. 4, 7). Ἀλλὰ κύτταξε ὅμως τὴν ἀντοχὴν τοῦ ὀστράκου. Διότι δὲν ψήνεται εἰς τὴν φωτιάν, ἀλλὰ εἰς τὸ Πνεῦμα. Πῶς εἶναι ὀστράκινον; «Πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον, τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην» (Β´ Κορ. 11, 24· 25) καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ τὸ ὀστράκινον σκεῦος ἄντεξε καὶ δὲν ἔσπασε· «Νυχθημερινὸν ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα» (Αὐτόθι). Εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης εὑρέθη καὶ τὸ ὀστράκινον σκεῦος δὲν διελύθη. Ἔγινε ναυαγὸς καὶ ὁ θησαυρὸς δὲν ἐχάθη. Τὸ πλοῖον ἐβυθίσθη καὶ ὅμως τὸ φορτίον ἐπέπλευσε. «Ἔχοντες δὲ τὸν θησαυρόν». Ποῖον θησαυρόν, ἐννοεῖς; Τὴν χορηγίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν. Πές μου, ποῖον, B «Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔγειραι καὶ περιπάτει. Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός. Σοὶ λέγω, τὸ πονηρὸν πνεῦμα, ἄπελθε ἀπ' αὐτοῦ» (Πράξ. 3, 6· 9, 34· 16, 18).

12. Εἶδες θησαυρόν, ποὺ εἶναι λαμπρότερος ἀπὸ τοὺς βασιλικοὺς θησαυρούς; Διότι ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ ὁ βασιλικὸς μαργαρίτης αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνουν τὰ ἀποστολικὰ λόγια;

Βάλε ἐπάνω εἰς τοὺς νεκροὺς μυριάδας ἀπὸ βασιλικὰ διαδήματα καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἀνασταίνεται, ἕνας ὅμως λόγος ἐβγῆκε ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ ἀποστόλου καὶ ἐπανέφερε τὴν ἐπαναστατημένην φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀποκατέστησεν εἰς τὸ ἀρχαῖον κάλλος της. «Ἔχοντες τὸν θησαυρὸν τοῦτον» (Β´ Κορ. 4, 7). Ὢ θησαυρέ, ποὺ δὲν φυλάσσεσαι μόνον ἀλλὰ καὶ φυλάσσεις τὴν οἰκίαν ὅπου τοποθετεῖσαι. Κατάλαβες τί εἶπα; Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ ἄρχοντες, ὅταν ἔχουν θησαυρούς, C κατασκευάζουν μεγάλα οἰκήματα, χονδροὺς τοίχους, μοχλούς, θύρας, φύλακας καὶ κλειδιὰ διὰ νὰ φυλαχθῇ ὁ θησαυρός. Ὁ Χριστὸς ἔκαμεν τὸ ἀντίθετον. Ἔβαλε τὸν θησαυρὸν ὄχι εἰς λίθινον ἀλλὰ εἰς ὀστράκινον σκεῦος. Ἐὰν ὁ θησαυρὸς εἶναι μεγάλος, διατί τὸ σκεῦος νὰ εἶναι ἀσθενικόν; Ἀλλὰ τὸ σκεῦος διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶναι ἀσθενικόν, ἐπειδὴ δηλαδὴ ὁ θησαυρὸς εἶναι μεγάλος, διότι αὐτὸς δὲν φυλάσσεται ἀπὸ τὸ σκεῦος ἀλλὰ φυλάσσει ὁ ἴδιος τὸ σκεῦος. Ἐγὼ καταθέτω ἐκεῖ τὸν θησαυρόν, ποῖος λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ τὸν κλέψῃ; Ἦλθεν ὁ διάβολος, ἦλθεν ὁλόκληρος ἡ οἰκουμένη, ἦλθον μυριάδες καὶ κανεὶς δὲν ἠμπόρεσε νὰ κλέψῃ τὸν θησαυρόν. Ἐμαστιγώθη καὶ ὅμως ὁ θησαυρὸς δὲν ἐπροδόθη. Κατεποντίσθη εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὅμως δὲν ἐναυάγησε. Ἀπέθανε καὶ ὅμως ὁ θησαυρὸς παραμένει. D Ἔδωκε λοιπὸν τὸν ἀρραβῶνα του. Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ βλασφημοῦν τὴν τιμὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Προσέχετε· «Ὁ δὲ βεβαιῶν ἡμᾶς σὺν ὑμῖν εἰς Χριστὸν Θεός, ὁ καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος» (Β´ Κορ. 1, 21· 22). Ὅλοι σας γνωρίζετε ὅτι ὁ ἀρραβὼν εἶναι μικρὸν μέρος ἀπὸ τὸ ὅλον. Καὶ πῶς, ἄκουε. Πηγαίνει κάποιος διὰ νὰ ἀγοράσῃ σπίτι ποὺ ἀξίζει πολὺ καὶ λέγει. Δός μου «ἀρραβῶνα», διὰ νὰ εἶμαι σίγουρος. Πηγαίνει κάποιος διὰ νὰ ζητήσῃ γυναῖκα εἰς γάμον, συμφωνεῖ εἰς τὴν προῖκα καὶ τὰ πράγματα καὶ ἔπειτα λέγει· δός μου «ἀρραβῶνα». Πρόσεχε ἀκόμη· Καὶ κατὰ τὴν ἀγορὰν δούλου καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς δίδεται ἀρραβών. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαμε συναλλαγὴν μὲ ἡμᾶς (διότι ἐπρόκειτο νὰ μὲ νυμφευθῇ) E καὶ ὡς προῖκα συμφωνεῖ ὄχι χρήματα, ἀλλὰ αἷμα. Μοῦ δίδει ὡσὰν προῖκα τὴν ἀνταπόδοσιν τῶν ἀγαθῶν· «Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη» (Α´ Κορ. 2, 9). Ἀνέγραψε δὲ εἰς τὴν προῖκαν τὴν ἀθανασίαν, τὸν ὕμνον μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν θάνατον, τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν κληρονομίαν τῆς βασιλείας (ὁ πλοῦτος εἶναι πολύς), τὴν δικαιοσύνην, 398 A τὸν ἁγιασμόν μας, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὰ παρόντα, τὴν ἐπιτυχίαν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μεγάλη

ἦταν δι' ἐμὲ ἡ προῖκα. Προῖκα μὲ ἀκρίβειαν. Κύτταξε τί πράττει. Ἦλθε νὰ νυμφευθῇ τὴν πόρνην, ἐννοῶ βέβαια αὐτήν, ὅπως ἦταν ἀκάθαρτος, διὰ νὰ μάθης τὸν ἔρωτα τοῦ γαμβροῦ. Ἦλθε, μὲ ἐνυμφεύθη καὶ μὲ προικίζει. Λέγει. Σοῦ δίδω τὰ πλούτη μου. Πῶς, Ἔχασες, λέγει, τὸν παράδεισον, Πάρε τον πίσω. Ἔχασες, λέγει, τὴν ὀμορφιάν σου, πάρε την πίσω. Πάρε τα ὅλα. Ἡ προῖκα ὅμως δὲν μοῦ ἐδόθη ἐδῶ.

13. Πρόσεχε, διὰ τοῦτο προφητικὰ ὁμιλεῖ διὰ τὴν προῖκα αὐτήν. Μοῦ ἀνέγραψεν εἰς τὴν προῖκα τὴν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, καὶ τὴν ἀφθαρσίαν. Διότι ὁπωσδήποτε ἡ ἀφθαρσία δὲν ἀκολουθεῖ τὴν ἀνάστασιν. **B** Ἐδῶ ἔχομεν δύο πράγματα. Διότι πολλοὶ ἀνεστήθηκαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἀπέθανον, ὅπως π. χ. ὁ Λάζαρος καὶ τὰ σώματα τῶν ἁγίων. Αὐτὸς ὅμως ὄχι κατὰ τὸν τρόπον αὐτόν, ἀλλὰ ὑπόσχεται τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀφθαρσίαν, τὴν συναναστροφὴν μὲ τὸν χορὸν τῶν ἀγγέλων, τὴν συνάντησιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ νέφη καὶ τὴν αἰώνιον ἐπικοινωνίαν μὲ τὸν Κύριον (Α΄ Θεσσ. 4, 17), τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τὸν θάνατον, τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ θανάτου. Τί σημαίνει ὅμως αὐτὸς ὁ λόγος· «Ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Α΄ Κορ. 2, 9). Μοῦ δίδεις ἀγαθά, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζω; Ναί, λέγει. **C** Ἐδῶ σὲ νυμφεύομαι, ἐδῶ ἀγάπα με. Διατί δὲν μοῦ δίδεις ἐδῶ τὴν προῖκα. Θὰ σοῦ τὴν δώσω ὅταν ἔλθῃς εἰς τὸν πατέρα μου, ὅταν ἔλθῃς εἰς τὰ βασιλικὰ παλάτια. Ἐγὼ ἦλθα κοντά σου. Μήπως ἐσὺ ἦλθες πρὸς ἐμέ; Ἦλθα ὄχι διὰ νὰ μείνω, ἀλλὰ διὰ νὰ σὲ πάρω καὶ νὰ ἀνεβῶ. Μὴ ζητᾷς ἐδῶ τὴν προῖκα. Ὅλα ἐδῶ σοῦ δίδονται μὲ τὴν ἐλπίδα καὶ μὲ τὴν πίστιν. Καὶ δὲν μοῦ δίδουν τίποτε ἐδῶ; Πάρε ἀρραβῶνα, μοῦ λέγει, διὰ νὰ μὲ πιστέψῃς καὶ διὰ τὰ μελλοντικά. Πάρε ἐγγυητήρια, πάρε καὶ τὰ ἐνδεικτικὰ τῆς μνηστείας. Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος λέγει· «ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς» (Β΄ Κορ. 11, 2). Μᾶς ἔδωκεν ὡς ἐνέχυρα ὁ Θεὸς τὰ παρόντα ἀγαθά. Ἐνέχυρα εἶναι τὰ παρόντα, εἶναι ὁ ἀρραβών. Ὁλόκληρος ἡ προῖκα παραμένει ἐκεῖ. Καὶ πῶς, διερωτῶμαι ἐγώ; Ἐδῶ γηράζω, ἐνῷ ἐκεῖ δὲν γηράζω. **D** Ἐδῶ πεθαίνω, ἐνῷ ἐκεῖ δὲν πεθαίνω. Ἐδῶ λυποῦμαι, ἐνῷ ἐκεῖ δὲν λυποῦμαι. Ἐδῶ πτώχεια καὶ ἀρρώστια καὶ κίνδυνοι, ἐνῷ ἐκεῖ τίποτε τέτοιο δὲν ὑπάρχει. Ἐδῶ σκοτάδι καὶ φῶς μαζί, ἐνῷ ἐκεῖ μόνον φῶς. Ἐδῶ ἐπιβουλή, ἐκεῖ ἐλευθερία. Ἐδῶ ἀσθένεια, ἐκεῖ ὑγεία. Ἐδῶ ζωὴ ποὺ τελειώνει, ἐκεῖ ζωὴ ἀτελείωτος. Ἐδῶ ἁμαρτία, ἐκεῖ δικαιοσύνη καὶ πουθενὰ ἁμαρτία. Ἐδῶ φθόνος, ἐκεῖ τίποτε τέτοιο. Δός μού τα, λέγει αὐτά. Περίμενε, διὰ νὰ σωθοῦν καὶ οἱ ὁμόδουλοί σου, περί-

μενε· «Ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς καὶ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα». Ποιὸν ἀρραβῶνα, ἐννοεῖς; **E** Τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὴν χορηγίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀλλὰ ἂς ὁμιλήσω διὰ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ἔδωκεν ὁ Χριστὸς εἰς τοὺς ἀποστόλους τὸ δακτυλίδι, ἀφοῦ εἶπε· λάβετε καὶ δώσατε εἰς ὅλους. Τεμαχίζεται τὸ δακτυλίδι; Μοιράζεται ἀλλὰ δὲν διαιρεῖται, μοιράζεται, ἀλλὰ δὲν ἐξοδεύεται. Μάθε λοιπὸν τί σημαίνει χορηγία τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἔλαβεν ὁ Πέτρος, ἔλαβε καὶ ὁ Παῦλος ἅγιον Πνεῦμα. Περιώδευσεν εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην, ἀπελευθέρωνε τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα, ἀποκαταστοῦσε τοὺς χωλούς, ἐνέδυε τοὺς γυμνούς, ἀνέσταινε τοὺς νεκρούς, ἐκαθάριζε τὴν λέπραν ἀπὸ τοὺς λεπρούς, ἀποστόμωνε τὸν διάβολον, κατεπόντιζε τὰ δαιμόνια, συνωμιλοῦσε μὲ τὸν Θεόν, ἵδρυσε Ἐκκλησίαν, 399 **A** κατεδάφισε ναούς, ἀνέτρεψε βωμούς, διέλυσε τὴν κακίαν, ἐφύτευσε τὴν ἀρετὴν καὶ μετέβαλε τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀγγέλους.

14. Ὅλα αὐτὰ ἦταν ὁ δικός μας κόσμος. Μὲ τὸν ἀρραβῶνα τῆς ὑποσχέσεως ἐγέμισε ὁλόκληρον τὴν οἰκουμένην. Καὶ ὅταν λέγω ὁλόκληρον, ἐννοῶ, ὅσην γῆν βλέπει ὁ ἥλιος, τὴν θάλασσαν, τὰ νησιά, τὰ βουνά, τὰ φαράγγια καὶ τοὺς λαγκάδια ... ψίσκους. Περιώδευσεν ὁ Παῦλος, ὡσὰν πτερωτόν, μὲ ἕνα σώμα ἀγωνιζόμενος ὁ σκηνοποιός, αὐτὸς ποὺ ἐχρησιμοποιοῦσε σακκορράφαν καὶ ἔρραβε δέρματα. Καὶ ἡ τέχνη αὐτὸν δὲν τὸν ἐμπόδιζεν εἰς τὴν ἀρετήν, ἀλλὰ ὁ σκηνοποιὸς ὑπῆρξεν ἰσχυρότερος ἀπὸ τοὺς δαίμονας καὶ αὐτὸς ποὺ ἦταν ἀπαίδευτος ὑπῆρξε πιὸ σοφὸς ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους. **B** Ἀπὸ ποῦ ὅλα αὐτά; Ἐπῆρε τὸν ἀρραβῶνα, ἐκρατοῦσε τὸ δακτυλίδι καὶ τὸ περιέφερε παντοῦ. Ὅλοι ἔβλεπον ὅτι βασιλεὺς ἦτον αὐτὸς ποὺ ἐνυμφεύθη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας. Εἶδε καὶ ὁ δαίμων καὶ ἔφευγε. Εἶδε τὸν ἀρραβῶνα καὶ ἔτρεμε καὶ ὑποχωροῦσε. Ἔβλεπεν ἐνδύματα καὶ ἔφευγεν ὡσὰν φυγάς. Ὢ πόση εἶναι ἡ δύναμις τοῦ ἁγίου Πνεύματος! Δὲν ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν μόνον εἰς τὴν ψυχήν, εἰς τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐνδύματα. Καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ ἐνδύματα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σκιάν. Περιώδευεν ὁ Πέτρος καὶ ἡ σκιά του ἐφυγάδευε τὰς ἀσθενείας, ἀπεμάκρυνε τὰ δαιμόνια καὶ ἀνέσταινε νεκρούς. Περιήρχετο ὁ Παῦλος τὴν οἰκουμένην καὶ ἐξερρίζωνε τὰ ἀγκάθια τῆς ἀσεβείας καὶ ἐφύτευε τὰ σπέρματα τῆς εὐσεβείας, ὡσὰν ἄριστος γεωργός, κρατῶν τὸ ἀλέτρι τῆς διδασκαλίας. **C** Καὶ εἰς ποίους ἐπῆγε; Ἐπῆγεν εἰς τοὺς Θρᾷκας, τοὺς Σκύθας, τοὺς Ἰνδούς, τοὺς Μαύρους, τοὺς Σαρδονίους, τοὺς Γότθους, ποὺ ἦταν ἄγρια θηρία καὶ ἄλλαξε τὰ πάντα. Ἀπὸ ποῦ ὅλα αὐτά. Ἀπὸ τὴν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος. Πῶς ἠμπόρεσε νὰ ἐπαρκέσῃ δι' ὅλα αὐτά; Μὲ τὴν

χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἦταν ἁπλοῦς πολίτης, γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος, αὐτὸς ποὺ ἔδωκε τὸν πνευματικὸν ἀρραβῶνα. Διὰ τοῦτο λέγει· «Καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;» (Β´ Κορ. 2, 16). «Ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ Πνεύματος» (Β´ Κορ. 3, 5-6). Κύτταξε τί ἐπετέλεσε τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Εὐρῆκε τὴν γῆν γεμάτην δαιμόνια καὶ τὴν μετέβαλεν εἰς οὐρανόν. Μὴ βλέπετε βέβαια τὰ τωρινὰ πράγματα, ἀλλὰ ἀναλογισθῆτε τὴν τότε κατάστασιν. **D** Τότε ὑπῆρχε θρῆνος, τότε παντοῦ ὑπῆρχον βωμοί, ἀπὸ παντοῦ ὑψώνοντο καπνοὶ τῶν θυσιαστηρίων, παντοῦ μυρωδιὲς καμμένων κρεάτων, παντοῦ ἐγίνοντο πορνεῖαι, παντοῦ ἐτελοῦντο τελεταί, παντοῦ ἐγίνοντο θυσίαι, παντοῦ δαιμόνια μεθυσμένα, παντοῦ ἐβασίλευε ὁ διάβολος, παντοῦ ἡ πορνεία ἐστεφανώνετο. Καὶ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ ἕνας ἦταν ὁ Παῦλος.

Πῶς δὲν κατεποντίσθη, πῶς δὲν διελύθη, πῶς ἄνοιξε τὸ του. Εἰσῆλθεν εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ ἔκαμε μαθητὴν του. Εἰσῆλθε εἰς τὰ βασιλικὰ ἀνάκτορα καὶ ἔκαμεν μαθητὴν τοῦ Χριστοῦ τὸν βασιλέα. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ὁ δικαστὴς τοῦ εἶπε· «Παρ' ὀλίγον με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι» (Πράξ. 26, 28). Καὶ ὁ δικαστὴς ἔγινε μαθητής. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἔκαμε δικό του τὸν δεσμοφύλακα (Πράξ. 16). **E** Ἐπῆγεν εἰς τὸ βαρβαρικὸν νησὶ καὶ μετέβαλεν εἰς διδάσκαλον τὴν ὀχιὰν (Πράξ. 28). Ἐπῆγεν εἰς τὸν λαὸν τῶν Ρωμαίων καὶ ἐπῆρε μὲ τὸ μέρος του τὴν σύγκλητον. Ἐπῆγεν εἰς ποταμοὺς καὶ εἰς ἐρήμους τόπους, εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς οἰκουμένης. Οὔτε ἡ ξηρά, οὔτε ἡ θάλασσα παρέμειναν ἀμέτοχοι εἰς τὰ κατορθώματά του. Ἐπρόσφερε λοιπὸν τὸ δακτυλίδι τοῦ ἀρραβῶνος καὶ ἀφοῦ ἔδωκε τὸν ἀρραβῶνα λέγει· ἄλλα μὲν σοῦ δίδω τώρα, ἄλλα δὲ σοῦ τὰ ὑπόσχομαι. Διὰ τοῦτο λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ προφήτης· 400 **A** «Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ» (Ψαλμ. 44, 10). Δὲν ἐννοεῖ τὸ ἔνδυμα ἀλλὰ τὴν ἀρετήν. Διὰ τοῦτο ἡ Γραφὴ ἀλλοῦ πάλιν λέγει· «Πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;» (Ματθ. 22, 12). Ὥστε λοιπόν, δὲν ἐννοεῖ τὸ ἔνδυμα, ἀλλὰ τὴν πορνείαν καὶ τὴν ρυπαρὰν καὶ ἀκάθαρτον πρᾶξιν. Ὅπως λοιπὸν τὰ βρωμερὰ ἐνδύματα τὰ παίρνει διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ἁμαρτίαν ἔτσι καὶ τὰ χρυσᾶ καὶ μεταξωτὰ μαζί, διὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ἀρετήν. Ἀλλὰ τὸ ἔνδυμα τοῦτο ἦταν βασιλικόν. Ὁ Βασιλεὺς τῆς ἔδωκε καὶ ἔνδυμα, διότι ἦταν γυμνή, γυμνὴ καὶ ξετσίπωτη. «Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ». Δὲν ἐννοεῖ τὰ φορέματα ἀλλὰ τὴν ἀρετήν. Δὲν εἶπε «ἐν χρυσῷ». Πρόσεξε. Καὶ ἡ λέξις αὐτὴ ἔχει πολλὴν συγγένειαν νοημάτων. Δὲν εἶ-

πεν «ἐν χρυσῷ», ἀλλὰ «διαχρύσῳ». **B** Ἄκουε μὲ προσοχὴν διὰ νὰ καταλάβῃς. Τὸ χρυσὸ φόρεμα, εἶναι ὁλόκληρον ἀπὸ χρυσόν, ἐνῷ τὸ «διάχρυσον», ἔχει ἄλλα μέρη χρυσᾶ καὶ ἄλλα μέρη μεταξωτά. Διατί λοιπὸν δὲν εἶπεν ὅτι ἡ νύμφη φορεῖ χρυσὸ φόρεμα ἀλλὰ «διάχρυσον»; Πρόσεχε τὸ πρᾶγμα μὲ ἀκρίβειαν. Ἐννοεῖ μὲ αὐτὸ τὴν πολυποίκιλον ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπειδή, βέβαια, ὅλοι μας δὲν διάγομεν ἕνα τρόπον ζωῆς, ἀλλὰ ἄλλος μὲν τὴν παρθενικὴν ζωήν, ἄλλος τὴν χηρείαν καὶ ἄλλος ἀσκεῖ τὴν εὐσέβειαν. Τὸ ἔνδυμα τῆς Ἐκκλησίας σημαίνει τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

15. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ὁ Δεσπότης μας, ὅτι ἐὰν χαράξῃ ἕνα μόνον δρόμον, πολλοὶ θὰ ἐπεδείκνυον ὀκνηρίαν, ἐχάραξε πολλοὺς δρόμους. **C** Δὲν ἠμπορεῖς νὰ ζήσῃς τὸν παρθενικὸν βίον; Βάδιζε τὸν δρόμον τῆς μονογαμίας. Δὲν ἠμπορεῖς οὔτε μὲ τὴν χηρείαν; Τότε προχώρει καὶ εἰς δεύτερον γάμον. Δὲν δύνασαι νὰ ζήσῃς μὲ ἐγκράτειαν, τότε βάδιζε τὸν δρόμον τῆς ἐλεημοσύνης. Ἀδυνατεῖς νὰ πράξῃς τὴν ἐλεημοσύνην, τότε βάδιζε τὸν δρόμον τῆς νηστείας. Δὲν δύνασαι οὔτε αὐτήν; τότε ἔλα εἰς ἐκείνην. Δὲν ἠμπορεῖς οὔτε ἐκείνην, τότε ἔλα, βάδιζε τὴν ἄλλην. Διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν ἔδειξεν ὁλόχρυσον τὸ ἔνδυμα, ἀλλὰ χρυσομέταξον. Τὸ βασιλικὸν ἔνδυμα δὲν εἶναι παρὰ ἢ μεταξωτὸν ἢ κόκκινον ἢ χρυσόν. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι χρυσός, τότε γίνε μεταξωτός. Σὲ δέχομαι μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἔνδυμα. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος λέγει· «Εἰ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον λίθους τιμίους» (Α´ Κορ. 3, 12). **D** Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι ὁ τίμιος λίθος; Τότε γίνε χρυσός. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι χρυσός; Τότε γίνε ἄργυρος, μὲ μόνην τὴν προϋπόθεσιν νὰ εἶσαι ἐπάνω εἰς τὸν θεμέλιον. Καὶ ἀλλοῦ πάλιν λέγει· «Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων» (Α´ Κορ. 15, 41). Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι ἥλιος; Τότε γίνε σελήνη. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι σελήνη; Τότε γίνε ἄστρον; Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι μεγάλο ἄστρον; Τότε γίνε ἔστω καὶ μικρό, ἀλλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι παρθένος; Τότε ἔλα μὲ σωφροσύνην εἰς κοινωνίαν γάμου, ἀλλὰ μόνον μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ εἶσαι χωρὶς κτήματα; Κάμε ἐλεημοσύνην, παραμένων μόνον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, μόνον κάτω ἀπὸ τὰ ἐνδυμά της, μόνον κάτω ἀπὸ τὴν βασίλισσαν. Τὸ φόρεμα εἶναι χρυσομέταξον, εἶναι ποικίλον. **E** Δὲν σοῦ κλείω τὸν δρόμον, διότι ἡ ἀφθονία τῶν ἀρετῶν ἔκαμεν εὔκολον τὴν οἰκονομίαν τοῦ Βασιλέως. «Ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη». Τὸ φόρεμά της εἶναι ποικίλον. Καὶ ἐὰν θέλῃς, προχώρει εἰς τὴν ἐξήγησιν τοῦ νοή-

ματος τοῦ λόγου ποὺ ἐλέχθη καὶ ἐξέταζε τὸ χρυσομέταξον φόρεμα. Διότι ἐδῶ ἄλλοι μὲν ζοῦν τὸν μοναχικὸν βίον, ἄλλοι ἀσκοῦν τὸν σεμνὸν γάμον καὶ δὲν ὑπολείπονται πολὺ ἀπὸ τοὺς μοναχούς, καὶ ἄλλοι μὲν παραμένουν εἰς ἕνα γάμον, ἄλλαι δὲ παραμένουν διαρκῶς χῆραι. Διατί παράδεισος; Διατί ποικίλος; Ἐπειδὴ ἔχει διάφορα ἄνθη καὶ δένδρα καὶ πολλὰ μαργαριτάρια. Πολλὰ εἶναι τὰ ἀστέρια, ἀλλὰ ἕνας εἶναι ὁ ἥλιος. Πολλοὶ τρόποι ζωῆς, ἀλλὰ ἕνας εἶναι ὁ παράδεισος. 401 A Πολλοὶ ναοὶ ὑπάρχουν, ἀλλὰ μία εἶναι ἡ μητέρα Ἐκκλησία. Ἄλλο μὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλο δὲ τὰ μάτια, καὶ ἄλλο ὁ δάκτυλος, ἀλλὰ ὅλοι εἴμεθα τὸ ἴδιον καὶ ἕνα σῶμα. Τὸ ἴδιον λοιπὸν ἰσχύει καὶ διὰ τὸ μικρὸν καὶ τὸ μεγάλον καὶ τὸ ἐλάχιστον. Ἡ παρθένος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἔγγαμον γυναῖκα, διότι καὶ ἡ παρθένος εἶναι καρπὸς τοῦ γάμου, διὰ νὰ μὴ περιφρονῇ τὸν γάμον. Ἡ παρθένος εἶναι ἡ ρίζα τοῦ γάμου. Ὅλα εἶναι συνδεδεμένα μεταξύ των, τὰ μικρὰ μὲ τὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα μὲ τὰ μικρά. «Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη». Λοιπὸν «ἄκουσον, θύγατερ» (Ψαλμ. 44, 4). Ὁ νυμφαγωγὸς λέγει, B ὅτι πρόκειται νὰ ἐξέλθῃς εἰς συνάντησιν τοῦ νυμφίου, ὁ ὁποῖος ὑπερτερεῖ ἀπὸ ἐσένα κατὰ τὴν οὐσίαν καὶ τὴν φύσιν. Ἐγὼ εἶμαι νυμφαγωγός· «Ἄκουσον θύγατερ». Καὶ ἀμέσως ἡ θυγάτηρ ἔγινε σύζυγος. Ναὶ ἀμέσως. Διότι τίποτε τὸ σωματικὸν ὑπάρχει ἐδῶ. Πράγματι ὡς σύζυγον τὴν ἔλαβε, καὶ τὴν ἀγαπᾷ ὡς θυγατέρα καὶ τὴν φροντίζει ὡς δούλην καὶ τὴν φυλάσσει ὡς παρθένον καὶ τὴν περιφρουρεῖ ὡς κῆπον καὶ ὡς μέλος τὴν περιποιεῖται καὶ ὡς κεφαλὴν τὴν φροντίζει, καὶ ὡς ρίζαν τὴν φυτεύει καὶ ὡς ποιμὴν τὴν βόσκει καὶ ὡς γαμβρὸς συνάπτεται μαζί της καὶ ὡς ἐξιλέωσις προσφέρεται καὶ τὴν συγχωρεῖ, καὶ ὡς πρόβατον θυσιάζεται καὶ ὡς γαμβρὸς τὴν διατηρεῖ εἰς τὴν ὀμορφιάν της καὶ ὡς σύζυγος τὴν φροντίζει καὶ τὴν διαφεντεύει. Εἶναι πολλὰ τὰ νοήματα, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν ἔστω καὶ μικρὸν μέρος ἀπὸ τὴν θείαν οἰκονομίαν. C «Ἄκουσον, θύγατερ» καὶ ἐξέταζε προσεκτικὰ τὰ γαμικὰ καὶ πνευματικὰ πράγματα. Ἄκουσέ μου κόρη μου. Πρῶτα αὐτὴ ἦταν κόρη τῶν δαιμόνων, κόρη τῆς γῆς, ἀνάξια διὰ τὴν γῆν, καὶ τώρα ἔχει γίνει κόρη τοῦ βασιλέως. Ἔτσι ἠθέλησεν ὁ ἐραστής της νὰ γίνῃ αὐτό. Διότι ὁ ἐραστὴς δὲν ἐξετάζει τὴν διαγωγήν. Ὁ ἔρωτας δὲν βλέπει τὴν ἀσχημίαν, διὰ τοῦτο ὀνομάζεται ἔρωτας, διότι πολλὰς φορὰς ἀγαπᾷ καὶ τὴν ἀσχήμιαν. Ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς ἔκαμε. Εἶδεν ἄσχημον τὴν Ἐκκλησίαν (δὲν θὰ ἠμποροῦσα βέβαια νὰ τὴν ὀνομάσω ὄμορφον) καὶ τὴν ἐρωτεύθη καὶ τὴν κάμνει νέαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ ψεγάδι καὶ ρυτίδα. Ὢ πόσον ἔ-

ξοχος εἶναι ὁ γαμβρὸς ποὺ καλλωπίζει τὴν ἀσχήμιαν τῆς νύμφης! «Ἄκουσον, θύγατερ, ἄκουσον καὶ ἴδε». D Ἀναφέρει δύο· τὸ «ἄκουσον» καὶ τὸ «βλέπε» καὶ τὰ δύο αὐτὰ τὰ παίρνει ἀπὸ ἐσένα καὶ τὸ μὲν ἕνα ἀναφέρεται εἰς τὴν ὅρασιν, τὰ μάτια, τὸ δὲ ἄλλο εἰς τὴν ἀκοήν. Καὶ τοῦτο διότι τὴν προῖκα της μόνον τὴν ἤκουσεν. Μολονότι μερικοὶ ἀντελήφθησαν μὲ περισσοτέραν ὀξύνοιαν τὰ πράγματα, ἂς ἀναμείνουν λιγάκι καὶ τοὺς πιὸ ἀδυνάτους. Καὶ ἐσᾶς μὲν ποὺ τὰ ἔχετε κατανοήσει σᾶς ἐπαινῶ καὶ ἐκείνους δὲ ποὺ ἀκολουθοῦν τοὺς συγχωρῶ. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ προῖκα ἦταν μόνον εἰς τὴν ἀκοὴν (τί σημαίνει ὅμως εἰς τὴν ἀκοήν; Εἰς τὴν πίστιν. «Ἡ γὰρ πίστις ἐξ ἀκοῆς» (Ρωμ. 10, 17)· διὰ τῆς πίστεως καὶ ὄχι διὰ τῆς ἀπολαύσεως καὶ τῆς ὡλοκληρωμένης ἐμπειρίας), προεῖπα ὅτι εἰς δύο μέρη ἐχώρισε τὴν προῖκα της καὶ ἄλλα μὲν τῆς ἔδωκε ὡς προκαταβολήν, ἄλλα δὲ τῆς τὰ ὑπεσχέθη νὰ τὰ δώσῃ εἰς τὸ μέλλον. Τί τῆς ἔδωκε; Τῆς ἐπρόσφερε τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων, τὴν ἄφεσιν τῆς κολάσεως, τὴν E δικαιοσύνην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν ἀπολύτρωσιν, τὸ δεσποτικὸν σῶμα, τὴν θείαν καὶ πνευματικὴν τράπεζαν, τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. Ὅλα αὐτὰ τὰ κατεῖχαν οἱ ἀπόστολοι. Λοιπὸν ἄλλα μὲν ἔδωκε, ἄλλα δὲ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τὰ δώσῃ, καὶ τὰ μὲν ἐδοκίμασε καὶ ἀπήλαυσε, τὰ δὲ τὰ ἔχει διὰ τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς πίστεως. Καὶ ἄκουε, τώρα, τί ἔδωκε. Ἔδωκε τὸ βάπτισμα καὶ τὴν θυσίαν, ποὺ εἶναι ἡ θεία εὐχαριστία. Αὐτὰ εἶναι ἀγαθὰ ποὺ τὰ δοκιμάζει ἐμπειρικά. Βλέπε τώρα τί ἔχει ὑποσχεθῆ. Ὑπεσχέθη τὴν ἀνάστασιν, τὴν ἀφθαρσίαν τῶν σωμάτων, τὴν ἕνωσιν μὲ τοὺς ἀγγέλους, τὴν συντροφιὰν μὲ τοὺς ἀρχαγγέλους, τὴν ζωὴν μαζί του, τὴν καθαρὰν ζωήν, τὰ ἀγαθὰ «ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν».

16. Καταλάβετε καλὰ αὐτὸ ποὺ λέγεται καὶ μὴ τὸ χάσετε. Διὰ τοῦτο κουράζομαι, διὰ νὰ κατανοήσετε. Ἡ προῖκα της ἦταν χωρισμένη εἰς δύο μέρη· εἰς τὰ τωρινὰ ἀγαθὰ καὶ εἰς τὰ μελλοντικὰ ἀγαθά, εἰς αὐτὰ ποὺ βλέπονται καὶ εἰς αὐτὰ ποὺ ἀκούονται, εἰς αὐτὰ ποὺ ἔχουν δοθῆ καὶ εἰς αὐτὰ ποὺ πιστεύονται, εἰς αὐτὰ ποὺ δοκιμάζονται καὶ ἀπολαμβάνονται ἐμπειρικά, δηλαδὴ εἰς αὐτὰ τῆς παρούσης ζωῆς καὶ εἰς ἐκεῖνα, ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Αὐτὰ μὲν τὰ βλέπεις, ἐκεῖνα δὲ τὰ ἀκούεις. Κύτταξε λοιπὸν τί λέγει εἰς αὐτήν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἔλαβε μόνον αὐτά, ἂν καὶ ἦταν μεγάλα καὶ μυστικὰ καὶ πράγματα ποὺ ξεπερνοῦν κάθε σκέψιν. «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε». Ἄκουσε ἐκεῖνα τὰ μελλοντικά, καὶ κύττα αὐτά, τῆς παρούσης ζωῆς, διὰ νὰ

μὴ λέγῃς· πάλιν μὲ τὴν ἐλπίδα; πάλιν μὲ τὴν πίστιν; πάλιν εἰς τὸ μέλλον; Καὶ κύττα, ἄλλα μὲν δίδω τώρα, ἄλλα δὲ ὑπόσχομαι· καὶ τὰ ὑποσχόμενα εἶναι ἀγαθά, ποὺ ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ τὰ λάβωμεν, αὐτὰ δέ, τὰ παρόντα, λάβε τα ὡς ἐγγύησιν, λάβε τα ὡς προκαταβολήν, πάρε τα ὡς ἀπόδειξιν. Σοῦ ὑπόσχομαι τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πίστεψέ με ἀπὸ τὰ παρόντα, δός μου ἐμπιστοσύνην. Μοῦ ὑπόσχεσαι οὐράνιον βασιλείαν; Ναί. Σοῦ ἔδωκα τὸ πιὸ μεγάλο, τὸν Δεσπότην τῆς βασιλείας· «ὅς γε τοῦ ἰδίου Υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, **C** ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν· πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;» (Ρωμ. 8, 32). Ὑπόσχεται ἀνάστασιν τῶν σωμάτων; Ναί. Σοῦ ἔδωκα τὸ πιὸ μεγάλο. Ποῖον εἶναι αὐτό; Ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ πῶς αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ μεγάλο; Διότι ἡ ἁμαρτία ἐγέννησε τὸν θάνατον. Ἔσφαξα τὴν μητέρα καὶ δὲν θὰ φονεύσω τὸν υἱόν της; Ἀπεξήρανα τὴν ρίζαν καὶ δὲ θὰ καταστρέψω τὸν καρπόν; «Ἄκουσον, θύγατερ καὶ ἴδε». Τί νὰ ἴδω; Τοὺς νεκροὺς ποὺ ἐγείρονται, τοὺς λεπροὺς ποὺ καθαρίζονται, τὴν θάλασσαν ποὺ ὑποτάσσεται, τὸν παραλυτικὸν ποὺ κραταιώνεται, τὸν παράδεισον ποὺ ἀνοίγεται, τοὺς ἄρτους ποὺ πολλαπλασιάζονται, τὰ ἁμαρτήματα ποὺ συγχωροῦνται, τὸν χωλὸν ποὺ ἀναπηδᾷ, τὸν ληστὴν ποὺ γίνεται πολίτης τοῦ παραδείσου, τὸν τελώνην ποὺ γίνεται εὐαγγελιστής, τὴν πόρνην ποὺ γίνεται σεμνοτέρα ἀπὸ τὴν παρθένον. «Ἄκουσον καὶ ἴδε». **D** Ἄκουσε ἐκεῖνα, τὰ μελλοντικά, καὶ κύττα αὐτά, ποὺ εἶναι παρόντα. Ἀπὸ τὰ τωρινὰ πάρε τὴν ἀπόδειξιν διὰ τὰ μελλοντικά, διὰ τὰ ὁποῖα σοῦ ἔδωκα ἐνέχυρα. Αὐτὰ εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα. Καὶ τί θέλεις νὰ εἴπω ἀκόμη; Αὐτὰ εἶναι δικά μου. «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε». Αὐτὰ εἶναι ἡ προῖκα σου. Τί προσφέρει ἡ νύμφη; Ἄς ἴδωμεν. Καὶ ἐσὺ πρέπει νὰ εἰσφέρῃς. Διὰ νὰ μὴ παραμείνῃς κάποτε χωρὶς προῖκα. Τί ἔχω ἐγώ, λέγει, νὰ προσφέρω ἀπὸ τοὺς βωμούς, ἀπὸ τὴν μυρωδιὰν τῶν καμμένων κρεάτων, ἀπὸ τὰ δαιμόνια; Τί ἠμπορῶ νὰ προσφέρω; Τί; τὴν βούλησίν σου καὶ τὴν πίστιν σου. «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε». Καὶ τί θέλεις νὰ πράξω; Λησμόνησε τὸν λαόν σου. **E** Ποῖον λαὸν ἐννοεῖς; Τὸν λαὸν τῶν δαιμόνων, τῶν εἰδώλων, τοῦ καπνοῦ, τῆς κνίσσης καὶ τοῦ αἵματος. «Καὶ ἴδε καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ Πατρός σου» (Ψαλμ. 44, 11). Ἄφησε τὸν πατέρα σου καὶ ἔλα εἰς ἐμένα. Ἐγὼ ἄφησα τὸν πατέρα μου καὶ ἦλθα κοντά σου καὶ ἐσὺ δὲν ἐγκαταλείπεις τὸν πατέρα σου; Ἀλλὰ τὸ «ἀφῆκα» εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Υἱοῦ, μὴ νομίσῃς ὅτι σημαίνει ἐγκατάλειψιν. Ἐγὼ ἔχω κάμει συγκατάβασιν, οἰκονομίαν, μὲ τὸ νὰ λάβω σάρκα. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης, νὰ

ἐγκαταλείψουν τοὺς γονεῖς καὶ νὰ ἑνωθοῦν μεταξύ των. «Ἄκουσον, θύγατερ καὶ ἴδε καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου». 403 **A** Καὶ τί μοῦ δίδεις ἐὰν τοὺς ξεχάσω; «Καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου» (Αὐτόθι 5, 12). Ἔχεις ἐραστὴν τὸν Δεσπότην. Ὅταν ἔχῃς ἐκεῖνον ἐραστήν, ἔχεις καὶ τὰ δικά του πράγματα. Μακάρι νὰ ἠμπορούσατε νὰ καταλάβετε τὸ λεγόμενον. Διότι εἶναι λεπτὸν τὸ νόημά του καὶ θέλω νὰ ράψω τὴν γλῶσσαν τῶν Ἰουδαίων. Ἀλλά, πρὸς χάριν μου, ἐντείνατε τὴν προσοχήν σας, διότι ἐγὼ εἴτε προσέχει κάποιος εἴτε δὲν προσέχει, σκάπτω καὶ ὀργώνω τὸ χωράφι. «Ἄκουσον, θύγατερ καὶ ἴδε καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου». Ὁ Ἰουδαῖος ἐδῶ ἐννοεῖ τὸ αἰσθητὸν κάλλος, τὸ σωματικὸν καὶ ὄχι τὸ πνευματικόν.

17. **B** Πρόσεχε, ἄς μάθωμεν τί εἶναι τὸ σωματικὸν κάλλος καὶ τί εἶναι τὸ πνευματικόν. Ὑπάρχει ψυχή, ὑπάρχει καὶ σῶμα καὶ ἔτσι ἔχομεν δύο οὐσίας. Ὑπάρχει σωματικὸν κάλλος, ὑπάρχει καὶ ψυχικὸν κάλλος Τί εἶναι τὸ σωματικὸν κάλλος; Φρύδι μεγάλο, μάτι χαμογελαστόν, μάγουλα κοκκινωπά, κόκκινα χείλη, ὑψηλὸς λαιμός, κόμη κυματιστή, δάκτυλα μακριά, λιγυρὸ κορμὶ καὶ ἀνθηρὰ λευκότης. Τὸ σωματικὸν αὐτὸ κάλλος τὸ δημιουργεῖ ἡ φύσις καὶ ὄχι ἡ προαίρεσις. Ἔχει ὁμολογηθῆ ὅτι εἶναι φυσικόν. Πρόσεχε διὰ νὰ μάθῃς τὰ νοήματα τῶν φιλοσόφων. Αὐτὸ τὸ κάλλος, τοῦ προσώπου, τοῦ ματιοῦ, **C** τῆς κόμης, τοῦ μετώπου γίνεται ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν θέλησιν. Εἶναι ὁλοφάνερον ὅτι εἶναι δῶρον τῆς φύσεως. Διότι ἡ δύσμορφη καὶ ἂν ἀκόμη χρησιμοποιήσῃ πληθώραν ἀπὸ τεχνικὰ μέσα δὲν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ὄμορφη εἰς τὸ σῶμα. Διότι τὰ φυσικὰ πράγματα εἶναι ἀμετακίνητα, ἔχουν δεθῆ μὲ νόμους καὶ δὲν ἀλλάσσουν. Ἡ καλὴ λοιπὸν εἶναι πάντοτε καλὴ καὶ ὅταν δὲν ἐπιτηδεύεται, ἐνῷ ἡ ἄσχημη δὲν δύναται νὰ γίνῃ ὄμορφη οὔτε ἡ ὄμορφη ἄσχημη. Διατί; Διότι αὐτὰ εἶναι φυσικὰ πράγματα. Εἶδες λοιπὸν τὸ σωματικὸν κάλλος; Ἐμπρὸς τώρα ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ψυχήν. Ἡ ὑπηρέτρια ἄς ἔλθῃ πρὸς τὴν κυρίαν. Ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν ψυχήν. Κύτταξε τὸ κάλλος ἐκεῖνο ἢ καλύτερα ἄκουε τὸ κάλλος ἐκεῖνο, διότι δὲν ἠμπορεῖς νὰ τὸ ἴδῃς αὐτό, διότι εἶναι ἀόρατον. Ἄκουε διὰ τὸ κάλλος ἐκεῖνο. **D** Τί εἶναι λοιπὸν τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς; Σωφροσύνη, ἐπιείκεια, ἐλεημοσύνη, ἀγάπη, φιλαδελφία, φιλοστοργία, ὑπακοὴ εἰς τὸν Θεόν, τήρησις τοῦ νόμου, δικαιοσύνη, μετάνοια. Ὅλα αὐτὰ εἶναι τὰ κάλλη τῆς ψυχῆς. Αὐτὰ λοιπὸν δὲν εἶναι φυσικά, ἀλλὰ προαιρετικά. Καὶ αὐ-

τὸς ποὺ δὲν τὰ ἔχει ἠμπορεῖ νὰ τὰ ἀποκτήση, αὐτὸς δὲ ποὺ τὰ ἔχει, ἐὰν ἀδιαφορήση, τὰ χάνει. Αὐτὸ ἀκριβῶς ποὺ ἔλεγα διὰ τὸ σῶμα, ὅτι δηλαδὴ δὲν ἠμπορεῖ ἡ ἄσχημη νὰ γίνη ὅμορφη, ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ψυχῆς λέγω τὸ ἀντίθετον, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἄσχημη ψυχὴ ἠμπορεῖ νὰ γίνη ὅμορφη. Τί λοιπὸν δυσμορφότερον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου ὅταν ἀκόμη ἦταν βλάσφημος καὶ ὑβριστὴς καὶ τί πιὸ ὅμορφον ἀπὸ αὐτὸν ὅταν ἔλεγε· «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα;» (Β΄ Τιμ. 4, 7). **E** Τί πιὸ δύσμορφον ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ληστοῦ, ἀλλὰ καὶ τί πιὸ ὅμορφον ἀπὸ αὐτὸν ἔγινε, ὅταν ἄκουσε· «Ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔση ἐν τῷ παραδείσῳ;» (Λουκ. 23, 43). Τί πιὸ δύσμορφον ἀπὸ τὸν τελώνην ὅταν ἅρπαζε, ἀλλὰ καὶ τί πιὸ ὅμορφον ὅταν ἐπρόσφερε τὸ δικό του θέλημα εἰς τὸν Χριστόν; Βλέπεις ὅτι δὲν ἠμπορεῖς νὰ μεταβάλης τὴν σωματικὴν ἀσχημίαν; Διότι δὲν εἶναι προαιρετικὸν πρᾶγμα, ἀλλὰ φυσικόν. Ἡ ὀμορφιὰ τῆς ψυχῆς ἀποκτᾶται μὲ τὴν προαίρεσίν μας. Ἔλαβες τοὺς νόμους. Ποίους νόμους; Ὅτι ἡ ὀμορφιὰ τῆς ψυχῆς ὀφείλεται εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Θεοῦ. **404 A** Ἐὰν λοιπὸν ἡ ἄσχημη ψυχὴ ὑπακούση εἰς τὸν Θεόν, ἀποβάλλει τὴν ἀσχήμιαν της καὶ γίνεται ὅμορφη. «Σαῦλε, Σαῦλε, τί μὲ διώκεις; Ὁ δέ, καὶ τίς εἶ, Κύριε; Ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς» (Πράξ. 9, 4· 5). Καὶ ὑπήκουσε εἰς τὴν φωνὴν καὶ ἡ ὑπακοὴ ἔκαμε τὴν δύσμορφον ψυχὴν ὅμορφην. Καὶ πάλιν λέγει εἰς τὸν τελώνην· «Δεῦρο, ἀκολούθει μοι» (Ματθ. 19, 21). Καὶ ἐσηκώθη ὁ τελώνης καὶ ἔγινεν ἀπόστολος καὶ ἡ ἄσχημη ψυχή του ἔγινε ὅμορφη. Πῶς; Μὲ τὴν ὑπακοήν. Ἐπίσης ἔλεγεν εἰς τοὺς ψαράδες· «Δεῦτε ὀπίσω μου καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων» (Ματθ. 4, 19). Καὶ μὲ τὴν ὑπακοήν, ποὺ ἔδειξαν, ἡ διάνοιά τους ἔγινε ὅμορφη. Ἂς ἴδωμεν ἐδῶ ποῖον κάλλος ἐννοεῖ. «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει **B** ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου». Ποῖον κάλλος θὰ ἐπιθυμήση; Τὸ ψυχικόν. Διατί αὐτό; Διότι ἐλησμόνησε. «Ἄκουσον οὖν καὶ ἐπιλάθου», λέγει. Αὐτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν θέλησίν μας. «Ἄκουσον», εἶπε. Ὁ δύσμορφος ἀκούει, ἀλλὰ ἡ σωματική του ἀσχήμια δὲν διαλύεται. Πὲς εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν «ἄκουσον» καὶ ἐὰν προσέξη καὶ ὑπακούση, κύττα, ὁποία ἡ ὀμορφιά του! Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀσχήμια τῆς νύμφης δὲν ἦτον φυσική, ἀλλὰ θεληματικὴ (διότι δὲν ὑπήκουσεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἔγινε παραβάτης), διὰ τοῦτο μὲ ἄλλο φάρμακον τὴν ὁδηγεῖ. Ἔγινες λοιπὸν δύσμορφος ὄχι ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θέλησίν σου **C** καὶ μὲ τὴν ὑπακοήν σου ἔγινες πάλιν ὅμορφη. «Ἄκουσον, θύγατερ,

καὶ ἴδε καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου». Ἔπειτα διὰ νὰ μάθης ὅτι τίποτε τὸ αἰσθητὸν δὲν λέγει, ὅταν ἀκούης νὰ ὁμιλῇ διὰ τὸ κάλλος, μὴ νομίσης ὅτι πρόκειται διὰ τὸ κάλλος τοῦ ματιοῦ, τῆς μύτης, τοῦ στόματος, τοῦ λαιμοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ κάλλος τῆς εὐλαβείας, τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, διὰ τὰ ἐσωτερικὰ κάλλη. «Πᾶσα γὰρ ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν» (Ψαλμ. 44, 14). Δι' ὅλα αὐτὰ ἂς εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν, ποὺ εἶναι ὁ δότης, διότι εἰς αὐτὸν μόνον ἁρμόζει ἡ δόξα, ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Γένοιτο!